KURDISTAN

ژیان و تێکۆشانی سیاسیی ئەحمەد توفیق

نووسینی: د.یاسین سەردەشتی

کۆکردنەوە و ئامادە کردنی: ڕەحمان نەقشی

پێڕست:

پێشەکی ٣

* بەشی یەکەم:

- ژیان و تێکۆشانی سیاسیی پێش هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوول ٦

- باسی یەکەم: ئەحمەد تۆفیق کێیە؟ ٦

- باسی دووەم: ئەحمەد تۆفیق و دامەزراندنەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستان ١١

- باسی سێیەم: ئەحمەد تۆفیق و گۆڕانکارییەکانی ناوچەکە پاش ڕوخاندنی ڕێژیمی پاشایەتی لە عێراق ٢١

* بەشی دووەم" ٦٢

* ژیان و تێکۆشانی سیاسیی ئەحمەد تۆفیق پاش هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوول تا شەهید کردنی ٦٢

- باسی چوارەم: ئەحمەد تۆفیق و شۆڕشی ئەیلول لە باشووری کوردستان ٦٢

- باسی پێنجەم: ئەحمەد تۆفیق و حیزبی دیموکراتی کوردستان و چەند سەرنجێکی مێژوویی ٧٩

- باسی شەشەم: ژیانی پەنابەریی سیاسیی ئەحمەد تۆفیق لە بەغدا و مەرگەساتێکی مێژوویی ١٣٧

سەرچاوە
Serchawe

ژیان و تێکۆشانی سیاسیی ئەحمەد تۆفیق

(١٩٣١ - ١٩٧٣)

د. یاسین سەردەشتی

پێشەکی

ئەحمەد تۆفیق (عەبدوڵلای ئیسحاقی)، ڕابەری ڕاستەقینە و سکرتێری پێشووی حیزبی دێموکراتی کوردستان، تێکۆشەرێکی ناسراو و سەرکردەیەکی ئازا و پێشمەرگەیەکی قارەمان و سەربازێکی ونی جووڵانەوەی ڕزگاریی نیشتمانی کوردستانە. ئەم کەسایەتییە ڕۆڵێکی مەزن و دڵسۆزانەی لە مێژووی خەباتی گەلی کورد لە پێناوی ئازادیی و سەربەخۆییدا هەبووە. ئەو مێژووەی تا ئێستا زۆری ماوە لەڕێگەی لێکۆڵینەوەی بابەتییانە و کاری ئەکادیمییەوە ڕاستی و دروستییەکەی بۆ خەڵکی بخرێتە پێش چاو و چەواشەکارییەکانی لە ڕووداوە ڕاستەقینەکانی جیا بکرێنەوە.

ئەحمەد تۆفیق یەکێکە لە گەورەترین غەدرلێکراوانی مێژووی هاوچەرخی گەلی کوردمان. مێژووی پڕشنگدار و خەباتی سیاسیی ئەم کەسایەتییە بەدەستی نەیارانی تووشی شێواندن و فەوتاندن بووە. بەقەولی مامۆستا عومەری عەسری "دە ساڵ ڕێبەرایەتییەکەیشی بەتەواوی کوژاوەتەوە! و لە کوولەکەی تەڕیشدا ناوی ناهێندرێ!

ئەحمەد تۆفیق تەنانەت بە دانپێدانانی نەیارە سەرسەختەکانیشی، سەرکردەیەکی ئازا و قارەمان و رابەرێکی دەستپاک و داوێنپاک بوو. دیارە ئەحمەد بێ بەرامبەر هەموو ژیانی لە ریزی پێشەوەی بەرگریی و تێکۆشان لەرێگەی رزگاریی کوردستاندا بەختکرد و گرتن و ئەشکەنجەکێشان و کوشتنیشی لەلایەن جەللادەکانی رژێمی فاشیستی بەعس هەر لەو رێگە و پێناوەدا بوو. هەربۆیە گەر هەلومەرجەکەی مێژووی خەبات و تێکۆشانی ئەو سەردەمە لەبەرچاو بگیرێت، دەتوانرێت ئەحمەد تۆفیق بە یەکێک لە تێکۆشەرە مەزنەکان و سەرکردە قارەمانەکان و رابەرە دڵسۆز و دەستپاک و داوێنپاکەکانی جووڵانەوەی نەتەوایەتیی کورد دابنرێن، کە بەداخەوە نموونەیان زۆر نین.

ئەم لێکۆڵینەوەیەی بەردەست، ئامانجی خوێندنەوەیەکی مێژوویی ژیان و تێکۆشانی سیاسیی ئەحمەد تۆفیقە؛ بە پشتبەستن بە چەندین سەرچاوەی جۆراوجۆر و بەڵگەنامەی مێژوویی و لە بنەڕەتدا لە پێشەکییەک و شەش باس و لیستی سەرچاوە و پاشبەند و وێنەکان پێکدێت. لە باسی یەکەمدا هەوڵدراوە سەرنجێکی کورت لە هەلومەرجی مێژوویی سەردەمی لاوێتی ئەحمەد تۆفیق و هێندێک زانیاری لەسەر بنەماڵەی ئیسحاقی بخرێتە بەرچاو. لە باسی دووەمدا رۆڵی ئەحمەد تۆفیق لە زیندووکردنەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستان و رووداوەکانی دەیەی پەنجاکان و تێکۆشانی سیاسیی لە کوردستانی رۆژهەڵات روونکراوەتەوە. پاشان لە باسی سێیەمدا باس لەو هەلومەرجە نوێیە کراوە کە لە ئەنجامی رووخاندنی رژێمی پاشایەتی لە عێراق هاتەکایەوە و فشاری رژێمی شاهەنشاهیی بۆسەر کوردەکانی و پەلاماری دەزگای سازمانی ئەمنیەت(ساواک) بۆسەر ئەندامان و تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان و هاتنی لێشاوی پەنابەرانی کوردی رۆژهەڵات بۆ شاری سلێمانی خراونەتە بەرچاو. شایەنی باسە، لە بارە ئاڵۆز و ناهەموارەدا ئەحمەد تۆفیق و هاورێیانی رۆڵێکی مەزنیان دیت تا ئاڵای حیزبی دێموکرات و تێکۆشانی سیاسیی و نەتەوەیی کوردی رۆژهەڵات شەکاوە راگرن و بتوانن لە مەیداندا پێبچەقێنن.

باسی چوارەم لە رۆڵی ئەحمەد تۆفیق و هاوبیرانی لە شۆڕشی باشووری کوردستان دەئاخفێت کە رۆڵێکە دەتوانرێت بە رۆڵی مەلا مستەفا بارزانی لە کۆماری کوردستاندا لە زۆر رووەوە بشوبهێنرێت. ئەوەی هەیە رۆڵی بارزانی لە ئەزموونی کۆماردا تەواو چەکداریی و پێشمەرگانە بوو، لە کاتێکدا رۆڵی ئەحمەد تۆفیق لە شۆڕشی ئەیلولدا هەمەلایەنە بوو: سیاسیی، چەکداریی، تەبلیغاتیی، دیپلۆماسیی، پشتگیری ماددیی... هتد.

لە باسی پێنجەمدا هەوڵدراوە سەبارەت بەو قۆناغە سەخت و ئاڵۆزەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسایەی رێبەرایەتی ئەحمەد تۆفیق دا قسە بکرێت و ئەو ناکۆکیی و ناتەباییانە بخرێنە بەرچاو کە ریزەکانی ئەو حیزبەی

سەرچاوە Serchawe

پێوە گرفتار ببوون. هەروەها باس لە بەستنی کۆنگرەی دووەمی حیزبی دێموکرات و دەستپێکردنەوەی چالاکییەکانی لە نێوخۆی وڵات کراوە و پیلانەکانی ساواک و فشاری ڕێژیمی شاهەنشاهی بۆ پووچەڵکردنەوەی هەوڵەکانی ئەحمەد تۆفیق و دەرپەڕاندنی لە مەیدان خراونەتە بەرباس.

دوا باسی ئەم لێکۆڵینەوەیە لە ژیانی کورتی پەنابەریی سیاسیی ئەحمەد تۆفیق لە بەغدا و پاشتر گرتن و لەنێوبردنی دەکۆڵێتەوە. دیارە تێکۆشانی سیاسیی ئەحمەد تۆفیق لە بەغدا لە هەلومەرجێکی سەختدا بوو. لە هەموو لایەکەوە دوژمنانی بۆی لە کەمیندا بوون. بۆخۆیشی هەستی بەو مەترسییە ڕاستەقینەیە لەسەر خۆی کردبوو، هەوڵێکی درەنگوەختی دا بۆ دەرچوون، بۆی نەچووەسەر. چونکە لەلایەن جەللادەکانی بەعس و بە فەرمانی نازم گوزاری، بەڕیوەبەری دەزگای ئەمنی عێراق، دەستبەسەر کرا و لە زیندانی ئەبو غرێب لەژێر ئەشکەنجەدا کوشتیان.

لە کۆتاییدا ئومێد دەکەم ئەم لێکۆڵینەوەیە توانیبێتی بەشێک لە خەبات و تێکۆشانی مێژووی سیاسیی ئەو کەسایەتییەی ڕوونکردبێتەوە. داوایش لە خوێنەرانی ئازیز و بایەخدار دەکەم بە سەرنج و تێبینیی و بۆچوون و ڕەخنەی زانستییان نێوەرۆکی بابەتەکە دەوڵەمەندتر بکەن. چونکە تەنیا ئامانجی پشت ئەم نووسینە لابردنی ناهەقییەکی مێژوویی و دەرخستنی واقیع و ڕاستییە.

بە قەولی سەعدی شیرازی:

"چو خواهی کە نامت بود جاودان
مکن نام نیک بزرگان نهان."

لەگەڵ هیوای سەربەرزیی و بەختەوەریتان،

د. یاسین سەردەشتی

گەلاوێژی ٢٦٠٧ - سلێمانی

بەشی یەکەم

ژیان وتێکۆشانی سیاسیی پێش هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوول

باسی یەکەم

ئەحمەد تۆفیق کێیە؟

ئەحمەد تۆفیق، ناوە ڕاستەقینەکەی عەبدوڵڵا یە، کوڕی سەید حەمەدمینی ئیسحاقی یە. لە ساڵی ١٣١٠ی هەتاوی بەرامبەر بە ساڵی ١٩٣١ زایینی لە گەڕەکی هەرمەنیانی شاری مەهابادی ڕۆژهەڵاتی کوردستان چاوی بە دنیا هەڵهێناوە. ئەو سێ برا و دوو خوشکی هەبوو، کە بەپێی تەمەنیان بریتی بوون لە:

محەممەد، حوسێن، خودی عەبدوڵڵا، مستەفا، سەیزادە خونچە و سەیزادە کەلسوم. دایکی لە مەنگوڕەکانی مەهاباد بوو. باوکی ماوەیەک لە مەهاباد کاری قەسابی دەکرد و پاشتر بە کاری چێودارییەوە خەریک و لەو ڕێگەیەوە بژێوی خێزانەکەی دابین دەکرد.

ئەحمەد لە ساڵی ١٩٣٨دا لە خوێندنگەی سەرەتایی پەهلەوی لە مەهاباد خرایەبەر خوێندن. پتر لە ساڵێکی نەبرد کە هەلومەرجی جیهان و ناوچەکە بەرەو ئاڵۆزییەکی توند ڕۆیی. هەڵگیرساندنی جەنگی دووەمی جیهان و بەهێزبوونی خێرای پێوەندییەکانی ئێرانی شاهەنشاهی و ئەڵمانیای نازیی و زیادبوونی فشاری ڕێژیمی ڕەزاشا لە نێوخۆی وڵات، تا دەهات دۆخی سیاسیی ئێران و ناوچەکەی ئاڵۆزتر دەکرد. بەتایبەت پەلامار و داگیرکردنی ئێران لەلایەن هێزە هاوپەیمانەکانی شورەوی و بریتانیاوە لە ٢٥ی ئابی ١٩٤١دا، کە ئاکامەکانی بە ڕووخاندنی ڕێژیمی دیکتاتۆری بیست ساڵەی ڕەزاشا و لەبەریەکهەڵوەشاندنی لەشکری شاهەنشاهی کۆتایی هات. بەوەش ئاڵوگۆڕێکی نوێ لە هەلومەرجی گشتیی ئێران و تایبەتی کوردستان و هەرێمی موکریان دەستیپێکرد.

ڕووداوەکانی ساڵانی ١٩٤١ - ١٩٤٦ی شاری مەهاباد، کاریگەرییەکی گەورەیان لەسەر لاوانی ئەو شارە بەگشتی و لەسەر ڕۆحییەت و کەسایەتی ئەحمەد تۆفیق بەتایبەتی هەبوو. هەڵوەشاندنەوەی حکومەتی نیزامی لەو شارە،

سەرچاوە
Serchawe

دەستپێکردنەوەی چالاکیی سیاسیی، بووژاندنەوەی هۆشی نەتەوایەتی، دامەزراندن و تێکۆشانی چەند ڕێکخراوی ئازادیخوازانە و ناسیۆنالیستی کوردیی، وەک 'حیزبی ئازادیی کوردستان' و 'کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان' (ژ. ک.) و پاشتر "حیزبی دێموکراتی کوردستان" و پەرەسەندنی شەپۆلی خەباتی نەتەوایەتی کورد لە پێناوی وەدیهێنانی ئازادی و مافە نەتەوایەتییەکاندا(١)، هەلومەرجێکی تایبەتی لە مەهاباد هێنابووە ئارا. ئەو هەلومەرجە بەخێرایی لاوانی خوێنگەرمی مەهابادی بۆ کۆڕی بەشداری و تێکۆشان ڕادەکێشا.

ئەحمەد کە ئەو کات لە پۆلی پێنجەمی سەرەتایی بوو، بەزوویی تێکەڵاوی چالاکییە خوێندکارییەکانی لاوانی مەهاباد بوو. بەتایبەتی لەدوای دامەزراندنی "سازمانی جەوانانی کورد"، لەلایەن ژمارەیەک لە خوێندکارانی "دەبیرستانی پەهلەوی" وەک: غەنی بلوریان، عەلی مەولەوی، سەدیقی سیاسەری... هتد، لە نیوەڕاستی شوباتی ساڵی ١٩٤٢دا. ئەو ڕێکخراوە یانەیەکیان بۆ خۆیان پێکهێنابوو، خەریکی چالاکیی ڕۆشنبیریی و کۆڕی شیعرخوێندنەوە بوون و لەپاش دامەزراندنی کۆمەڵی ژ. ک. لە ١٦ی ئابی ١٩٤٢دا، بوونە بەشێک لە "ڕێکخراوی لاوانی ژ. ک." و پاشتریش "ڕێکخراوی لاوانی دێموکرات"(٢).

پاش ئەوەی کۆمەڵەی ژ. ک. بە مەبەستی فێرکردنی منداڵانی کورد بە نووسین و خوێندنەوەی زمانی زگماکیان و بڵاوکردنەوەی زمانی کوردی، هەستا بە دامەزراندنی دوو خوێندنگەی شەوانە لە شاری مەهاباد، یەکێکیان بە ناوی 'گەلاوێژ' و ئەوی دیکەیان بە ناوی 'ئازادی'. ئەحمەد خۆی لە خوێندنگەی گەلاوێژ ناونووس کرد و شەوانە بۆ فێربوونی نووسین و خوێندنەوە بە زمانی کوردی ڕووی لەو خوێندنگەیە دەکرد کە لە گەڕەکی 'قوڵە قەبران'ی شاری مەهاباد و سەرەتا لە ماڵی حاجی ئەحمەدی گادانی و پاشتریش بۆ ماڵی سەید عەبدوڵڵای تەهازادە گوێزرایەوە. ئەو خوێندنگەیە لەلایەن مەلا عەبدوڵڵای داودی کە ناسراوە بە "مەلای حەجۆکی" و بەرپرسی کۆمیتەی کۆمەڵەی ژ. ک. ی شاری مەهاباد بوو(٣) دەبرایەڕێوە. لەڕاستیدا ئەو خوێندنگەیە جگە لە فێربوونی زمانی کوردی، شوێنی خوێندنەوەی شیعر و وتاری حەماسی نەتەوەیی بوو و لەڕووی پەروەردەییەوە نەخشی لە پەرەپێدانی هەستی نەتەوەیی خوێندکارانیدا هەبوو.

پێویستە بگوترێت وێڕای ئەو نائارامییەی کە لەدوای داگیرکردنی ئێران و هەڵوەشاندنەوەی دامودەزگا سەربازییەکانی ڕێژیمی شاهەنشاهی سەراسەری وڵاتی تێوەگلابوو، شاری مەهاباد بەدرێژایی ساڵەکانی جەنگی دووەمی جیهانی نموونەیەکی ئاسایش و ئارامی بوو. بەشێکی ئەو ئارامییە بەهۆی هەڵوێستی دڵسۆزی گەورەپیاوانی شارەوە بوو. ئەوانەی لە ترسی پەلاماری تاڵانخوازی عەشیرەتە چەکدارەکانی دەوروبەری شار، وەک

بەشێک لە پاشماوەکانی ڕۆژانی کێشەی "کۆچەر و نیشتەجێکان" هەڵسان بە پێکهێنانی دەستەی چەکداری کێشکچی کە ئەرکی پاراستنی ئاسایشی شەو و ڕۆژی شاریان گرتەئەستۆ و ئامادە بوون بەرپەرچی هەر پێشهاتێکی لەناکاو بدەنەوە، هێمنی شارەکە تێکبدات. ئەم هەوڵانەش لەژێر چاودێریی و ڕێنیشاندەری کەسایەتیی ڕێزدار و دڵسۆزی شار، محەممەدی قازی، کە دواتر بە پێشەوا قازی محەممەد، ناوبانگی دەرکرد، دەچوو بەڕێوە(٤).

شایەنی باسە، ئەحمەد وەک لاوێکی خوێنگەرم و ئەندامێکی سازمانی جەوانان بەپەرۆشەوە لەگەڵ هاوڕێکانیدا شەو و ڕۆژ بەنێو کۆڵان و شەقامەکانی نێو شاردا دەسووڕان و وەک پاسەوانێکی هەمیشەئامادە ڕۆڵیان لە ئارامی شاردا دەبینی. بۆ ئەو مەبەستەش سازمانی جەوانان تفەنگێکیان بە ئەحمەد بەخشیبوو(٥) کە دەگونجێت ئەوە یەکەمین دەرفەت و ئەزموون بێت بۆ ئەحمەد لەگەڵ چەک و کاری چەکدارییدا.

لەگەڵ کۆتاییهاتنی جەنگی دووەمی جیهانی جووڵانەوەی نەتەوایەتی لە کوردستانی ئێران وەرچەرخانێکی گەورەی بەخۆوەدی و پێی خستە قۆناغێکی گرنگ و نوێی مێژووییەوە، بە چەشنێک زەمینەی گونجاوی بۆ ڕەخسا کە دەسەڵاتی سیاسیی بگرێتەدەست. ئەویش بە دامەزراندنی "جەمهوریەتی کوردستان" بە ڕێبەرایەتی پێشەوا قازی محەممەد، کە پایتەختەکەی شاری مەهاباد بوو، لە ٢٢ی کانونی دووەمی ١٩٤٦دا(٦). لەڕاستیدا ئەو ئەزموونە نەک هەر مۆرێکی قووڵی لە جووڵانەوەی نەتەوایەتی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران دا بەڵکو کاریگەرییەکی قووڵیشی لەسەر ڕۆحییەتی لاوانی ئەودەمی کوردستان بەگشتی و شاری مەهاباد بەتایبەتی هەبوو. ئەو ڕۆحییەتەی کە بە داگیرکردنەوەی مەهاباد لەلایەن لەشکری شاهەنشاهی و لەسێدارەدانی پێشەوا قازی و هاوڕێیانی لە مەیدانی چوارچرای مەهابادا و ڕووخاندنی کۆمارە ساواکە تووشی شۆک و هوروژانێکی توند هات.

دانا ئادەمز شمدت، ڕۆژنامەنووسی بەناوبانگی ئەمریکایی، لەو بارەیەوە سەبارەت بە ئەحمەد تۆفیق نووسیویە "ئەحمەد لاو بوو، کاتێک لە ساڵی ١٩٤٧دا هەڵواسینی تەرمی قازی محەممەد و خزمەکانی لە مەیدانی شارەکەدا دیتبوو، ئەو دیمەنە بە شێوەیەکی وا تەزاندبووی کە بەدرێژایی تەمەنی لەبەرچاوی ون نەدەبوو. قازی محەممەد پاڵەوانی ئەو بوو، کاری ئەو لەو کاتەدا گەیاندنی نامە بوو بۆ سەرۆککۆمار، زۆر شانازیشی بەوەوە دەکرد کە دوو جار لەلایەن سەرۆککۆمارەوە ستایش کراوە. جارێکیان بەهۆی ئەوەی کە نەیهێشتووە کابرایەکی نەناسراوی بێ پێناس بچێتە نێو بارەگای حیزب و ئەوی دیکەشی بەهۆی هاوکاریکردنی لە دانان و دیزاینی ئارمی نیشتمانی کوردی دا"(٧).

لەڕاستیدا چوارده ساڵ پاش ئەو ڕووداوە خودی ئەحمەد تۆفیق لە دەقێکی ئەدەبی هەستبزوێندا کاریگەری ئەو تاوانانەی ڕێژیمی شاهەنشاهی و لەسێدارەدانی گەورەپیاوانی کورد، لەسەر هەستی ناسکی خۆی نیشان دەدات و دەنووسێت: "لە بەرەبەیانی ڕۆژێکی بەهارا ساڵی ١٩٤٧ی زایینی، ١١ سێداره لە شاری سەقز لەلای دەرمانگە لە پەنایەک هەڵخرابوون، ١١ تەرمی پێوە بوو. سام و بی دەنگی نەک هەر تەرمەکان نەک هەر دەوروبەر بەڵکو ئەرز و ئاسمانیشی داگرتبوو، کەس دەگەڵ کەس نەدەدووا، چاو بوو بوو بە زمان. لەناو ئەم سام و بی دەنگی یەدا دایکیکی بەژن و بالا بەرزی ڕەش پوش وەستابوو دوو تەرمی لەو تەرمی شەهیدانە دابووەبەر رامان، رامان؟ رامان نا، بەلام لە وشەی رامان بەولاوە هیچ وشەیەکی تر نازانم بو وەسفی ئەو هەلویستە. کاتی کە سەرنجی ئەو دایکە جگەرسووتاوە کوست کەوتووەم ئەدا، سەرنجی دایکی دوو ئەفسەری کۆماری کوردستان، دایکی دوو دۆستی مصطفی بەرزانی، دوو قوتابیی بەووەفای پێشەوای نەمر... میشکم پەیتا پەیتا تەزوی پیا ئەهات بە جۆریک کاسەی سەرم داغ بوو، خەریک بووم بە مشت پیامالم بەلام بی دەنگی مەچەکی گرتم. لەپرر ئاگام لە دایکی شەهیدان برا. تەرمیان داگرت، بەرچاوم تاریک داهات، پەردەیەکی بەسەرا کشا، رەش رەش هەروەک رووی دوژمن رووی کوردستانی کوژان. وای کویر بووم! ئای ئەوە چی بوو؟! دوای ئەوە زۆرم لە خۆم کرد توانیم کە هەر چۆنیک ئەبی چاوم ببرمە ئەو دیمەنە (سویند، پەیمان، تۆڵە، رزگاریی کورد و کوردستان) کە ویستم بجولیم تا بە پیی سویند و تۆڵە و پەیمان ریگە بگرمە بەر، لە پرر بی هەست پەنجەم بۆ چاوم برد دلوپ دلوپ ئەسرین لە پیلووما قەتیس مابوون، نەجوولام، نەبزووتم، تا دیمەنەکە بە چاوی فرمیسکاوی خوم ببینم ئەوسا ریگەی پەیمان و تۆڵە بگرمە بەر..."

هەر لێرەدا ڕاستییەک هەیە کە دەبێت ئاماژەی بۆ بکرێت، ئەویش ئەوەیە کە بنەماڵەی ئیسحاقی بۆ کوردایەتی قوربانیدەر بوون، سەید محەممەدی ئیسحاقی، برا گەورەی ئەحمەد، ئەندامی کۆمەڵەی ژ. ک. و دۆست و هاوڕێی حوسێنی فروهەر، دامەزرێنەر و سەرۆکی کۆمەڵە، بوو. سەید محەممەد لە دەورانی جەمهوری کوردستاندا ئەفسەری سوپای دێموکراتی کوردستان و سەرکردەیی ستادی میاندواوی لە ئەستۆدا بوو. پاش ڕووخاندنی حکومەتی کوردستان و شاڵاوی سەرکوتکەرانەی ڕێژیمی شاهەنشاهی، سەید محەممەدیش وەبەر ئەو پەلامارە کەوت و پێنج ساڵ زیندانی و دوو ساڵ دوورخستنەوەی پێبڕا. پاش ئازاد بوونی دووبارە کەوتەوە بەر ڕاوەدوونانی هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیم، هەربۆیە چەند ساڵ لە ناوچەی مەنگوڕایەتی خۆی شاردبووەوە تا دواتر لە پەلامارەکانی ساڵی ١٩٥٩دا لەگەڵ سەید حوسێنی برای و سەید ڕەحمانی برازای ڕاپێچی زیندانە تاریکەکانی ساواک کران. سەید محەممەد حەوت ساڵی دیکە لە زیندان ڕاگیرا و بەهۆی ئەشکەنجە و لێدانەوە پێیەکانی فەلەج بوون، پاش دەرکردنی لە

زیندان شەش ساڵی دیکە دوورخرایەوە تا سەرئەنجام لە ساڵی ١٩٧٨دا بەدەم ئازار و نەخۆشییەوە گیانی سپارد(٩).

هەروەها سەید مستەفا ئیسحاقی، برابچوکی ئەحمەد، لەژێر کاریگەری و بە ڕێنمایی ئەحمەدی برای لەگەڵ چەند خوێندکاری دیکەی زانکۆی تاراندا وەک: عەزیز ژیان، حەسەن باباتاهیری، ئەمیر قازی، حەمەدەمینی سیراجی، فاتیحی شێخولئیسلامی و سەلاحودینی موهتەدی 'کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد'یان دامەزراند؛ ئەو کۆمەڵەیەی ڕۆڵێکی باشی گێڕا لە کۆکردنەوەی خوێندکارانی کوردی زانکۆی تاران لە دەوری خۆی و پەروەردەکردنیان بە گیان و شێوەیەکی کوردانە جگە لەو هاوکاری و پشتگیرییەی کە کۆمەڵەی ناوبراو بە قازانجی شۆڕشی ئەیلول لە باشووری کوردستان پێشکەشی دەکرد، مەسەلەیەکی وا کە پاشتر لە بارەیەوە دەدوێین. هەربۆیە سەید مستەفا و هاوڕێیانی کەوتنەبەر پەلاماری دەزگای سازمانی ئەمنیەت و لە ساڵی ١٩٦١دا ڕاپێچی زیندانی قزل قلعە لە تاران کران(١٠).

پاش هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی و پەیوەستبوونی ئەحمەد تۆفیق بەو شۆڕشە، ناوبراو داوای لە خزمانی کرد بۆ بەشداریکردن لە شۆڕش خۆ بگەیێننە باشووری کوردستان. ئەوە بوو سەید حەسەنی کوڕی سەید حوسێنی برای و دوو خوشکەزای دیکەی بە ناوەکانی مەلاغەفور و حەسەن ئیبراهیمی بۆ پێشمەرگایەتی ڕوویان لە باشووری کوردستان کرد.

هەژار بەم چەشنە باس لە گەیشتنی سەید حەسەنی ئیسحاقی بۆ باشووری کوردستان دەکات: "ڕۆژێ لەسەر جادەی کۆیە میرانی ساڵح بەگ لە میرانی شەقڵاوە بانگی کرد:

- هەژار وەرە، گەنجێک هاتییە دەرێ سابراغیمە، هیچ دە زمانی ناگەم، هەر دەرێ "مەزورم! مەزورم". ئەتو بزانە دەرێ چی؟

بەڵێ گەنج ناوی حەسەنە، برازای ئەحمەد تۆفیقە، لە مامی خۆی دەپرسێ. خۆشناوێک و سابلاغییەکی دەق نەشکاو تێک نەگەیشتوون. حەسەن وشەی (مەنزورم) بەکاردەبا، ئەو لای وایە مەزورم دەبێ چبێ!"(١١).

باسی دووەم:

ئەحمەد تۆفیق و دامەزراندنەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ئاشکرایە پاش ڕووخاندنی حکومەتی کوردستان و داگیرکردنەوەی شاری مەهاباد و لە سێدارەدانی پێشەوا و بەشێکی بەرپرسانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و گرتن و دوورخستنەوەی زۆرینەی ئەندامە چالاکەکانی، ئەو حیزبە تووشی هەڵوەشان هات و نزیکەی تەواوی نەسلی یەکەمی دامەزرێنەرانی لە کار و تێکۆشانی سیاسی دابڕان. توندوتیژبوونی سیاسەتی سەرکوتکەرانەی ڕێژیمی شاهەنشاهی و زۆرداری نەتەوەیی و ئاڵۆزبوونی ناکۆکییە چینایەتییەکان کاریگەری بەهێزی لەسەر لاوانی شاری مەهاباد هەبوو. ئەوانەی ساڵانی ئازادیی و ڕۆژانی دەورانی کۆماریان هیچ کات لەیاد نەکردبوو. هەربۆیە پتر لە ساڵێکی بەسەر ڕووخاندنی کۆماردا تێپەڕ نەکردبوو کە جموجووڵی لاوانی ئەو شارە بۆ زیندووکردنەوەی حیزبی دێموکرات و دەستپێکردنەوەی تێکۆشانی سیاسیی هەستی پێدەکرا.

گادانی دەڵێت: "کەم کەم شانەکانی حیزبی لە تاکەکەسی بوونە دووکەسی و تا سێکەسی و بنەماڵەییش پێکهاتن... کارگێرانی ئەم چاخە بە پلەی یەکەم ڕەحیم سلطانیان، عزیز یوسفی، عبداللە اسحاقی و عبیداللە ایوبیان بوون"(١٢). شایەنی باسە هەر ئەم دەستە لاوە بوون کە پاشتر و دوای ئازادکرنی غەنی بلوریان و کەریمی وەیسی لەگەڵ ڕەحیمی خەرازی و عەزیز حیسامی کۆمیتەی مەهابادی حیزبی دێموکراتی کوردستانیان بوژاندەوە؛ ئەو کۆمیتەیەی وێرای بەڕێوەبردنی ئەرکی خۆی ڕێبەرایەتی گشتیی کۆمیتەکانی دیکەی حیزبی بە ئەستۆوە بوو(١٣).

ئەحمەد ئەو کاتە لاوێکی تازەپێگەیشتوو بوو. خوێندکاری ناوەندی بوو لە دەبیرستانی محەممەد ڕەزا شا. وێڕای ئەوەی وەرزشکارێکی چالاک بوو، لە زۆربەی پێشبڕکێیەکانی وەرزشی یارییەکانی فوتباڵ و والیباڵی نێوان شارۆچکە و شارەکانی کوردستان بەشداریی بەرچاوی هەبوو؛ لەنێو دەبیرستانیش ڕۆڵێکی بەرچاوی دەبینی لە هاندانی خوێندکاران بۆ ئەوەی بە زمانی کوردی بدوێن و خۆبەدووربگرن لە گوتنی سروودی شاهەنشاهی کە داسەپاوی ئەو سەردەمە بوو(١٤). دیارە ئەمەش بە هاوکاریی و ڕێنمایی چەند مامۆستای دڵسۆزی کوردپەروەر بوو مەسەلەیەکی وا کە سەرنجی کارمەندانی ئەمنیەتی ڕێژیمی شاهەنشاهی لە شاری مەهاباد ڕاکێشابوو.

سەرچاوە
Serchawe

لە یەکێک لەو ڕاپۆرتە هەواڵگرییانەی دەزگا ئەمنیەتەکانی ڕێژیم کە باس لە دەستپێکردنەوەی جموجووڵی خوێندکاران و مامۆستایانی خوێندنگاکانی شاری مەهابادە، هاتووە: "ئەوەی سەرنجراکێشە بارودۆخی فەرهەنگی کوردستانە، چونکە مامۆستای خوێندنگاکانی مەهاباد، سەردەشت، بۆکان کە پێشتر لایەنگری قازی محەممەد بوون حاڵی حازر لەنێو خوێندکاراندا هەر خەریک تەبلیغات و قسەکردنن. تەنانەت بە زمانی کوردی لە پۆلدا وانەکانیان دەڵێنەوە و بەگشتی لەسەر ئەوە ڕێککەوتوون بە زمانی فارسی نەپەیڤن. مەسەلەیەکی وا بۆتە کەوتنەوەی قسە و قسەلۆکێکی زۆر لە شاری مەهابادا و ئەگەر ئەو جۆرە کەسانە لە ناوچەکە دوور نەخرێنەوە زیانێکی وا بەر دەوڵەت دەکەوێت کە قەرەبوو ناکرێتەوە"(١٥).

لەڕاستیدا پەرەگرتنی جووڵانەوەی دیموکراتیی سەرتاسەری و بزووتنەوەی میللییکردنی نەوتی ئێران بە ڕێبەرایەتی بەرەی نیشتمانی و دوکتۆر موسەدق و هەنگاوەکانی ناوبراو بۆ کزکردنی دەربار و پاشەکشێی کاتی شاپەرستەکان، هەلومەرجێکی ئاوەڵەی لە کوردستان پێکهێنا؛ بە چەشنێک زۆری نەخایاند بووە یەکێک لە شۆڕشگێڕ ترین هەرێمەکانی وڵات و چالاکییە سیاسییەکان تێیدا بەخێرایی پەرەیانسەند و بە شێوەیەکی نیوەنهێنی و نیوەئاشکرا دەچوو بەڕێوە.

لێرەدا دەتوانرێت ئەو خۆپیشاندانە جەماوەرییەی کە کۆمیتەی مەهابادی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بۆنەی دەرچوونی بڕیاری خۆماڵیکردنی نەوتدا لە ٧ی ئایاری ١٩٥١دا و لە مەیدانی چوارچرای شاری مەهاباد ئەنجامیاندا، بە یەکەمین خۆپیشاندانی سیاسیی و جەماوەریی ئاشکرای حیزبی دێموکرات لەقەڵەم بدرێت لەدوای ڕووخاندنی کۆمارەوە. شایەنی باسە، ئەحمەد تۆفیق چ لە ئامادەکردن و چ لە ڕێبەرایەتیکردنی خۆپیشاندانەکە کە زیاتر لە سێ هەزار لاوی شاری مەهاباد بوون، ڕۆڵی سەرەکیی هەبوو. ناوبراو بۆ وەرگرتنی مۆڵەتی خۆپیشاندانەکە سەرەتا لەگەڵ غەنی بلوریان چوونە لای سەرگورد پەنبە بەگوش، سەرۆکی شارەوانی، و دواتریش لەگەڵ عەزیزی حیسامی چووبوونە لای فەرمانداری تیپی مەهاباد، سرهنگ وەفا و توانیبوویان چاوپۆشی لێپرسراوان بۆ ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە مسۆگەر بکەن. پاش ئەوەی خۆپیشاندان دەستییپێکرد، ئەحمەد تۆفیق لە ڕیزی پێشەوەی خۆپیشاندەران بوو؛ ئەو خۆپیشاندانەی کە بەبێ گیروگرفت کۆتایی هات(١٦). وەک بلوریان دەڵێت: "حیزبی تودە زانی حیزبی دێموکرات لەنێو خەڵکدا ڕیشەی هەیە و ئەندامانی بە نهێنی خۆیان ڕێکخستۆتەوە، داوای پێوەندی لێکردین"(١٧) .

سەرچاوە Serchawe

لەڕاستیدا حیزبی تودە مەبەستی لەو خۆنزیککردنەوەیە بریتیبوو لە وەدیهێنانی خەونی کۆنی، کە خۆی لە پەیداکردنی نفوزی جەماوەری و کۆنترۆڵکردنی جووڵانەوەی سیاسی لە کوردستان دەبینییەوە. ئەوەشی لەڕێگەی صارمەددینی صادق وەزیری، خەڵکی سنە و دانیشتووی تاران و بەهۆی سەدیقی هەنجیرییەوە کە کارمەندی باڵای ئیدارەی فەرهەنگ بوو لە تاران، بۆ چووەسەر(١٨). دواتر لە بەهاری ساڵی ١٩٥٣دا حیزبی تودە چوار کادری پلە دووی خۆی ناردە کوردستان بە ناوەکانی عبدالرحمن قاسملو، بهنام، ئیحسانوڵلا و جەوهەری، بەمەبەستی بارهێنانی ڕێبەرە لاو و کەم ئەزموونەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بیری چەپی تودەیی و ئێرانچێتیی و شورەویپەرستیی.

لێرەوە حیزبی دێموکراتی کوردستان لەڕووی سیاسی و ڕێکخراوەیییەوە سەربەخۆیی خۆی لەدەست دا و بە پراکتیک بوو بە شاخەی حیزبی تودە لە کوردستان بە ناوی "حیزبی دێموکرات". لەڕووی ئایدۆلۆژیشەوە ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات پشتیان لە کوردایەتی کرد و بوونە هەڵگری ئاڵای ئینتەرناسیۆنالیزم بە ڕێبەرایەتی و شێوازە تودەیییەکەی؛ مەسەلەیەکی وا کە تەسلیمکردنی ئاڵای جووڵانەوەی نەتەوایەتی گەلی کورد بوو بە ژمارەیەک مارکسیستی شۆڤێنیستی فارس لە تاران؛ ئەوانەی لەبەر زۆر هۆ لە ڕەهەندە ڕاستەقینە سیاسیی و مێژووییەکانی کێشەی کورد لە ئێران نەدەگەیشتن و نە دەیانتوانی و نە مەبەستیشیان بوو لە پێناو ئامانج و ئاواتەکانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا تێبکۆشن. جگە لەوەی بۆ ماوەی چەند ساڵ تەواوی ماندووبوون و تێکۆشانی خەڵکی کوردستانیان کردە قوربانی سیاسەتە هەلپەرست و ناجێگیر و دژبەیەکەکانی ڕێبەرە فارسەکانی حیزبی تودە لە تاران(١٩).

بێ زیان نابێت کە لەو بارەیەوە چەند نموونەیەکی مێژوویی بخەینەبەر چاو. کەریمی حیسامی سەبارەت بە هەوڵدانی لاوانی ئەو کاتەی مەهاباد بۆ یادکردنەوەی ٢ی ڕێبەندان کە دامەزراندنی کۆماری کوردستانە، نووسیویە "هاوری یانی کومیتەم بانگ کرد کە لەسەر چونیەتی چالاکی دووی ڕێبەندان قسە بکەین. پاش باسێکی زۆر هاتینە سەر ئەو باوەڕە کە ئاڵای کوردستان ساز بکەین و شەوی دووی ڕێبەندان لەسەر داشانمەجید و قولقولاخ و کیوەکانی دەوروبەری مەهاباد بیچەقێنین. لە دیوارەکانی نیو شاریش شوعار بنووسین.

برادەری کرماشانی کە حیزبی تودە بۆ کاری ڕێکخراوی لاوان ناردبوو, وەدەنگ هات و گوتی: دووی ڕێبەندان فیکرەیەکی ناسیونالیستی یە. ئیمە گشتمان ئیرانین و نابێ بیری جیاوازی خوازی بلاوبکەینەوە. لەم بارەیەوە لە لایەن حیزبی تودەوە شتیک بۆ من نەنووسراوە. زۆرمان قسە لەگەڵ کرد فایدەی نەبوو. گوتم:

- تۆ وەک پارمەتی دەر بە ڕێکخراوی لاوان هاتوویە ئێرە. لێرە کومیتەی حیزبی دیموکرات بڕیار دەدا.

- حیزبی دیموکرات چەس؟ من هەوەل جارە ئەم قسەیە ئەبیسم. من تەنیا حیزبی تودە ئەناسم"(٢٠).

هەروەها سەبارەت بە عبدالرحمن قاسملوش نووسیویە "کە جوڵانەوەی دژی ئیمپریالیستی لە ئێران دا پەرەی گرت قاسملو هاتبووە ئێران و لە تاران لە حیزبی تودەدا کاری دەکرد و هەتا ئەو دەم کە وەک کادرێکی حیزبی تودە نەهاتبووە مەهاباد هیچ پەیوەندییەکی بە کوردستانەوە نەبوو... دیارە قاسملو باشتر لە کاروباری حیزبی دەزانی و لە شانەکانی حیزبی تودەدا کاری کردبوو. بەڵام ئەوەی باسی نەکرایە مەسەلەی کورد یا نەتەوایەتی بوو"(٢١).

سەید عەلی ڕەحمانیش دەڵێت: "گشتمان باش دەزانین کە ئێران بە گشتی و کوردستان بە تایبەتی خاوەنی پیاوانی بلیمەت و بەناوبانگی زۆرە. تا ئەو کاتە فێر نەکرابووین کە ئەوانە کێ بوون و چییان کردووە! بەڵام دەمانزانی کە دایکی ماتیاس راگووشی، سەرۆکی ئەو کاتەی مەجارستان لیباس شۆری دێ یەکەی خۆیان بووە!... بە چاکی دەمانزانی مۆریس تۆرێز، سکرتێری حیزبی کۆمۆنیستی فەرانسە، کرێکاری شیرینی پەزی بووە!! بەڵام نەماندەزانی ئەمارەتە کوردیەکان چی و کێ بوون!؟ یان شێخ سەعیدی پیران کێ بوو و چی کردوە؟ یان کۆماری ئازەربایجان و کوردستان ریشە و ماهیەتیان چ بووە؟ چونکە ئەو کاتە لایان وابوو ئەوانە قسەی ناسیونالیستین نابێ باسیان لێ بکرێ"(٢٢).

ئەحمەد قازیش لە دیدارێکیدا دەڵێت: "حیزب دەقیقەن تابعی حیزبی تودە بوو و چەپ دەڕۆیشت. مەفاخیری میللی مەترەح نەبوو، نەتدەوێرا باسی یەکێکی وەک هەمزە ئاغای یان سمایل ئاغای بکەی کە بە بیانووی دەرەبەگ و ئاغا سەرکوت دەکرای"(٢٣).

سەبارەت بە کار و چالاکیی سیاسییش لەو قۆناغەدا دەڵێت: "لە دەورانی موسەدیق حیزبی دێموکرات زۆر بە عەلەنی دەستی بە چالاکی کردەوە، میتینگ و خۆپیشاندان هەبوو. ئەودەم ١٧ ساڵانە بووم تەماسێکمان بە حیزب گرت و دەعوەت کراینە کۆڕ و جەلەسەکانی حیزب. مەرحومی ئەحمەد تۆفیق لە دەبیرستانی بوو و دوو سێ ساڵ لە من گەورەتر بوو. هەڵسورینەری ئەو مەسایلانە بوو، زۆر چالاک و بە غیرەت بوو. وەبیرم دێ دەهاتنە ماڵی ئێمە و لە سەر پارچە کاغەز دروشمیان دەنووسی و دەچوونە سەر شەقامەکان... ئەودەم حیزبی دێموکرات بڵێم وەک لقێکی حیزبی تودە وابوو، زۆرتر ئێمە دەماندیت وێنەی ئیستالین و شوعاراتی چەپی بە دەستانەوە بوو.

سەرچاوە
Serchawe

بیرەوەرییەکی کە لەو ساڵانەدا لە بیرمە ئەوە بوو کە لە ئەنجومەنی ئەدەبی دەبیرستانی محەمەد ڕەزاشا کە کاک ئەحمەد تۆفیقیش لە وێ بوو لە جەلەسەیەک دا ئەمن ئەوەلین شیعری میلیم بە زبانی کوردی کوتبوو و باسی پێشەوا و بارزانی و شتی وام کردبوو، ئیزنیان پێنەدابووم بیخوێنمەوە... ئەحمەد تۆفیق بابەتەکانی دەدیت هەر ئەویش ئیزنی نەدام. ئەوە باون نەبێت کە حیزب ئەوەدەم تەواو موستەقیل نەبوو"(٢٤).

دیارە ئەحمەد تۆفیق کە لاوترین و ئازاترین ئەندامی کۆمیتەی مەهابادی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو، پێدەچێت بەهۆی ڕێنماییە حیزبییەکانەوە یاخود هەر هۆیەکی دیک بێت ڕێگەی بە خوێندنەوەی شیعرەکەی ئەحمەد قازی نەدابێت، چونکە وەک بلوریان ئاماژەی بۆ دەکات، ئەحمەد تۆفیق لەڕووی ئایدۆلۆژییەوە ئەوەندە پابەند نەبوو بە بیری تودەیی. ناوبراو هیچ سەروکارێکی لەگەڵ ئەو کلاس و بارهێنانەی کادیرەکانی حیزبی تودە لە کوردستان نەبوو.

لەو ڕووەوە بلوریان نووسیویە "دوای گەڕانەوەی قاسملو بۆ تاران، حیزبی تودە کادیرێکی بۆ ناردین بە ناوی ئیحسانوڵڵا، ئەو کتێبی بۆ دیاری دەکردین کە بیخوێنینەوە... لەنێو هەمووی ئێمەدا تەنیا عەبدوڵڵای ئیسحاقی ئامادە نەبوو کتێب بخوێنێتەوە و هەمیشە وەبەر ڕەخنەی ئیحسانوڵڵا دەکەوت... بەڵام بەو حاڵش ئینسانێکی کاری بوو و هەمیشە لە خۆپیشاندانەکاندا نەخشی بەرچاوی هەبوو. هەمیشە خەریکی دروشم نووسین و بڵاوکردنەوەی ڕاگەیەنراوەکانی حیزبی بوو. ئێمە گەلێک جاران ڕەخنەمان لێدەگرت و دەمانگوت: بڵاوکردنەوەی ڕاگەیەنراوەکانی حیزبی ئەرکی تۆ نییە و بەرپرسی خۆی هەیە، بەڵام گوتنی ئێمە هیچ فایدەی نەبوو. ئەو کە دەیدیت ئەندامێکی حیزب خەریکە دروشمێک لەسەر دیوار دەنووسێ، خامەکەی لێ وەردەگرت و بۆخۆی دروشمەکەی بۆ دەنووسی. عەبدوڵڵای ئیسحاقی (ئەحمەد تۆفیق) بەڕاستی ئاشقی کار بوو. زۆر ئازا و نەترس بوو، لە هیچ خەتەرێک نەدەپرینگایەوە و لە کارەکانیدا سادق و سالم بوو"(٢٥).

کاتێکیش مەسەلەی ریفراندۆم سەبارەت بە هێشتنەوە یاخود هەڵوەشاندنەوەی مەجلیسی شازدە لە سەرەتای ئابی ١٩٥٣دا لە ئێراندا هاتەگۆڕێ، حیزبی تودە و شاخەکەی لە کوردستان بڕیاریاندا هانی خەڵک بدەن بە قازانجی موسەدیق بە (بەڵێ) بۆ هەڵوەشاندنەوەی مەجلیس دەنگ بدەن. شایەنی باسە ئەحمەد تۆفیق یەکێک لەو کەسانە بوو کە حیزبی دێموکرات لە شاری مەهابادا دەستنیشانی کردبوون تا کۆبوونەوە بە خەڵکی شار بکەن و دەربارەی ریفراندۆم پێویستی دەنگدان بە بەڵێ لەپێناو هەڵوەشاندنەوەی مەجلیس بۆ خەڵک قسان بکەن. ئەحمەد لە ڕۆژی ریفراندۆمدا و لە نێزیک سندوقی دەنگدان و لەبەر مزگەوتی هەباس ئاغای مەهاباد خەڵکێکی زۆری کۆکردبوەوە و

هانی دەدان لەپێناو هەڵوەشاندنەوەی مەجلیسی شاپەرستەکان دەنگ بدەن(٢٦). دیارە زۆرینەی دەنگەکانی مەهاباد و شارەکانی دیکەی کوردستان بۆ هەڵوەشاندنەوەی مەجلیس و بە قازانجی موسەدیق کۆتایی هات.

لەڕاستیدا ئەحمەد تۆفیق بەهۆی چەند تایبەتمەندییەکەوە لە بوێری و چاونەترسی و زمانپاراویی توانەییەکی مەزنی هەبوو لە دانی وتاری ئاگرین و کۆکردنەوەی خەڵک و سەرنجراکێشانیان، ئەو توانایییەی کە سەرنجی شمدت ی ئەمەریکایی ڕاکێشاوە. هەربۆیە لە کتێبەکەیدا ئەحمەد بە "وتاربێژ و قسەزانی مەزن... و جارجارە بە ناوی 'وەزیری ڕاگەیاندن' ناودەبات"(٢٧).

لە هەڵبژاردنەکانی خولی حەڤدەیەمی مەجلیسدا لەلایەن دەربارەوە ئیمام خۆیی کە مەلایەکی عەجەم بوو، وەک نوێنەری مەهاباد دەستنیشان کرابوو کە لەلایەن سەرتیپ موزەفەری و فەرماندەی تیپی مەهاباد و ئاغا شاپەرستەکانەوە بەتوندی پشتگیری لێدەکرا. حیزبی تودەش صارمەددینی صادق وەزیری کە کوردێکی سنەیی بوو، وەک نوێنەری خۆی دەستنیشان کردبوو. دواییش لە حیزبی دێموکراتی کوردستان کردبوو دەنگی بۆ کۆکەنەوە.

بلوریان سەبارەت بە ڕۆڵی ئەحمەد تۆفیق لە ڕۆژی هەڵبژاردنەکەدا دەڵێت: "دوای تەواوبوونی هەڵبژاردن دەرکەوت کە خەڵکی مەهاباد بە تێکڕایی دەنگیان بە سادق وەزیری دابوو. لەنێو مەنگوڕاندا سندووقی دەنگیان لە کن پاسگای ژاندارمەری "گوێچکە دەری" دانابوو. هەرچەندە سندووقەکە لێپرساوی خۆی هەبوو بەڵام بەپێی ژمارەیەک وێنە کە عەبدوڵڵاَی ئیسحاقی لەو جێیە گرتبوونی، دەرکەوت کە ژاندارم و ئاغاکان وەرزێرەکانیان ناچار کردبوو دەنگ بە سادق وەزیری نەدەن... عەبدوڵڵای ئیسحاقی چەند وێنەی هێنابۆوە کە پیشانیاندەدا ئاغا و ژاندارمان لە وەرزێرەکانیان داوە و تەنانەت بە زۆری ڕیخیان پێدەرخوارد داون. ئەو هەروەها چەند پێناسەی منداڵی تەمەن ١٢- ١٣ساڵەشی وەچنگ کەوتبوو کە مۆری دەنگدانیان پێوە بوو. عەبدوڵڵای ئیسحاقی گشت ئەو بەڵگانەی کردبووە سوڕەت مەجلیس و بە دانی بەرتیل ئەوانی بە ئیمزای پاسگای گوێچکە دەرێ گەیاندبوو. سادق وەزیریش ئەو بەڵگانەی لەگەڵ خۆی بردەوە بۆ تاران کە عەبدوڵڵای ئیسحاقی کۆی کردبوونەوە و لە ڕۆژنامەکاندا چاپی کردن. بەم جۆرە ئەگەر ئەو بەڵگانە ڕوون نەکرابایەن لەوانەبوو حکومەت ئیمام خۆیی بکات بە نوێنەری خەڵکی مەهاباد"(٢٨).

هەروەها بە لێپرسراویێتی ئەحمەد تۆفیق ئەندامی کۆمیتەی ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان و بە مەبەستی بەشداریکردنی لاوانی سەرتاسەری ئێران و پێشوازیکردن لە فێستیڤاڵی چوارەمی لاوانی جیهان، لاوان و

خوێنکارانی شاری مەهاباد لە ٦ی حوزەیرانی ١٩٥٣دا لە باخی میکایل دەستیان بە ئاهەنگگێڕان کرد. سەرتیپ زەنگەنە، فەرماندەی تیپی مەهاباد، بە بیستنی ئەو هەواڵە هێزێک بە ڕابەری سەرگورد رادپور دەنێرێتەسەر ئاهەنگگێڕەکان. هێزەکە بە گەیشتنی بۆنێو باخی میکایل پەلاماری لاوان دەدات و ڕەهێڵەی گوللە بە ناویاندا دەکات. سەرئەنجام لاوێک بە ناوی حەسەنی ڕەمەزانی دەکوژرێت و ژمارەیەکی دیکەشیان لێ بریندار دەکرێن و هێندێکیشیان لێ دەگیرێن.

حیسامی لەو بارەیەوە نووسیویە: "ئیمە لە کوبوونەوەدا بووین تەقە هات. گوتمان تەقە لە لاوان کرا. من و ڕەحیمی سوڵتانیان وەدەرکەوتین. لە پێش ستادی لەشکر گەیشتینە تەرمەکان لە سەر شانی لاوان بوون و خەڵک هەلەشکوت بوو، من و عەولای ئیسحاقی و ڕەحیمی سوڵتانیان کەوتینە پێش خۆپیشاندان و دروشمەکە بوو بەوە 'موجازاتی قاتلین' بە جارێک خەلک دەیگوتەوە... لەبەر مزگەوتی هەباساغا بە جارێک ئاژان و سەرباز خۆپیشاندانیان پەلاماردا... بوو بە راکردن و بلاوە"(٢٩).

پێویستە بگوترێت کە خۆپیشاندەران وێڕای لاشەکەی حەسەنی ڕەمەزانی، وەک نارەزایی تابوتێکی بەتاڵیشیان خستبووەسەر شانیان. لەم ڕووەوە مام هۆمەر دەڵێت: "کاتی خۆی لە ڕووداوێکدا هێزە سەرکوتکەرەکانی شای ئێران لاوێکی مەهابادی شەهید دەکەن، بەرپرسانی حدکا بە ڕێنوێنی کاک عەولای ئیسحاقی (ئەحمەد تۆفیق) لە شاری مەهاباد خۆپیشاندانێک دژی هێزەکانی شا وەرێدەخەن و تابووتێک ئامادە دەکەن و لەسەر شانی خۆیانی دادەنێن کە گۆیا ئەوە جەنازەی شەهیدی تێدایە بەڵام بەتاڵ بوو. یەک لەو کەسانەی تابووتی لەسەر شان دەبێ کاک ئەحمەد بووە. هێزەکانی دوژمن دەڕژێنە شەقامەکان و تەقە لە خەڵک دەکەن و خۆپیشاندەران لە ترسی گیانی خۆیان هەڵدێن و بلاوەی دەکەن. بەڵام کاک ئەحمەد بەتەنێ لە تەنیشت تابووتەکە ڕادەوەستێ و هەڵنایە و دەمێنێتەوە. کاتێک لێی دەپرسن تۆ دەتزانی تابووتەکە بەتاڵە بۆ لە بەرامبەر ڕێژنەی گوللەباراندا ڕاوەستای و هەڵنەهاتی!؟ لە وەڵامدا دەڵێ من چۆن لەبەر دوژمنی خوێڕی هەڵدێم! پاشان چۆن من کارێک دەکەم خەڵک ورەیان دابەزێ؟"(٣٠).

ئەم تێکۆشان و هەڵسووڕانە بوێرانە و ئاشکرایەی ئەحمەد تۆفیق وای کرد لەلایەن پیاوانی ڕێژیمی شاهەنشاهییەوە بە باشی شناسایی بکرێت. هەربۆیە پاش سەرکەوتنی کودەتای شاپەرستەکان بە هاوکاری دەزگا سیخوڕییەکانی بریتانیا و ئەمریکا، مەئمورە ئەمنییەکانی حکومەتی لە شاری مەهاباد چوون ئەحمەد تۆفیق و حوسێنی فروهەر و چەندین ئەندامی ناسراو و هەڵسووڕی چالاکیە سیاسییەکانی حیزبی دێموکراتیان گرت(٣١).

شایەنی باسە، ئەحمەد دوو مانگ لەزینندانی مەهاباد بوو. پاشان لەڕێگەی بەرتیل و دەمچەورکردنی لێپرسراوانەوە هەلومەرجی ئازادبوونی ڕەخسا و پاش دەرچوونی لە زیندان خۆی گەیاندە ناوچەی مەنگوڕان کە شوێنی خۆحەشاردانی زۆربەی ئەندام و کادرە ڕاوەدونراوەکانی حیزب بوو.

لەڕاستیدا حیزبی تودە کە ڕۆڵێکی دیار و ئاشکرای لەشکستی جووڵانەوەی دیموکراتی ئێرانیدا هەبوو، پاش سەرکەوتنی کودەتاکە هیچ هەڵوێستێکیان لەخۆیان نیشان نەدا و هەلپەرستانە لە هەوڵی تیۆرداتاشیندا بوو تا ئۆبالی شکستی جووڵانەوەکە بخەنەسەر شانی بەرەی نیشتمانی. لەلایەکی ترەوە شاڵاوی بەرفراوانی دەزگا سەرکوتکەرەکانی ڕێژیمی شاهەنشاهی بۆسەر ڕێکخراو و بارەگاو ئەندامەکانی حیزبی تودە لەتاران و گرتنی بەشێکی بەرچاوی ڕێبەرایەتی ئەو حیزبە و بڵاوکردنەوەی پەشیماننامەکانیان لە ڕۆژنامەکاندا، هەروەها سەرقاڵبوونی ڕێژیم بە سەرکوتکردنی دەستە و هێزە ئۆپۆزیسیۆنە ئێرانییەکان لە پایتەخت و شارە گەورەکاندا هەلومەرجێکی بۆ ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان هێنایەپێش کە بڕیاربدەن بە مەبەستی پاراستنی ڕێکخستنەکانی خۆیان و بە کەڵکوەرگرتن لە فەزای تاڕادەیەک ئاوەڵای گوندەکانی کوردستان، سەربەخۆ لە حیزبی تودە، لە تێکۆشانی سیاسیی خۆیان بەردەوام بن.

شایەنی باسە، دووبارەچاپکردن و بڵاوکردنەوەی پێنج ژمارە لە کوردستان، ئۆرگانی حیزبی دێموکرات، لە سەرەتای ساڵی ١٩٥٤دا و لە شاری تەورێز و بە هاوکاری فیرقەی دیموکراتی ئازەربایجان، یەکەمین بەرهەمی ئەو سەربەخۆیییە بوو. بلوریان کە ئەودەمە بە مەبەستی یارمەتیی کۆکردنەوە هاتبووە باشووری کوردستان، لەو ڕووەوە نووسیویە: "بە یارمەتی پارتی، نزیکەی بیست هەزار تمەنم کۆکردەوە و ئەوم بە ئەسعەددا ناردەوە بۆ حیزب. ئەسعەد پارەکانی تەسلیمی عەبدوڵڵای ئیسحاقی کردبوو. عەبدوڵڵا نامەیەکی بە ئەسعەددا بۆ ناردبووم کە بەپەلە بگەڕێمەوە بۆ ناوچەی مەنگوڕان. ئەو نووسیبووی حیزب بڕیاری داوە ڕۆژنامەی کوردستان، ئۆرگانی حیزب، دەربکات"(٣٢).

سەبارەت بە بڕیاری سەربەخۆیی حیزبی دێموکراتیش، ڕێبەرایەتیی حیزب لە بەهاری ساڵی ١٩٥٥دا لە تاران کۆبوونەوە و بەگشتی بڕیاریاندا پێوەندیی تەشکیلاتی لەگەڵ حیزبی تودەدا بپچڕێنن و نامەیەکی ڕەخنەئامێزیش سەبارەت بە بێهەڵوێستی حیزبی تودە لەمەڕ کودەتای ١٩ی ئاب بنووسن و حیزبی کۆمۆنیستی شووەروی لێ ئاگادار بکەنەوە؛ ئەو بڕیارەی لە یەکەمین کۆنفرانسی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا لە ناوچەی لاجان و لە مایسی ١٩٥٥دا جەختی لەسەر کرایەوە و هەنگاوی بۆ نرا(٣٣).

سەرچاوە
Serchawe

ئەحمەد تۆفیق كە ئەوكات بە نهێنی لە شاری سنە و لە ماڵی عوبێدی خالقی كاری حیزبی دەكرد، پاش مەترسیی ئاشكرابوونی، بە بڕیاری حیزبی گەڕایەوە مەهاباد و ئەركی بەڕێوەبردنی كۆمیتەی مەهابادی پێسپێردرا(٣٤). ناوبراو وەك ئەندامێكی ڕێبەرایەتی حیزب بەتوندی پشتگیریی لە سەربەخۆیی حیزب و گەڕانەوە بۆسەر خەتی ڕەسەنی نەتەوایەتیی دەكرد لە بەرامبەر ئەندامە تودەكرات و كۆسمۆپۆلیتییەكاندا. هەروەك سەعید كاوە لە بیرەوەرییەكانییدا كاتێك باس لە كۆبوونەوەیەكی ڕێبەرایەتی حیزبی دێموكرات دەكات لە گوندی ئالیاوێ، دەنووسێت: "بەشدارانی ئەو كۆبوونەوەیە بریتی بوون لە كاك عەبدوڵڵای ئیسحاقی، كاك سولەیمانی موعینی، كاك هاشمی حەق تەڵەب، كاك حەمەدەمینی راتبی، كاك محمەدی بحرالعلوم... چوار پێنج ڕۆژی هەووڵ زۆر بە گەرموگوڕی و خۆشی و پێكەنین كۆبوونەوەكەیان بەڕێوەدەچوو. كاتێك گەیشتەسەر بەشی ڕەخنە و پێشنیار، دوو ڕۆژی تەواو چەقە و هەڵڵاو لێك سوورهەڵگەڕان بوو... ناتەبایی دوو بیری جیاواز بە ئاشكرا لە كۆبوونەوەكەدا خۆی دەنواند. یەكێ بە كورد و كوردستانی سوێند دەخوارد، یەكێ بە ماركس و لێنینی دەقۆزستەوە"(٣٥).

لەم قۆناغەدا پێوەندیی و هاتوچۆكردنی كادێرەكانی حیزبی بە نهێنی لە نێوان ڕۆژهەڵات و باشووری كوردستاندا ئەنجام دەدران. ناوی ئەحمەد تۆفیقیش هەر لەم ماوەیەدا بوو وەك ناوێكی خوازراو بەسەر عەبدوڵڵای ئیسحاقیدا دابڕا. عیزەدین مستەفا ڕەسوڵ لە چاوپێكەوتنێكدا دەڵێت: "دكتۆر قاسملو ئەوكات كە ئەمن مەسئولی حیزبی شیوعی لە قەلادزێ بووم ساڵی ١٩٥٤، هات ئەو و ئەحمەد تۆفیق و كاك غەنی"(٣٦).

لە پووشپەڕی ساڵی ١٣٣٦ی هەتاوی - تەمووزی ١٩٥٧، كۆمیتەی ڕێبەرایەتی حیزبی دێموكراتی كوردستان بڕیاریدا بۆ وەرگرتنی نەزەری گشتیی جیهانیی و بەشداریكردن لە ڤیستیڤاڵی لاوان لە مۆسكۆ، ئەحمەد تۆفیق بە ناوی مەسئول و ڕەحمانی قاسملو بە ناوی مشاویر ڕەوانە بكرێن(٣٧). ئەحمەد تۆفیق لەڕێگەی باشووری كوردستانەوە چووە شام و لەوێ بە ناوی موراد ماوەیەك ماوەتەوە. پاشتر چۆتە پراگ و بێ ئەوەی زەمینەی سەفەری بۆ مۆسكۆ بۆ بڕەخسێت.

عیزەدین مستەفا ڕەسوڵ لەو بارەیەوە دەڵێت: "دكتۆر قاسملو هەوڵێكی زۆری بۆ دابوو لە پراگ بەس نازانم چۆن بوو ئەویش نەچوو! دوایە ئەحمەد تۆفیق گەڕاوە و چۆوە كوردستان"(٣٨).

وێڕای وازهێنانی بەشێكی ئەندامانی ڕێبەرایەتی حیزبی دێموكراتی كوردستان لەدوای كودەتای ١٩ی ئابی ١٩٥٣ لە كاری سیاسیی وەك ڕەحیمی سوڵتانیان و كەریمی وەیسی، هەروەها گرتن و حوكمدانی بەشێكی دیكەی كادیران وەك

غەنی بلوریان و سولەیمانی موعینی و ئەسعەدی خودایاری. چالاکیی و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات تووشی ڕاوەستان نەهات. ئەوەش لە ئەنجامی ئەوەدا بوو کە ڕێکخراوەکانی خوارەوەی حیزب هێشتا بەر پەلامار نەکەوتبوون و ئەندامانی دڵسۆزانە هەڵدەسووڕان.

لە نامەیەکی عبدالرحمن قاسملودا کە بۆ مەلا مستەفای بارزانی نووسیوە لەو بارەیەوە هاتووە: "کاری حیزبی دێموکراتی کوردستان، بەتایبەتی پاش کودەتای ساڵی ١٩٥٣ پەرەیگرت چونکو حیزب دەستیپیکرد بەوە کە سەربەخۆ کار بکات و کاری کوردستان هەر خۆی بەرێتە پێش.

ئەو ناوچەیانە کە بزووتنەوەی نەتەوایەتی زۆر تێدا بەهێزە ئەوانەن: ناوچەی جەلالی و شکاکان، مەرگەوەر و تەرگەوەر، ناوچەی مەنگوران و پیران و لاجان، دێیەکانی دەوروبەری شنۆ و مەهاباد و ناوچەی پشدەریان تا حدودی عراق. ناوچەی بانە و دەوروبەری ناوچەی جوانڕۆیان و هەورامان. بزووتنەوە لە حدودی عراق و ایران لە شنۆوە هەتا کرماشان زۆر بەهێزە و حیزبی دێموکراتی کوردستان لە زۆربەی ئەو دێیانە سازمانی 'منظمە'ی هەیە...

ئەو سێ نەفەرەی کە ئێستا لە کوردستانی ایران کاری حزبایەتی بە دەستەوەیە و ئەفرادی کۆمیتەی مەرکەزین ئەوانەن:

١- عبداللە اسحاقی
٢- عزیز یوسفی
٣- رحمت الە شریعتی

ژمارەی ئەندامانی حزب بە چاکی لێم مەعلووم نیە، چونکو ئێمە جارێ لەبەر نهێنی بوونی کارەکە أمارمان کەمە. لە پاشا ئەوە ساڵێک زیاترە من لە کوردستان دوورم لە حاڵێکدا لەو یەک ساڵدا زۆر گۆڕانی گەورە لە ژیانی سیاسی کوردستاندا هاتۆتە پیش کە بە قازانجی بزووتنەوەی حزب بووە"(٣٩).

باسی سێیەم:

ئەحمەد تۆفیق و گۆڕانکارییەکانی ناوچەکە پاش ڕوخاندنی ڕێژیمی پاشایەتی لە عێراق

ئاشکرایە ڕوخاندنی ڕێژیمی پاشایەتی لە عێراق و ئەو ئاڵوگۆڕانەی بەدوایدا هاتن، بووە مایەی پەژارەی ڕێژیمی شاهەنشاهی لە ئێران. لە سەرێکەوە دامەزراندنی ڕێژیمێکی کۆماری و دەرچوونی دەوڵەتی عێراق لە پاکتی بەغدا و بوژانەوەی چالاکیی سیاسیی و ڕێکخراوەیی پارتە سیاسیی دیموکراتی و چەپەکان، لەسەرێکی تریشەوە گەڕانەوەی بارزانییەکان و مەلا مستەفا بۆ عێراق و پەرەسەندنی چالاکییە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد بە ڕێبەری پارتی و هەروەها پەرەسەندنی ئازادیی ڕۆژنامەگەریی لەباشووری کوردستان، تێکڕای ئەوانە کە دەسەڵاتدارانی تاران وەک هەڕەشەیەکی ڕاستەقینە چاویان لێدەکرد.

هەربۆیە بە چەندین شێوە هەوڵی بەرەنگاریی ئەو هەڕەشەیەی دەستپێکرد. لەلایەکەوە هێرشێکی سیاسیی و دپلۆماسیی و ڕاگەیاندنی دژی کۆماری عێراق و ڕێبەرەکەی، کەریم قاسم، دەستپێکرد و ئەرتەشی شاهەنشاهی لەسەر سنووری هەردوو وڵات خستە ئامادەباشی گشتییەوە(٤٠). لەلایەکی تریشەوە هەوڵی ئاژاوەنانەوە و هاندانی نەیارەکانی ڕێژیمی نوێ و تێکدانی پێوەندییەکانی کورد و حکومەت و چەندین کاری دیکەی تێکدەرانەی لە نێوخۆی عێراقدا دەدا(٤١).

وێڕای ئەوانەش ڕێژیمی شاهەنشاهی پاش ئەوەی توانی لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا لقەکانی دەزگای سازمانی ئەمنیەت بکاتەوە، پاش کۆکردنەوەی زانیاریی ورد گورزێکی کەمەرشکێنی لە حیزبی دێموکراتی کورد وەشاند و لە ئەنجامی پەلامارێکی سەرتاسەری و بەربڵاوی هێزە ئەمنیەتییەکانی ڕێژیم بە سەرپەرشتی چەند سەرهەنگی شاپەرستی درِی وەک زیبایی، ئەمجەدی، ئەردەڵانی و مودەریسی و لە شارەکانی مەهاباد، سەقز، بۆکان، سەردەشت، خانێ، شنۆ، ورمێ و شاپور لە شەوی ٢ - ٣ی تشرینی دووەمی ١٩٥٩دا زیاتر لە ٢٥٠ کەس لە ئەندام و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات قۆڵبەست کران و ڕەوانەی زیندانە تاریک و ئەشکەنجەگاکانی ساواک کران، کە دواتر بەشێکی زۆریان بە ئیعدام و زیندانی هەتاهەتایی و قورس حوکمدران(٤٢).

ناکرێت لێرەدا ڕۆڵی خیانەتی سمایلی قاسملو لەو پەلامارە و ڕیشەکێشکردنی کۆمیتە و شانەی ڕێکخستنەکانی حیزبی دێموکرات باسی لێوە نەکرێت. ناوبراو ئامۆزای عبدالرحمن قاسملو بوو. پێشتر بەهۆی هەڵە و پابەند نەبوونی عبدالرحمن بە بڕیارەکانی حیزب سەبارەت بە پچڕاندنی پێوەندی لەگەڵ حیزبی توودەدا، لە تاران دەکەونە داوی سەرهەنگ زیبایی ساواکییەوە و پاش ٤٨ سەعات لە گرتن و لێکۆڵینەوە، پەیمانی هاوکارییان لێوەردەگرن و بەردەدرێن. پاش بەردانیان عبدالرحمن گەڕابۆوە بۆ ئەوروپا. سمایلیش کە لە زانکۆی هونەری تاران بوو هەڵاتبووە کوردستان و بە ناوی "حوسێن" بە کاروباری حیزبی ناوچەی بانە ڕادەگەیشت و چاوەڕێی ئەوە بوو عبدالرحمنی ئامۆزای کاری بۆ بکات و بۆ خوێندنەکەی ڕەوانەی دەرەوەی بکات.

عبدالرحمن قاسملو ماوەیەک پاش ١٤ی تەمووزی ١٩٥٨ لەگەڵ توودەییەکاندا گەڕاوە بەغدا بێ ئەوەی شتێکی بۆ سمایل کردبێ. هەر لە ئاداری ١٩٥٨دا سمایل لە گوندی نێزەڕۆی بانە دەکەوێتە داوی ساواکەوە. ناوبراو لەداخی بێ بەڵێنی ئامۆزاکەی هەرچی هەیە و نییە بۆ ساواکی درکاندبوو. ئەو زانیارییانەی خزمەتێکی گەورەیان بە ساواک کرد بۆ ئەنجامدانی پەلامارەکەی تشرینی دووەمی ١٩٥٩ کە هێندێک کەس ئەو ساڵەیان بە ساڵی "حیزب قڕان" ناو بردووە(٤٣).

شایەنی باسە، ئەحمەد تۆفیق کە ئەو کاتە تاقە ئەندامی کۆمیتەی مەرکەزی بوو، پاش ١٤ی تەمووز چووبووە باشووری کوردستان و نەکەوتەدەست ساواک. ئەو کادیر و ئەندامانەی دیکەی حیزبیش کە وەبەر شاڵاوەکە نەکەوتبوون، وەک سولەیمانی موعینی(فایەق ئەمین)، هاشم حەق تەڵەب (قادر شریف)، کەریمی حیسامی (ساڵح تۆفیق)، قاسمی سوڵتانیان (کەمال ئەحمەد)، مەلا باقی، هاشمی حوسێن زادە (قادر حسن) هتد، ئەوانیش ڕوویان لە باشووری کوردستان کرد و لە شاری سلێمانی گیرسابوونەوە و تا دەهات ژمارەیان زیاتر دەبوو؛ کە سەرەتا بەشێکیان لە بارەگای "خەبات" بوون (٤٤). دواتر کۆکرانەوە و کران بە دوو بەشەوە و لە دووماڵی حیزبیدا کە پێیان دەگوت "کۆمۆنە" دانران. هەرچی ئەندامە ئاساییەکانە لە گەڕەکی ئەسحابە سپی و لە ماڵی سەعەی مارف، کە ماڵێکی گەورە و چۆڵ بوو، نیشتەجێ کران. بەشەکەی دیکەشیان کە کادیرەکان بوو لە خانووەکانی سەرچنار جێگایان بۆ کردنەوە. سەبارەت بە ژیان و گوزەرانیشیان، پەنابەرەکان لە حاڵ و باڵێکی زۆر ناهەمواردا دەژیان. سەرەتا شارەوانی سلێمانی پەنجا دیناری بۆ تەرخانکردن، دواتر لیژنەیەکی پیتاککۆکردنەوە کە لە مامۆستا عبداللە ئەژدەر، عوسمان سەعید و جەمال شاڵی پێکهات، کەوتە کۆکردنەوەی یارمەتی و هاوکاری خەڵکی کوردپەروەری شاری سلێمانی (٤٥).

هـەروەها لـە ڕۆژی دووشـەممە ڕێکـەوتی ٧ - ١٢ - ١٩٥٩، موتەسـەریفی لیـوای سـلێمانی، عبـدالمگلب امـین و بەڕێوەبەری پۆلیس، حسێن علی موختار، لەگەڵ یارمەتیدەری بەڕێوەبەرایەتی نێوخۆ چوونە دیدەنی پەنابـەرەکان. دوای دڵخۆشیدانەوە پێی گوتن "ئێوە لە ماڵی خۆتاندان، ئەم وڵاتە وڵاتـی خۆتانە." جگە لـەوەی بـەڵێنی ئەوەی پێدان کە کارئاسانییان بۆ بکات تاکو وەک پەنابەری سیاسی وەربگیرێن (٤٦).

هـەر لـەم ماوەیـەدا بـوو یـەکێک لـەو پەنابەرانـە بـە نـاوی عبدالله مـارف، بـە نەخۆشـی کـۆچی دوایـی کـرد و کۆبوونەوەیەکی گەورە بە بۆنەی چلەکەیەوە لە سلێمانی بەسترا. سەبارەت بـەو کۆبوونەوەیـە 'ژین' نووسیویە "لـە ڕۆژی ٥ - ١ - ١٩٦٠ لە شوێنی پەناهینەرە سیاسیەکانی کوردستانی ئێران کوبونەوەیەک کرا بە بونەی رابوردنی چل ڕۆژ بەسەر کۆچی دوایی هەڤاڵ عبدالله مارف ئەندامی حزبـی دیموکراتی کوردستانی ایران، شوێنەکە بـە وێنـەی پێشەوای مەزن کاکە کەریم و تێکۆشەر مصطفی بـارزانی و شـەهیدانی نەمر شێخ مەحمود و قاضـی محمد و چوار ئەفسەرەکە و هەڤاڵ عبدالله مارف رازابووە و گەلیک دروشمی بەنرخ هەڵواسرابو وەکو بـژی تۆڵەسێنی شـەهیدان کاکە کەریم، "پی ی ناوی بۆ شـەهیدانی وەتـەن شیوەن و گرین، نـامرن ئەوانە وا لـە دلی میلەتا ئـەژین"، "بـژی تیکۆشانی گەلی کورد لە پێناو ئاشتی و دیمکراسی و سەربەخۆیی دا" هتد.

لە سەعات سێ و نیوی پاش نیوەرو بەڕیوەبەری کۆبونەوەکە کاک جەمال شالی پاریزەر بە دانیشتوانی راگەیان کە دەقیقەیەک بوەستن بە پی وە بۆ گیانی پـاکی "هـەڤاڵ" عبدالله مـارف و شـەهیدەکانی ریگـەی رزگـاری... نوینـەری ئەندامی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ایران هەڤال احمد تۆفیق هاتـە بـەر میکروفونەکە وە بـە دورو دریـژ باسـی تیکوشانی گەلی کوردی کرد لە کوردستانی بە زۆر بە ئێران بەستراوە وە بۆ خەلکەکەی روون کردەوە کە کـورد زۆر جار لە ئیران خەڵەتاوە و کاربەدەستانی ئێران گەلیک جار تەفرەی داون هەر لە کاتی قاجارەوە تا رەزاشا و تـا هەتیوەکەی و وتی زۆر جار رەزاشا پەیمانی داوە بە سەردارەکانی کوردستان کە خۆیان بدەن بە دەستەوە و هیچیان لـی ناکەن وە ئـەم پەیمانـەی لای سـەرەوەی قـورئـانی پیـرۆز نوسیوە بـەڵام کاتیـک ئـەو سـەردارە کـوردە هاتوتـە هەمایونی شاهەنشای گەندەل لەوی لەسەر بەرەکەی رەزا شا ئەو سەردارەیان بە نامەردی و نـاپیـاوی کوشـتووە یەکە یەکە باسی شەهیدەکانی ریگەی ئازادی کوردستانی کرد لە ایران دا لە کونەوە تـا ئـەمرۆ باسـی کوردسـتانی ایرانـی کرد. ئەمجا هاتە سەر باسی ایستگەی تـاران و شارەکانی تر کەوا فرمیسک هەلئەرێژن بۆ کوردی عیراق و بـاش بـۆ دانیشتوانی روون کردەوە کە ئەم فرمیسک هەلرشتنە فروفیل و تەلەکەبازی و درو و دەلەسـەی هەیئـەتی حاکمـەی ایرانە، وە ئەبیت زۆر باش بزانن کە گەلی کورد ئیتر هەرگیزاوهەرگیز بەو قسە پروپـوچ و درویانـە ناخەلـەتی و گەلی کورد ریگای رزگاری خۆی دوزیوەتەوە. لە پاشا هەڤال احمد تۆفیق هاتە سەر باسی کۆمـاری عیـراق کۆمـاری

کورد و عەرەب وتی ئەمرو کۆماری عیراق بۆتە مولگە و بنکەی ئازادی خوازانی کورد و بۆتە قەلایەکی سەخت و پتەوی دیموکراسی و ئاشتی و ئازادی...

ئەمجا بەڕیوەبەری کۆبونەوەکە وینەی ئەو بروسکەیەی خوێندەوە کە بۆ کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکان و لیژنەی مافی مرۆڤ و پێشەوا عبدالکریم نیراوە لە بارەی ئەو چەرمەسەری و ئازار و چەوسانەوەیەی کە ئەکرێتە سەر کۆمەلانی خەلکی کوردستان لە ئێران دا لە لایەن کاربەدەستانی کۆنەپەرستی ئێرانەوە"(٤٧).

هەروەها لە ٢٩ی نیسانی ١٩٦٠دا ئەحمەد تۆفیق لە سلێمانی پێشوازی لە وەفدێکی عیلمی چیکۆسلۆڤاکی کرد کە لە پرۆفیسۆر میرۆسلاڤ زیکمانە و پرۆفیسۆر بیری هاتزلکاد پێکهاتبوو و سەردانی کۆمۆنی پەنابەری سیاسییان کرد. لەوێ "باس لە چۆنیەتی نەتەوایەتی و مێژوو و ئاکاری میللی نەتەوەی کورد لە کوردستانی ئێران و هەروەها ڕابوردوی مێژووی تیکۆشان و خەبات بۆ بەدەستهێنانی عادیلانە ترین مافی نەتەوەیی کە ڕزگاری و ئازادیی و حاکمیەتی میللەتە هاتەگۆڕێ، بەتایبەتی خصوصیەتی بزووتنەوەی کورد کە جەوهەرێکی شۆڕشی و پێشکەوتووی هەیە کەوا لەسەر ویستی ژیانی چینی چەوساوەی زەحمەتکێشانی کوردستان کە تێکەلاوە لە بەرهێنانی چارەنووسی نەتەوایەتی و حاکمیەتی سەربەست، بە بەرینی باسکرا. لەو وتووێژەدا گەلێک ئاکار و کردەوەی جوانی نەتەوەکەمان هەروەها مێژووی خەباتی چواردەساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستان و یەکەم جمهوری میللی و دیموکراتی کوردستان بۆ نیازی وەفدەکە باسکرا، و نیشاندرا کە نەتەوەی کورد نەتەوەیەکی پاک و دۆستی هەموو نەتەوەیەکی سەرزەویە"(٤٨).

پێویستە ئاماژە بەو ڕاستییە بکرێت کە ژیانی پەنابەرانی کوردی ڕۆژهەلات ڕۆژ بەدوای ڕۆژ ناهەموار تر دەبوو، بەتایبەت ژمارەیەکی کەم لەوانە وەک پەناهەندەی سیاسی وەرگیران و ژمارەیەکیشیان لە کوردستان دوورخرانەوە بۆ باشووری عێراق. یەک لەو دوورخراوانە کە ڕەوانەی شاری ناسرییە کرابوو ناوی عبدالقادر محمد بوو کە لە سکالانامەیەکیدا بۆ ڕۆژنامەی 'دەنگی کورد'ی ناردووە، بەتوندی ناڕەزایی دژی دوورخستنەوەی خۆی دەربڕیوە و دەڵێت: "ئەو بەندیخانەیەی لەدەستی ڕایکردووە خۆشترە تا ئەم ژیانی ڕزگارییەی"(٤٩). مەسەلەیەکی وا کە بەشێکی زۆری ئەو پەنابەرانەی ناچار کرد بۆ ڕزگاربوون لەو ژیانە سەختە خۆیان تەسلیم بە ڕێژیمی شاهەنشاهی بکەنەوە (٥٠).

ئەحمەد تۆفیق خەمخۆری یەکەمی باری نالەباری پەناهێنەران و بارودۆخی شێواوی حیزبی دیموکراتی کوردستان، لە نامەیەکیدا کە لە بەرواری ٥ی ئایاری ١٩٦٠دا بۆ مەلا مستەفای بارزانی نووسیوە، سەبارەت بە وەزعی پڕێش و ئازاری پەناهێنەرەکان دەڵێت: "بەڕاستی گەیشتوتە حالیکی لەلەگە چون بەقەد سەری دەرزی کەرامەتی سیاسی و ئینسانیان پی وە نەهیشتوین حالیکی پر پەرۆش و سوتینەر بالی بەسەردا کیشاوین هەر ئەوەندە بەس کە بزانن براکانی جگەرە خۆرەن چونکو قادر بە کرینی جگەرەو توتون بۆیان نین لە بەر سەرئیشەی نەکیشانی جگەرە بەدایم لۆچی دەستیان پررە لە حەبی سەرئیشە و ئاسپرین و پاراسیت کە دەرمان خانەی سەرچنار بە خۆرایی دەیان دەنی.

بۆخۆشم کەلینم لە خۆم بریوە هەتا ایستا لە شاری سلیمانی زیاتر لە ١٥٠٠ دینار قەرزدارم لە بەغدایە کە ٦٠٠ دینار نازانین چی بکەین نایەلن بلاویان بکەمەوە لە دیهات و شاروکەکانی دەوروبەری سلیمانیە فەلاحەت و کاربکەن... لیرەش هیچ کەس ناپرسی لە حالمان تا ایستا دوو جار بە دریژی رۆژ چوم اسکان تا ئیستاش هەر دیداری کاک عەونی نەبوو. لە برادەرانی پارتیش گەرێ.

مامۆستا گیان نەک بە پی خۆش بوونی خۆم بەڵکو بە واجبیکی قەومی و حزبی ئەم وەزعە دەخەمە بەر نەزەری ئیوە دەزانم دەرد و نارەحەتی ناوچە زۆر دەورەی داون بەلام سەرەرای ئەوەش داخوازم رێگایەکمان بۆ کیشە تا تیدا هەنگاو هەلینین چونکو ئەگەر وەزع بەوە لە کە ئیستا هەیە بروات وا بزانم شتی وا بخوڵقیت کە ببێتە هۆی نارەحەتی هەر کوردیکی دڵسۆز"(٥١).

حیسامی لە بیرەوەرییەکانیدا نووسیویە: "لەو بەینەدا هاتینە سەر ئەو فیکرە کە یارمەتییەک بۆ حیزب کۆبکەینەوە. ئەحمەد تۆفیق پرسی بە مەلا مستەفا کردبوو. کارتێکی سازکردبوو وێنەی مەلا مستەفا و قازی محمەد و شێخ رەزا و شێخ سەعید و شێخ مەحمودی لە دیوێک چاپ کرابوو... پاشان کارتەکەی بردبوە لای مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق. ئەو دەم هەمزە عەبدولا، نیژاد ئەحمەد عەزیز، خسرەو تۆفیق، ساڵح حەیدەری ئەو دەستەیە ریبەری پارتی بوون. ئەگەر بە جۆرێکی دیکە بیڵین باڵی چەپی پارتی لە سەر کار بوو. هەمزە عەبدولا و مەکتبی سیاسی ئەو کارەیان بە کردەوەیەکی ناسیونالیستی دانابوو پەسەندیان نەکردبوو. تەنانەت نامەیەکیشیان نەدابویە کە لە کوردستان رێکخراوەکانی پارتی یاریدەمان بدەن"(٥٢).

شایەنی باسە، فەزای سیاسیی و کۆمەڵایەتی باشووری کوردستان و عێراق تا دەهات بەرەو ئاڵۆزی دەڕۆیشت. بەتایبەتی دوای توندوتیژبوونی ململانێی نادیموکراتیکی و ئایدۆلۆژیی دەمارگیرانەی نێوان ڕێکخراوە سیاسییەکان و هەوڵەکانی قاسم بۆ قۆزتنەوەیان بە مەبەستی تۆکمەکردنی حوکمی دیکتاتۆرییانەی خۆی و خۆدزینەوەی لە بەڵێن و بڕیارە ڕەسمییەکان و جێبەجێکردنی ناوەڕۆکی دەستوور سەبارەت بە کێشەی نەتەوەیی کورد.

ئەوەی لە سەرەتادا لە باشووری کوردستان کاریگەری هەبوو، بریتی بوو لە ناکۆکی نێوان پارتی و شیوعی. شیوعییەکان کە لە پەرەگرتنی هەستی نەتەوایەتی کورد و بەرینبوونەوەی ڕێکخراوەیی پارتی لە کوردستان دەسڵەمینەوە، گەلێک ڕێگای چەوت و ناشایستەیان گرتەبەر بە مەبەستی ڕێگرتن لەو پەرەگرتنە، هەر لە پڕۆپاگەندەی ناشرین و ناو و ناتۆرە دۆزینەوە و برینداركردنی هەستی نەتەوەیی کورد تا پەلاماردان و هێرشکردنەسەر و لێدانی ئەندامە چالاکەکانی پارتی لە شوێنە جۆربەجۆرەکانی کوردستان. ئەوەشی سەنگی پارتی لە ململانێکەدا سووکتر دەکرد و سیاسەتی شیوعییەکانی وەپێش دەخست، باڵی چەپی ڕێبەرایەتی پارتی بوو کە وەک شیوعییەکان بیریان دەکردەوە و تێکڕا بە گەزوجاوی تیۆرییەکەی ستالین نەتەوایەتییبوونی نەتەوەی کوردیان دەپێوا و لە هەوڵی ئەوەدا بوون تەواوی ڕێکخراوە جەماوەرییەکانی پارتی بکەنەوە بەنێو شیوعیدا؛ مەسەلەیەکی وا کە تەواو دڵسۆزانی کوردی نەتەوەیی دڵگران کردبوو (٥٣).

لەو سەروبەندەدا حیزبی تودەی ئێرانیش بە مەبەستی ماسیگیریی لە ئاوی لێڵدا هاتبوونە بەغدا و پارە و پولێکی باشیشیان لەگەڵ خۆیان هێنابوو. حیسامی لەو بارەیەوە نووسیویە: "لەم بەینەدا دوکتۆر رادەمنیش سکرتێری حیزبی تودەی ئێران چەند ئەندامێکی حیزبی تودەی هێنابووە بەغدا بەو نیازە بەڵکو بتوانن لە ئێراندا تەشکیلاتی حیزبی زیندوکەنەوە. هەر لەو کاتەشدا هەوڵیان دەدا کە لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانیش بگەنە یەک، بەو مانایە بە بیروباوەڕی ئەوان دەبوایە حیزبی دێموکرات ببێتە ڕێکخراوی حیزبی تودە لە کوردستان. یەک دوو کەسیان لە باکۆوە هاتبوون بە داخەوە بە هیچ جۆر لە مەسەلەی نەتەوایەتی تێ نەدەگەیشتن. بەڵام پیاو حەق بڵێ لە چێشت لێنان و میوانداری هاوتایان نەبوو. زۆر جار ئێمەیان بانگ دەکرد بۆ نان خواردن بەو هیوایەش مەسەلەی حیزبی دێموکرات یا مەسەلەی کورد لە ئێران هەر بەو کۆبونەوانە چارەسەر دەکرێ. نێوانی ئەحمەد تۆفیق و قاسملۆ تا دەهات ناخۆشتر دەبوو.

ئەحمەد تۆفیق دەیگوت ڕەحمان لەگەڵ حیزبی تودەیە و دەیەوێ حیزبی دیموکرات لەبەین بەرێ. دیارە هێندێک هەڵوێستی قاسملۆ ئەو فیکرەی لە نێو برادەرانی دیکەدا بەهێز کردبوو. قاسملۆ زۆر کەم دەهاتە لای ئێمە. پتر

لەگەڵ تودەییەکان یا لەگەڵ نیژاد و هەمزە عەبدوڵلا بوو... لە راستیدا پەیوەندی بە حیزب و تێکۆشانەوە نەبوو. بەڵام هەر لەو کاتەشدا دەیگوت بڕیارمان داوە (دیار نەبوو کێ بڕیاری داوە) کە ئەحمەد تۆفیق بچێتەوە بۆ ئێران لە ناوچەی سنە کاری حیزبی بکا. بەڵام یاخی بووە و ناگەڕێتەوە" (٥٤).

هەروەها تاڵەبانی لە وتووێژێکیدا دەڵێت: "ئەو وەختە خیلاف هەبوو لە بەینی ئەحمەد تۆفیق و قاسملو. یەکتریان ئیتهام دەکرد، ئەحمەد تۆفیق قاسملوی بە خائین و جاسوس ئیتهام دەکرد، دەیگوت چۆکی داداوە و ساواکییە و لە بەرامبەر تەیمور بەختیار بەرائەتی داوە و لەو شتانە. ئەویش ئەحمەد تۆفیقی ئیتهام دەکرد بە کابرایەکی سەرکەشی سەرلێشێواوی هەڵەشە و ئەوانە... قاسملو لە گەڵ ئێمە هیچ بەینی نەبوو. کە قاسملو دەرکرا حیزبی شیوعی پەنای دابوو. قاسملو ئەو وەختەش تودەیی بوو... حیزبی تودە لە بەغدا بوون. ئەو لەگەڵ حیزبی تودە بوو و یەکێک لە توهمەتەکانی کە ئەحمەد تۆفیق لەسەری بوو دەیگوت قاسملو تودەییە و ئەو وەخت دوکتور قاسملو لەگەڵ تودەییەکان بوو جگە لەوە لەگەڵ تودەییەکان بوو لەگەڵ حیزبی شیوعی بوو، یەعنی لەگەڵ ئێمە ئەسڵەن مەرحەباشی نەبوو" (٥٥).

لەڕاستیدا مەسەلەکانی پابەندنەبوون بە بڕیاری حیزبی و پێوەندیکردنەوە بە تودە، گیرانەکەی تاران و پەیمانی هاوکاری بە ساواک، ناکۆکی سەفەرەکەی ئەورووپا و ڕێگری لەبەردەم چوونی ئەحمەد بۆ فێستیڤاڵی لاوان لە مۆسکۆ، وەک حیسامی لە دەمی ناوبراوەوە نەقڵی کردووە "ڕەحمانی قاسملو... بە فێڵ منی بردبووە ئوروپا کە بە حیزبی تودەم بفرۆشێ" (٥٦). هەروەها شاڵاوەکەی ساواک و خیانەتی سمایلی قاسملو، گەڕانەوەی قاسملو و هەڵسوکەوتی هەمیشەیی لەگەڵ د. رادمنیش و شیوعییەکان و نێوان گەرمی لەگەڵ باڵی کۆمۆنیستی پارتی. تێکڕای ئەوانە ئەحمەد تۆفیقی لە بەرامبەر ڕەحمانی قاسملودا زیاتر تیژ دەکرد. وەک بلوریان دەڵێت: "کە ئەحمەد تۆفیق و قاسملو لە باشووری کوردستان ناکۆکیان لێ پەیدا بوو، ئەحمەد تۆفیق بەچاوی قاسملۆی دادابوۆوە و گوتبووی 'غەنی راستی دەکرد و ئێمە لە بارەی تۆدا بە هەڵە چووین'" (٥٧).

لە کتێبی "نیو سەدە تێکۆشان" مامۆستا عبداللە حسن زادە هەوڵیداوە لەژێر سەردێڕی "ڕاست و چەپ، یان سەربەخۆ و بەستراوە"، جەوهەری ناکۆکی ئەودەمی نێوان ئەحمەد تۆفیق و قاسملۆ ڕوون بکاتەوە. بەڕێزی بە پێچەوانەی داڕشتنی سەردێڕەکە کە دەبێت ڕاست سەربەخۆ بێت و چەپ بەستراوە بێت، قاسملوی بە لایەنگری سەرسەختی سەربەخۆیی سیاسی و سەربەخۆیی بڕیاردانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و ئەحمەد تۆفیقیشی بە

کلکایەتی بۆ پارتی و مەلا مستەفای بارزانی لەقەڵەمداوە(٥٨)؛ کە لە بنەڕەتدا وا نییە. چونکە نە قاسملوی تودەیی سەربەخۆخواز بوو نە ئەحمەد تۆفیقیش ناسیۆنالیستی بەرچاوتەنگ.

فاتح ڕەسوڵیش لەو بارەیەوە کەوتۆتە هەڵەوە کە نووسیویەتی گوایە ئەحمەد تۆفیق لەو ڕۆژگارانەدا "بەیاننامەیەک بە ناوی سەرکردایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە لە گۆڤاری هیوادا کە لەبەغدا دەردەچوو بڵاودەکاتەوە و وا پیشان دەدات کە سەنتەری سەرکردایەتی کارەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەژێر دەسەڵاتی ئەودایە"(٥٩). لەڕاستیدا نووسراوەکەی ئەحمەد تۆفیق نە بەیاننامەیە و نە بە ناوی خۆیشی ناردوویەتی و نە باسی خۆیشی تێدایە بەڵکو نووسراوەکە ناوی نووسەری بەسەرەوە نییە و لەژێر ناونیشانی 'نامەیەک لە کوردستانی ئێرانەوە'یە کە باسی خەبات و تێکۆشانی کلێپەسەندووی گەلانی ستەمدیدە و ژێردەستی جیهانی سێیەم دەکات لەپێناوی ئازادی و سەربەخۆییدا. پاشان دێتەسەر گۆڕانکارییەکانی عێراق و ڕوخاندنی ڕێژیمی پاشایەتی و باس لە قازانجی هەردوو نەتەوەی کورد و عەرەب دەکات لەو گۆڕانکارییانە و هەڵوێستی جووڵانەوەی نەتەوەیی کورد لە جووڵانەوەی نەتەوەیی عەرەب ڕووندەکاتەوە؛ ئەو مەسەلەیەی کە عبدالرحمن قاسملو وەک کۆمۆنیستێکی تودەیی و لایەنگری دیکتاتۆرییەتی پرۆلیتاریا دابوویەبەر ڕەخنە(٦٠).

ئەحمەد تۆفیق لە نامەکەیدا دەڵێت: "تیشکی ڕۆژی ڕزگاری گەلان وا دەمیکە ڕووناکتر و بەتین تر لە پیش خۆی دەنوینی. بە دریژی میژوی ژیانی ئینسان و بە پی ی یاسای تەبیعی کۆمەڵایەتی چینەکان و نەتەوەکانی عالەم هەردەم لە خەبات و تیکۆشاندا بوون...

وا بەقەد نیو قەرن دەبی کە بەرینی ئەو تیکۆشانە دەوری گۆڕاندوە وە بەبۆنەی بڵاوبونەوە و پەرەی بیروباوەری ئینسان دۆستانە و مەرام و ئامانجی ئازادیخوازانە لە عالەم دا ئەو نەتەوانەی ڕزگار بوون و یان لەسەر پلەی دوایی ڕزگاربوونن پاش ئەوەی کە سەربەست بوون و دەسەڵاتیان بە دەستەوە گرت ئتر بیجگە لەوەی هیزی داگیرکەری لەناو ئەو نەتەوانەدا ناتوانی خۆی دەرخات بەڵکو بەشی زۆری ئەو نەتەوە ڕزگاربوانە دەبنە پشت و پەنای نەتەوەکانی یەخسیر و یاریدە و بەو بۆنەوە بۆ پساندنی زنجیری دیلی هانیان دەدەن...

وا ئیستا نەتەوەکانی ڕزگاربوی عیراق و میسر و زۆر نەتەوەی تریش یاریدەی گەلی تیکۆشەر و دەست بەچەکی جەزائر دەدەن کە قارەمانانە بۆ ڕزگاری و سەربەخۆیی نیشتمانیان قۆڵیان لە ئیستیعمارگەرانی فەرانسە هەڵ مالیوە وە دەخوازن بە سەربەستی بژین.

سەرچاوە
Serchawe

وەیان لە کاتێکدا کە داگیرکەرانی انگلیز و فەرانسە لەگەڵ ئیسرائیل هارکراوی رۆژهەڵاتی ناوەراستی ئیمپریالیزم کە هروژمی خۆیان بردە سەر نەتەوەی رزگاربوو و ئازادیخوازی میسر دیمان چۆن نەتەوەکانی چین و سۆڤیەت چیاوانە لەگەڵ نەتەوەکانی تر وەکو سوریا، هیند و ئەندەنیزیا... دەنگی پشتیوانی خۆیان لە بەرهەڵستی نەتەوەی میسر بە ئیمپریالیزم و هیرش بەران راگەیاند...

جا کەوابو لە ئەنجامدا بەوە دەگەین کە ئیمرۆ لەعالەم دا بەرەیەکی بەرین و بەهێز لە نەتەوەکانی رزگاربوو پیک هاتوە وە لە بەرامبەر داگیرکەراندا بۆ یاریدە و هاندانی نەتەوەکانی ژێرچەپۆک وەک قەڵایەکی نەروخ راوەستاون.

ئەگەر بەوردی سەرنج بدەینە میژووی گۆرران (تحول) لەو چەند سالەی دوایی دا ئەبینین لافاوی شۆڕش و هروژمی رزگارکوری لە قەراغ گۆمەکانی ئەندونیزیا و ڤیتنام دا تاکو قەراغ گومی میدیتەرانە و لەوێوە لە لبنان و قبرس رابگرە تاکو رۆژاوای مەراکش و نیجیریان داگرتوە وە لەویدا خۆی کیشاوەتە ناو جەرگی بازاری ئیمپریالیزم یانی ئەمەریکای خوارو. بە کورتی قارەکانی ئاسیا و ئەفەریقا تێکرا راست بوونەوە و وا خەریکە کەلاکی پیس و بۆگەنی ئیستیعمار کە دیاری ئەوروپای شارستانی بۆ خەڵکی قارەمانی ئاسیا و ئەفەریقایە بە یەک جاری بینیژن."(٦١).

هەروەها سەبارەت بە رووخاندنی رێژیمی پاشایەتی و جووڵانەوەیی ناسیۆنالیستیی عەرەب دەڵێت: "شۆرشی پیرۆز و سەرکەوتوی عیراق کە لاپەرەی رەشی دەورو زەمانی فیصل و عبدالا داداشی ئاغاکانی قەراغی چۆمی تایمز و لندن و نوری سعید خائنی ژمارە یەکی رۆژهەڵاتی ناوەراستی ئیستعماری دراند وە ئالای بەرز و پر شانازی جمهوری عیراقی لەسەر کوشکی شاهی کە مولگەی کۆبونەوەکانی پەیمانی کۆنی بەغدا بو داکوتا. و بەشیک لە نەتەوە پچرپچرکراوەکەمان کە کەوتۆتە عیراقەوە لەژێر سیبەری ئالای جمهوری عیراق دا هێندێ مافی نەتەوایەتی ستاند وە جمهوری لە قانونی اساسی نەتەوەی کورد لە گەڵ نەتەوەی عەرەب لە وڵاتی عیراق دا بە شەریک دەزانی ئەو کردەوە و کردەوەکانی تر دەری دەخا کە ناسیونالیزمی عەرەب کەوتۆتە سەرباری ناسینی مافی کورد و یاریدەی نەتەوەی کورد بو رزگاری و سەربەخۆیی کورد و کوردستان. دیارە کاربەدەستان و بەرێوەبەرەکانی ناسیونالیزمی عەرەب لە گرتنەبەری یاریدەی نەتەوەی کورد بۆ رزگاری و سەربەخۆیی باشترین ریگای سەرپانکردنەوەی ئیستیعمار و نۆکەرانی ئیستیعماریان هەڵبژاردوە. ئەو رێگایە هەر ئەوەندە کە بە قازانجی گەلی کوردە قازانجی

نەتەوەی عەرەبیشی بە بەرچاوی تێدایە. ڕووناکە کە نەتەوەکەمان لە هەر چوار پارچە دابچڕراوەکاندا بە چاوێکی زۆر حورمەتاویەوە دەڕوانێتە جوڵانەوەی نەتەوایەتی عەرەب کەوا کەوتۆتە سەر باو پەیتا پەیتا وڵاتەکانی عەرەب ڕزگار دەکات و تارمایی ئیستیعمار لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دەخاتە گۆمەوە"(٦٢).

بەشی چوارەم

لەمەڕ هەلومەرجی نەتەوەیی کورد و ئەرکە سەرەکییەکانی لەو قۆناغەدا، ئەحمەد تۆفیق نووسیویە "کاربەدەستانی دەزگای دەوڵەتەکانی تاران و ئەنقەرە و بەغدای کۆن، بەتایبەت هی ئەنقەرە و تاران زۆریان تەقەلادا کە کورد لەنێو نەتەوەکانیاندا بتوێننەوە و زمان و کار و کردەوەی تایبەتی کوردایەتیان لەنێو هەڵگرن. هەر بۆیەیشە زۆر بەتوندی بەرهەڵستی زۆر داخوازی نەتەوەکەمان لە تورکیا و ئێراندا بۆ خوێندن بە زمانی کوردی دەکرا کەوا ئێستەش هەر بەردەوامە لە کاتێکدا هەر لە زووەوە نەتەوەکەمان بە خەباتی خۆی ئەو مافەی لە دەزگای دەوڵەتەکانی سەر بە ئیستیعماری پێشووی عێراقی ئەستاندوە؛ لە ئەنجامدا کورد لە هەر چوار پارچە داپچڕاوەکاندا زمان، کردەوە، ئاکار و هونەری خۆی پاراستووە و وەک میللەتێک ماوە.

نەتەوەی عەرەب زۆر بە برایەتی و دۆستایەتی لەگەڵ نەتەوەکەماندا بەڕێوەدەچوو، بەتایبەتی ئێستە بە بوونی حکومەتێکی میللی ئەو حورمەت و برایەتییە زۆر بەهێزتر بووە. تەقەلای دەزگای دەوڵەتەکانی تورکیا و ئێران بۆ تواندنەوە و پەرش و بڵاوکردنەوەی نەتەوەکەمان و هەروەها تەقەلا بۆ لەبەینبردنی مافی نەتەوایەتی میللەتی کورد گەورەترین خیانەتە بە ئامانجی دۆستایەتی نەتەوەکانی فارس و تورک لەگەڵ نەتەوەی کورد و قەت لەلایەن نەتەوەکانی تورک و فارسەوە پشتیوانی نەکراوە بەڵکو بە داییم بیری نەتەوەکانی فارس و تورک بە پێچەوانەی تەقەلای دەزگای دەوڵەتەکانی سەر بە ئیمپریالیزمی تورکیا و ئێران بووە."

سەبارەت بە حیزبی دێموکراتی کوردستانیش، ئەحمەد تۆفیق لە نامەکەیدا دەڵێت "هاونیشتمانی خۆشەویست، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە تەواوی چینەکانی میللەت، لە کرێکاران و لادێیەکان و پیشەوەران و ڕووناکبیران و عەشیرەتەکانی نیشتمانپەروەر دەگێڕێتەوە زۆر لە پێشو زیاتر کوزیلەی خۆیان لە دەوری ئاڵاهەڵگری

نەتەوەکەمان، حیزبی دێموکراتی کوردستان، پتەوتر و نزیکتر کەنەوە. حیزبەکەمان بە وریاییەکی بەرینەوە بە هاونیشتمانی خۆشەویست ڕائەگەیەنێ کە هەروەکو تا ئێستا فریوی فێڵ و درۆ و دەلەسەکانی ئیستیعمار و چڵکاوخۆرەکانی ئیستیعمارتان نەخواردووە پێویستە زیاتر لە پێشوو ئاگاداری جووڵانەوەی گێرەشێوێنی نۆکەرانی ئیستیعمار و ئیمپریالیزم بن.

حیزبەکەمان دڵنیایە تا ئەوەدەم خۆی لە باوەشی نەتەوەکەماندا ببینێ، ئیستیعمار و نۆکەرانی زەفەری پەرش و بڵاوی پێ نایەنن هەروەکو بەدرێژی چواردە ساڵ تەمەنی حیزبەکەمان تەقەلای دوژمن بۆ جیاکردنەوەی ئەو لە میللەت نەیتوانی سەرکەوێ. حیزبەکەمان زۆر بە شانازییەوە هێزی بەتینترکردنی خەباتی ڕزگاریخوازانەی خۆی لەو پشتیوانییە پڕ جەوهەرەی وەردەگری کە نەتەوەکەمان پاش کارەساتەکەی کودەتاکەی ۲۸ی گەلاوێژی ۳۲ لەوی کرد و لە باوەشی خۆیدا پاراستی.

حیزبەکەمان هەروەک قەڵایەکی نەڕوخ بەپشتئەستووری نەتەوەکەمان بەرامبەر بە دوژمن ڕاوەستاوە و بە یاریکاری هاونەتەوەکانمان لە عێراق و تورکیا و سوریادا بۆ پێکهێنانی ئاواتی پیرۆزی گەلی کورد و هەروەها لە ئێران بە خەباتی پتەو و یەکگرتووی لەگەڵ نەتەوەکانی فارس و ئازەربایجاندا بۆ پێکهێنانی ژیانێکی خۆش و بەختیار بەرەوپێش دەڕوات. حیزبەکەمان بە پتەوبوونی خەباتی گەلمان ئاسۆی ئازادی و ڕزگاری زۆر ڕووناک دەبینێ. بەیەکەوە لە ڕیزێکی تێکپەسیو و پتەودا بە ژیری و وریاییەکی ئازایانەوە بەرەو گزنگی ڕووناکی ئازادیی و سەربەخۆیی گەلان بۆ پێشەوە.

بژی ئاشتی بەردەوام، ئامانجی پیرۆزی گەلان
سەرکەوێ ئامانجی گەلانی یەخسیر بۆ ئازادی و ڕزگاری
پیرۆز بێ ئاواتی جوانی پێکهاتووی نەتەوەکانی کورد و عەرەب لە عێراقدا
سەرکەوێ خەباتی گەلی کورد بۆ ئازادی و ڕزگاری"(٦٤).

هەروەها فاتح ڕەسوڵ کەوتۆتە هەڵەیەکی دیکەوە کاتێک باس لە لایەنگری مەلا مستەفا بۆ ئەحمەد تۆفیق دەکات و دێتەسەر ئیبراهیم ئەحمەد و دەنووسێت: "ئیبراهیم ئەحمەد هەڵوێست و ڕا و بۆچوونەکانی بەرامبەر ئەحمەد تۆفیق نیگەتیف دەبن"(٦٥) ڕاستییەکەی عبدالرحمن قاسملو کە ئەوەدەم تودەیی و سەربە باڵی میانڕەوی ئەو حیزبە بوو کە د. رادمنیش ڕێبەرایەتی دەکرد، خوازیار بوون لەڕێگەی چەند ئەندامێکی تودەکرات و کۆمۆنیستی

وەک کەریم حیسامی و بە هاوکاری باڵی کۆمۆنیستی پارتی واتە هەمزە عەبدوڵڵا، کودەتایەکی سپی بەسەر ئەحمەد تۆفیقدا بکەن و حیزبی دیموکراتی کوردستان بگێڕنەوە ژێر فەرمان و ڕێبەرایەتی تودە و ڕێبازی تودەیی کۆسمۆپۆلیتی بەسەردا بسەپێننەوە. بۆ ئەم مەبەستەش بەنیاز بوون بەناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە بەیاننامەیەک دەربکەن و تێیدا ئەحمەد تۆفیق بە کەسێکی دەرکراو لە حیزب بە خەڵکی بناسێنن(٦٦).

مەلا مستەفا بارزانی کە لە سەرەتای هاوینی ساڵی ١٩٥٩دا هەمزە عەبدوڵڵا و لایەنگرانی لە ڕێبەرایەتیی پارتی وەدەرنا، ئامادە نەبوو لە بەرامبەر هەوڵی کودەتاچییەکانی نێو حیزبی دیموکرات بێلایەن بوەستێ. هەربۆیە هەڕەشەی لێکردن و پێی گوتن: "ئەو کارە بکەن بەیانتان لەسەر دەردەکەم، بە خاینی کوردتان دەناسێنم، لە عێراق وەدەرتاندەنێم"(٦٧).

سەبارەت بە ئیبراهیم ئەحمەدیش، حیسامی دەڵێت: "ڕۆژێک ڕەحمانی قاسملو بانگی کردم گوتی با بچینە لای برایم ئەحمەد. ئەودەم مامۆستا برایم ئیتر کرابوو بە سکرتێری پارتی و لە بارەگای خەبات حوکماتی دەکرد. لەگەڵ کاک ڕەحمان چووینە لای مامۆستا برایم. پاش چاک و خۆشییەکی سارد ڕەحمان گوتی کاک برایم ئێمە خەبەرمان داوە چەند برادەرێکمان لە ئێرانەوە بێن، هەتا ئەوان دێن کەس حەقی نییە بە ناوی نوێنەری حیزبی دیموکراتی کوردستان قسە بکات...

مامۆستا برایم ئەحمەد لە وەڵامدا گوتی ئێمە ئەحمەد تۆفیق بە نوێنەری حیزبی دیموکراتی کوردستان دەناسین. ئێوە شەو و ڕۆژ لەگەڵ هەمزە و نیزاد دژی پارتی کار دەکەن، ئێوە لەگەڵ شیوعیەکانن، بێجگە لە ئەحمەد تۆفیق ئێمە هیچ کەسی تر بە نوینەری حیزبی دیموکراتی کوردستان ناناسین"(٦٨).

سەرئەنجام ناکۆکییەکانی نێو حیزبی دیموکراتی کوردستان لەم قۆناغەدا بە قازانجی باڵی کوردستانی و ئەحمەد تۆفیق کۆتایی هات پاش ئەوەی وەک تاڵەبانی دەڵێت: "مەلا مستەفا لەگەڵ دکتۆر مراد هەستان چوون بۆلای وەزیری داخلیەی عێراقی و قاسملویان دەرکرد! لە عێراقیان دەرکرد، شکایەتیان لێکرد و دەریانکرد"(٦٩).

پاش ئەوەی عبدالرحمن قاسملو لە ١ - ٣ - ١٩٦٠ لەعێراق دەرکرا، کەمال ناوێک کە دەڵێن مامۆستای مێژوونووس دکتۆر کەمال مەزهەرە، لە هەفتەنامەی ژین دا وتارێکی بە ناونیشانی "بۆ...؟!" نووسیوە و بێ ئەوەی ناوی قاسملو بهێنێ، باسی ئەوە دەکات کە گەنجێکی کورد هەر لە منداڵییەوە هەستی بە ئازاری میللەتەکەی کردووە و تێکەڵاوی

مەیدانی تێکۆشان بووە و لە سەردەمی حوکمی نوری سەعیددا چەند مانگێک لە سلێمانی خۆی حەشارداوە، چونکە دژی کۆنەپەرست و ئاغا تێکۆشانی هەبووە. ئەو گەنجە بە قەولی نووسەر بۆ خوێندن ڕووی لە پاریس کردووە و ئینجا کاتێ زانی کە سەرچاوەی خاوێنی زانیاری ئابووری بە شێوەیەکی ڕاست و پاک لەوێ دەست ناکەوێ ڕووی کردە چیکوسلوڤاکیا بۆ خوێندنی ئابووری، سیاسی (الاقتصاد السیاسی). پاش شۆڕشی گەلاوێژ هاتۆتە عێراق بۆ نزیک بوونەوەی لەو وڵاتەی لێ بێبەری کراوە..."(٧٠).

کەمال دەڵێت: "بەڵام هاتنەوەی، چەند دڵێکی داخورپان! جا بەسەر گەڕانەوەیدا ڕانەبورد تا بەزۆر لە عێراق دوورخرایەوە... لەبەر نەگونجانی بیر و باوەڕی لەگەڵ ڕێبازی شۆڕش (مەبەستی شۆڕشی گەلاوێژە- ل) نەخێر و بە دەیان جاری تریش هەر دەڵێمەوە نەخێر... نەخیر... کەوابو؟! هەڵبەت ئەوەی دڵ داخورپێنێ ئەنجامی خۆی ئاوا ئەبینێ"(٧١).

هەردوو هەفتە دوای ئەوە قاسمی سوڵتانیان کە بەرپرسی پەناهێنەرەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو، لەعێراق و ناوی "کەمال احمد"ی لە خۆی نابوو، لە ڕوونکردنەوەیەکدا بۆ ژین ی نووسیوە ڕای دەگەیەنێت کە وتارەکەی پێشوو بە ناوی "بۆ...؟!" لە ژمارە ١٥٢٢یدا "نە من نووسیومە و نە نووسەرەکەی دەناسم و نازانم داخۆ ئەو کەمالە دەبێ چ کمالێک بێ!"(٧٢).

ئەحمەد تۆفیق بڕوایەکی پتەوەی بە پێشڕەوەی حیزبی دێموکرات و خەباتی شۆڕشگێڕانە هەبوو. ڕێژیمی شاهەنشاهی پێ ڕێژیمێکی داگیرکەر و کورد کوژ بوو. دەکرێت بگوترێت کە ناوبراو وەک کەسایەتییەکی نەتەوەیی چەپی شۆڕشگێڕ چارەسەرکردنی کێشەی نەتەوەیی کوردی لە خەباتێکی شۆڕشگێڕانەی نەتەوەیی سەرتاسەری بۆ ڕووخاندنی ڕێژیمی شاهەنشاهی و تێکڕا ڕێژیمە داگیرکەرەکانی کوردستاندا دەدیتەوە. بەم پێیە ئەحمەد تۆفیق یەکەمین کەسێک بووە لە سەردەمی خۆیدا مەسەلەکانی سەربەخۆیی کوردستان و خەباتی شۆڕشگێڕانە و ڕوخاندنی ڕێژیمی شاهەنشاهی پێکەوە گرێدابێ. ئەو بیر و بۆچوونەی لە تودەییەکانی جودا دەکردەوە.

ئەحمەد تۆفیق لە وتارێکیدا بە ناونیشانی "ڕێگای ڕزگاری کوردستانی بە ئیران بەسراو"دا دەڵێت: "کڵپە و بڵێسەی بزووتنەوەکانی گەلانی ڕۆژهەڵات لەم چەند ساڵەی دواییدا تین و تاشی داوەتە جووڵانەوەی نەتەوەی کوردمان و ناوی نەتەوەکەمان هاتۆتە کۆڕی سیاسەتی عالەمییەوە و باسی نەتەوەی کورد لەنێو ڕۆژنامەکان و شوێنەکانی سیاسیی عالەمدا جێگای تایبەتی و بەرچاوی خۆی بۆ کراوەتەوە.

سەرچاوە Serchawe

نەتەوەکەمان لە کوردستانی داگیرکراوی بە ئێرانەوە بەستراوا باش هەستی بەوە کردووە کە هێندێ لەو باس و تەقەلایانەی کەوا بۆ کورد هاتوونە گۆڕێ لە سەرچاوەیەکی شلوێ بڵاودەکرێنەوە. ئیمپریالیستەکان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بەدەست بزووتنەوەکانی نەتەوەکان و بەتایبەتی دواڕۆژی بزووتنەوەی نەتەوەی کورد لە دوو پارچەی لیکدا پچڕاوی کوردستانی بە ئێران و تورکیا بەسراوادا وەتەنگ هەڵاتوون و بۆ فریودان و هەڵخەلەتاندنی نەتەوەکەمان بۆ بەرژەوەندیی سیاسەتی ڕۆژانەیان دەستیان بە کوردلاوانەوە کردووە. و سەفەر و هاتوچووی وەزیر و سەرەکوەزیر و کاربەدەستانی داگیرکەر بۆ کوردستان ئێستەش نەپساوەتەوە.

شۆڕشی سەرکەوتووی ١٤ی تەموزی پیرۆز بە سەرکردەیی ڕۆڵەی بەجەرگی گەلی عێراق کاک عبدالکریم قاسم و دامەزراندنی ڕێژیمی جمهوری و بە شەریک ناسینی کورد لە عێراقدا خوێنگەرمی و ئازایەتییەکی زیاتر لە پێشوی داوەتە خەباتی نەتەوەکەمان لە کوردستانی بە ئێران بەسراودا، و بزووتنەوەی ڕزگاریی نەتەوەکەمانی هێنایە جۆش و خرۆش. شۆڕشی ١٤ی تەموزی عێراق سەری لە دوژمنانی نەتەوەکەمان شێواندوە و بەدرێژی تێپەڕبوونی جەمهوریەتی عێراقی دەستەی کاربەدەستانی تاران هەمیشە لەسەر سنوروکانی جەمهوریەتی عێراق پیلانی گێرەشێوێنی و پەشێوی گرتووەبەدەستەوە. بەڵام نەتەوەی کورد لە کوردستانی بە ئێران بەسراودا بەرابەری پێشڕەوەکەی - حیزبی دێموکراتی کوردستان - بۆ پاراستنی جەمهوری دیموکراتی عێراق زۆر بە چالاکی و بە کردەوە بەرهەڵستی تەقەلاکانی تارانی کردووە.

دەوری حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ بەربەستکردنی پیلانی هێرش و گێرەشێوێنی کە تاران و ئەنکارا بەدەستیانەوە بوو، زۆر بەرچاوە. تاقیکردنەوەی خەباتی سەختی گەلی کورد بەگشتی و هی خەڵکی کوردستانی ئێران بەتایبەتی بۆ گەلەکەمانی ڕوون کردۆتەوە کە تاقە ڕێگای ڕزگاری و بەختیاریمان هەر ڕێگەی تیکۆشانی ڕێکوپێکی شۆڕشگێرانەی خەڵکی کوردستانە بە سەرۆکایەتی حیزبی پێشڕەوی خۆیان، حیزبی دێموکراتی کوردستان، کە ساڵەهای ساڵە ڕابەری خەباتی خەڵکی کردووە لەپێناو ڕزگاریی و بەختیاریی خەڵکی کوردستانی بە ئێران بەسراو، و سەندنەوی مافی نەتەوایەتیمان.

خەڵکی کوردستانی بە ئێران بەسراو چاوی برایانەی بڕیوەتە برا کوردەکانیان لە جەمهوریەتی عێراق، و لەبەر تیشکی شۆڕشی چواردەی تەموز، شۆڕشی کورد و عەرەب، درێژەدەدەن بە خەباتی سەختی خۆیان تا ئەگەنە ئامانج. جوتیاران و کریکاران و لاوان و ئافرەتانی کوردستانی ئیمەش وەک برا و خوشکەکانیان لە کوردستانی عێراق، قوڵ

و بازووی تیکۆشان و هیمەتیان لیهەڵکردووە و لەژێر ئاڵای حیزبەکەیاندا درێژە دەدەن بە خەباتی ڕزگاریی نەتەوایەتی خۆیان.

نەتەوەکەمان ڕێگای خۆی لەمێژە هەڵبژاردووە و باش دەزانێ کە ڕێگای ژیانی خۆش و بەختیاری و ئازادی وی هەر ڕێگای شەهیدەکانیەتی، ڕێگای جەمهوریەتە دیموکراتییەکەیەتی، ڕێگای ڕۆڵە نەبەز و بەجەرگەکانیەتی کە تا سەرەمەرگ لەژێر سێدارەشدا سەریان بۆ داگیرکەران دانەنەواندوە.

خەڵکی کوردستانی ئێمە لەژێر ئاڵای حیزبی دێموکراتی کوردستانی پێشڕەوی خۆیدا خەباتی سەختی خۆی درێژە پێ ئەدا زیددی ئیمپریالیزمی ئەنگل و - ئەمەریکی و نۆکەرانیان کە ئێرانیان کردۆتە بنکەی شەڕ و هەڵکوتانەسەر دۆستی دێرینما - یکگرتنی جەمهوریەتەکانی سۆسیالستی سۆڤیەتی - و سەر جەمهوریەتی عێراقی پاڵەوان، جەمهوریەتی کورد و عەرەب و گەلانی دەوڵەتی ئێرانیان دیل و ژێرستەم کردووە و تا ئیمپریالستەکان وەدەردەنێت و ڕێژیمی بۆگەنی نۆکەرانیان دەڕووخێنێ و مافەکانی نەتەوایەتی خەڵکی کوردستان وەدەستدێنێت، هیچ ساتێ ناسرەوێ و پشوو نادا و خەباتی خۆی زیاتر دێنێتەجۆش.

بەردەوام بێ جەمهوریەتی عیراق، جەمهوریەتی کورد و عەرەب،
بۆ پێشەوە لەژێر شعارەکانی تاقە ڕێنوێنی خەباتی نەتەوەکەمان لە کوردستانی بە ئێران بەسراوا"(٧٣).

هەروەها ئەحمەد تۆفیق لە وتارێکی دیکەیدا کە لە گۆڤاری "ڕۆژی نوێ"دا بڵاویکردۆتەوە، ناوی زۆربەی قوربانیانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستانی کۆکردوونەتەوە؛ ئەوانەی لە نیوەی یەکەمی سەدەی بیستەمدا لە باکوور و ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەدەستی داگیرکەران لەنێوبراون. ئەحمەد تۆفیق لەو وتارەیدا ڕووی دەمی دەکاتە داگیرکەران و دەڵێت: "ئەی کوردکوژینە، داگیرکەرینە، چنگ خویناوینە، ئەی دڵڕەقی ڕووڕەشینە، زۆرتان لە کورد سەربڕی، زۆرتان زیندەبەچاڵ کرد، زۆر مناڵتان گۆشتاگۆشت وەک بەرخ سەربڕی. سەدان ساڵە بێوچان سامان و پیتی کوردستان بە تاڵان دەبەن نەک بەدزی بە ئاشکرا، بە ئاشکرا بە ژێر سێبەری سەرنێزەکانی تک تک خوێن لێ تکاومان.

ئەی دوژمنینە، ئێمە هەمیشە لەبەرچاومانە:

ستەمی ئێوە...، گوللە و قورقوشمی داخی بە خوێنی دڵی کورد سارد کراوتان.

فرت و فێڵی زۆر نزم و سەرشۆڕانەتان.

زیندان و گرتووخانەکانتان.

هەموو... هەموو کردەوەکانتان لێمان بۆتە تا و تین، کڵ و کۆ، هەستی گەرم و سووری وەک پشکۆ.

هەموو نەتەوەی کورد بێجگە لەو چەند نۆکەرانەت ئەی دوژمن، لە ڕیزێکدا تێکپەسیو، نەبەزیو، زۆر جار بەدەستی تۆ تەزیوو، بوونە بەردی سماتە. سەرسەخت و بەسام، هەموو کەوتوونە ڕێخرۆشاو بەرەو جیهانی ڕووناک و درەوشاو.

ڕێگەمان زۆر خۆشکراو و پتەوە، بە پای پەتی کورد کوتراوە...، وا بەسەر ئەو ڕێگەوە ڕێڕەوین، بۆ تۆڵە، بۆ خوێنخوازی، خوێنڕشتن.

دوژمن، دەزانین خەریکی پێمان وەبەر پێی دەی و دیسان، دیسان سەرەنگریمان کەی تاکەی گێل بین!

نا...، نا کوردکوژ، ئیتر بەسمانە.

نۆرەمانە، کات و سەردەمی چاوکرانەوەمانە.

تۆڵەمان لێ نابێتە ژیانی لەش کوشتنت، تۆڵەمان کوشتنی ڕێژیمتە، ڕمانی قەڵای داگیرکەریتە، تەفروتوناکردنی داب و دەزگای کوردکوژیتە.

ئەدی، ئیتر دەبێ بمری و نەمێنی.

چونکە ئیتر بەسمانە، کات و دەوری بزووتنمانە.

وەرە گوێگرە، لۆکەت لە گوێت دەرینە، گوێت بۆ ئەو دەنگە پڕسام و بەگوڕە هەڵخە، لە ئاراراتدا بانگ دەکات تۆ هەر لە پاڵەوە گوێ بۆ ساسۆن، قەندیل، پیرەمەگروون، هەڵگورد و کەوەرکو هەڵخە دەنگ دەدەنەوە، بزانە ئەو دەنگە دەڵێ چی! دەڵێ هۆی کوردینە، پاڵە، جوتیار، کرێکار، پیشەساز، ڕووناکبیر، بازرگان، عەشیرەتی نیشتمانپەروەر، لە ڕیزێکدا بەری یەکدا یەکگرن... نۆرەمانە"(٧٤).

هەر بەم گوڕە ئەحمەد تۆفیق وێڕای تێکڕای ئەو گورزانەی بەر حیزب کەوتبوون و ئەو ئاستەنگانەی هاتبوونە ڕێی، خوازیاری ئەوە بوو سەرلەنوێ حیزبی دێموکراتی کوردستان بخاتەوەسەرپێ و تێکۆشانی نەتەوەیی و چالاکی نەک هەر نەوەستێ و بەردەوام بێت، بەڵکو پەرەیشی پێبدات. مەسەلەیەکی گرنگ کە دەبێت ئاماژەی پێ بدرێت بریتییە لەو هەڵمەتە تەبلیغاتییەی کە حیزبی دێموکرات لەم قۆناغەدا کردی لە پێناوی وەستاندنی حوکمی ئیعدامی ئەو ئەندام و کادیرانەی کە پاش شاڵاوەکەی تشرینی دووەمی ١٩٥٩ لەلایان دادگا سەربازییەکانی

ڕێژیمی شاهەنشاهییەوە فەرمانی لەسێدرەدانیان درابوو. لەو ڕووەوە حیزبی دێموکرات و پەنابەرە سیاسییەکان پەنایان بردەبەر سەرجەم هێزە سیاسیی و خاوەن نفوزەکانی دەرەوە و نێوەوە بۆ وەستاندنی ئەو حوکمانە. هەر لە کەریم قاسم، سەرۆککۆمارەوە تا بارەگای انصار السلام و عەزیز شەریف و هەتا حزب وطنی دیمقراطی کامل چادرچی و هتد، بە چەشنێک مەسەلەی نارەزایی دەربڕین و وەستان دژی ئیعدامکردنی ئەو ئەندامانە ببووە مۆدێلێکی ڕۆژ و تەنانەت خوێندنگا سەرەتاییەکانی کچانیشی گرتبۆوە. دیارە چاوخشانێک بەسەر ڕۆژنامەکانی ئەو سەردەمەی عێراق ئەم ڕاستییە دەسەلمێنێت. مەسەلەیەکی وا کە ڕۆڵێکی مەزنی هەبوو لە ڕاگرتنی ئەو حوکمانە و ڕزگارکردنی گیانی ئەو ئەندامانە.(٧٥).

زیندوکردنەوەی یادە نەتەوایەتییەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەرکێکی دیکەی ڕێبەرایەتی ئەوکاتی حیزب بوو. لەم بارەیەوە بڵاوکردنەوەی بەیاننامەی حیزب بە بۆنەی ٢١ی ڕێبەندان، ڕۆژی دامەزراندنی هەوەڵ جمهوری دیموکراتی کوردستان، دەتوانرێت بە دەستپێکی ئەو هەوڵە دابنرێت. لە بەیاننامەکەدا هاتووە: "چواردە ساڵ پێش ئەمڕۆ هەوەڵ کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بەشداربوونی نوێنەرانی لادێیی و شارەکانی کوردستان و نوێنەرایەتی سێ پارچەی تری کوردستان لە شاری 'مەهاباد' پێکهات.

لەو ڕۆژەدا شاری "مەهاباد" شاهیدی گەورەترین کۆبوونەوەیەک بوو کە ڕەت و ڕێگا و چارەنووس و حاکمیەتی نەتەوەکەمانی تێدا دیاری کرا. تەواوی خەڵکی کوردستان بە بێسەبری چاوەنۆڕی گۆڕانێکی گرینگ و مەزن و لەبار دە ژیانی سیاسیی خۆیاندا بوون. کۆنگرە لەسەر پێشنیاری کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەنگی دا بۆ دامەزراندنی هەوەڵ "جەمهوری میللی دیمکراتی کوردستان" و بەو جۆرەش گەش ترین ئەستێرەی دەسەڵاتی نەتەوەی کورد تەم و تارمایی دیلی و کۆیلێتی لە ئاسمانی بەشێک لە کوردستاندا ڕەواند و ئاڵای سێ ڕەنگی کوردستان لەسەر لوتکەی چیاکان و شار و لادێکان دەستی بە لەرینەوە کرد.

لەو ڕۆژەدا یەکێک لە گەورەترین و عادڵانەترین ویست و ئامانجەکانی نەتەوەی کورد کە ساڵەهای ساڵ لەپێناویدا تێدەکۆشی و خوێن دەرێژی هاتەدی بەهۆی بڕیاری کۆنگرەی حیزب قازی محمد بە سەرکۆماری جەمهوری کوردستان بە ناوی پێشەوای نەتەوەی کورد هەڵبژێردرا. بۆ هەوەڵ جار لە مێژووی نەتەوەکەماندا دەزگای جەمهوری کوردستان دەستیکرد بە حوکمداری کورد و کوردستان.

"مەجلیسی میللی کوردستان" لە نوێنەرانی هەموو ناوچەکانی ئازادکراو پێکهات و دەستیکرد بە قانوون بۆ پەیڕەوی ڕەت و ڕێگای جەمهوریەت. "کابینەی حکومەت" لە ١١ نەفەر، وەزیری دەرەوە، ناوخۆ، جەنگ، اقتصاد، کار، فەرهەنگ، بهداری، کشتوکاڵ، عدلیە، پۆستە، و تیلگراف پێکهات. "فەرهەنگ" زمانی کوردی بوو زمانی ڕەسمی. تەواوی منداڵەکانی هەژار و نەدارەکان لە شاران کۆکرانەوە و خرانەبەر خوێندنی ئیجباری و تەواوی خوێندکاران بە دارا و نەداراوە و بەبێ جیاوازی دوو دەست جلکی هاوین و زستانیان درایە. بۆ بردنەسەری مستەوای زانیاریی میللی دەستەیەک خوێندکار کە بەقەد ٨٠ کەس بوون بۆ خوێندنی بەرز لە زانستگاکانی نیزامی و پزیشکی ناردرانە یەکێتیی سۆڤیەت و هەروەها ١٢٠ کەسیش ناردرانە زانستگاکانی سیاسی و نیزامی جەمهوری ئازەربایجان. دوو چاپخانە لە مەهاباد و چاپخانەیەک لە بۆکان دامەزرا و بێوچان خەریکی چاپی ڕۆژنامەم گۆڤار و کتێب بوون و کتێبی هەر شەش پۆلی سەرەتایی بە لێکۆڵینەوەیەکی زۆر نووسرابوون کە بەداخەوە بە چاپکردنی وان و حکومەتی گەندەڵی تاران سووتاندنی.

"لەشساخی و ئاوەدانی شار" بە شاهیدی تەواوی خەڵکی کوردستانی ئازادکرا و لە ماوەی یەک ساڵەی تەمەنی جەمهوریدا کۆڵان و شەقامەکانی شارەکان زۆر پاک و خاوێن و دەرمان و خەستەخانە بە بەرینی بە خۆرایی خزمەتی دەکرد. "هێزی کوردستان" لەسەر ڕێکخراوەیەکی ڕێکوپێک دامەزرا. و ڕیزەکانی ئەو سوپایە تیکەڵاو بوو لە جوتیاران، براکانی بارزانی و زەحمەتکیشانی ناو شارەکان. لەمەڕ کشتوکاڵەوە کوردستان بۆ هەوەڵ جار تراکتۆر و کۆمپاینی بە خۆیەوە دی و زۆر یاسا لەمەڕ کشتوکاڵ و ئەرزەوە بەدەستەوە بوو بەڵام دەوامکەمی جەمهوری ماوەی بە وەدیهێنانی نەدا.

دیسان بۆ هەوەڵ جار لە ناوچەی کوردستانی ئازادکراودا کارخانەی سیغار دامەزرا و بەرهەمی خۆی بە ناوی "سیغاری کوردستان" بردە ناو بازاڕەوە. پرۆژەیکی بەرین بۆ سەنعەتیکردنی کوردستان بەدەستەوە بوو تەنانەت مەعامەڵە بۆ کڕینی دوو کارخانەی خوریشۆری و سمینت لەگەڵ یەکێتیی سۆڤیەت و دامەزراندنیان لە کوردستان لە گۆڕێدا بوو. پەیمانی ئاڵوگۆڕی تیجارەتی لەنێوان یەکێتیی سۆڤیەت و جەمهوری دیموکراتی کوردستان بەستراوە. "شیرکەتی تەرەقی" کە ئاڵوگۆڕی توتن و پیت و بەرەکەتەکانی کوردستان لەگەڵ تراکتۆر و کوتاڵ و شتی تر کرایەوە. پەیمانی ئابووری لە نێوان حکومەتی کوردستان و ئازەربایجان بە ئیمزا گەیشت.

لە ١٢ی بانەمەڕی ١٣٢٥ پەیمانی دۆستایەتی لە نێوانی ئەو دوو حکومەتە بەسترا و ئەو دۆستایەتییە تا ئیستاش لە نێوانی دوو نەتەوەی دراوسێ و حیزبی دێموکراتی کوردستان و فرقەی ئازەربایجاندا هەر بەردەوامە.

پەیمانی دووقۆڵیی نیزامی (کۆمسیۆنی دفاعی موشتەرەکی ئازەربایجان و کوردستان) لە نێوان نوێنەرانی "هێزی کوردستان و هۆردووی ئازەربایجان"دا بەستراوە. ژەنەرال مستەفا بارزانی، سەرداری مەزنی بە ناوی فەرماندەری ناوکۆیی (موشتەرەکی) هەڵبژێردرا بۆ پتەوکردنی تەواوی ڕیزەکانی خەباتی نەتەوەکانی ئێران و کوردستان و ئازەربایجان و تێکشکاندنی هێزی کۆنەپەرستی پاشایەتی لە مانگی پوشپەڕی ١٣٢٥ بەرەی یەکگرتووی نیشتمانی لە نێوان حیزبی دێموکراتی کوردستان و "فرقەی دیموکراتی ئازەربایجان" و "حیزبی تودەی ئیران" و "حیزبی ئێران" و دوو حیزبی نیشتمانی تردا بەسترا.

هەروەها پرۆگرامێکی لەبار بۆ بەختیاری و خۆشی ژیانی خەڵکی کوردستانی ئازادکراو بەدەستەوە بوو بەتایبەتی بۆ ئازادکردنی تەواوی کوردستانی داگیرکراوی ئێران و پتەوبوونی حاکمیەت و دەسەڵاتی نەتەوەی کورد بەسەر وڵات و چارەنووسی خۆیدا و هەر لەسەر ئەو ئامانجە گەورەیە لە ٥ - ٦ جەبهەوە لەشەڕی ڕزگاری و ئازادیخوازانەدا بوو. "هیزی کوردستان بە فەرماندەر و پێشمەرگەکانییەوە وێڕای زۆر کەموکووڕی دیسان بە داییم وە لە تەواوی جەبهەکانەوە هەر سەرکەوتوو و دوژمن تێکشکێن بوون. بیرەوەری یادی قارەمانەکانی ئەم شەڕە ڕزگاریخوازانە باشترە کە لە لاپەڕەی ڕۆژنامەکانی دوژمن و کتێبەکانی سوپای تاراندا بخوێننەوە. باشە بزانین کە هاوڕێیان خەلیل خۆشەوی، محەممەدی نانەوازادە، وەستا برایمی بەنا و زۆر پێشمەرگەی تر نمونەی قارەمانیەتی هێزی جەمهوری میللی کوردستان بوون.

ئیمپریالیزم بەو وەزع و حاڵە هاتبووە هاربوون. ئیستیعمارچییەکانی تالانبەری پیت و بەرەکەتی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەیاندیت کەوا بەرەبەرە نەتەوەی کورد خاوەنی زنجیرە کێوەکانی زاگرۆس کە لە ئارارات و جنوبی ئەرمەنستان و قەفقاز را بەسەر سنووری دەستکردەکانی کوردستاندا خۆدەکێشێتەسەر (پاشاوی فارس) بێجگە لە هەڵکەوتی ستراتیژیکی بۆ ڕۆژی شەڕ نەوتێکی زۆر و کانیی جۆربەجۆری دەناو خۆیدا جێگا کردۆتەوە وا لەژێر ئاڵای جەمهوری کوردستان ڕێگەی سەربەستی حاکمیەت و چارەنووسی وڵاتی خۆی گرتۆتەبەر و چووکە ببێتە بڕبڕەی پشتی بزووتنەوەی نەتەوەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و چرای ڕووناکیی بزووتنەوەی نەتەوەی فارس لە ئێراندا.

جا بۆیە ئیمپریالیزم و حکومەتی گەندەڵی تاران بە هەموو هێز و توانایانەوە بۆ خاپورکردنی دەستکەوت و دەسەڵاتی نەتەوەی کورد بەسەر بەشێک لە کوردستاندا لە بەرەبەیانی سارد و سڕی ٢٦ی سەرماوەرزی ١٣٢٥ تەم و تارمایی ئاسمانی شاری قارەمانی مەهابادی داگرتبوو و حاڵێکی خەمباری خۆی بەسەر وردودرشتی خەڵکی ناوچەی مەهاباددا کێشابوو و لەناو غوبار و تاریکییەوە دیسان سەر و کەللەی سوپای داگیرکەر دەرکەوت.

هەیئەتی حاکمەی تاران جارێکی تر بە پشتئەستوری ئیستعمار و ئیمپریالیزمی ئامریکا و ئینگلیز و وڵاتی ئازادبووی لێ داگیرکردینەوە. سوپای داگیرکەری تاران خراپتر لە فاشیستەکان دەستیانکرد بە تۆڵەئەستاندنەوە بە ڕاو و ڕووت و حەپس و کوشتن و دوورخستنەوە؛ دەستبەکار بوو بو هەڵدانی سێدارە و هەڵواسینی ڕۆلەکانی ئازا و بەنرخی کورد وەک پێشەوا قازی محمد و هاوڕێکانی. حکومەتی گەندەلی تاران بە پشتیوانیی ئیمپریالیستەکان حاکمیەت و دەسەڵاتی نەتەوەکەمانی بە خوێن و گوللەبارانکردن دەژێر چۆکنا. مەدرەسەکانی کوردی لێ تێکداین و نووسینی بو زمانی کوردی بە توندی یاساخ کرد. کتێب و گۆڤار و ڕۆژنامەکانی سووتاند، چاپخانە و کومپاین و تراکتۆرەکانی لە کوردستان نەهێشت و بە تاڵان برد.

بەقەد ١٤ ساڵ بەسەر ئەو ئاکارە فاشستییە و هەڵدانی سێدارەکان تێپەڕ دەبێت. حکومەتی گەندەڵی تاران پاش ئەو هەموو کوشت و کوشتارە وای دەزانی کە ئاوی بە ئاوردا کردووە وخەبات و هەستی نیشتمانپەروەریی و تیکۆشانی نەتەوەکەمانی خاپوور کردووە، بەڵام حیزبی دێموکراتی کوردستان دامەزرێنەری جەمهوری دیموکراتی کوردستان لەناو جەنگی کوشت و کوشتار و لێدان و دوورخستنەوە ڕازانەوەیەکی تایبەتی بە باری کاری نەهێنی دا بە ڕیزەکانی حیزب بۆ خەبات و تێکۆشان.

حیزب کە بە لەسێدارەدانی دەها ڕۆڵەی تێکۆشەر و حەپسی سەدەها ئەندامی لەلایەن حکومەتی تاران و حیزب قەوارەیەکی گەورەی کەوتبووە گیانەوە بە خەباتی بێوچان و نەبەزانەی خۆی ڕازانەوەیەکی پوختە تری دا بە ئەندامانی حیزب و بەرهەمی ئەو تێکۆشانە بە بەشداربوونی خەڵک لە هەڵبژاردنی نوێنەری مەجلیسی دەوری ١٧ لە تاران خۆی نواند دەرخست کە حیزبی دێموکراتی کوردستان سوننەتی حاکمیەت و دەسەڵاتی یەک ساڵەی جەمهوری ئیدارەی وڵاتی هەر لە خۆیدا پاراستووە.

لەو دەمەوە تا بە ئیمڕۆ خەڵکی کورستان بە ئەندامانی حیزبی و غەیرە حیزبییەوە زۆر جار گیروگرفت و ئیختلافی موڵکی و ماڵی خۆیان بەدەستی حیزب دەسپێرن و شکایەت بۆ حیزب دینن. حکومەتی گەندەڵی تاران پاش ئەوەی هەستی بەردەوامی خەبات و تێکۆشانی ڕیزەکانی حیزب و لایەنگیری خەڵک لە بزووتنەوەی ناو نەتەوەکەمان کردووە بە زۆر جار هێرش و گرتن و حەپس و دوورخستنەوە ویستوویەتی پیش بە خەباتی نەتەوەکەمان بگرێ و حیزبی دێموکراتی کوردستان لە تێکۆشان بوەستێنێ کەوا ئێستا ناو گرتووخانەکانی تەوریز و قزل قەلای تارانی داگرتووە و بەختیار و سەرهەنگ ئەمجەدی، نۆکەرانی شا و ئیمپریالیزمی ئامریکا، بە حزوری پسپۆرەکانی ئامریکایی هاوڕێیان و ئاشتیخوازانی ئێمە ئەشکەنجە و ئازاردەدەن و ئەو ئازار و داخ و شەلاقکاریە هەر لە ڕۆژی

سەرچاوە
Serchawe

هەوڵ تا بە ئیمڕۆ بەردەوامە و ﷺەواوی وانە بە نیەتی گڵاوی پرش و بڵاوکردنی ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و هەروەها بە نیەتی ناپاکی گێرەشێوێنی و دەستدرێژی نایاستەوخۆ بەهۆی هێندی دەرەبەگی هەڵخەڵەتاو لەناو جەمهوری عێراقدان کە بەو هۆیەوە پێش بە گەشەی بزووتنەوەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بگرن. بەڵام شای خایین و دارودەستەکەی بە پشتئەستوری ئیمپریالیزمی ئامریکا کەوتۆتە چەوساندنەوە و تاڵانکردنی ئێران و کوردستان و ئازەربایجان. باشە لە مێژوو و لە ڕابردوو دەرس وەرگرن ئایا کوشت و کوشتاری ساڵی ١٣٢٦ کەوا بەدەها هاوڕێی ئازا و قارەمانی ئێمەی بەپەتدا هەڵواسی توانی پیش بە ڕەوڕەوەی خەباتی ڕزگاریخوازانەی ئێمە بگری؟

دیسان حکومەتی گەندەڵی تاران باشە زیاتر لە ئاکاری گێرەشێوێنیی خۆی بەهۆی هەڵخەڵەتاندنی تاوانبارەکان لەناو کۆماری عێراقدا وردبێتەوە و هێزی بەرینی جوتیاری کورد وەک سوپایەکی پرتاقەت دەگەڵ تەواوی خەڵکی کوردستانی داگیرکراوی ئێران بە شارستانی و عەشیرەتەکانی نیشتمانپەروەر حازر و ئامادەی فەرمانی حیزبی دێموکراتی کوردستانن. حیزبی دێموکراتی کوردستان سەبارەت بە ڕەوت و ڕێگای دیموکراتی و ئازادیخوازیی جەمهوری عێراق و دانی زروف و هەل لەو مافانەی کە نوری سەعید و فەیسەلی خایین و بن چۆکیان دابوو. بە تەواوی توانا و پشتگیریمان و بەردەوامی جەمهوری دیموکراتی عێراق بە سەرۆکایەتی کاک عەبدول کەریم قاسم دەکات لەو کاتەدا کە ئێمە بە ڕەوڕەوەی وەدیهێنانی سەرلەنوێی ئەو ئاواتە پیرۆزە.

دیارە پتەوبوونی بەرەی ئاشتی و دیموکراتی و بزووتنەوەی زیددی ئیستعماری لە سەرتاسەری گیتی و هەروەها کزی و نالەباری ژیانی ئابووری و کۆمەڵایەتی کە وا بەرەی ئیمپریالیزم و وڵاتانی چەوساوە و داگیرکراو داگرتووە گۆشەی ئەو هیوا و هومێدە زیاتر دەخاتە ناو دڵمانەوە و ئەرکی مێژوویی ڕۆژی بزووتنەوەی نەتەوەکەمان بە یەکگرتنی ڕیزەکانی بە ئیمان و ئازیەتی تەواوی خەڵکی کوردستانی داگیرکراوی ئێران لەژێر ڕابەری تاقە حیزبی پێشڕەوی خەباتی گەلی گورد لە کوردستانی ئێران (حیزبی دێموکراتی کوردستان) و جەبهەی نیشتمانی نێوان حیزبە تێکۆشەرەکانی ئێران و ئازەربایجان و کوردستان بۆ خاپوورکردنی نیزامی پاشایەتی و دەرەبەگی و برینی ڕەگ و ڕیشەی ئیمپریالیزمی ئامریکا و ئینگلیز وا لە پێشمانە.

بژی یادی ٢ی ڕێبەندان، ڕۆژی دامەزراندنی جەمهوری دیموکراتی کوردستان.

سەرکەوتوو و پتەو تر بێ ڕیزەکانی خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان، دامەزرێنەری جەمهوری کوردستان.

یەکگرتوو بێ ڕیزەکانی خەباتی تێکڕای نەتەوەکانی ئازەربایجان و فارس و کوردستان بۆ ئازادیی ئێران.

سەرچاوە
Serchawe

سڵاوی یادی ٢ی ڕێبەندان بۆ کۆماری دیموکراتی عێراق، جەمهوری عەرەب و کورد.
سڵاوی ڕۆڵەکانی قازی محمد، پێشەوای شەهیدی کوردستان بۆ سەرۆکی عێراق کاکە کەریم قاسم.
سڵاوی کۆمیتەی سەرکردەیی تەواوی ئەندامانی حیزب بۆ سەرۆکی خەباتی گەلی کورد قارەمانی کۆڵنەدەر، مستەفا بارزانی.
پتر سەرکەوێ بەرەی ئاشتی و دیموکراتی بۆ پشتیوانیی خەباتی نەتەوەکانی چەوساوە و وڵات داگیرکراو.
بڕوخێ داب و دەزگای پاشایەتی و حکومەتی گەندەڵی تاران، نۆکەری بەکرێگیراوی ئیمپریالیزمی ئامریکا و ئینگلیز.

٢ی ڕێبەندانی ١٣٣٨
کۆمیتەی سەرکردەیی حیزبی دێموکراتی کوردستان"(٧٦).

هەروەها بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە، ڕۆژی شەهیدانی جەمهوری دیموکراتی کوردستان، حیزبی دێموکراتی کوردستان بەیاننامەیەکی بڵاوکردەوە کە ئەمە دەقەکەیەتی: "بەرەبەیانی ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەی ساڵی ١٣٢٦ سەرباز و پۆلیس و ژاندارمی سوپای داگیرکەری تاران وەک مار و مێرو بە کۆڵان و شەقام و سەربانەکانی شاری "مەهاباد" وەربوون. بەستێنی چۆمی مەهاباد هەموو سەنگەربەندی کراوە. چەند تۆپ و کالیبری ١٠٥ و ٧٥ ملم لەسەر تەپکی تابانی بەرەو مەهاباد دابەسراون. قوللەی سەرلوتکی کێوەکانی خەزایی، "عەلیاوا، کراوان و داشا مەجید کە وا شاری مەهابادیان دەبەر خۆیان گرتووە لە سەربازانی داگیرکەری تاران ئاخندراون. تانک و عارەبە جەنگییەکی زۆر بە وێنەی ئاڵقەیەکی ئاسن دەوری شاری مەهابادیان پێ تەنیوە. سەرەڕای وان تارمایی و بوخ و مژێکی گران ناو شاری داگرتووە. شاری قارەمانی مەهاباد بەم ساز و ڕازاوەیە دیسان لە گۆڕان و بەسەرهاتێکی تازە و گرینگی ترداية. واتە بەسەر ئاسۆی مژاوی سەرلوتکی کێوی خەزایی دروشمی سێ تەرمی پڕسام و هەستراکێش لە حاڵێکدا بە سێدار و بە پەت خنکاون. دیارە تەرمی ناوەڕاستیان کە بە سامێکەوە لەنگەرێکی کوڵهێن و قینهەڵچوێنی بۆ تۆڵە گرتبوو هاوڕێ پێشەوا (قازی محمد)، هەوەڵ ڕەئیس کۆماری جەمهوری دیموکراتی کوردستان بوو. ئەوانی تر هاوڕێ محمد حسین سیفی قازی، وەزیری دیفاعی میللی جەمهوری کوردستان و صدرول اسلام بوون. کەوابوو دەرکەوت ئەم هەموو ساز و چەک و سوپا و لەشکرکێشی ناو شاری مەهاباد بۆچی بوو. بەڵام سەرەڕای وانەش شاری مەهاباد هاتە جۆش و کوڵەوە تەم و خەمباری تیکەڵاو بە قین و کڵوکو دروشمی خەڵک و شاری مەهابادی داگرتبوو. منداڵان بە دەنگی بەرز دەگریان بە جۆریک نزیک بو سەریان بە هەنسکیانەوە هەڵکەندرێ، قەتابییەکان بەبێ وەی لە قوڵپی گریان دەن فرمسێک ڕایەڵەی لە چاویان دەبەست، پیاوان پیشیان دەخواردەوە،

سەرچاوە
Serchawe

ئافرەتانی ئازا و ڕەشیدی "یەکیتی یایانی دیموکراتی کوردستان" لە حاڵێکدا چارشێویان لێ قیلەوقاچ گرێ دەکرد بەرە بەرە بە ناو ڕیزی تەنیوی سوپای داگیرکەری تاران و پۆلیس و ژاندارم خۆیان گەیاندە عاستی "چوارچرا"، ئەو جێگایەی کە پێشەوا و هاوڕێکانی لێ شەهید کرابوو. بەبێ وەی کە لە ناوەندێک ڕا الهام و یان دەستورێک بڵاوبکرێتەوە تەواوی مەکتەبەکانی سەرەتایی و دەبیرستانەکان و ئیدارەکانی مەهاباد لەخۆوە بە ویستی خەڵک بوو بە تەعتیلی عام، دوکان و بازاڕ داخران. تا سێ ڕۆژ پاشیش ئیدارە و بازاڕ بەتایبەتی مەکتەبەکان و دەبیرستانەکان حلی عادیان پەیدا نەکردەوە.

دەستەی ئافرەتانی ڕەشپۆش لە پێشەوە، لاوان و پیاوان بەدواوە، تەرمی شەهیدانی کوردستانیان بە شعاردان و دەربڕینی کلوکۆی تۆڵەئەستێنانە، کەژاوەی شەهیدانی ڕێگەی ئازادییان بردە سەر گۆڕستان و بە خاکی کوردستانیان ئەسپارد. هەر بۆ حەوت ڕۆژ پاش (١٧ - ١ - ٢٦) دیسان کاربەدەستانی تاران دوژمنانی لەمێژینەی نەتەوەکەمان چەنگورکی خۆیان بە خوێنی چوار ئەفسەری ڕەشید و ئازا و بەوەفای جەمهوری کوردستان، هاوڕێیان محەمەدی نازمی، ڕەسول نەغەدەیی، عەبدوڵڵای ڕەوشەنفکر و حەمید مازوچی ڕەنگاند. هەیئەتی حاکمەی تاران ئەوجار کوشتار و خنکاندنی کوسیتەوە بەری سەقز و بانە و بۆکان و لە شاری سەقز لە یەک شەودا ١١ سێدارەیان بۆ نیشتمانپەروەران و ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕیزکرد و هاوڕێیان احمد فاروقی، علی جوانمەردی، ئەمینی ئەسعەدی، سدیق اسعدی، علی فاتحی، قەلەندەر، عبداله متین، محمد دانشور، احمد شجیعی، حسین کانی نیاز، رسول محمودی و محمد امین فیزاله بگی و هەر لەو شەوەدا کە ئەو ١١ کەس ئەفسەر و نیشتمانپەروەی کورد لە سەقز بە دەستوری کاربەدەستانی تارانی خنکاندران لە شاری بۆکانیش هاوڕێ علی شیرزاد، ڕۆڵەی شیردڵی نەتەوەکەمانیشیان بە پەتی سێدارە خنکاند.

هەر لە ساڵی ٢٦دا هاوپەیمانەکانی حکومەتی تاران، نوری سعید و فیسل کاسەلێسانی ئیستعماری انگلو ساکسۆن ٤ ئەفسەری تری کۆڵنەدەر و بەنرخی جەمهوری کوردستان هاوڕێیان مستەفا خۆشناو، عزت عبدالعزیز، محمد قدسی و خیراله عبدالکریمیان شەهید کرد. لە نەغەدە لەژێر پردی قاسمی، هاوڕێ احمد وەستا حسزیان سەربڕی و لەشیان پێش سەربڕین بە کێرد و قەمە ئەنجن ئەنجن کردبوو. هەروەها شەهیدانی تری ڕێگای ئازادیی و جەمهوری دیموکراتی کوردستان هاوڕێیان محمد نانوازادە، (ئەفسەر)، خلیل خۆشەوی، وەستا برایمی بەننا، عبداله مینە خالندی، مارفی پورە زەریفی، هاشمی هەمزەوی و بە کورتی دەها ڕۆڵەی تری نەبەزی نەتەوەی کورد لە گرتووخانەکان زەجرکوش کران یان بە ئازار و ئەزیەتەوە لە گرتووخانەکان لەشیان لە تاقەت کەوت و بوون بە قوربانی ڕێگای ئازادیی و سەربەستیی کورد وکوردستان.

ئەو ڕۆڵە بەوەفا و تێکۆشەرانەی مەکتەبی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە سەبارەت بە دەسەڵات و حاکمیەتی نەتەوەی کورد (جەمهوری دیموکراتی کوردستان) پایەبەرز و پڕ لە شانازی شەهید ڕێگای ئازادیی کورد و کوردستانیان بە نسیب بوو هەریەک لەوانە وەک بڵێسەیەکی پڕ تین تەنانەت لەژێر پەتی سێدارەشدا تین و هەستی پڕ جۆشی خۆیان بەرامبەر بە وەفاداریان بە نەتەوەی کورد و نیشتمانیان کوردستان و هاودەردی دەگەڵ نەتەوەکانی تر و هەروەها قین و کڵوکۆی تیکۆشەرانەی خۆیان بەرامبەر بە داب و دەزگای حکومەتی گەندەڵی تارانی و خۆفرۆش دەربڕیوە.

پیشەوا قازی محەمەد هەر کە لە نوێژی ئیعدام بۆوە بۆخۆی سەر چوارپایە کەوت و بە بانگی بەرزەوە گوتی: ئەی ئەفسەران و سەربازانی سوپای داگیرکەری تاران، بڕۆن بۆ شا و ئاغاکانی بگێڕنەوە بە اعدام و کوشتن و بڕین و پیشتان بەرەوی تێکۆشانی کە ئیرادەی کردووە سەربەخۆ بێت ناگیرێ. ئەگەر ئێوە ئێستا قازی محمد پێشمەرگەیەکی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان دەخنکێنن، لە دواڕۆژێکی نزیکدا بە سەدان و هەزاران پێشمەرگەی گورج و گۆڵتر لە قازی محمد نەک هەر لەو بەشەی کوردستانەی کە ئێوە بۆ تالان داگیر کردووە بەڵکو لە هەموو پارچەکانی تریش لە داگیرکەران ڕاست دەبنەوە، ئەم تەقەلایانە سەر لە بەرد دانە، کورد بۆ ڕزگاریی وڵاتەکەی هەر سەردەکەوی. هەر بژین پێشمەرگەکانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان. بژی کورد و کوردستان.

شەهیدانی تریش هەریەکە پاچەیەک گڕ و کڵپە بوون کە لەژێر پەتی سێدارە ڕووناکی و هەستی شۆڕشگێڕییان بڵاوکردۆتەوە. هاوڕێیان محمد حسین سیفی قازی، قدسی و خۆشناو علی شیرزاد، علی جوانمەردی، احمد فاروقی، سدیق اسعدی، ڕەوشەنفکر و نەغەدەیی هەریەک بە نۆرەی خۆیان پارچەیەک پۆڵای دارژاوی داخ و سوور بوون کە پتەوی هەستی پڕ تینی میللەتپەروەریان لەدەست نەداوە.

زستانی پڕ بەفر و ساردوسڕی ساڵی ١٣٢٥ مەهاباد شاهیدی ڕژانی خوێنی سوور و گەشی ٢٣ کەس لە ڕۆڵەکانی ستار خان و باقر خان، ئەفسەرانی ڕەشیدی حکومەتی میللی دیموکراتی ئازەربایجان، بوو کە خوێنی سینگ و مێشکی پڕ لە هیوا و هومێدی ئەو قارەمانانە بوو ژیانی خۆش و پڕ سەربەستیی نەتەوی ئازەر بە شێستتیری دەستی ناپاکی سەربازانی دەستی داگیرکەری تاران ڕژایە سەر بەفر و بوو بە گوڵی سووری پەیوەندی لە پسنەهاتووی دوو نەتەوەی ماف و وڵات داگیرکراوی کورد و ئازەر بۆ یەکێتی و خەباتی تێکڕایی بۆ ئازادی و سەربەخۆیی.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

با لاپەڕەی مێژوو تەماشاکەین سەرتاسەری پڕە لە دڕندایەتی و کوشتن و بڕین و سوتان و تلانی کورد و کوردستان بەدەستی داگیرکەرانی تارانەوە. جا بۆیە ئەو هێرش و کوشت و کوشتارەی چەند مانگ لەوەوپێشی هەیئەتی حاکمەی تاران بۆسەر خەڵکی کوردستان بەلای هیچ کوردێک و مێژووزانێکەوە سەیر نییە. هەروا پێش ٦ مانگ دیسان دە هاونەتەوەکانی نیشتمانپەروەمان رووناهاتن. دیسان بە سەدان رۆڵەی کوردی جووتیار و کرێکار، مەلا و عەشیرەتی نیشتمانپەروەر و کاسب و دوکتۆر و مەکتەبی و معلم و ... تان بۆ گرتووخانەکان ڕەپێچەک نەدان بە نیوەشەو لەناو جێگادا نەتاندزین، ئەوەی جاسوسانی سازمانی ئەمنیەت و اطلاعات لەژێر چاودێری پسپۆڕەکانی ئەمریکای بەسەر ئاشتیخوازان و نیشتمانپەروەرانی کوردستاندا دێنن تەنانەت هیتلەرییەکانیش ناگەنە پایەی "پێشەوەچوونی"، جۆری ئەشکەنجە و ئازاری سازمانی ئەمنیەت کە لەسەر دروشم و تەعلیماتی ئەمریکا ئازاریان دەدەن.

بەڵام نە کوشت و کوشتارەکان نە تالان و دوورخستنەوەکانی پێشوو نە ئەم ڕەشبگیری و گرتووخانەی قزل قەڵای تاران و نە ئەم ئازار و ئەشکەنجەیە دەرمانی دەردی بێدەرمانی گەندەڵی و ڕزیوی ڕێژیمی بۆگەنی پاشایەتی و حکومەتی تاران ناکات. تاقە چارەی هەر نابودی و مەرگە هەروەکی لە پەنامان لە عێراقی ئازادیش ئەم نەخۆشییە بەو دەرمانە ڕزگار بوو.

وا سێزدە ساڵ بەسەر بیرەوەری ڕۆژی خنکاندراوەکان و شەهیدانی دەستی حکومەتی گەندەڵی تاران تێدەپەڕێ و وتەی پێشەوا قازی محمد وەدی و ڕوناک بۆتەوە کە ڕژانی خوێنی ئەم شەهیدانە بەسەر خاکی کوردستاندا زۆر نەمامی پاراو کردووە و بەرهەمی ئەم شەهیدانە بزووتنەوەی بەرینی حیزبی دێموکراتی کوردستانە کە خۆی کێشاوەتە هەموو کەلێن و قوژبن و کوێرەدێیەکی کوردستان، وا بە سەدان تێکۆشەر لە گرتوخانەکاندان، بە سەدانیان نهێنی و پەنابردوون. بەڵام تێکۆشانی میللەت نابڕێتەوە. هەیئەتی حاکمەی تاران وا دەزانێ تەنیا هەر لەوی قەوماوە، تەنیا هەر زنجیرەکەی وی ژەنگاوی بووە و هاتۆتە پسان جا بۆیە کەوتۆتە هاری و ئەوپەڕی دڕندایەتی بەڵام ئەوانە بێخود و بەخۆڕاییە. هەر لە سەرچاوەوە لێیان لیڵ بوو، نەمانی چەوسانەوە و ئیستیعمار و ئازادیی گەلان لە دونیادا نەک هەر لە ئاسیا و ئەفریقا بەڵکو لە قارەی ئەمریکاش بۆتە شیعاری وەختی ڕەوڕەوەی تێکۆشان و خەباتی نەتەوەکەمان.

سەرچاوە
Serchawe

نەتەوەی کورد بە پێشڕەوی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەنێو کۆڕی خەباتی ڕۆژانەی بۆ ڕزگاریی ئێران و کوردستان لەپشت ئەم دڕندایەتی و کوشت و کوشتارە و بەتایبەتی ئەم پەلەقاژانەی دوایی حکومەتی گەندەڵی تاران ئیمانی ئێمە تێکۆشەرانی کوردستانی بە وەدیهاتنی ئاواتی شەهیدەکانمان کە حاکمیەت و سەربەرستی نەتەوەی کوردە زۆر زیاتر لە پێشو کردووە. و بەرەو ئاسۆی ڕووناک و درەوشانی ئازادی و ڕزگاریی نەتەوەی کورد تارمایی مەرگ و لەنێوچونی داگیرکەران دەبینن.

ئەندامانی "حیزبی دێموکراتی کوردستان" لە ڕۆژی بیرەوەری ١٣ ساڵ تێپەڕبوون بەسەر یادی شەهیدانی جەمهوری دیموکراتی کوردستان لە بەرامبەر ئەرکی مێژویی و نەتەوویی کورد و نەتەوەکانی ئازادیخواز و دڵسۆزی جیهان لە بەرامبەر تیشکی درەوشانی ڕزگاری نەتەوەکانی جیهان کە شەبەقی داوەتە خوێنی گەشی شەهیدانی کورد بەسەر خاکی نیشتمانی خۆشەویستی کوردستان قەول و پەیمان و سوێندی خۆمان تازە دەکەینەوە کە تا:

وەدیهێنانی ئاواتی جوان و ئینسانی شەهیدانی کوردستان کە حاکمیەت و سەربەستی نەتەوەی کورد و ئازادیی خاکی کوردستان بێت لە تێکۆشان نەوەستین و هەروەک تا ئێستا بە کردەوە نیشانمان داوە نە بە لێدان و بڕین نە دوورخستنەوە و گرتوخانە نە برسێتی و داماوی نە ئازار و ئەشکەنجە و بەکورتی نە پەتی سێدارە و گوللەباران لە ڕێگای ئازادیی و ڕزگاری کورد کە تۆڵەی شەهیدانی کوردستانە لامان نادات. سەرێکە و هێناومانە بۆ قوربانی دە ڕێگای ئازادیی و سەربەستیدا. نەگەڕاوینەوە و ناشگەڕێینەوە، هەر دەڕۆین بۆ پێشەوە بۆ وەدیهێنانی ئاواتی شەهیدانی گەلی کوردی کۆڵنەدەر

سڵاو، سڵاوی کوردی تێکۆشەر، سڵاوی ئەندامانی "حیزبی دێموکراتی کوردستان"، سڵاوی تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادیی و ڕزگاریی نەتەوەکانی جیهان بۆ ئێوە ئەی شەهیدانی نەمری جەمهوری دیموکراتی کوردستان.

شاد بێ گیانی پاکی هەموو شەهیدانی کوردستان.

شاد بی گیانی پاکی شەهیدانی ڕێگای ئازادیی و سەربەستیی گشت نەتەوەکانی جیهان.

بمرێ شای خائین، بڕوخێ دامودەزگای دەوڵەتی سەر بە ئیمپریالیزمی تاران، قاتڵی شەهیدانی ئازەربایجان و کوردستان.

نەمان بۆ ئیستیعمار و ئیمپریالیزم، دوژمنی چەنگورک خوێناوی گەلان.

سەرکەوێ خەباتی گەلی کورد لەژێر ڕابەری "حیزبی دێموکراتی کوردستان".

سەرکەوێ تێکۆشانی تێکڕایی نەتەوەکانی فارس و ئازەربایجان و کوردستان بۆ ئازادیی ئێران.

بەرقەرار بێتەوە بەرەی یەکگرتوو لە نێوان "حیزبی دێموکراتی کوردستان"، "حیزبی تودەی ئیران"، "فرقەی دیموکراتی ئازەربایجان"، "حیزبی ئیران" و حیزبەکانی تری پێشکەوتو بۆ ئازادیی ئێران.

١٠ی خاکەلێوەی ١٣٣٩

کۆمیتەی سەرکردەیی حیزبی دێموکراتی کوردستان"(٧٧).

هەروەها حیزبی دێموکراتی کوردستان بەیاننامەیەکی بەبۆنەی تیربارانکردنی پێنج ئەندامی "فیرقەی دیموکراتی ئازەربایجان" بەدەستی جەلادەکانی ڕێژیمی شاهەنشاهی لە ٤ی ئایاری ١٩٦٠دا بلاوکردۆتەوە کە ئەمە دەقەکەیەتی:

"بەرەبەیانی ڕۆژی ١٤ی بانەمەری ساڵی ١٣٣٩ - ١٩٦٠ پێنج نەفەر لە ئەندامانی فرقەی دیموکراتی ئازەربایجان بە گوللەی دوژمنانی نەتەوەکانی فارس و کورد و ئازەربایجان شەهید کران. حکومەتی گەندەڵ و فاشیستی ئێران لە پێناوی ڕاگرتنی تەختی دارزیوی پاشایەتی حەمەڕەزاشا و ڕێژیمی کۆنەپەرستی فیۆدال بورژوازی سەر بە ئیمپریالیزمی ئەمریکا دیسان دەستی بە خوێنی ڕۆلەکانی بەوەفای ئازەربایجان، ڕۆڵەکانی سەتارخان و باقرخان و شیخ محمدی خیابانی سوور کرد، ڕۆڵەکانی ڕێگای خەباتی ڕزگاری و ئازادیخوازی ئازەر لە پێناو تێکۆشان و خزمەت بە چینی چەوساوە و زەحمەتکێشی نەتەوەی ئازەربایجان لە پاڵ قارەمانان و شەهیدانی تر سەریان نایەوەسەر خاکی خۆشەویستی نیشتمانیان، ئازەربایجان. حکومەتی فاشیستی و سەر بە ئیمپریالیزمی ئەمریکا لە شەرایتێکدا پێنج نەفەری تیکۆشەری ئازەری شەهید کرد کە لە سەرتاسەری ئاسیا و ئەفریقا نەتەوەکانی ژێرچەپۆک و چەوساوە ڕاپەریون و لە پێناو دەستهێنانی مرۆڤایەتی و نەتەوایەتی و ژیانی پڕ ئاسایشدا گیانیان بەخت ئەکەن.

ڕاپەرینی خەڵکی کۆریای خوارو بۆ تێکشکاندنی تەوقی دیکتاتۆری دوازدە ساڵەی سینگمان ری و دەرکردنی سوپای بێگانەی ئەمریکایی لە کۆریا و هێنانەدی ئازادییەکانی دیموکراتی لە تورکیا میتینگ و دیمۆستراسیۆنی خوێنجەوارانی زانستگای ئەستامبول و هەروەها پشتگیری و هاوبەشی بەینی خەڵکی ئانکارا و ئەزمیر بۆ زیندووکردنەوەی ئازادییەکانی دیموکراتی و هەڵبژاردنی نوێنەرانی میللەت بۆ مەجلیسی میللی و هەروەها دەربڕینی دەنگی ناڕەزایی بەرامبەر سیاسەتی ماڵوێرانکەرانەی حکومەتی میلیتاریستی بایار و مندرس کەوا چارەنووسی سیاسی و ئابووری تورکیایان ڕاستەوخۆ بە ئیمپریالیزمی ئەمریکا فرۆشتووە دەستپێکردووە. لەو خۆپیشاندانەدا

سەرچاوە
Serchawe

نەتەووەکانی تورکیا دەریانخست کە چیدی حازر بە ژێردەستی و ماڵوێرانیی و چارەڕەشی نابن نیشانیاندا کە لە هەڵکەوتی ئیمڕۆدا حکومەتی دیکتاتۆری و زوڵم ناتوانێ حوکم بەسەر ژیان و چارەنوسی خەڵکدا بدا. بگرە لە ویتنامی خواروش کۆمەلانی خەڵک بە پێچەوانەی سیاسەتی زیددی میللی نگودین دیم ی خایین هاتوونەتە خرۆش و ڕاپەرین بۆ ڕزگاری لەدەست ئیستعمار و ئیمپریالیزم.

حکومەتی خۆفرۆش و خایینی شائیقبال کە خۆیان لە گێژاوی لەناوچووندا دەبینن بۆ پێشگیرەوی تەئسیری لافاوی شۆڕش و بزووتنەوەی نەتەوەکانی کۆریای سوور، تورکیا و ویتنام لە ئێران بۆ ئەوەی کە ئاگری شۆڕش و بزووتنەوەی نێو نەتەوەکانی ئێران دابمرکێنن بەبێ شەرمییەوە پێنج نەفەری ئەندامی نەبەز و تێکۆشەری فرقەی دیموکراتی ئازربایجانیان شەهید کرد.

نەتەووەی قارەمانی ئازەر بە درێژایی دەها ساڵە لە زیددی حکومەتی گەندەڵ و کۆنەپەرستی پاشایەتی ئێران ڕاپەرین و شۆڕشی بووە و سەدان ڕۆڵەی خەباتکەر و بەوەفای قوربانی داوە: ڕاپەرینی سەتارخان و باقرخان بۆ سەرکەوتنی مشروتیەت و شۆڕشی شێخ محمدی خیابانی بەرینتر و لەبارتر لەو هەموو تێکۆشانە پێکهینانی حکومەتی میللی و دیموکراتی ئازەربایجان بە ڕابەری پیشڕەوی خەباتی نەتەوەی ئازەر، فرقەی دیموکراتی ئازربایجان، کە لاپەڕەی هەرە سوور و گەشی خەباتی ڕزگاریخوازانەی میللەتی ئازەربایجانە.

حکومەتی پاشایەتی ئێران بە پشتیوانی ڕاستەوخۆی ئیمپریالیزمی ئەمریکا و ئینگلیز لە سەرماوەرزی ساڵی ١٣٢٥دا هروژمی هێنایە سەر گەورەترین ئاوات و ئارەزووی میللەتی ئازەر و کورد کە وا دوو حکومەتی دیموکراتیک و شۆڕشی بوون و بە سەدان و هەزاران ڕۆلەی تێکۆشەر و ئازادیخوازیان لە وێنەی سەرهەنگ قولی صبحی و فریدون ابراهیمی و ژنرال عقیمی و ئازاد وتن بە گوللەی زۆرداری شەهید کرد و تا ئێستاش کە چواردە ساڵ بەسەر ئەو ڕووداوە خوێناویە تێپەڕی یادی کوشتن و کوشتاری ساڵی ١٣٢٥ لە شارەکانی تەورێز و مراغە و میانە و زەنگان و ئاردەویل و سەراب لەبیر کەس ناچێتەوە و دڵی هەزاران دایک و خوشک و کاریان داغدار کرد. بەلاَم نەتەوەی ڕەشید و قەرەمانی ئازەربایجان نەتەوەی گڕی ئاگری ئازادیی نەتەوەی "بابکی خورەم دین" تا ئێستاش لە خەبات ڕانەوەستاوە و ڕاناوەستی. نەتەوەی ئازەربایجان ئیرادەی کردووە کە تا بەدەستهێنانی وسیت و ئامانجی کە حاکمیەتی میللی و ئاشتی و ئازادییە لە خەبات و تێکۆشان ڕاناوەستێ، نەتەوەی زوڵملێکراوی ئازەر دڵنیایە کە ڕژانی خوێنی سوور و گەشی ڕۆلەکانی بەوەفای پەیوەندی قایمی تەواوی چینی زەحمەتکێش و دۆستەکانی میللی

ئازەربایجان و هەروەها یاریکاری نەتەوەی کورد و فارس لە پێناوی سەرکەوتن. سەرکەوتنی حەقیقەت بەسەر زوڵم و سەرکەوتنی ئازادی بەسەر چەوسانەوەدا پتەوتر و چەسپاوتر ئەکا.

نەتەوەی کوردیش لە پاڵ نەتەوەی ئازەر زوڵملێکراو و وڵات داگیرکراوە. بە پێی بڕیاری پێشەوای شەهید قازی محمد و حیزبی دێموکراتی کوردستان کە وا پەیمان و دۆستایەتی و خەباتی تێکڕایی و هاوکاری لەگەڵ نەتەوەی ڕەشید و قارەمانی ئازەربایجان بەستووە هاودەردی و ماتەمینی خۆی بەرامبەر بەو پێنج ڕۆڵەی قارەمان و شەهیدانەی ئازەربایجان دەردەبڕی و لەسەر پێوەندی و هاوکاری و خەباتمان و دۆستایەتی نێوان دوو نەتەوەی کورد و ئازەر پەیمانی خۆمان تازە دەکەینەوە کە بە خەباتی بێوچان و کۆڵنەدەرانەمان تۆڵەی تەواوی فارس و ئازەر و کورد لە وێنەی فریدون ابراهیمی و قلی صبحی و ژنرال عقیمی و ئازاد وتن و ایوب ابراهیم و جواد حیدر و حسن ابو لوتفی و خسرو باقر و علی حسن و دکتور ئارانی و سەرهەنگ سیامەک و سەرهەنگ موبوشری و خسرو روزبە و ئارسن ئاواسیان و حسین فاتمی و قازی محمەد و سیف قازی و روشن فکر و نەغەدەی و مازوچو و ناڤمی لە دوژمنانی هەرسێ نەتەوە چەوساوەکە و حکومەتی کۆنە پەرستی پاشایەتی ئێران بستێنێتەوە.

جاریکی تریش لەسەر گۆڕی تەواوی شەهیدانی ڕێگای ئازادی نەتەوەکانی فارس و کورد و ئازەر سوێندی خۆمان تازە دەکەینەوە کە تا ڕزگاری و سەرکەوتن بەسەر زوڵم و زۆرداری حکومەتی تیرۆر و فاشیستی اقبال و تێکشکاندنی تەخت و تاراجی پاشایەتی حەمەڕەزاشا کە بەهۆی بەستنی پەیمانی دووقۆڵی و پەیمانی سەنتۆ خۆی هاویشتۆتە ژێر سێبەری سەر ڤیژەی ئیمپریالیزمی ئەمریکاوە لە خەبات و هاوکاری برایانە نەوەستین.

بژی یادی ١٤ی بانەمەڕ ڕۆژی شەهید بوونی پێنج ڕۆڵەی قارەمانی نەتەوەی ڕەشیدی ئازەربایجان.

سڵاو لە گۆڕی شەهیدانی ڕێگای نەتەوەکانی فارس و کورد و ئازەربایجان.

سڵاو لە ڕۆڵەکانی قازی محمد و شەهیدانی تری کوردستان، لە گیانی پاکی شەهیدانی ئازەربایجان و فارس.

سڵاوی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە حیزبی تودە و فیرقەی دیموکراتی ئازەربایجان و مەکتەب و تەعلیمدەری شەهیدانی ڕێگای سەربەستی و ئازادی.

سڵاو لە کاروانی شەهیدانی ڕێگای ئاشتی و دیموکراتی و ئیستقلالی نەتەوەیی گشت نەتەوەکانی جیهان.

پتەوتر بێ خەباتی تێکڕایی نەتەوەکانی فارس و کورد و ئازەربایجان بۆ ڕوخاندنی ڕێژیمی پاشایەتی و فیۆدال بۆرژوازی ئێران.

بەرەی یەکگرتووی نیشتمانی نێوان حیزبەکانی میللی زیددی ئیستعماری ئێران زامنی سەرکەوتن و تۆڵەئەستێنی شەهیدانە.

سەرچاوە
Serchawe

بۆ پێشەوە بەرەو ڕزگاریی و ئازادیی هەر سێ نەتەوەکانی فارس و ئازەربایجان و کورد.

کۆمیتەی سەرکردەیی حیزبی دێموکراتی کوردستان"(٧٨).

شایەنی باسە، کۆمیتەی سەرکردەیی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە ئەوکات لە خودی ئەحمەد تۆفیق، سولێمانی موعینی ،قاسمی سوڵتانیان و هاشمی حەفتەلەب پێکهاتبوو کەوتبوونەخۆ بۆ دەرکردن و بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەی کوردستان، ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان. لەڕاستیدا چ نووسەرانی مێژووی حیزبی دێموکرات و چ شارەزایانی بواری ڕۆژنامەگەریی کوردی تا نووکە لە بێ ئاگاییانەوە بێت یاخود بەئەنقەست، ئاماژەیان بەم دەورەیەی کوردستان نەداوە و بە خانەی فەرامۆشییان سپاردووە، لە کاتێکدا هەوڵدراوە ئەو چەند ژمارەیەی کە لە نێوەڕاستی شەستەکاندا تودەییە کوردەکان لە ئەورووپای ڕۆژهەڵات و لەسایەی حیزبی تودەی ئێراندا چاپیان کردووە، وەک ئۆرگانی حیزب و لەلایەن ئۆرگانی حیزبەوە چاوی لێبکرێت و زەق بکرێتەوە و تێکۆشانی باڵی کوردستانیش بەرەهایی پشتگوێ بخرێت.

لە لاپەرە ٢٢ی ڕاپۆرتی کۆنگرەی سێیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان (ئێران) لە ڕەزبەری ١٣٥٢ی هەتاوی بەرامبەر بە سیپتامبری ١٩٧٣دا هاتووە "لەگەڵ ئەو هەموو ئیمکاناتە مادییەی کە لەژێر دەستی سەرۆکایەتی حیزبدا بوو، تەنیا بۆ جارێکیش ئۆرگانی ناوەندیی حیزب دەرنەچوو. جارێ هەر ناوی ڕۆژنامەی "کوردستان" کە میراتی کۆماری دیموکراتی کوردستانە و حیزبی ئێمە شانازی پێوە دەکا، وەلانرابوو."

عەبدوڵڵا حەسەن زادە لە کتێبی 'نیو سەدە تێکۆشان' لە لاپەرە ٢٨دا نووسیویە: "تەنیا بڵاوکراوەی حیزبی دێموکرات کە ئیسحاقی دەریدەکرد، ناوی 'دیسان بارزانی' بوو."

لەو نێوەدا تەنیا کەریمی حیسامی بە دوو سێ دێڕ باس لەو هەوڵەی ئەحمەد تۆفیق دەکات و خۆیشی دەنێو دەهاوێت کاتێک دەڵێت: "هەوەڵی زستانی ١٩٥٩ من و ئەحمەد تۆفیق و قادر شەریف و سمایلی قاسملو چووینە سلێمانی و لە ماڵی قالە تەگەرانی میوان بووین... هاتینەسەر ئەو باوەڕە کە ژمارەیەک ڕۆژنامەی کوردستان دەربکەین. وتارەکانمان نووسین و بەرۆنیۆ چاپمان کرد. ئەحمەد تۆفیق دەیبردە نێو شار دەیدا بە خەڵکی و دەیگوت لە کوردستانی ئێرانەوە هاتووە"(٧٩).

ئەم وتەیەی حیسامی لەڕووی مێژوو و کاتەوە هەڵەی تێدایە، چونکە سمایلی قاسملو لە ئازاری ١٩٥٩دا گیرا و کەوتە داوی خیانەتەوە، واتە هەوەڵی زستانی ١٩٥٩ سمایل نزیکەی نۆ مانگ بوو لە زینداندا ڕاگیرابوو. هەروەها خودی حیسامی لە ٣٠ی نیسانی ساڵی ١٩٦٠ لە فرۆکەخانەی بەغداوە عێراقی بەرەو چیکسلۆڤاکیا بەجێهێشت لە کاتێکدا یەکەمین ژمارەی ئەم دەورەیەی کوردستان لە ڕۆژی ١ی گەلاوێژی ١٣٣٩ی هەتاوی بەرامبەر ٢٣ی تەموزی ١٩٦٠ بڵاو کراوەتەوە، واتە سێ مانگ دە ڕۆژ کەم بەسەر ڕۆیشتنی حیسامیدا.

بەهەرحاڵ، لە سەرەوەی ڕۆژنامەکە بە گەورەیی نووسراوە "کوردستان"، لەژێری "ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان"، لەلای ڕاستی نووسراوە "بەرەی یەکگرتووی نیشتیمانی، نێوان حیزبەکانی شۆڕشی و نیشتیمانی بەرامبەر ئیمپریالیزم و داگیرکەری ئالای خەباتمانە. ئازادی ئێران و پێکهێنانی کۆمەڵێکی نیشتیمانی و دیموکرات و دیاریکردنی لانیکەمی مافی نەتەوایەتی و بەرەی ئاشتی و ئاسایش لە جیهان". لەلای چەپی ڕۆژنامەکە نوسراوە "حاکمیەتی میللی و دیموکراتی ژیانی خۆش و بەختیاری نەتەوەی کورد ئامانج و دروشمی خەباتمانە. خەبات و سەرکەوتنمان بۆ قایم بوونی دۆستایەتی نێوان نەتەوەکانی ئازادیخواز و پشتگری بزووتنەوەی گەلانی وڵات داگیرکراو زیددی ئیمپریالیستی لە سەرانسەری جیهانە". دواتر لەژێر ناونیشانی ڕۆژنامەکەدا نوسراوە "بەروار- ١ی گەلاوێژی ١٣٣٩"ی لەژێریدا "بروار ٢٣ی ژوئیەی ١٩٦٠"، لەلای ڕاستی نووسراوە "ژمارە -١-" لەژێریدا "دەورەی سێهەم". لەلای چەپیشی "لە شار دانەی ٥ قران" لەژێری "لە لادێ دانەی ٣ قران".(٨٠).

"دەنگی کورد" لە لاپەڕەی یەکەمیدا لەژێر ناونیشانی "دیمەنت بەخێر ڕۆژنامەی کوردستان"دا نوسیویە "کوردستان...! لە ٢٥ی بەفرانباری ساڵی (١٩٤٦) لە ئاسمانی شاری مەهابادی خوێناویەوە هەڵهات. ئەو سەردەمە کوردستانی موکریان بنکەی بزووتنەوەی هێزی گەلی کورد بوو... لەپاش ماوەیەکی مامناوەندی توانی کە ١٦٠ جار تیشکی بیر و باوەڕی کوردایەتی بە ناوچەی کوردەواریدا بڵاوبکاتەوە...، بەڵام نۆکەر و داردەستەکانی ئیمپریالیزمی ئەنگل و ئەمریکی بە هاوکاری حکومەتە خوێنمژەکەی ڕەزاخان (محەمەد ڕەزا ڕاستە - ل) توانیان کە هەورێکی چڵکن بخەنە ڕووی ئاسمانی کوردەواری لە ناوچەی موکریان بۆئەوەی ئەو ئەستێرە گەشەمان لێ بشارنەوە. سەرەڕای کوشتن و دەسوەشاندنێکی جانەوەرانەی پڕ لە بێبەزەیی بەڵام بۆ جاری دووەم لە ساڵی ١٩٥٤دا کەوتەوە پرشنگدان بە ئاسمانی نەتەوەکەمانەوە. دووبارە تەنگوچەڵەمەی ڕۆژگاری ناپاکی پڕ لە وەیشومە ماوەی نەدا کە لە پێنج ژمارەی تر بە نیشتیمانە بەشبەشکراوەکەمانا پرشنگ بوەشێنێ. بەڵام وا ئێستا کە لە سەرەتای جاری سێهەما لە ڕۆژی ١ی گەلاوێژی ساڵی ١٩٦٠دا قارەمانانە بازووی خەباتی لێ هەڵکردۆتەوە بۆ خرۆشاندنی هەموو چینەکانی گەلی کورد بۆ هەڵسان و خۆ ڕاتەکاندن لە دەس دوژمنان و داگیرکەرانی کوردستان جا لەم ڕۆژەدا 'دەنگی کورد' سڵاوی پڕ لە

شۆڕشی خۆی ناو زنجیرەی ڕەشی ئیمپریالیست سڵاو لە ڕۆڵەکانی شێخ مەحمودی نەمرەوە بۆ ڕۆڵەکانی قازی محەمەد"(٨١).

هەروەها لە بەشی خوارەوەی لای چەپی هەمان لاپەڕەدا (دەنگی کورد) لەژێر ناونیشانی "پیرۆزبایی" نووسیویە "دەنگی کورد پیرۆزبایی پێشکەش بە حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەکات بە بۆنەی دەرچوونی ڕۆژنامەی کوردستانەوە کە زمانی چینی چەوساوە و ڕەنجبەرانی گەلی کوردە لە کوردستانی بەزۆر بە ئێران بەستراوەوە لەژێر ئاگر و چەپە دوکەڵی بێدادی شاهانەی ئێرانا... و هەروەها پیرۆزبایی لە هەموو گەلی کورد ئەکەین هەر لە کوردستانی ڕزگاری عێراقەوە هەتا ناو کونجی تاریکی بەندیخانە سامناکەکانی ئێران و سوریا و تورکیا. ئیتر با هەر بژی خەباتی سەختی نەتەوەکەمان، نەتەوەی کورد، لە پێناوی ڕزگاری کورد و کوردستانا(٨٢).

وێڕای ئەوە دەنگی کورد لە ژمارەیەکی دیکەیدا لەژێر ناونیشانی "لە ڕۆژنامەی کوردستانەوە" سڵاوی گەرم و پیرۆزبایی دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەی کوردستان، ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی، بەبۆنەی کۆنگرەی پێنجەمی "کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا" کە لە ٢٢ی ئابی ١٩٦٠ لە بەرلینی ڕۆژئاوا بەستیان بڵاوکردۆتەوە(٨٣).

لەڕاستیدا نازانرێت کوردستان، ئۆرگانی حیزبی دێموکرات، لەم قۆناغەدا چەند ژمارەی لێ بڵاوکراوەتەوە. ئەوەندە هەیە لە ژمارە ١ی ڕۆژنامەی کوردستاندا کە ئیبراهیم ئەحمەد خاوەن ئیمتیاز و جەلال تاڵەبانی سەرنووسەری بووە، بابەتێکیان لە ژمارە ٤ی کوردستان، ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، کە لە٢٣ی ئەیلولی ١٩٦٠ بڵاوکراوەتەوە بە ناونیشانی "هەستی تێکۆشەرێکی ئازەربایجانی بەرامبەر نەتەوەی کورد" وەرگرتووە و بڵاویان کردۆتەوە، ئەمەش ئەوە نیشان دەدات کە کوردستان، ئۆرگانی حیزبی دێموکرات، دوو هەفتەنامە بووە و چوار ژمارەیان زیاتری دەرچووە. لەو بابەتەدا کە کوردستان لە کوردستان، ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی وەرگرتووە، هاتووە: "نووسراوێکی وەڵامی لە هاوڕێیەکی تێکۆشەری بەرزی فرقەی دیموکراتی ئازەربایجان بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان:

هاوڕێیانی بەڕێز،

نووسراوەی پڕهەستی ئێوە کە بەهۆی منەوە بۆ ئەندامانی فرقەی دیموکراتی ئازەربایجان، برایانی ئازەرتان ناردبوو بوو بەهۆی شادی و پێخۆشێکی زۆری ئێمە، مەسەلێکی مەشورە دەڵێت خۆشبەخت ئەو کەسەیە کە لە

سەرچاوە
Serchawe

ڕۆژەکانی ڕەشدا گەڵ پشتیوانی بێ، دۆستایەتی و برایەتی نەتەوەی قارەمانی کورد و ئازەربایىنجان لە مەیدانی تەقەلای ژیان و ڕێگای پڕ هەوراز و نشیوی تێکۆشان و خەبات بە جۆرێکی پتەو و یەکگرتوو بووە و بەسەر زۆر قۆناغی سەختدا تێپەڕیوە کە هیچ پێویستی بە بەڵگە و سوورکردنەوە نییە. ئەگەر ئەو حەقیقەتە لە زاربوێژی سەرناسی کورد، هەژار، بگێڕنەوە باشترە. هەژار لە یەکێک لە کۆبوونەوەکانی ئەدەبی ئێمەدا گوتی: کورد و ئازەربایجان گیانێکن لە دوو لەشدا. لەسەر ئەو بنچینەیە کە ئێمە لە شادی و خەمدا باشترین شەریکی یەکترین.

بەشی شەشەم

لەپاش ساڵی ١٩٤٦ زۆر برینی ناسۆر بەدەست کۆنەپەرستی ئێران وەگیانی نەتەوەی ئازەر کەوت. لەو ساڵانەی پڕ لە مەترسی و تیرۆردا نەتەوەی کوردیش زۆر قوربانی داوە. لەو برینانەی کە دوژمنی زۆردار دە گیانی نەتەوەکانی ئێمەی کردووە ئێستاش خوێنی لێدەتکێتەوە. بە جۆرێک کە ئێمە شەهیدبوونی قازی محەممەد و قارەمانانی کوردمان لەبیر نەکردووە. ئێوە خۆبەختکردن و لەخۆبوردنی ئیبراهیمی و کبیریتان لەبیرە. هێشتا برینی جەرگی پڕ لە ئاواتی ئێمە سارێژ نەبووە کە بە ئیعدامی ٥ کەس لە هاوڕێیانی قارەمان و ڕەشیدی ئازەری ئێمەی داخراو کرد. لەو ڕۆژە ماتەمینەدا هاودەردیی ئێوەی برایانی کورد لەگەڵ برایانی ئازەر جارێکی تر ئاڵقەی دۆستایەتی ئێمەی پتەوتر کرد و برینی سارێژ کردین. وا ئێستاش ئێمە بە دڵێکی پڕ لە نیگەرانی لە مەترسی ئیعدام کەوا باڵی بەسەر چوار تێکۆشەری نیشتیمانپەروەری کورددا کێشاوە دە پەرۆشیداین.

لەو کاتە پڕ ئازار و نارەحەتیدا ئێمە ئازربایىنجانییەکان هیچ کات برایانی کوردی خۆمان لەبیر نەکردووە. دەمانەوێ بڵێین کە ئێمە لە ڕێژیمی پاشایەتی هەر ئەو کردەوانە چاوەڕوان دەکەین چونکو دیوارەکانی ئەو ڕێژیمە ڕەشە لەسەر ئێسکی لەشی شەهیدان و نیشتیمانپەروەرانی قارەمانی ئێمە داندراوە. تەنانەت شار نۆکەرەکانی دڵنیان کە ڕۆژانی دوایی عومری خۆیان ڕادەبوێرن. ئێستا ئێرانیش وەک تەواوی جیهان لە زستانی بەدبەخت بەرەو بەهاری بەختیاری دەچێتە پێش، ئەو بەهارەی کە تروسکی ڕۆژی ئازادی لە کێوی سەهەند هەتا کێوەکانی بەرزی کوردستان هیوای کامەرانی و خۆشی دەدا و سەهۆڵی زوڵم و ئەسیری بەیەکجار دەتوێنێتەوە.

سەرچاوە
Serchawe

ئەو بەهارەی کە کووزی تاریکی جوتیاری بەدبەخت و چەوساوەی کورد و ئازربایینجانی بە نوری خۆشبەختی ڕوناک دەکاتەوە. دەسەڵاتی فیۆداڵی مفتەخور تێکدەڕوخێنن. ئەو بەهارەی کە بە خۆشییەوە ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و فرقەی دیموکراتی ئازەربایجان لە مەهاباد و تەورێز یەکتر لە باوەش دەگرن و بە شانازی و خۆشییەکی بێهاوتا لاپەڕەی نوێ لە مێژووی پڕ شانازیان هەڵدەدەنەوە. ئێمە لەو ڕۆژەدا بە گوشینی دەستی برایانەی ئێوە دڵنیایی تەواومان هەیە.

سڵاوی گەرم و برایانەی ئەندامانی فرقەی دیموکراتی ئازەربایجان بۆ ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

تێکۆشان هەر بەردەوامە.

هاوڕێتان ئا- ١"(٨٤).

کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە مەبەستی پێکهێنانی پەیوەندی بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لەگەڵ پارتی کۆمۆنسیتی شورەوی لە ١ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٦٠دا نامەیەکی بە ئیمزای ئەحمەد تۆفیق و ناوی خوازراوی زاگرۆس ئاراستەی کۆمیتەی ناوەندی ئەو پارتە کردووە کە ئەمە وەرگێڕدراوی کوردی دەقە فارسیەکەیەتی:

"هەڤاڵانی ئازیز،
کۆمیتەی ناوەندی حیزبی کۆمۆنیستی یەکێتی شورەوی،
دوای پێشکەشکردنی سڵاوی دۆستانە.

بەبۆنەی جەژنی ئۆکتۆبەری مەزن، سەرەتای وەرزێکی نوێی ژیانی زەحمەتکێشانی جیهان، دەرکەوتنی دەسەڵاتی شوراکان و سەرکەوتنی بەسەر دامودەزگاکانی تزاری و بۆرژوازی داڕزاودا، حزبی دێموکراتی کوردستان باشترین پیرۆزبایتان ئاڕاستە دەکات و لەڕێگەی ئێوەشەوە بۆ تێکڕای گەلانی یەکێتی کۆمارە سۆسیالیستەکانی شورەوی پێشکەش دەکات.

میللەتی کورد کە میللەتێکی ستەمدیدە و بەشخوراوە، زۆر بە باشی مەزنی و بایەخی شۆڕشی ئۆکتۆبەری ئازادی و ڕزگاربوونی گەلانی شورەوی قارەمان دەرک پێدەکات و هەر بەم بۆنەیەوە بە پێویستی دەزانین خۆشی و شادمانی میللەتی کورد لە کوردستانی ئێران، بەتایبەتی ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، سەبارەت بە هاتنی جەژنی مەزنی شۆڕشی ئۆکتۆبەرتان ڕاگەیەنین و پێشکەشتانی بکەین.

شادین بەوەی ڕابەری خەباتی میللەتی کورد، هەڤاڵ مستەفا بارزانی، بەناوی میللەتی کوردەوە لە جەژنی شۆڕشی مەزنی ئۆکتۆبەردا بەشداری دەکات.

موبارەک بێت جەژنی شۆڕشی ئۆکتۆبەر.

سەرکەوتو بێت یەکێتیی گەلانی شورەوی سۆسیالیستی، قەڵای خۆڕاگری لەشکاننەهاتوو.

سڵاو لە گەلی کوردەوە بۆ گەلانی یەکێتیی شورەوی، دۆست و وەفاداری هەموو گەلان.

بژی ئاشتی پایەدار.

دوبارە پیرۆزبایی و ڕێز: لەلایەن کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان،

زاگرۆس س. ٩١؛ ١٠ - ١١ - ١٩٦٠

لەسەر ئاستی نەتەوەییش حیزبی دێموکراتی کوردستان بانگەوازێکی بڵاوکردەوە و داوای لە تێکڕای هێزە سیاسییەکانی پارچەکانی دیکەی کوردستان کرد کە لەپێناوی ڕزگاریی و یەکخستنی کوردستان لە کۆمسیۆنێکی سەراسەرییدا کۆببنەوە. لە وەڵامی ئەم بانگەوازەدا پارتی دێموکراتی کوردستان/ سوریا نوێنەرێکی خۆیان بە ناوی حەمید دەروێش نارده باشووری کوردستان. ناوبراو لەگەڵ ئەحمەد تۆفیق، نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستان، کۆبۆوە و هەردوو لا لە ٢٥ی حوزەیرانی ١٩٦١دا ڕێکەوتنێکیان مۆر کرد کە لە بنەڕتدا بە زمانی عەرەبی نووسراوە و ئەمەش وەرگێڕدراوە کوردییەکەیەتی:

"لەمەڕ دید و بۆچوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و پارتی دێموکراتی کوردستان/ سوریا لەو کۆبوونەوەیەی لە نێوان نوێنەری هەردوو لا لە کوردستانی عێراق بەسترا لە ٢٥ی حوزەیرانی ١٩٦١دا.

بە وەڵامدانەوەی ئەو بانگەوازەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئاراستەی پارتە کوردستانییەکانی کرد سەبارەت بە پێشنیازی بۆ دامەزراندنی کۆمیسیۆنێک بۆ سەراسەریی کوردستان کە نوێنەری پارتە کوردستانییەکان لەخۆ بگرێت بە مەبەستی یەکخستنی تواناکان و ڕێکخستنی بەرنامەکان لە تەواوی کوردستاندا. کۆمیتەی ناوەندی

پارتی دیموکراتی/ سوریا لە کۆبوونەوەی خۆیدا لە سەرەتای ئایاری ١٩٦١ وەڵامی ئەو بانگەوازەی دایەوە و بڕیاری ناردنی نوێنەرێکی خۆی لە ئەندامانی دەفتەری سیاسی بۆ کوردستانی عێراق دا بە مەبەستی بە نوێنەری هەردوو حیزبی برا لە پێناو لێکگەیشتن بۆ دامەزراندنی کۆمیسیۆنی پێشنیازکراو. لەو کۆبوونەوەیە کە لە نێوان نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و نوێنەری پارتی دیموکراتی کوردستان/ سوریا ئەنجامدرا، هەردوو لا زانیارییەکانیان سەبارەت بە هەلومەرجی سیاسیی کوردستان بەگشتی و کوردستانی ئێران و سوریا بەتایبەتی گۆڕییەوە. هەروەها هەریەک لە هەردوو لا لە گیروگرفتی پارتە براکەی بەرامبەری تێگەیشت، جا ئەو گرفتانە سیاسیی بن یان ڕێکخراوەیی.

دید و بۆچوونەکان سەبارەت بەو خاڵانەی جێگای بایەخی هەردوو لا بوون یەکیانگرت، ئەویش:

١- ئامانجی بەرزی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی کورد بریتییە لە ڕزگارکردن و یەکخستنی کوردستان، خەبات و تێکۆشانی هەر پارچەیەکی کوردستانیش دەبێت لەم پێناوەدا بێت. هەر تاکتیکێکیش کە حیزبە کوردستانییەکان بیگرنەبەر پێویستە لەگەڵ وەدیهێنانی ئەو ئامانجەدا بگونجێت.

٢- هەردوو لا وا دەبینن کە دامەزراندنی کۆمیسیۆنێک بۆ تەواوی کوردستان ئەرکێکی نیشتمانییە، بەوپێیەی ئەو سنوورە دەستکردەی کوردستان دابەش دەکات لەلایەن خەڵکی کوردستانەوە دانی پێدا نانرێت و خەبات لە کوردستاندا یەکەیەکی دانەبڕاوە.

٣- هەردوو لا ڕێکەوتن کۆمیسیۆنێک لە نێوان دوو حیزبەکەیاندا وەکو هەنگاوی یەکەم و ناوکێک بۆ کۆمیسیۆنە گشتییەکە دابمەزرێنن کە هەردوو لا بە پێویستیان زانی ئەو مەسەلەیەی دوایی دوابخرێت هەتاکو پارتی دیموکراتی کوردستان لە عێراق هەڵوێستی کۆتایی خۆی لەو کۆمیسیۆنە ڕوون دەکاتەوە.

٤- هەردوو لا ڕێکەوتن کە نەبوونی کاروانی چالاکیی ڕێکخراوەیی بەو شێوەیەی کە لەگەڵ بەرژەوەندییە باڵاکانی گەلی کورد لە کوردستانی تورکیادا بگونجێت، بۆ نەبوونی ڕێکخستنی توانای پارتە کوردستانییەکان سەبارەت بە چۆنێتی کارکردن لە کوردستان بەگشتی و لە کوردستانی تورکیا بەتایبەتی دەگەڕێتەوە. هەربۆیە ئەوان بانگی هەموو دڵسۆزانی کێشەی کورد دەکەن بەپەلە بن بۆ یەکخستنی هەوڵەکان و ئەو کۆمیسیۆنە پێشنیازکراوە بهێننە

بواری کارکردنەوە بۆئەوەی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازیی کورد بتوانێت بەتەواوی و بێ کەم و کورتی بە ئەرکەکانی خۆی هەستێت.

٥- نوێنەرانی هەردوو حیزب پێشوازی لە ڕێبەرایەتی خەباتگێڕ مستەفا بارزانی دەکەن بۆ هەر کۆمیسیۆنێک یان سەرکردایەتییەک کە کاروباری خەبات لە تێکڕای کوردستان یاخود لەو دوو پارچەیەی ئێران و سوریا بگرێتەئەستۆ.

٦- سەبارەت بە چۆنیەتی دامەزراندنی کۆمیسیۆنەکە، ناوەندەکەی، کاروباری، چۆنێتی بڕیارەکانی و دیاریکردنی جۆری خەبات لە هەریەک لە پارچەکانی کوردستاندا تێکڕای ئەوانەلە نێوان نوێنەرانی ئەو حیزبانە ڕێکەوتنی لەسەر دەکرێت کە بەشداری لە کۆمیسیۆنەکەدا دەکەن.

٧- نوێنەری هەردوو حیزب هەڵدەسن بە پێشکەشکردنی کۆپییەک لەم بڕیارانە بە هەڤاڵی خەباتگێڕ مستەفا بارزانی بۆئەوەی ناوبراو وەک سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان لە عێراق ئەو ساردییە نەهێڵێت کە پارتی دیموکراتی کوردستانی برا لە عێراق لە بەرامبەر دامەزراندنی ئەم کۆمیسیۆنە پێشنیازکراوەدا دەینوێنێت. چونکە هەردوو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا هەڵدەستن بە پراکتیزەکردنی دامەزراندنی ئەم کۆمیسیۆنە لە نێوان هەردوو حیزبەکەیاندا لەپاش سێ مانگ تێپەڕبوون بەسەر ئەم بەروارەدا.

تێبینی ١: سێ کۆپی وەرگیراوە بۆ هەر حیزبە و دانەیەک بۆ خەباتگێڕ مستەفا بارزانی.
تێبینی ٢: ئەم بڕیارانە دەبوایە بە کوردی نووسرابان بەڵام لەڕووی ناچارییەوە بە زمانی عەرەبی نووسران.

نوێنەری هەیئەتی سکرتارییەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان - ئێران، نوێنەری مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی - سوریا

عبدالله اسحاقی عبدالحمید سلیمان درویش"(٨٦).

ئیمزا ... ٣٠ - ٦ - ١٩٦١.

شایەنی باسە، سەرقاڵبوونی ڕێبەرایەتی پارتی ئیبراهیم ئەحمەد و هاوەڵانی بە هەلومەرجە ئاڵۆز و پڕ ڕووداوەکەی عێراق و باشووری کوردستان و بێ بایەخیيان بە دۆزینەوەی چارەسەرییەکی گونجاو بۆ باری نالەباری پەناهێنەرەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و خۆبەدوورگرتن لە پەیوەندی ڕەسمی و مامەڵەی بەرابەر لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستان، جۆرێک لە ساردی و ڕدۆنگی لە نێوان هەردوو لادا پێکهێنابوو. لێرەدا دەبێت ئاماژە بۆ ئەو ڕاستییە بکرێت کە پەناهێنەرەکانی ڕۆژهەڵات و ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە نامەیەکی ڕەسمی خۆشحاڵی و پیرۆزبایی خۆیان بە پارتی دیموکراتی کوردستان بەبۆنەی ماوەدانی یاسایی پارتی لە ٩ی شوباتی ١٩٦٠دا دەربڕیوە و بەو هیوایەی کە "ڕووناکی ئاگری پڕنوری شۆڕشی پیرۆزی چواردەی تەموز ڕۆشنایی خۆی دەداتە ئەودیوی کێوەکانی زاگرۆس و سەرچاوەکانی دجلە و فرات"(٨٧).

بەڵام ئەو هیوایەی حیزبی دێموکراتی کوردستان تا دەهات کاڵتر دەبۆوە. وەک لە نامەیەکی ئەحمەد تۆفیقدا دەردەکەوێت کە بۆ مەلا مستەفای نووسیوە و دەڵێت:

"مامۆستای بەڕێز و خۆشەویست بارزانی،
دەگەڵ سڵاو و حورمەت

وا پاش ٣ ڕۆژ مانەوە بۆ دیتن و دانیشتن لەگەڵ هاوڕێیانی "پارتی" بەداخەوە وابزانم دیسان لەگەڵ مە وەختیان بۆ دانیشتن نییە! هەر لە ماوەی ئەم ٣ ڕۆژدا ٢ جاریان تەلیفۆن بۆ کردم کە بەبێ درەنگ بگەڕێمەوە لای پەریشانی حاڵی بێ کەرامەت کراویان.

دیارە تاوانباری ئەم حاڵە پەریشانە وێڕای ئەوەی کە ئەوان دە سەری خەڵک و شوێنی کەی هەڵدەسون بەڵام من خۆم بە تاوانکاری حاڵی پەریشانکراوی وان دەزانم چونکو ئەگەر منیش وەک زۆر کەس لەوانەی کە ئێستا مەیداندار و سینگ ڕەپیشخەری ڕۆژان هەر ڕۆژەی ڕەنگ و لەونێکم بە خۆم گرتبا و لەبەر دەرکی "قودرەت" چۆکم دابدایە ئێستا منیش لە بن باڵی ئەم مەیداندارانە دەمتوانی حاڵی برادەرانی تێکۆشەر بەو جۆرە نەبینم! بەڵام وا دەگەڕێمەوە بۆلای برادەران دەبێ بمرین بەڵام تا ئاخر هەر سابت و ساخ دەمێنین. سەربەرزین، لە برس و لە دەربەدەری ناترسین. زیاتر لە ٨ ساڵە مە وا لەو داماوییە بەسەری دەبەین بەڵام ڕۆژ بە ڕۆژ حورمەتمان لەناو خەڵکدا زیاتر بووە. وا بزانم دیسان بە برسێتی و داماوی هەر دەتوانین سەر بە ناحەزی کورد دانەوێنین و سەربەرز بمێنین.

تەنیا داخی سووتێنەر ئەوەیە کە ڕەفتاری ئێستای برادەرانی پارتی بە نیسبەت ٢٠٠ - ٢٥٠ کەس کە دەپێناو تێکۆشان بۆ کورد و کوردستان ئاوارە و دەربەدەر بوون بۆ دواڕۆژ بیر و هەستێکی ناحەز و سووتێنەری "عراقی" و "ئێرانی" دەخاتە مێشکانەوە. بەڵام زۆر گرینگ تر لە مەسەلەی پەنابەران موزوعی پەیوەند و عەلاقەی دوو حیزبە "پارتی دیموکراتی کوردستان" و "حیزبی دێموکراتی کوردستان" کە تەنانەت ڕوون نەبۆتەوە بەڵکو باس و کۆبوونەوەشی بۆ نەگیراوە لەبەر چی؟ هیچ کەس بێجگە لە برایانی ناوەندی پارتی یان باشترە بڵێین مەکتەبی سیاسی، نازانی.

دەی خوا گەورەیە زۆر لەمێژە چارەنووسی کورد بەدەستی بەڕێوەبەران لە زۆر جێگا تەسلیم بە قەزا و قەدەر کراوە. زەمان و ڕۆژگار و دوژمن چی بەسەر ئێمەی هەژار هێناوە ملمان لە موو باریکتر بووە! جا بۆیە حاڵمان وا خۆشە!

مامۆستای دڵسۆز، وا ئیمڕۆ ساعەتی ٥ بەرەو لای برادەران دەچمە لای سلیمانیە، هەر وەخت برادەرانی پارتی لەو هەڵوێستە بەرامبەر بە تێکۆشان لە کوردستانی عێراق و پەیوەندی دەگەڵ پارچەکانی تری کوردستان هاتنەخوار بفرموون پاشی دو وساڵ هاتوچوو دێمەوە. چونکو پەیوەندی زۆر قایم و نەپسی کوردستانی ئێران و ئێرە واجبێکی تاریخی و نەتەوایەتی و شەرەف و هەستی نیشتمانپەروەریمانە.

ساخی و سەربەرزیتان لە خودا داخوازم

بە حورمەتەوە: احمد توفیق

٢٦ - ٥ - ١٩٦٠ ئیمزا ..."(٨٨).

لەم هەلومەرجە ئاڵۆز و ناهەموارەدا کە بێهیوایی بەتەواوی باڵی بەسەر زۆربەی ناوچەکانی کوردستاندا کێشابوو، ئەحمەد تۆفیق و ژمارەیەک لە گەنجە خوێنگەرمەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئەندامی حیزبی دێموکرات، بڕیاریاندا بە هەموو توانایەکیانەوە کار بۆ زیندووکردنەوەی ورەی داڕووخاوی خەڵکی باشووری کوردستان بکەن و بیری بەرگری و خەبات لەنێو جەماوەردا بڵاو بکەنەوە.

بەشی حەوتەم

سەبارەت بە تێکۆشان لە ڕۆژهەلاتی کوردستان، ئەحمەد تۆفیق هەر لەگەڵ ڕووخاندنی ڕێژیمی پاشایەتی لە عێراق و گەڕانەوەی مەلا مستەفا بارزانی و تێکچوون و ئاڵۆزبوونی پەیوەندییەکانی ڕێژیمی شاهەنشاهی و ڕێژیمی کۆماری لە عێراق، هاتبووەسەر ئەو باوەڕەی کە سوود لەو دەرفەتە وەربگرێت و حیزبی دێموکرات بۆ ڕاپەڕینێکی چەکدارانە لە کوردستانی ئێران ئامادە بکات. لەو ڕووەشەوە لە بارزانی گێڕابۆوە و جگە لە هاوکاریی ماددی هێندێک چەکی سووکی لە دەمانچە و بڕنۆ لێ وەرگرتبوو(٨٩).

بلوریان لەو بارەیەوە دەڵێت: "ئێوارەیەکی ساردی مانگی خەزەڵوەر سواری ئەسپ بووم بەرەو ڕۆژئاوای مەهاباد و گوندی دێبوکر وەڕێکەوتم و خۆم گەیاندە ماڵی سەید عەبدوڵڵای مرادی کە مجێوری مزگەوت و لێپرسراوی حیزب لە دێبوکر بوو. قادر شریف و عیزەت پور لەوێ چاوەڕوانم بوون. دوای سڵاو و چاک و خۆشی بە دوورودرێژی لەسەر کاروباری حیزب دواین. قادر شەریف بە نهێنی و بە دوور لەچاوی سەید عەبدوڵڵا گوتی:

- ئەحمەد تۆفیق ڕاسپاردەیەکی ناردووە و دەڵێ 'بارزانی ڕای وایە کە ئێمە لە کوردستانی ئێران دەست بە جموجووڵی چەکدارانە بکەین'. ناوبراو لە قەولی بارزانییەوە گوتوویەتی 'بە دانی بەڵێنی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستانی عێراق لەلایەن کەریم قاسمەوە زەمینەیەکی چەکدار بۆ ڕاپەڕینی چەکدارانەی حیزبی دێموکرات لە کوردستانی ژێردەستی ئێران ڕەخساوە."(٩٠).

بەپێی قسەی بلوریان لەو کاتەدا ژمارەیەک لە سەرۆک عەشیرەتەکانی وەکو ئیبراهیم ئاغای عەلیار و ژمارەیەک لە ئەندامانی پێشووی حیزبی دێموکرات و هاوڕێی پێشەوا قازی محەممەد و ئەوانەی پێشتر لە کۆماری کوردستاندا بوون وەک وەهاب بلوریان، محەممەدئەمینی شەرەفی، سەدیقی حەیدەری، مستەفای سوڵتانیان و سەید مستەفای سەیدی کەوتبوونەخۆ و گوێیان بۆ ئەو ڕاسپاردەیە شل کردبوو(٩١).

لێرەوە زۆر دەگونجێت شاڵاوە سەرتاسەرییەکەی تشرینی دووەمی ١٩٥٩ و هەڵتەکاندنی تەشکیلاتەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەلایەن سازمانی ئەمنیەتی ڕێژیمی شاهەنشاهییەوە، ئۆپەراسیۆنێکی دەستپێشکەرانە بێت بۆ پووچەڵکردنەوەی هەر ئامادەکارییەک بۆ ڕاپەڕینێکی چەکدارانە لە کوردستانی ئێران. وێڕای ئاکامەکانی ئەو

پەلامارە بۆسەر رۆحییەتی خەڵک و بەدەنە و رێبەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان، هێشتا مەسەلەی خەباتی چەکدارانە لە کوردستانی ئێران خولیایەکی هەمیشەیی ئەحمەد تۆفیق بوو. هەربۆیە لە کۆتایی ساڵی ١٩٦٠ەوە بۆی کەوتە جموجووڵ. بۆ ئەم مەبەستەش هەوڵی پەیوەندیگرتنی لەگەڵ ئەو شانە حیزبییانە دا کە نەکەوتبوونەبەر شاڵاوەکەی سازمانی ئەمنیەت. هەروەها هەوڵێکی زۆری دا تا لەنێو خوێندکارە کوردەکانی زانکۆی تاراندا رێکخراوێکی نهێنی بە ناوی "کۆمەڵی خوێندکارانی کورد" پێکهات.

بۆ وەرگرتنی سەرنجی مستەفا بارزانیش لەمەڕ جووڵانەوەی چەکداری لە کوردستانی ئێران، ئەحمەد تۆفیق رۆژی ٢٠ی حوزەیرانی ساڵی ١٩٦١ بە یاوەری جەمیل مەردۆخی، قادر شەریف، عارف قەرەچەتانی و سولەیمانی موعینی سەردانی مەلا مستەفایان کرد لە چیای شیرین لە ناوچەی بارزان. شایەنی باسە، مەلا مستەفا وێڕای ناکۆکی و سارد و سڕییەکی زۆری لەگەڵ عبدالکریم قاسم لەو کاتەدا، هێشتا هومێدی بە یەکالاکردنەوەی ئاشتیخوازانەی کێشەی نەتەوەیی کورد لە عێراق و کۆتاییهێنانی ناکۆکییەکانی خۆی و قاسم دوور لە توندوتیژی و جووڵانەوەی چەکداری هەبوو. هەربۆیە لایەنگری لە بیرۆکەی جووڵانەوەی چەکداری سەرەتا لەنێو عەشیرەتەکانی کوردستانی ئێران نیشاندا(٩٢).

لێرەدا جێی خۆیەتی ئەو زانیارییە هەڵانە باسی لێوە بکرێت کە سەیدعەلی رەحمانی لە بیرەوەرییەکانیدا باسی لێوەکردوون. ناوبراو دەڵێت گوایە ئەحمەد تۆفیق ساواکی و تودەیی بووە و پاییزی ساڵی ١٩٦٠ بە هەلیکۆپتەر لە پادگانی سنە دابەزیوە و ئەودەمە سەرقاڵی خۆئامادەکردن بۆ کۆنگرە بووە و بڕیاریش بووە گوایە لە هەوارگەی کراویە دۆڵ لە هەورمانی تەخت کە ناوچەیەکی سەختە، کۆنگرە ببەسترێت کە ناوچەیەکە دەستی حکەمەتی ئێرانی ناگاتێ، بەتایبەتی کە ئەوکاتە ئێران وەسایلی هاتوچووی پێشکەوتووی نەبووە(٩٣). دیارە لەسەر ناڕاستی تودەیی و ساواکیبوونی ئەحمەد تۆفیق پێویست ناکات شتێک بگوترێت. دوایی ئەگەر ئەحمەد لە پادگانی سنە بە هەلیکۆپتەر دابەزیوە، بۆچی بۆ بەستنی کۆنگرە شوێنێکی سەختی وەک کراویە دۆڵ هەڵدەبژێرێت تا ئیران دەستی نەگاتێ؟ پاشتر ئەگەر ئێران هەلیکۆپتەری هەیە لەو کاتەدا ئیدی نەبوونی وەسایل مانای چییە؟ پاشان ئەو رۆژانە کەی باس لە گرتنی کۆنگرە کراوە بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان؟ دوای هەموو ئەوانە، گەر سەیدعەلی زانیویە ئەحمەد ساواکییە و بە هەلیکۆپتەر لە پادگانی سنە دابەزیوە، چۆنە بە پەرۆشەوە خۆی گەیاندۆتێ تا هاوخەباتی بوونی خۆی تازەکاتەوە و خۆی بۆ چوونە کۆنگرە بناسێنێ؟!

لەڕاستیدا یەکەم سەردانی ئەحمەد تۆفیق لە باشووری کوردستانەوە بۆ رۆژهەڵاتی کوردستان لەپاش سەردانەکەی مەلا مستەفا بە ٢٠ رۆژ و لە مانگی تەمووزی ١٩٦١دا بووە؛ رێنیشاندەر و چاوساغیشیان جەمیلی مەردۆخی، دۆستی

سەرچاوە
Serchawe

سەیدعەلی ڕەحمانی بووە. ئەحمەد تۆفیق لەو سەردانەیدا لەگەڵ کۆمەڵێک لە کادیر و ئەندام و دۆستەکانی حیزبدا وەک: سولەیمانی موعینی، قادر شریف، ڕەشەی قاچاخچی، تۆفیقە سوور، سەعە سێتیر، قادر تەگەرانی و صالحی برای سەرەتا چوونە خورماڵ و لەوێوە بە پێ بۆ هانەنەوە کە دەبوایە لەگەڵ شێخ معتصمی حیسامی چاویان بە یەکتر بکەوتایە. پاشان جەمیلی مەردۆخ بۆ سۆراغ دەچێتە دیوی ئێران و لە هەوارگەی کراویە دۆڵ چاوی بە شێخ معتصم دەکەوێت و وا بە مەسڵەحەت دەزانن ئەحمەد تۆفیق و هاوڕێکانی بۆ بینینی شێخ بچنە ئەو هەوارگەیە. دوای پیادەڕۆیشتنی ١٨ کاژێر، ئەحمەد و هاوڕێیانی دەگەنە شوێنی مەبەست و سەبارەت بە کۆکرنەوەی عەشیرەتەکان و هاندانیان بۆ جووڵانەوە دژی ڕێژیمی شاهەنشاهی لەگەڵ شێخ معتصم بیروڕاگۆڕینەوە دەکەن(٩٤).

بەهەرحاڵ، تا ئێستا بە باشی ڕوون نەبۆتەوە کە ئەوە تەنیا کەللەڕەقی و ئاکاری میللیتاریستانە و کەمفامی سیاسیی عەبدالکریم قاسم بوو یاخود پیلان و ڕۆڵی سازمانی ئەمنیەتی ڕێژیمی شاهەنشاهیش بوو کە زەمینەی بۆ ئەوە ڕەخساند پێش ئەوەی جووڵانەوەی عەشیرەتەکانی کوردستانی ئێران دەستپێبکات هەلومەرجەکەی باشووری کوردستان بتەقێتەوە.

بەشی دووهەم:

* ژیان و تێکۆشانی سیاسیی ئەحمەد تۆفیق پاش هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوول تا شەهید کردنی

باسی چوارەم:

ئەحمەد تۆفیق و شۆڕشی ئەیلول لە باشووری کوردستان

لە ١١ی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ و لە ئەنجامی پەلاماری سەربازی حکومەتی عبدالکریم قاسم بۆسەر خەڵکی ناڕازیی کوردستان، سەرەتاکانی ڕاپەڕینێکی چەکدارانە دەستپێکرد کە بەسەر جووڵانەوەی سیاسیی گەلی کوردستاندا سەپا بێ ئەوەی ئامادەکاری و بەرنامەڕێژی بۆ کرابێت. سەرەتایەک کە حکومەتی قاسمی تا ئەوپەڕی لەخۆباییبوون

فووی تێکرد و هێنایەسەر ئەو باوەڕەی کە پاش چەند ڕۆژێ دیکە و دوای کاولکردنی بارزان و پانکردنەوەی سەری مەلا مستەفا ئیدی ئیرادەی گەلی کورد بەتەواوی تەسلیمی دەبێت و جگە لە ملکەچی شانسێکی دیکەی لەبەردەمدا نامێنێت. ئەو ئیرادەیەی کە تا نێوەڕاستی دوا مانگی ئەو ساڵەش لەوپەڕی ناهومێدی و بێ هیواییدا بوو. بەرگری لە هیچ لایەکەوە دیار نەبوو. مەکتەبی سیاسیی پارتی تا کۆتایی ئەو ساڵەش لە نێون خۆیاندا سەبارەت بە بڕیارێکی تێکڕایی بۆ شۆڕش و بەرگری ساخ نەببوونەوە. چونکە بەشێکی ئەندامانی هێشتا بەو هومێدە بوون قاسم بگەڕێتەوەسەر ڕێگای "دیموکراسی".

ئا لەم هەلومەرجە ئاڵۆز و ناهەموارەدا کە بێهیوایی بەتەواوی باڵی بەسەر زۆربەی ناوچەکانی کوردستاندا کێشابوو، ئەحمەد تۆفیق و ژمارەیەک لە گەنجە خوێنگەرمەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئەندامی حیزبی دێموکرات، بڕیاریاندا بە هەموو توانایەکیانەوە کار بۆ زیندووکردنەوەی ورەی داڕووخاوی خەڵکی باشووری کوردستان بکەن و بیری بەرگری و خەبات لەنێو جەماوەردا بڵاو بکەنەوە. لەڕاستیدا ئەحمەد تۆفیق کە پێشتر خولیای ڕاپەڕینی چەکدارانەی لە کوردستانی ئێران لەسەردا بوو، دەیویست ئەم دەرفەتە لە باشووری کوردستان بقۆزنەوە و گیانی بەرگریی ببوژێننەوە و بەتوندی باوەش بە جووڵانەوەکەیدا بکەن؛ بە چەشنێک بەرەو جووڵانەوەیەکی ڕزگاریخوازیی سەرتاسەریی کە ئامانجی سەربەخۆیی تەواوی کوردستان بێت، ئاراستە بکەن.

دیارە کە ئەحمەد مافی پەنابەریی سیاسی لە عێراقدا هەبوو. پێشتر هیوایەکی زۆریشی بە قاسم و حکومەتەکەی هەبوو. هەستی کوردستانی و نەتەوەی ڕێگای نەدا وەک ئێرانییەک بیر بکاتەوە و هەر زوو ئەو هەستە وای لێکرد کە لەنێوان ژیانی ڕاحەتتەڵەبی و ژیانی بەندەن و پێشمەرگایەتیدا ئەوی دووەمیان هەڵبژێرێت. ئەوەش زاڵبوونی بیری کوردستانیی بوو بەسەر بیری ئێرانچێتیدا، کە ئەنجامی هەڵسووڕانی ناوبراو بوو لە باشووری کوردستاندا. وەک هەژار دەڵێت: "ببووە کوردێکی خۆماڵی و هەر کەس کوردستان لە کورد داگیر بکات لە بەراز و ئیستیعمار پیسترە"(٩٥)؛ بیرێکی بەو چەشنە کە پێشتر سەرنجی تودەییەکانی ڕاکێشابوو. هەربۆیە حیسامی دەڵێت: "بۆم دەرکەوت عەوڵای ئیسحاقی کە بۆتە ئەحمەد تۆفیق، لەگەڵ ناوگۆڕینی فیکر و بیر و باوەڕیشی گۆڕاوە"(٩٦).

هەرچەندە قاسم لە ٢٣ی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ لە کۆبوونەوەیەکی ڕۆژنامەوانیدا کۆتایی"یاخیی"بوونەکەی کوردی ڕاگەیاند و لە تشرینی یەکەمی هەمان ساڵدا هێزەکانی سوپای عێراق چوونە بارزانەوە بەڵام ڕووداوەکان سەلماندیان کە مەلا مستەفا نەک هەر ئامادەی چەک فڕێدان و خۆتەسلیمکردن نییە، بەڵکو کەوتۆتە ڕێکخستنەوەی لایەنگرانی و لە چەند پێکدادانێکیشدا گورزی توندیان لە هێزەکانی پۆلیسی عێراق و جاشەکانی حکومەت

سەرچاوە
Serchawe

وەشاندووە. جگە لەوە هەواڵی بریندار بوونی مەلا مستەفای بارزانیش قسەی لێدەکرا و حکومەت وەک پڕۆپاگەندە بڵاویاندەکردەوە(٩٧).

ئەحمەد تۆفیق کە لە باشووری کوردستاندا پەیوەندییەکی بەرینی بە کەسایەتییە نیشتمانپەروەر و سەرۆک عەشیرەتەکانەوە هەبوو، بێ وەستان جموجووڵێکی چالاکانەی دەستپێکرد بۆ پەیوەندیکردن بەو کەسایەتییانە و هاندانیان بۆ پشتگیریکردنی مەلا مستەفا و پێشکەشکردنی یارمەتی لە پێناو هەڵگیرساندنی شۆڕشێکی چەکدارانەی سەرتاسەریی دژی ڕژێمی دیکتاتۆری قاسم. لەو پێناوەشدا جەولەیەکی فراوانی بەنێو باشووری کوردستاندا کرد. هەر لە پێنجوێنەوە بۆ شارباژێڕ و لەوێوە بۆ پشدەر و بێتوین و لەوێشەوە بەرەو ڕەواندوز و بەرەو شەقڵاوە و چیای سەفین کە پێگەی ئەو هێزە نەبەزیوانە بوو کە مەحموود کاوانی فەرماندەیی دەکردن. لێرەشەوە بەرەو چیای پیرس هەڵگەڕا و خۆی گەیاندە لای مەلا مستەفا بارزانی و بە دووروودرێژی هەلومەرجی گشتیی ئەو ناوچانەی خستەبەرچاو.

لەو ڕووەوە مەسعود بارزانی دەڵێت: "لە ڕۆژی ١٩ی ئازاری ١٩٦٢دا کاوانی گەیشتە بارەگای بارزانی ...، کاوانی هەلومەرجی ستراتیژیی ناوچەی هەولێری بۆ بارزانی ڕوونکردەوە. پێش ئەو شەهید ئەحمەد تۆفیق، ئەمینداری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، هاتبووە کن بارزانی و زانیاری تەواوی سەبارەت بە هەلومەرجی ناوچەکانی سلێمانی و هەولێر خستەبەردەست. هەروەها ژمارەیەک نامەی سەرۆک عەشیرەتەکان و کادێرەکانی پارتی هێنابوون کە جەختیان لەسەر ئەوە دەکرد مەلا مستەفا بەرەو ئەو ناوە بچێت. پاش هاتنی کاوانی و گوێگرتنی بارزانی بۆ قسەکانی، بڕوای بە مەسەلەی ڕووکردنە ئەو ناوچانە کرد کە ئەحمەد تۆفیق ئاماژەی پێدابوو. هەر بۆیە بێ وەستان پلانی دارشت کە بەرەو سۆران بکشێت"(٩٨).

جووڵانەوەی چەکدارانەی گەلی کورد لە نێوەڕاستی ساڵی ١٩٦٢دا وردە وردە خەریک بوو زەبری خۆی پیشانی دوژمن دەدا. ئەحمەد تۆفیق لەو کاتەدا ڕۆڵی لە داهێنانی تاکتیکێکی پێشمەرگانەدا دیت. ئەویش بۆسەدانانەوە بوو بۆ جاسووسان و خۆفرۆشان لەڕێگەی لەبەرکردنی جلکی سەربازیی و پۆلیسی فەرمی حکومەتەوە. بۆ ئەو مەبەستەش ڕێگای شارەکانی موصل و بەغدای گرتەبەر و ئەو پێویستییانەی لەگەڵ دەرمان و زۆر کەلوپەلی پێویستی دیکە گەیاندە شۆڕشگێڕانی کورد(٩٩).

سەرچاوە
Serchawe

هەژار لە بارەی کەسایەتیی ئەوەدەمی ئەحمەد تۆفیق نووسیویە: "ئەحمەد تۆفیق دەستەپیاوێکی بەلەبارێکی جوانچاک، سپیلکەڵە، مووی لە ڕەشیان بریقەی دەهات. قەت لە کارکردن ماندوو نەدەبوو. زۆر پاک و خاوێن و مورەتەب بوو. کەس بە پێ لەگەڵی دەرنەدەبرد. ڕۆژ و شەو بێوچان بە شاخ و کێو هەڵگەڕابا نەفەسی تەنگ نەدەبوو، نەیدەهێشت بەردەستانی ساتێک بێکار و تەنبەڵ ڕابوێرن. لە غاردانیدا پێم وابوو کەروێشکی لەبەر دەرناچێ. جارێک جاشێکی دیل هەڵاتبوو، جاش وەک تاژی ڕایدەکرد، ماوەیەکی زۆریش دوورکەوتبۆوە. ئەحمەد کەوتەسەری، گرتی. تفەنگچیی چالاک بوو، نەیدەزانی ترس چییە. هەموو گیانی هونەر بوو...، شەڕی بارزانی و قاسم گەرم ببوو، ئەحمەد هاتە بەغدا پێم سەیر بوو چۆن توانیویە لەو ڕێگە دژوارە خۆی دەرباز بکا. گوتی هاتووم جلک و دەرمان بۆ بارزانی بەرم کە هیچیان نییە. وێکەوتین جلک و دەرمانی زۆرمان پەیدا کرد. ئێستاش نازانم چۆنی گەیاندەوە بارزان کە بەڕاستی کارێکی ئازایانە بوو"(١٠٠).

ئەحمەد تۆفیق بە مەبەستی بەرزکردنەوەی وورەی دابەزیوی جەماوەری گەلی کوردستان و نیشاندانی ئەو ڕاستییەی کە ڕێژیمی داگیرکەری عێراق نەیتوانیوە مل بە کورد شۆڕ بکات و بەرگریی گەلی کورد بەردەوامە، هەروەها وەک چاوترساندنێک بۆ ئەو کوردە نەفسنزمانەی خولیای جاشێتی لە کەللەی دابوون بڵاوکراوەیەکی بە ناوی "دیسان بارزانی" بڵاوکردەوە کە بۆ ئەو ڕۆژە کاریگەرییەکی زۆری هەبوو.

وتارەکانی "دیسان بارزانی" لە شاری سلێمانی بە نهێنی تایپ دەکران و هەر لەوێش بە ڕۆنیۆ ژمارەیەکی زۆری لێ کۆپی دەکرا و خودی ئەحمەد تۆفیق و ئەندامانی حیزبی دیموکرات، سولەیمانی موعینی، جەمیل مەردۆخی، مەلا ڕەحمان، مەلا سەید ڕەشید و ڕەئوف مەلا حەسەن بە شەو لەنێو شاردا فڕێیان دەدایە ئەو ماڵ و دەرابەی ئەو دوکانانەی مەبەستیان بوایە. "دیسان بارزانی" کە یەکەمین ژمارەی لە شوباتی ١٩٦٢دا دەرچوو(١٠١) وەک بڵاوکراوەیەکی خەبەری نەک تەنیا لە شارەکانی باشووری کوردستان بەڵکو لە ئێرانی شاهەنشاهیش بە نهێنی بڵاودەکرایەوە و ڕەوانەی ئەورووپاش دەکرا(١٠٢).

لە یەکەمین ژمارەی "دیسان بارزانی"دا کە لە ٦ لاپەڕە پێکهاتووە، نووسراوە:

"دیسان بارزانی" لاپەڕێکی دەنگوباسییە.

"دیسان بارزانی" نیشاندەری قارەمانیەتی ئەو سەرودەمەی قارەمانانی کوردە.

"دیسان بارزانی" نوێنەر و دەرخەری زانایی و پسپۆری مەزنی قارەمانی کورد، مستەفا بارزانی، کۆڵنەدەرە.

"دیسان بارزانی" پێمان ئەڵێت بە وێنەی مستەفا بارزانی ڕابێین و کۆڵنەدەرانە هەموو پردی مەسڵەحەتی خۆییمان لەپشتەوە بڕوخێنین و نەبەزانە و سەربەرزانە بە وریایی بۆ پێشەوە بچین و ئاگری ڕاپەڕینی کورد ئەوەندە پەرە پێ بدەین کە ماف پێشێلکەرانی کوردی تێدا بسووتێنین.

"دیسان بارزانی" داواتان لێ ئەکا مەبەزن. مەیدان بۆ دڵڕەشانی خۆبین بەجی مەهێڵن و یەکێتیی و یەکگرتویی ڕیزی تیکۆشان و پێشڕەوی خەبات و تێکۆشان دیسان زیاتر و پتەوتر بکەین تا بە دەستیکی بەهێز لەشی تیکۆشان لە ناپاکان خاوێن کەینەوە. بۆ سەرکەوتنی یەکجاری بە سەربەرزی بە ڕاپەڕینەکەمان دوایی بدەین.
"دیسان بارزانی" داوا لە تیکۆشەران و چەکدارانی کورد ئەکا کە "تەلیسمی خوڵقاو"ی وەستانی هێزی چەکدار بە هەڵپەساردراوی لە چیاکانی لیوای سلیمانی، هەولێر و کەرکوک بشکێنن و بە وێنەی ڕابەری بەحەقی ڕاپەڕینەکەمان، مستەفا بارزانی، ئەرکی نیشتمانی و خەباتکاری خۆمان بەرانبەر بە نەتەوەکەمان بەجێبێنین.
"دیسان بارزانی" پێمان ئەڵێت ڕێگەی سەلماندنی مافی نەتەوەیەکی کە سەدان ساڵە بە دیلی ماوەتەوە هیشتا زۆری بەبەرەوەیە و سەرەتای خەبات و گیانبازیمانە. داوان لێ ئەکا قووڵتر بڕوانین. بەهیزتر خۆ بۆ خەبات برازێنینەوە و بە وریایی و زانایی سیاسییەوە ڕێگەی ڕاپەڕینی چەکدارانەمان بە پتەوی بەهێزتر لە جاران، بە یەکگرتویی ڕیزی خەباتمان لە دەوری ئاڵای شەرەفی نەتەوەکەمان، سەرۆکی خەباتی گشتیی نەتەوەی کورد مستەفا بارزانی کۆکەینەوە، بۆ چۆکدادان بە کوردکوژی کوردستان وێرانکەر، عبدالکریم قاسمی دیکتاتۆر، بۆ سەلماندنی مافی پێشیلکراوی کورد، بۆ سەرخستنی ڕاپەڕینە پیرۆزەکەمان بە سەرۆکایەتی مستەفا بارزانی قارەمان.
"دیسان بارزانی" ئەڵێت: سەربەرزی بۆ چەکدارە تیکۆشەرەکان و خەباتکارانی نەبەزیوی کورد. شەرەف و سەربەرزی زیاتر بۆ چەکدارانی کورد کە ڕەشیدانە لە لیوای موصل لەژێر ڕابەری خەبات و پیشەوای نەتەوەی کورد مستەفا بارزانی کۆڵنەدەرانە و قارەمانانە ئەجەنگن بۆ کوردستان.
شانازی بە گیانی گیانبازان و شەهیدانی تازەی ڕاپەڕینی سەلماندنی مافی نەتەوەکەمان.
ڕووڕەشی و نەمان بۆ بەزیوانی سەرشۆڕکەر، بۆ خائینی ناوخۆ.

تەفروتونا بێ دیکتاتوریەتی عبدالکریم قاسم"(١٠٣).

پاشان "دیسان بارزانی" دێتەسەر باسی بڵاوەپێکردنی ناڕێکوپێکی خێڵە چەکدارەکانی دەربەندی بازیان، دەربەندی خان، ئەزمەڕ و خەڵەکان، و چۆڵکردنی مەیدانی بەرگری لەو ناوچانە بە پیلان و وەک پێدانی دەرفەتێک بۆ حکومەت دەداتە قەڵەم و پەلاماری سەرتاسەری لەشکری عێراق بۆسەر چەکدارانی لیوای موصل لە بەرامبەر

بێدەنگی لە لیواکانی تردا بە کارێکی خوڵقاو و نابەجێ نیشان دەدات. پاشان دێتەسەر باسی پەلامار و پێکدادانەکانی ناوچەکانی برادۆست، بەرواری باڵا، تەروانیش، چوم جهانی، عاسی و پاشان شەڕی گەلی زاوێتە کە تێیدا پێشمەرگەکانی کورد بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی سەرکەوتنێکی گەورەیان بەسەر هێزەکانی ڕێژیم و جاشەکاندا بەدەستهێنا و زیاتر لە هەزار کوژراو و بریندداریان لێخستن(١٠٤).

گەیاندنی دەنگی شۆڕش بە میدیای جیهانی ئازاد وێڕای ئەو ئابلۆقە خەبەرییەی لەلایەن ڕێژیمی عێراقەوە لەسەری بوو، یەکێک بوو لەو ئەرکە شۆڕشگێڕانەیەی کە ئەحمەد تۆفیق قارەمانانە پێی هەڵسا. ئەویش بە قاچاخی هێنانی دانا ئادەم شمدت، ڕۆژنامەنووسی بەناوبانگی ئەمریکایی، لە لوبنانەوە بۆ ناوچە ئازادکراوەکانی باشووری کوردستان، کە یەکەمین جار بوو ڕۆژنامەنووسێکی بیانی لە نزیکەوە بە چاوی خۆی هێرش و پەلامارە وەحشییەکانی ڕێژیمی عێراقی بۆسەر گوندەکانی کوردستان ببینێت و چاوی بە بەرگریی هێزی پێشمەرگە و ورەبەرزی سەرکردایەتی کورد بکەوێت. ناوبراو لەو گەشتە پەنجا و نۆ ڕۆژییەیدا کە لە ٤ی تەمووزەوە بۆ ١١ی ئەیلولی ١٩٦٢ی خایاند و ٣٦ ڕۆژی لە چیا و شاخەکانی کوردستاندا لە گەڕاندا بوو. بەردەوام ئەو شتانەی دەیدیتن دەیکردنە وتار و بۆ ڕۆژنامەی نیۆرک تایمزی بەناوبانگی ئەمریکی دەناردن. دواتریش گەشتەکەی خۆی کردە کتێب و پاش بڵاوکردنەوەی خەڵاتی یەکەمین کتێبی ڕۆژنامەیی ئەو ساڵەی پێ بەخشرا.

عیسمەت شەریف وانلی لەو بارەیەوە دەڵێت: "ئەحمەد تۆفیق لە کۆتایی بەهاری ١٩٦٢ لە بێروت تەلیفونی لێکردم. من لە لۆزان بووم و پێی گوتم مەلا مستەفا بارزانی ڕایگەیاندووە کە دەکرێ سەفەرێکی بێروت بکەم. منیش وەڵامی ئاریم داوە و قەرار و مەدارمان دانا. لە سەرەتای مانگی حوزەیرانی ١٩٦٢ لە ڕێگای ئیتالیاوە بە کەشتی چوومە وێندەرێ...، ئەحمەد تۆفیق لەگەڵ تاقمێک لە کوردەکانی بێروت چاوەڕوانم بوون. ئەوە ئەوەڵین دیداری من لەگەڵ شەهید عەبدوڵڵای ئیسحاقی بوو. ئەوکات تەنانەت ناوی ڕاستەقینەیشم نەدەزانی. لە ئاپارتومانێکی گچکەدا کە ئیجارەی کردبوو، بوومە میوانی و بووینە دۆست و هاوڕێ...، شەهید عەولای ئیسحاقی یەکێک لەو گەنج و لاوانە بوو کە ڕێزێکی تایبەتی بۆ کەسایەتی مستەفا بارزانی دادەنا و پاش جووڵانەوەی ١٩٤٥ی کوردستانی عێراق و یارمەتی کۆماری مەهاباد ١٩٤٥- ١٩٤٦ و پاشەکشەی و چوونە سۆڤیەتی بە ئوستوورەی بەرخۆدانی کوردی دەزانی. لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە بەرخودانی کوردستان لە مانگی ئیلولی ١٩٦١دا دەستپێکردووە و پراژۆی ناوچەگەلی تری کوردستانیش دەبێ. هەر بەم بۆچوونەوە بە هەموو هێز و تەوان دەخزمەت جووڵانەوە و سەرکردایەتییەکەی بارزانیدا بوو.

مرۆیەکی نەبەز و لایەنگری دۆستان و هەڤالانی بوو. نەیدەزانی ترس و ماندوویی چن. جگە لە جاسووس و دوژمن کەسی تری ناخۆش نەدەویست. پێی گوتم بارزانی دەخوازێ لە دەرەوە بە سوود و قازانجی ئێمە و جووڵانەوە کار و خەبات بکەم. ئەوکات ئەمن سەرۆکی یەکیەتی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا بووم.

من هەر لە سەرەتای ساڵی ١٩٦٢ بە سوود و قازانجی جووڵانەوە خەریکی کار و خەبات بووم. کۆمیتەیەکم بە ناوی ئەنجومەنی بەرگری لە مافی میللەتی کورد چێکردبوو کە ئێستاش خەبات و تێکۆشانی هەروا بەردەوامە کە لە وەڵامی ئەحمەد تۆفیقدا سازکرا. بارزانی بڕوای بە زەرورەتی شیکردنەوەی دۆزی کوردی بۆ ئەمریکا و بەتایبەتی دەنگدانەوەی لە چاپەمەنیدا بۆ بیروڕای گشتیی ئەمریکا هەبوو، هەر بەم هۆیەش ئەحمەد تۆفیقی ناردبووە بێروت هەتا ڕۆژنامەنووسانی هەندەران بەرەو ڕاپەڕین و بەرخودان ڕاکێشێ.

کاک ئەحمەد لە قسەکردن و ئاخافتن بە زمانی فەرانسەیی بەڕەی خۆی لە ئاوی دەردەکێشا. لەم بارەوە پێویستییەکی بە من نەبوو. هەر ئەم دیقەت و سەرنج و بیر و ڕایەشی بوون بە هۆی ئەوەی کە پێوەندایەتی لەگەڵ هەواڵنێرانی ئەمریکایی و ئەورووپایی چێکا و بۆلای خۆیان ڕاکێشێ. ئەحمەد تۆفیق بە ناوی مراد لە هوتیل سان جورج لە قەراغ زەریا پێوەندی لەگەڵ دەگرتن.

پێش کۆتاییهاتنی مانگی حوزەیرانی ١٩٦٢ گەڕامەوە ئەورووپا. ئەحمەد تۆفیقیش چەند ڕۆژ پاشان لە سەرەتای مانگی تەموز گەڕاوە کوردستان و لای بارزانی(١٠٥).

شایەنی باسە، شمدت هەر لە یەکەم دێڕی کتێبەکەیدا سپاسێکی تایبەتی ئەحمەد تۆفیق، ڕێکخەر و دروستکەری گەشتەکەی بۆ کوردستان دەکات و پاشان لە چەندین شوێنی کتێبەکەیدا لەسەر کەسایەتی ناوبراو و بیروباوەڕی دەدوێت و دەڵێت: "بە فەرانسییەکی زبر قسانی دەکرد بەڵام بێ وەستان دەدوا و لێی تێدەگەیشتی...، ناوی نهێنی لە لوبنان مراد بوو...، ئەحمەد تۆفیق سەرکردەی ئەو کوردانە بوو کە لەگەڵمدا بوون. گەنجێک بوو سیفەتی زۆر جوانی تێدابوو. جوامێر، خۆڕاگر، دڵچاک و لەسەرووی تێکڕای ئەوانەشەوە زیرەک. پیاو ڕاست بڵێت ئەم مرۆڤەم لە دڵەوە خۆشویست و پێی سەرسام بووم و هومێدی هەموو چاکەیەکی بۆ دەکەم. ئەو دڵسۆز، کارامە، ,هەڵسووڕ و بزۆز بوو...، ئەحمەد کە نەیدەزانی ماندووبوون یانی چی، وەک پیشەیەتی کەوتە پێشکەشکردنی وتارێک لە وتارە سیاسییەکانی بۆ ئەو پیاوانەی لە قەراغ چۆمەکەوە کۆببوونەوە، باسی لە کارە مەزنەکانی ژێنەراڵ بارزانی دەکرد و ئایندەی شاراوەی کوردی دەخستەبەر چاویان گەر بێتو پشتگیری لێبکەن...، ئەو دەیویست لە دڵی گوێگرەکانیدا خۆشەویستییەکی توند بۆ نیشتمانی کورد بچەسپێنێت هەر ئەوەش خەون و ئایینی بوو... ئەو

سەرچاوە
Serchawe

گازندەی لە ئازاری ڕۆماتیزم دەکرد، لەسەر ڕەقێنەی قاچی چەپی لوویەک دروست ببوو کە نەدەزانرا هۆکارەکەی چییە"()

شمدت سەبارەت بە بیروباوەڕی ئەحمەد تۆفیق ئەوەمان نیشان دەدات کە ناوبراو بڕوایەکی پتەوی بەوە هەبووە کە خەباتی نەتەوایەتی کورد تا سەرکەوتن ڕاناوەستێت. ئەو ڕۆژەیشی بەلاوە دوور نەبوو کە گەلی کورد بتوانێت دەسەلاتی نەتەوەیی خۆی دابمەزرێنێت کە تێکڕای پێویستییەکانی هاوولاتیانی کورد لە خوێندنگا، بنکەی تەندروستی، پرۆسەکانی پاککردنەوە ی ئاو و چاکردنی ڕێگا و بانەکان فەراهەم بکات(١٠٧).

ئەحمەد تۆفیق پێیوابوو دڵی کوردایەتی لەو قۆناغەدا لە باشووری کوردستان لێدەدا و پێویستە هەموو تواناکان بۆ سەرخستنی شۆڕش لەو پارچەیەی کوردستاندا بخرێنەگەڕ. شمدت لەو بارەیەوە نووسیویە: "کاتێک تاریکی شەو ڕەوییەوە و گزنگی خۆر لە ڕۆژهەلاتی ئاسمان دەرکەوت، ئەحمەد سەرنجی منی بۆ داربەڕوویەکی مەزن ڕاکێشا کە چوار لقی گەورەی هەبوو، لەو چوارە سیانیان وشک بوون، تەنیا یەکێکیان ژیانی تێدا بوو. من تێبینی ئەوەم نەکرد، پرسیارم لێکرد ئەویش بۆی ڕوونکردمەوە و گوتی:

- ئەو لقە زیندووەی دەیبینی، ئەو پارچەیەی کوردستانە لە عێراق کە بە شۆڕشەکەی بووژاوەتەوە، سێ لقەکەی دیکەی هێشتا مردوون.

ئەو مەبەستی لەوە سێ پارچە کوردییەکەی سوریە و تورکیا و ئێران بوو"(١٠٨).

هەروەها شمدت دەڵێت: "ئەحمەد منداڵی خۆشدەویست و هەر زوو قسەی لەگەڵیان دادەمەزراند و ساکارانە لێی دەکەوتە پرسیار:

- تۆ کوڕە کوردی؟

کوڕەکەش بە پێکەنینەوە تێی دەڕوانی و وەلامی ڕاستی دەدایەوە: بەڵێ من کوردم

.

ئەحمەد پرسیاری لێ دەکرد: سەرۆکی کورد کێیە؟

دیسان کوڕەکە وەڵامی ڕاستی دەدایەوە: مستەفا بارزانی.

ئەحمەد منداڵەکەی لە باوەش دەگرت و ماچی دەکرد، ئەویش لە بەرامبەردا دەستی ئەحمەدی ماچ دەکرد(١٠٩).

ئەحمەد قازی دەڵێت: "ئەحمەد تۆفیق کارێکی جەسوورانەی کرد؛ ئادام ئیشمیتی بە لوبنان و سوریەدا هێنایە عیراق و جاری دووەم ئەمنیش دوو خەبەرنیگارم لە تاران ڕا هێنان، یەکێکیان خەبەرنیگاری ئاسۆشیدپریس کە یونانی بوو و یەکی تر کە ناوی لە بیرم نەماوە. ئەوانە لەلایەن ئەو دانیشجویانەوە وەک کاکم و ئەمیری قازی تەحویلی من دەدران. لە فرۆکەخانەی تەوریز پیادە بووین و کاک ڕەسوڵی فەتاحی جیبێکی هێنا و هێنامان لە مەرزی کوردستانی عێراق زۆر بە ئیحتیات لە چۆمی چەغەتوو و تەتەهوو لەلای ساروقامیش کە خزمی خۆمانی لێبوو لیباسی ڕانک و چۆغەمان لەبەرکردن و بە قزڵجەدا هێنامانە لای سیاقۆڵ لەلای مەنگورایەتی مەهاباد ڕەدمان کردن. لە گەڕانەوەشدا سێ چوار نەوار و شتی وایان هێناوە و ڕۆیشتنەوە"(١١٠).

بەشی هەشتەم

هەروەها لەدرێژەی هەوڵەکانی ئەحمەد تۆفیق بۆ پەیداکردنی دۆست و لایەنگر و پێشمەرگە بۆ شۆڕشی کوردستان و بەهێزکردنی بە خەڵکی خاوەنبڕوا و ڕێبازی کوردایەتی، ڕاکێشانی ئەندامەکانی ڕێبەرایەتی، کاژێک (کۆمەڵەی ئازادی و ژیانەوە و یەکسانی کورد) بوو لە شاری سلێمانییەوە بۆ شاخ و ناساندیان بە مەلا مستەفا بوو. دیارە پەیوەندی ئەحمەد تۆفیق بە ڕێبەرانی ئەو ڕێکخراوە کوردستانییە وەک حەمەی عەزیز و شێخ محەمەدی هەرسین بۆ ناوەڕاستی ساڵی ١٩٥٩ دەگەڕێتەوە. ئەو پەیوەندیە ئەوەندە بەهێز بوو بە چەشنێک لێپرسراوە ئەمنییەکانی حکومەتی عێراق وایان دەزانی کە ئەحمەد تۆفیق دامەزرێنەری کاژێک ە.

خلیل الحیانی کە بەڕێوەبەری دەزگای ئەمنی سلێمانی بووە، لە ڕاپۆرتێکی نهێنیدا کە سەبارەت بە کاژێک بۆ موتەسەریفی سلێمانی ناردووە، ناوی ئەحمەد تۆفیق وەک ڕۆشنبیر ترین کەسایەتی کاژێک و دامەزرێنەری ئەو ڕێکخراوەیە ناودەبات. ئەو لە ڕاپۆرتەکەیدا وا باس لە ئەحمەد تۆفیق دەکات کە مرۆڤێکی جیاخوازە و لە بنەڕەتدا پیاوی ئێرانە و دەیەوێت بە پاڵپشتی ئیستیعمار دەوڵەتێکی کوردی لە تێکرای پارچەکانی کوردستانی

عێراق و ئێران و تورکیا دابمەزرێنێت. هەروەها ڕاپۆرتەکە باس لەوە دەکات کە ئەحمەد تۆفیق لە ساڵەکانی ٥٩ - ١٩٦٠دا بە هاوکاریی حەمەڕەشید خانی بانە و شێخ لەتیفی حەفید ڕێکخراوێکی نهێنییان بە ناوی شۆڕش* دامەزراندووە و چەند بڵاوکراوە و نامیلکەیەکیان بڵاوکردۆتەوە کە وێنەی پیاوێکی تێدابووە بە جلکی کوردییەوە کە ئاڵایەکی هەڵگرتووە لە ڕەنگەکانی سوور و سپی و سەوز پێکهاتووە"(١١١).

سەبارەت بە ئاوێزانبوونی ڕێبەرایەتی کاژیک بە شۆڕشی ئەیلول، کاکەحەمەی عەزیز دەڵێت: "کاتێک ئاوارەکانی کوردی ڕۆژهەڵات هاتبوونە سلێمانی، ئێمە کۆمەڵێک گەنج و لاوی بەهەست بووین و پەیوەندیمان لەگەڵدا پەیداکردن. لە نێویاندا کاک ئەحمەد تۆفیق زۆر چالاک بوو. گەنجێکی ئازا و دڵسۆز بوو. کوردایەتییەکی چاکی دەکرد. بەڵام بە سەلیقە و مەیلی خۆی. تۆزێ مەیلەو چەپ بوو... کاتێک جووڵانەوە چەکدارانەکە ڕوویدا، ئێمە بیری نەتەوەییمان لەسەردا بوو، دەمانویست شۆڕش بەتەنها هی شەخس و حیزبێک نەبێت بەڵکو بەرەیەک پێکبهێنین کە تێکڕای چین و توێژەکانی خەڵکی کوردستان تێکەڵ بە شۆڕش کات. کاتێک کاک ئەحمەد تۆفیق هاتبووە دەوروبەری چوارتا، ناردی بەشوێنماندا. ئێمە چووینە تەگەران لەگەڵ شێخ محەممەدی هەرسین چاومان بە کاک ئەحمەد کەوت. ئەحمەد نامەیەکی کاک عیسمەت شەریف وانلی پێبوو. زۆر لە بیروڕای ئێمەوە نزیک بوو. پاش چەند کۆبوونەوەیەک، ئەحمەد داوای لێکردم بۆخۆم مەلا مستەفا ببینم و بیروڕای لەگەڵ بگۆڕینەوە. هەربۆیە ڕێککەوتین شێخ محەممەد هەرسین بگەڕێتەوە بۆ سلێمانی، من و کاک ئەحمەدیش بەرەو ناوچەی قەڵادزێ بەڕێکەوتین .لەوێ هێندێک چەکدارە خێڵەکییەکانی پشدەر کە پێیان ئەوتن "نۆبەدار" و هەر چەند کەسێکیان سەر بە بنەماڵەیەک بوون لە میراودەلییەکان بەرەی شەڕیان لە "گەلی بێشە" چۆڵکردبوو. من و ئەحمەد کەوتینە کۆبوونەوە و هاندانیان تا بگەڕێنەوە. دوای ئەوەی بارزانی برادۆستی گرت و بەرەو گەلاڵە هات، من و کاک ئەحمەد چووینە دەرگەڵەی گوندی سلێمان بەگ و پەیوەست بووین بە بارزانییەوە"(١١٢).

ئەحمەد تۆفیق لە قەڵادزێوە نامەیەکی بۆ مەلا مستەفا بارزانی ناردووە و دەڵێت: "مامۆستای دڵسۆزی نەتەوەکەمان،
برای گەورە مەلا مستەفا بارزانی،
باشترین سڵاوی کوردانەتان ئاراستە دەکەم، لە قووڵایی دڵمەوە هیوای ساخی و سەلامەتیتان بۆ دەخوازم...
مامۆستا،

بۆ جێبەجێکردنی ئەرکەکەم لە ڕۆژی ٢ - ٩ - ١٩٦٢دا گەیشتمە قەڵادزێ و لە ٣ - ٩ - ١٩٦٢ من و شێخ حسێن و بایز ئاغای بابکر ئاغا و مەمەند سلیم ئاغا و مینە ئاغای گربداغی و کاک عەبدوڵڵای مام ئەحمەد، لێپرسراوی لیژنەی مەحەلی پارتی لە گردە سپیان، کۆبوونەوەیەکمان کرد و بەپێی زانیاری و تێڕوانینی ئامادەبوان ناوەکانمان نووسین بۆ داواکردنی کۆبوونەوەی لەشکر. بەکورتی، چاوم بە تێکڕای ئەو جەماعەتانە کەوت و تا ١٣- ٩ سەردانی ئەو ناوچانەشم کرد کە بۆم دانراوە. بەبڕوای من جەماعەتی مەحمود ئاغا باشترینیان بوون... بەڵام جەماعەتی ئەحمەد ئاغا (ئەحمەدی حەمەئاغا) زۆر خراپ هەڵسوکەوتیان کرد و دژمان وەستان. کاتێک لیستی ڕەش دادەنێین پێویستە ناوی لەسەرووی لیستەکەوە دابنرێت. بەکورتی، ئەو یەکێکە لە جاشەکانی داهاتوو... لەو بڕوایەدام کە ناوچەی پشدەر و میراودەلی لە مینە ئاغای گربداغی و ئەحمەدی حەمەئاغایان خراپتر تێدا نییە. بەکورتی، مینە ئاغا بۆتە بەرگریکەر لە حکومەتی قاسم و هاوکاریی شیوعییەکان دەکات، چونکە ئەوان لایەنگری حکومەتن. جگە لەوانەی ناویان بران، لەنێو کورددا لە شیوعییەکانی قەڵادزێ خراپتریان تێدا نییە. ئەوانە خیانەت لە شۆڕش دەکەن، لە هیچ جێگایەکی دیکەم شیوعییەکان بەو بەهێزی و زۆرییە نەدیوە، ئەوانە لە خیانەت و خوێڕیەتی واز ناهێنن و لە هەموو جێیەک بە ئاشکرا پرۆپاگەندە دژی شۆڕش و سەرکردایەتییەکەی بڵاودەکەنەوە، بە چەشنێک بوونەتە ماشێنێک بۆ هەڵبەستنی هەواڵی درۆ دژ بە شۆڕش...

ئەو فەوجەی لە ڕانیەیە چەند کاری خراپی کردوون، لە ٢٣ - ٩ - ١٩٦٢ دوو تانک و سێ ترومبیلی سەربازی و مدرەعەیەک بە مەبەستی تاڵانی و سووتاندن لە بێتوین جەولەیەکیان کردووە کەپرەکانی دانیشتووی ناوچەکە و دێیەکانی تۆپاوا و بارەبستە وگرمند و قورەگۆ یان سووتاندووە، لە دێی گرمند ئافرەتێک لە ترسی شەرەفی خۆی هەڵاتووە و کۆرپە شیرەخۆرەکەی لە کەپرەکەدا جێهێشتووە کە عەسکەرەکانی قاسم سووتاندویانە و کۆرپەکەشی تێدا بووە...

بە هاوکاری برایانی پارتی و شێخ حسێن و خەڵکی سەنگەسەر هێزێکمان ئامادەکردووە بۆ دەربەند و بناری چیای سیدا و بۆسکێن بۆ ترساندنی دوژمن، بەڵام چارەسەری سەرکەوتوو ئەوەیە کە بەرنامەتان بۆ داڕێژاوە، مەبەستم ناردنی هێزێکە لە لەشکری میراودەلییەکان لەگەڵ برایانی بارزانی بۆ پەلاماردانی ئەو فەوجە بە پاڵپشتی تۆپی ٣ عەقدە، بۆچوونەکەی بەڕێزتان باشتر و پێویست ترە و خۆشتان چاکتر دەزانن..."(١١٣).

دیارە ڕۆڵی ئەحمەد تۆفیق تەنیا لە بواری ڕاگەیاندن و لەشکر کۆکردنەوە و هاندانی سەرۆک عەشیرەتەکان بۆ بەشداریکردن لە شۆڕشی ئەیلولدا نەوەستاوە، بەڵکو بەردەوام لە جەولە و گەڕاندا بوو بەسەر بەرەکانی شەڕ و لە

زۆربەی نەبەردەکانی پێشمەرگەدا بەشدار و لە شەڕە بەناوبانگەکانی نێوان شۆڕش و سوپای داگیرکەری عێراقی وەک شەڕپییێرس ڕۆڵی دیاری هەبوو.

هەژار لە زۆر جێگا باسی ئازایەتی ئەحمەد تۆفیق دەکات و دەڵێت: "گەنجێکی هەڵکەوتەی کەموێنەی چاپووک و پڕنیشات بوو. دەم بە پێکەنین و ڕووخۆش، دە هات و چۆیەکی بەردەوامدا بوو. سیاتمەدار و شۆڕشێگرێکی کەموێنە بوو، لە شەڕەکانی چیای پێرس، جەنگاوەرانی بارزانی تاریفی ڕەشادەت و نەبەردی و نەبەزییان دەکرد، لە سەرما و گەرمای باکی نەبوو. جاری وایە چەند شەو و ڕۆژ بە زگی برسی و پای پەتی دەهات و دەچوو و شەوانە تاشەبەردی چیا دەبوونە پێخەفی. نەیدەزانی ماندوویەتی و برسیبوون چن. قەت کەس گلەیی و گازندەی لێ نەبوو... ئەحمەد تۆفیق زۆر ماندوو بوو. زۆربەی کاروباری چەککڕین و دامەزراندن و پێڕاگەیشتنی چەکدارانی لەمل بوو. نەیدەکرا سەری خۆی بوخرێنێ... پێشمەرگەکانی بارزانی و هی تریش کە دەیانناسی زۆر لەبەر ئازایەتییەکەی خۆشیاندەویست."(١١٤).

مسعود بارزانی لەو بارەیەوە نووسیویە: "لێرەدا کەمێک ڕادەوەستم تا سەبارەت بە هەڵوێستی سکرتێری حیزب ئەحمەد تۆفیق و ئازایەتیی و جوامێریی و دڵسۆزیی کەموێنەی بدوێم، لێرەدا ئاماژە بە هەڵوێستێکی قارەمانانەی نائاسایی ناوبراو دەکەم لە شەڕی شاخی پێرس لە ساڵی ١٩٦٣. بە پاڵپشتی گەواهیی چەند قارەمانانی بەناوبانگی وەک شەهید عەزیز دۆڵەمەڕی و حاجک جەمی، ئەوانەی هەمیشە باسی هەڵوێستی پاڵەوانانە و لەخۆبووردوانە و دڵسۆزانەی ئەحمەد تۆفیقیان دەکرد، دەی چ گەواهییەک لەسەر هەڵوێستی پاڵەوانانە بەهێزترە لە گەواهی کەسانێک کە خۆیان بە پاڵوانێتی ناوبانگیان دەرکردووە؟"(١١٥).

خدر مەرسەنە دەنووسێت: "هێرش بەدوای هێرشدا دەکرایەسەر پێشمەرگە و سەنگەرەکانیان بۆمباران دەکران، هەردوو دەوڵەتی داگیرکەری عێراق و سوریە شانبەشانی یەکتر گیان و وزەی گەلی کورد... لەو کاتەدا دەفتەری سیاسی پارتی کە مامۆستا برایم ئەحمەد سکرتێری بوو، هێزیان نەنارد بۆ پشتیوانی بارزانی کاتێک کە ئەوان لە شەڕدا بوون دژی عێراق و سوریا... لە چیاکانی شیرین و پیرس شەڕەکە بەوپەڕی خۆی گەیشتبوو... کاک ئەحمەد تۆفیقیش لەگەڵ چەند پێشمەرگەیەک لە ناوچەی شەڕەکە لەگەڵ بارزانیدا بوون و بەکردەوەش لە شەڕەکاندا بەشداریان دەکرد. ناوبراو پیاوێکی ئازا و نەترس بوو، کورد گوتەنی پیاوی ڕۆژی لێقەومان بوو"(١١٦).

لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا هاتووە "لەنێو کۆمەڵێک کورددا مەلا مستەفا گوتوویە ئەگەر چەند کەسێکی وەکو سەید عەبدوڵڵای ئیسحاقی و مەلا باقی مەهابادیم هەبوایە تا ئیستا توانیبووم سەربەخۆیی بۆ کوردستان بێنمەدی"(١١٧) . هەروەها لە ڕاپۆرتێکی تردا هاتووە "عەبدوڵڵای ئیسحاقی بە ناونیشانی ئەفسەری تەعلیمات لە دەزگای مەلا مستەفا خەریکی تێکۆشانە و گوت‡ر بۆ پێشمەرگەکان دەدات و بۆ هەر کوێ بچێت چەکداری لەگەڵدایە"(١١٨).

شایەنی باسە، ئەحمەد تۆفیق بەهۆی شارەزایی و لێهاتوویییەوە لە قۆناغی یەکەمی شۆڕشی ئەیلولدا وەک نوێنەر و ڕازگری سەرکردایەتی شۆڕش لەگەڵ سەفارەتەکانی دەوڵەتانی بیانیدا لە هاتوچوودا بوو. لە پاییزی ساڵی ١٩٦٢دا بە قاچاخی سەردانی ئەسفەهانی کرد تاکو بتوانێت چاوی بە کۆنسوڵی ئەمەریکی بکەوێت و هەلومەرجی شۆڕشی کوردستانی بۆ ڕوون بکاتەوە و سەرنج و دیدی وڵاَتە یەکگرتووەکان سەبارەت بە کێشەی کورد بزانێت.(١١٩). هەروەها کاتێک ڕێژیمە داگیرکەرەکانی کوردستانی ئێران و تورکیا بۆ فریاکەوتنی ڕێژیمی عێراق و بە مەبەستی لەنێوبردنی شۆڕشی کوردستان بڕیاریاندا لە هەموو لایەکەوە گەمارۆی شۆڕش بدەن و پەلاماری سەربازی بکەنەسەر، بارزانی لەڕێگەی ئەحمەد تۆفیق و حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە نامەیەکی ئاراستەی باڵیۆزخانەی شورەوی کرد لە تاران. وەڵامی یەکێتیی شورەویش هەڕەشە و ئۆڵتیماتۆمێک بوو کە دای بە دەوڵەتەکانی ئێران، تورکیا و سوریە کە هەرچی زووتر هێزەکانیان لە سنووری عێراق بکێشنەوە، دەنا دەوڵەتی شورەوی لە بەرامبەر ئەواندا بێدەنگ نابێت. بەم چەشنە شۆڕش لە لەنێوچوون ڕزگاری بوو. ئەحمەد تۆفیق بۆ گەیاندنی نامەکە خدر مەرەسەنە، پێشمەرگەی حیزبی دیموکراتی هەڵبژارد.(١٢٠).

هەروەها پرسەنامەی بارزانی سەرۆکی شۆڕشی کوردستان بۆ وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بەبۆنەی کوشتنی جۆن کەنەدی، سەرۆکی ئەمریکا، لەلایەن ئەحمەد تۆفیقەوە گەیەنرایە سەفارەتی ئەمریکا لە تاران(١٢١). ڕاستییەک هەیە کە لێرەدا پێویستە ئاماژەی بۆ بکرێت، ئەویش ئەوەیە لە کاتێکدا داگیرکەرانی کوردستان ئابلۆقەیەکی ئابووری و هەمەلایەنەیان خستبووەسەر شۆڕش و دۆستێکی ستراتیژیی دەرەکی وا نەبوو کە لەڕووی ماددییەوە دەستی یارمەتی بۆ درێژ بکرێت، شۆڕشی کوردستان زەحمەت بوو خۆڕاگر و پایەدار بوایە گەر ئەو هاوکاری و یارمەتییە ماددییە نەبوونایە کە ئەحمەد تۆفیق و پێشمەرگەکانی حیزبی دیموکرات لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتەوە کۆیان دەکردەوە و لە سنوورەکانی ئێرانەوە دەیانکرد بە ناوچە ئازادکراوەکاندا و دەیانخستنە بەردەم پێشمەرگە لە سەنگەرەکانی ڕووبەڕووبونەوەدا.

سەرچاوە
Serchawe

شەوکەتی مەلا سمایل لە بیرەوەرییەکانیدا دەڵێت: "لە کۆتایی ساڵی ١٩٦٢دا خوالێخۆشبوو ئەحمەد تۆفیق بە بارزانی وت 'پێشمەرگەکان زۆر بێ جلوبەرگن، بێ پاڵتۆ و پێڵاون، ڕێگام بدە بچم بۆ دەوروبەری ئێران بە داخوازی یان بە باربووکردن هەندێ جلوبەرگ و کاڵا و پێڵاو بۆ پێشمەرگەکان دابین بکەم". بارزانی فەرمووی باشە بڕۆ. ئەحمەد تۆفیق وتی بۆ ئەو مەبەستە هەندێ پارەم پێویستە بۆ ئەو ڕێگا دووروودرێژە کە لە زۆر شوێن ناچار ئەبم بە پارە خۆراک بکڕم هەتا ئەگەمە گوندەکانی ئەودیو سنووری ئێران. بارزانی بانگی یونس عەقراوی کرد و لێی پرسی چەند پارەمان هەیە؟ وتی قوربان ٢٨ دینارمان هەیە، فەرمووی دە باشە زۆری بدە بە ئەحمەد و بەشە کەمەکەی بۆ خۆمان دابنێ، یونس ١٨ دیناری دا بە ئەحمەد و ١٠ دیناریشی هێشتەوە بۆ بارەگا. دوای ٣ - ٤ مانگ واتە لە سەرەتای ساڵی ١٩٦٣دا ئەحمەد تۆفیق هاتەوە ١٠- ١٥ بار ئێستر جلوبەرگ و پاڵتۆ و گۆرەویی و پوزەوانەی خوریی و کڵاو و گۆرەویی مەرەز و لایت و باتری بۆ لایتەکان و پێڵاوی زۆریی بۆ پێشمەرگەکان هێنابوو. چۆن منداڵان بە جلوبەرگی جەژن خۆشحاڵ دەبن و دەگەشێنەوە ئێمەی پێشمەرگەش بگرە لەو منداڵانە زیاتر بەو شتانە خۆشحاڵ بووین و گەشاینەوە"(١٢٢).

شایەنی باسە، حکومەتی عێراق بە هەموو هێز و توانایەکییەوە کە هەوڵی سەرپێدانەواندنی هەرچی شۆڕشی باشووری کوردستانی دەدا، تا ڕادەیەکی زۆر بەرامبەر کۆمەک و پشتگیریی کوردەکانی ڕۆژهەڵات بۆ هێزی پێشمەرگە بێزار بوو، هەر بۆیە باڵوێزی عێراق لە تاران بە ڕاشکاوی و بە داخێکی زۆرەوە ڕەخنەی لەوە گرت کە بەشی زۆری سووتەمەنی و دەرمان و خۆراک و جلوبەرگ لە ناوچەکانی مەهاباد و سەردەشتەوە لە سنووری ئێرانەوە دێتە گوندی سونێ و لەوێ ڕا دەگاتە دەستی یاخیبووەکانی کورد لە باکووری عێراق. لەو بارەیەشەوە بیرخەرەوەیەکی ناڕەزایی لە ٢٣ی تشرینی دووەمی ١٩٦٣دا پێشکەش بە وەزارەتی دەرەوەی ئێران لە تاران کرد. هەروەها لێپرسراوی باڵای هێزە سەربازییەکانی حکومەتی عێراق، وابەستەی سەربازی سەفارەتی ئێرانی لە بەغدا ئاگادار کردەوە کە پێویستە ئێران ڕێگا لەو هاوکارییانە بگرێت کە کوردەکانی ئێران پێشکەش بە شۆڕشگێڕە کوردەکانی دەکەن لە عێراق(١٢٣).

لەڕاستیدا ئەحمەد تۆفیق نەک بەدرێژی ژیانی شاخ و پێشمەرگایەتی بەڵکو ئەو کاتەشی کە لە کۆتایی ساڵی ١٩٦٩دا لەترسی تەحویلدانەوە وەک پەنابەری سیاسی ڕووی لە بەغدا کرد، لە دڵسۆزی و خزمەت بە شۆڕشی کوردستان دریغی نەکرد و هەر لەو پێناوەشدا سەریدانا. تەنانەت ڕۆڵی ئەحمەد تۆفیق لە ڕێکەوتنی ١١ی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ کە دەستکەوتێکی مەزن بوو بۆ کورد و شۆڕشەکەی ئاشکرایە.

تاهیر مەلا محەممەدی کە پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستان و گاردی تایبەتی ئەحمەد تۆفیق بوو، لە بیرەوەرییەکانیدا باس لە چاوپێکەوتنی ئەحمەد تۆفیق و "صدام حسین" کە ئەوکات جێگری سەرۆکی عێراق بوو، لە وەزارەتی دیفاعی عێراق دەکات و دەڵێت: سەددام گوتی: لە کەنداوی فارس، ئێران تۆنبی چکۆلە و گەورەی لە ئێمە داگیر کردووە، و لەو لایەوەش یامەتی مەلا مستەفا دەکا، ئەتۆ شای ئێران لە هەموو کەس باشتر دەناسی. کاک ئەحمەد گوتی: مەلا مستەفا دوژمنی شای ئێرانە، نەک دوژمنی ئێوە، وەک ئێستام لەبیرە سەددام گوتی: تۆ ڕێگایەکم نیشان بدە با لەگەڵ مەلا مستەفا ڕێککەوین. کاک ئەحمەد گوتی: ئێوە هەرچی بە ناوی خودموختاری بیدەن بە مەلا مستەفا، لەگەڵتان ڕێکدەکەوێ.. زۆر شتی تری پێگوت کە لەبیرم نەماوە، دەی سوێند بە قەبری مەلا مستەفا و قازی و کاک ئەحمەدی! سەددام لەوێ گوتی: بە قسەت دەکەم! هەر ٢١ ڕۆژ دواتر بەیانی ١١ی ئازاریان دەرکرد. لەڕاستیدا کاک ئەحمەد هەستاندی نەک بارزانییەکان! ڕەنگە پارتییەکان ئەوە بخوێننەوە. دەقیق ئاوە بوو، کاک ئەحمەد دەستی لەنێو دەستی سەددام نا"(١٢٤).

سەبارەت بە شۆڕشی ئەیلول ڕاستییەک هەیە کە دەبێت ئاماژەی بۆ بکرێت، ئەویش ئەوەیە کە شۆڕشەکە هەر لە سەرەتاوە لە ئەنجامی ناکۆکی و ناتەبایی نێو سەرکردایەتی پارتی جۆرە دووفاقییەکی سەیری پێوە دیار بوو، کە جەمسەرەکانی بریتی بوون لە سکرتاریەت و سەرۆکایەتی پارتی. وردتر ئیبراهیم ئەحمەد و مەلا مستەفا. ئەو دوانە چارەی یەکتریان نەدەویست و لە ناخەوە ڕقیان لە یەکتر بوو. هەرچی مەلا مستەفایە وەک سەرۆک و ڕابەرێکی جەنگاوەر کە داینەمۆ و نوکی ڕمی شۆڕشەکە بوو، زۆر کەیفی بە پێوەند و حیساب و کیتابی حیزبایەتی نەدەهات و ئامادەیی ئەوەی نەبوو سەر بۆ مەکتەبی سیاسی دانەوێنێت، کە باوەڕی پێیان نەبوو و لە خۆی بە کەمتر دەزانین. مەکتەبی سیاسییش بێ ئەوەی توانا و سەنگی ڕاستەقینەی خۆیان بزانن دەیانویست مل بە مەلا مستەفا کەچ بکەن و بە گەلەکۆمەکێی حیزبایەتی لێی بەرنەوە. ئەو ململانێیەی لە سەرەتای ساڵی ١٩٦٤دا بە جۆرێک تەقییەوە کە سەرەتای جەنگێکی نێوخۆیی و کوردکوژی لە کۆمەڵگەی کوردستاندا هەڵگیرساند. ڕووداوێکی بەو چەشنە گورزێکی گەورەی لە جووڵانەوەی نەتەوایەتی کورد وەشاند کە لە مێژووی هاوچەرخدا کەموێنەیە و ئاسەواری تراژیدی و کارەساتباراوییەکانی بە سەرجەم مێژووی نەتەوەکەماندا دیارە و لە ئایندەشدا بە ئاسانی ناسڕێتەوە.

ئەحمەد تۆفیق کە بڕوایەکی پتەوی بە مەلا مستەفا هەبوو و خۆیشی جێگای بڕوای بارزانی بوو، هەروەها لە سۆنگەی هەڵوێست و بڕوای بە شۆڕشی کوردستان هەر لە سەرەتاوە کەوتە گێژاوی ناکۆکییەکانی نێوان مەکتەبی سیاسی و مەلا مستەفاوە. هەڵوێستی مەنفیی مەکتەبی سیاسی لە حیزبی دێموکراتی کوردستان و ڕێگرییان لە

ئەندامانی بۆ چوونەوە بۆ رۆژهەڵاتی کوردستان لە سەرەتای شۆڕشدا(١٢٥)، هەروەها ساردینواندنیان لە هاوکاریی مەلا مستەفا کاتێک لەژێر فشاری سەختی سوپای عێراقی داگیرکەردا بوو، تێکڕای ئەوانە ئەحمەد تۆفیقی لەو گێژاو و ناکۆکییەدا خستبووە بەرەی بارزانی. گەڕان و جەولەکانی ئەحمەد تۆفیق لە ناوچەکانی ژێردەسەڵاتی مەکتەب سیاسی و پەیوەندی بە کەسایەتی لێهاتوو و سرۆک عەشیرەتەکانی وەک: حەمەڕەشید خانی بانە، قادر تەگەرانی، عارف قەرەچەتانی، عەباس مامەند ئاغا، شێخ حسێنی بۆسکێن، جەمالی میرزا حەمەسەعی، فەتاح ئاغا... هتد، دوور لە ویستی مەکتەب سیاسی و بە ناوی بارزانییەوە تا دەهات مەکتەب سیاسی لە ئەحمەد تیژتر دەکرد(١٢٦). بە شێوەیەک وەک دەوترێت بەتەمای لێدانیشی بوون. وەک لە راپۆرتێکی ساواکدا هاتووە: "جەلال تاڵەبانی و عومەر دەبابە فەرمانیان بە ئەندامانی پارتی داوە ئەحمەد تۆفیق بکوژن... بەڵام مەلا مستەفا گوتوویە کەس مافی ئەوەی نییە ئازار بە ئەحمەد تۆفیق بگەیەنێت، چونکە ئەو کەسە ٢٢ ساڵە بۆ کورد تێدەکۆشێت"(١٢٧).

مام جەلال لە چەند شوێنێک هەستی مەنفی خۆی سەبارەت بە ئەحمەد تۆفیق نەشاردۆتەوە. ئەو دەڵێت: "لە کانونی یەکەمی ساڵی ١٩٦١دا لە کۆبونەوەکەی عەوالان سەرکردایەتی پارتی بە دەنگی بەشە زۆرەکە بڕیاری دروستکردنی "هێزی پێشمەرگە" و شەڕی بەرگریی، نەک شۆڕشیدا، کاک عەلی عەبدوڵڵا دژی ئەوە دەنگیدا و گوتی پێویستە خەبات بکەین قاسم بێتەوەسەر ڕێی دیموکراسی و ئێمەش خەباتی سیاسی بکەین. کاک نوری ئەحمەد تەها دژ بوو چونکە گوتی شۆڕش بە سەرۆکایەتی بارزانی هەرگیز سەرناکەوێت، ئەوەش بووە هۆی زویری بارزانی، بەتایبەتی کە کاری راست نەبێ ئەحمەد تۆفیق خێرا خەبەرەکەی بۆ بردبوو"(١٢٨).

هەروەها لە شوێنێکی دیکەدا دەڵێت: "پاشان ئەحمەد تۆفیق بەراست زۆر کۆنەپەرست بوو ئەو سەردەمە، بەلای ئێمەوە ئەو ئەفکارانەی ئەو هەیبوو وەک کفر وابوو! ئیتر حەقم نییە لەسەر ئێستا! مەسەلەن ئەو زۆر دژی سۆڤیەت بوو، ئەحمەد تۆفیق دژی مارکسیزم بوو، دژی هەموو هاوکارییەک بوو لەگەڵ حیزبی کۆمونیستی عێراق و حیزبی تودەی ئێران، لایەنگری ئەوە بوو لەگەڵ ئەمریکا هاوکاری بکەین و ئەو چوو وەختی خۆی دانا ئادەم شمیتی هێنا لە ١٩٦٢ لە لوبنان و ئەوانە. کە شۆڕشیش هەڵگیرسا ئەحمەد تۆفیق بوو بە زوڕناژەنی مەلا مستەفا و زیددی حیزب قسەی دەکرد و شتێکی دەردەکرد 'دیسان بارزانی' کە هەر بارزانی هەیە و هەر بارزانی خەبات دەکات و وا دەکا و ئاوا دەکا... ئەحمەد تۆفیق بوو بە عەبدی مەلا مستەفا، وەک زوڕناژەنی ئەو بوو، وەک دەهۆڵ لێدەری ئەو بوو"(١٢٩).

هەژار لە "چێشتی مجێور"دا لەو بارەیەوە نووسیویە: "دەستەی ئەحمەد تۆفیق کە لە زەمانەی قاسمدا هاتبوونە دیوی عیراق، لە سنووری لای بانە گیرسابوونەوە کە لە ئێران دوور نەکەونەوە. پارتی بۆ تێک نەدان دەگەڵ ئێران مەنعیان کردبوون، چەند کەسێکیان لێگرتبوون کە تەحویلی ئێرانیان دەدینەوە. بارزانی دوور لە وڵاتی بادینان بوو. هەر چۆنێک هاواریان گەیاندبویە، بەریاندابوون. ئەحمەد دەگەڵی تێکدابوون. نەشرەیەکی بە پۆلی کۆپی بە ناوی "دیسان بارزانی" دەردەکرد، پارتی زۆر لەوە تووڕە بوون. جارێک کوڕێکیان بەو نەشرەوە گرتبوو، ناوی عومەر نیگلی لاوێکی سنەیی بوو، زۆریان لێدابوو، نازانم چۆن بەردرابوو. بەو حاڵەش بەو هەموو ترس و لەرزی ڕێگەوە نەشرەکانی هێنا بەغدا. لە بەغدا زۆرم بە ئەحمەد گوت 'هەر شتێ کەمترین کێشە و دووبەرەکی بنێتەوە زۆر زەرەرە". دیارە ئەویش کاری خۆی بە باشی دەزانی و دەیگوت 'تۆش ئەگەر وەک من لەناو جەرگەی کارەکەدا بای، حەقت بەلاماد دەدا...". جا کە گەیبوونە بارزانی، دیسان پارتی و ئەحمەد یەکتریان دەدزا، پارتی لای وابوو ئەحمەد بوختان و درۆیان بۆ هەڵدەبەستێ و بارزانیان لێ تیژ دەکا. نازانم تا کوێ ڕاستیان دەکرد، بەڵام وەک چەند شتێکم لێ گێڕانەوە. لە زۆر جێدا حەق بە ئەحمەد بوو"(١٣٠).

حەمەی عەزیز لەو بارەیەوە گوتی: "ئەودەم نیشتمانپەروەرانی کورد لە هەر شوێنێکی کوردستاندا بووبن، هاوکاریی و دۆستایەتیی مەلا مستەفایان پێ گرنگ بوو. چونکە بارزانی وەک ڕابەری شۆڕش دەناسرا. جا هەر کەسە و بەقەدەر خۆی هەوڵی نزیکی و دۆستایەتی لەگەڵ بارزانی دەدا. ئەگەر ئەحمەد تۆفیق لە خەڵکانێکی دیکە و لە پێناو خزمەتی نەتەوەکەیدا زیاتر دڵسۆزی بارزانی بوو، یاخود کە بارزانی لوتفێکی زۆرتری بە ئەحمەد دەدا و زیاتر لە کوڕەکانی خۆیشی دەویست، ئەوە عەبدایەتی ناگەیەنێت. ئەوەندەی من ئەحمەدم دەناسی، کابرایەک بوو خاوەن بیر و بۆچوونی تایبەت بە خۆی و سەربەخۆ بیری دەکردەوە و وابەستە نەبوو. پشتگیریشی لە شۆڕش و بارزانی شتێکی سەیر نەبوو. چونکە شۆڕشی ئەیلول چەترێک بوو کە تەواوی نیشتمانپەروەرانی کوردی لەژێر چەترێکدا کۆکردبۆوە دژی دوژمنانی کورد و بەکرێگیراوانی. نەک هەر لە چوار پارچەی کوردستاندا، بگرە عەجەم و عەرەبیشی تێدابوون. دوایی لە بنەڕەتدا کەسایەتیی مەلا مستەفا ئەوە نەبوو قبوڵی ئەوە بکات خەڵک عەبدایەتی بکەن"(١٣١).

ئەحمەد تۆفیق کە هەر لە سەرەتاوە چەند کەسێکی نێو مەکتەب سیاسی بە "ئەم دولینگە لەپێ چەپڵەلێدەرانە دەرمانی دەردی نەتەوە و نیشتمانە بەشخوراو و مافداگیرکراوەکەمان ناکەن. زۆر سەیر لەوانی هەر سەروو ئاگایان لە مەحمودی بێ زەوار نییە" ناودەهێنا(١٣٢). لە نامەیەکیدا بۆ مەلا مستەفا لە ١٨ - ٢ - ١٩٦٤ دا سەبارەت بە توندوتیژبوونی ناکۆکییەکانی نێوان هەردوو لا، دەڵێت: "هەست بەو تێکچوونە توندە دەکەین لە پەیوەندییەکانی

سەرچاوە
Serchawe

نێوان بەڕێزتان و لێپرسراوانی پارتیدا، زۆر بەداخەوە کە لە چەند شوێن پێکدادان ڕوویداوە، لەم کاتەدا تکا لە باوکی دڵسۆزمان دەکەین کە بە حیکمەتی خۆی ڕێگایەکی دروست بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشانە ببینێتەوە بە شێوەیەک لەگەڵ بەرژەوەندیی گشتییدا بێت"(١٣٣).

پاش تەقینەوەی ناکۆکییەکان و چوونی جەماعەتی مەکتەب سیاسی بۆ ئێران، کۆنگرەی دووەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە لە ١٩ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٦٤ لە گوندی سونێ ناوچەی پشدەری کوردستانی عێراق بەسترا، بە تێکڕای دەنگ پشتگیریی کۆنگرەی شەشەمی پارتییان کرد. لەو بارەیەوە لە خاڵی ٩ی بڕیارەکانی کۆنگرەدا هێرشێکی توند کراوەتەسەر لایەنی مەکتەب سیاسیی کۆن و بە وەرگرتنی هاوکاری لە ساواک و سەنتۆ تۆمەتبار کراون، هاتووە: "٩. کۆنگرە توڕەیی و ناڕەزایەتی دەربڕی بەرامبەر بە هەڵوێستی کوردفرۆشانەی "مەکتەبی سیاسی پێشوو" و دەرکراو "ابراهیم احمد و دارودەستەکەی" بۆ ناحەزیکردن لەگەڵ کادرە تێکۆشەرەکانی حیزبمان لەسەر داوای دەزگای جاسوسی حکومەتی تاران (ساواک) و پەیمانی سەنتۆ بەهۆی جاسوسانی ناسراو وەک سەرهەنگ عیسی پەژمان، سەرهەنگ مەنصور پوور، سەرهەنگ مدرسی و عباس ئارام و هاتوچووی ناوبراوان بۆ ماوەت، گردەڕەش، ئیساوی و مالومە. دانی 'حەق'ی ناحەزی بە مامۆستا ابراهیم احمدی هەڵاتووی غەزەبی پێشمەرگە و نەتەوەی کورد کەوا ئێستا لە ئوتێلەکانی تاران و دەربەندی شەمیران لە باوەشی ساواک و سەنتۆ سەرخۆش و بەدمەستی خیانەتەکانیەتی بە کورد. هەروەکی لە بەیانی ٦ مین کۆنگرەی سەربەرز و سەرکەوتووی پارتی دیموکراتی کوردستان لە قەڵادزی دەنووسێت: "...بەتەواوی بۆ کۆنگرەی شەشەمی پ.د.ک. ڕوون بووە کە م.س. ی دەرکراو و زۆربەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی لابراو پەیوەندیان بە بێگانەوە هەبووە و هەیە و هەموو مانگێک پەنجا هەزار (٥٠٠٠٠) دینار لە بێگانە بۆ دوژمنایەتی گەلی کورد وەرئەگرن..."(١٣٤).

بەشی نۆیەم

باسی پێنجەم:

ئەحمەد تۆفیق و حیزبی دێموکراتی کوردستان و چەند سەرنجێکی مێژوویی

ڕاستە تەقینەوەی هەلومەرجەکەی باشووری کوردستان لە ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ و پەرەگرتنی بۆ شۆڕشێکی چەکداری، لەمپەرێکی مەزنی خستەبەردەم پیادەکردنی بیرۆکەی ئەنجامدانی یاخیبوونێکی چەکداری لەنێو عەشیرەتەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بەڵام هاوکات ئەو شۆڕشە کاریگەرییەکی گەورەی کردەسەر هەڵچوونی هەستی نەتەوایەتی لە تەواوی پارچەکانی کوردستان بەگشتی و لە بەشی ڕۆژهەڵات بەتایبەتی؛ کە تێکڕای چین و توێژەکانی خەڵک لەو قۆناغەدا هەر لە سنووری شورەوەی و هەرێمی موکریانەوە تا باشووری کرماشان و ناوجەرگەی عەشیرەتەکانی کەلهوڕ بەکردەوە هاوسۆزیی و پشتگیریی خۆیان بۆ شۆڕش نیشاندا و سەرکەوتنیان بە تاکە ڕێگەی ڕزگاریی کورد لە ستەم و چەوسانەوەی نەتەوایەتی دەزانی. هەربۆیە بەگەرمی بەپیر شۆڕشەوە چوون و لە هیچ هاوکارییەکی ماددیی و مرۆیی درێغییان نەکرد و بە پراکتیک ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان کردە قووڵایی ستراتیژیی شۆڕشەکەی باشوور؛ ڕاستییەکی وا کە دیکۆمێنتەکانی دەزگای ساواکی ڕێژیمی شاهەنشاهی گەواهی لەسەر دەدەن.

لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا هاتووە "ناوەڕۆکی زۆربەی کۆڕ و دانیشتنەکانی کوردەکانی ئێران چ ئەوانەی لە تاران دادەنیشن یاخود ئەوانەی لە کوردستانن، بریتییە لە سەرکەوتنەکانی سوپای ڕزگاریخوازیی کوردستان. ئەوانە دەڵێن بارزانییەکان بەرابەری پاڵەوانی نەتەوەی کورد مەلا مستەفا بارزانی بەشانازییەوە نازناوی سوپای ڕزگاریخوازیی کوردستانیان وەدەستهێناوە و ئەو سەرکەوتنانەی کە بەسەر دوژمندا بەدییانهێناون جێگای شانازییەکی گەورەیە؛ بە جۆرێک سەرکەوتنێکی نوێی خستۆتەسەر سەرکەوتنەکانی پێشووی سەلاحەدینی ئەیوبی. هەروەها لەم ڕووەوە ژمارەیەک لەکوردەکانی سەردەشت و بانە و مەهاباد کە زۆرینە لە کوردستانی عێراق گەڕاونەتەوە باس لەو کوردانەی تورکیا و ئێران دەکەن کە چوونەتە نێو شۆڕش و لەگەڵ برا کوردەکانیاندا لە عێراق دلێرانە دژی حکومەتی بەغدا دەجەنگن. هەروەها ئەوانە باس لەوە دەکەن کە ڕاکردنی سەربازانی عێراقی بۆنێو شۆڕش بە جۆرێکی سەرسووڕهێنەر پەرەیسەندووە. ئاکار و ڕەوشتی دلێرانەی پێشمەرگە کوردە عێراقییەکان وەی پێشمەرگە کوردەکانی تورکیا و ئێرانی بەرز کردۆتەوە و بۆیان بوونەتە قوتابخانە و وانەی ئازایەتی لێوەردەگرن. لەڕاستیدا ئەم قسانە بەڕادەیەکی وا کاری کردۆتە سەر خەڵکی کە هەر لەم دواییەدا ژمارەیەک لاوی مەهابادی کە زیاتر لە ١٥٠ کەسن بۆ پێشمەرگایەتی چوونەتە کوردستانی عێراق، هەندێکیش هەن قسەی وا بڵاودەکەنەوە کە نابێ حکومەتی ئێرانی بە هیچ شێوەیەک دژی هاوکاریی کوردەکانی ئێران بۆ شۆڕشی عێراق هەڵوێست وەرگرێت. بەپێچەوانە کارێکی وا دەبێتە هۆی ئەوەی سەراپای کوردستانی ئێران ببێتە ژێلەمۆ، چونکە

خوێنی قازی محەممەد و عەلی ئاغای جەوانمەردی و ئەحمەد خانی مەتین و گەیلانییەکان قوڵپ دەدەن و لە دەرفەتێک دەگەڕێن تیایدا بتەقنەوە"(١٣٦).

هەروەها حسن ارفع نووسیویە "لە ساڵی ١٩٦١ەوە هەم کوردەکانی پارێزگای کوردستان (واتە سنە - ل.) و هەموو کوردەکانی ئازەربایجان هاوبیر و هاوسۆزی مەلا مستەفا بوون لە پێناو وەدەستهێنانی خودموختاریدا؛ سەرۆک عەشیرەتەکان و کەسایەتییە کۆنە پارێزەکان بەرواڵەت بێلایەنییان لەئاستی ڕووداوەکاندا نیشاندەدا بۆ ئەوەی لەلایەن دەوڵەتەوە بە خائین و دژ بە دەوڵەت لەقەڵەم نەدرێن، بەڵام ئەوانیش بە نهێنی سۆزی خۆیان بۆ خەباتی کوردەکانی عێراق دەردەبڕی. هەروەها زۆرینەی چینی نێوەڕاست و کارمەندە کوردەکانیش بزووتنەوەی مەلا مستەفا و کوردەکانی عێراقیان بە خەبات بۆ سەربەخۆیی نەتەوایەتی دەزانی و بەدڵ لەگەڵی بوون"(١٣٧).

وەک پێشتر سەلمێنراوە، وێڕای سەختی هەلومەرجی خەبات و باری ناڵەباری حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو ساتەوەختەدا، بەڵام ئەو حیزبە لەسایەی بیری کوردستانی شۆڕشگێڕانە و ڕێبەرایەتی ئەحمەد تۆفیقدا بەگەرمی باوەشیان بە جووڵانەوەکەی باشووری کوردستاندا کرد و بە هومێدی ئەوەی بیکەنە شۆڕشێکی نەتەوەیی سەرتاسەریی نیشتمانی کە تەواوی کوردستان لەدەستی بێگانەی داگیرکەر بێنێتەدەر. لەو پێناوەدا زێدەتر لەوەی لێیان چاوەڕوان دەکرا بۆ شۆڕش تێکۆشان. بەڵکو وەک نیشاندرا، ئەحمەد تۆفیق لەو شۆڕشەدا ڕۆڵێکی بینی کە کەم کەس لە ڕێبەرایەتی شۆڕشەکە توانیان بە هەمان لێهاتوویی و ئازایەتییەوە ببیینن. شایەنی باسە، ئەحمەد تۆفیق ڕۆژی سەرکەوتنی شۆڕشی نزیک دەدیت و لەو ڕووەوە زۆر بەپەلە بوو. خەونی ئەوە بوو بە هەمان گوڕ و تین شۆڕشێکی چەکدارانە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەپێناوی تێکشکاندنی داب و دەزگای ڕێژیمی شاهەنشاهی و ئازادیی کورد و ڕزگاریی کوردستاندا هەڵگیرسێنێت. لەو پێناوەشدا ئەگەرچی بەگەرمی لەژێر دروشمی ڕانەگەیەنراوی "هەموو شتێک لەپێناو سەرخستنی باشووری کوردستاندا" تێدەکۆشا، بەڵام هیچ کات لە مەسەلەی خەبات لە دژی ڕێژیمی شاهەنشاهی و زیندووکردنەوەی چالاکییە ڕێکخراوەیی و نەتەوایەتییەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان غافڵ نەبوو.

ئەو پەیوەندییانەی کە لە سەرەتای شۆڕشدا بە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە هەبوو، زیاتر بۆ هێنانی هاوکاری ماددیی بوو بۆ شۆڕشی کوردستان. لەم نێوەدا ڕێکخراوەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و خودی ئەحمەد تۆفیق ڕۆڵی یەکەمیان لە دابینکردن و گواستنەوەی ئەو هاوکاری و پێویستییانەدا دەبینی.

هەژار دەڵێت: "زۆر کەس لە هەموو لاوە ئەرزاق و دەرمان و شەکر و چای دێنا، بەتایبەتی ئەحمەد تۆفیق بە هەواڵنییەوە زۆر خزمەتی دەکرد. زۆر چالاکانە خۆی دەگەیاندە سنووری ئێران و کەلوپەلی لازمی پەیدا دەکرد و دەگەڕاوە"(١٣٨).

هەروەها لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا باس لە چوونی ئەحمەد تۆفیق دەکات بۆ ناوچەی بانە و چۆنێتی سەردانی ناوبراو بۆ گوندەکانی نەمشیر و تاژان و چاوپێکەوتنی لەگەڵ چەندین کەسی وەک مەجیدخانی ئەحمەدی و محەمەد ئیختیارەدین و پاشان کۆکردنەوەی هاوکاری و کڕینی پێویستی بۆ شۆڕش و پاشان گەڕانەوەی بۆ خاکی عێراق نیشان دەدات(١٣٩).

ئەحمەد قازی کە ئەو کات سەرۆکی فەرهەنگی بۆکان و ئەندامی حیزبی دێموکرات بوو، دەڵێت: "زۆرتر کاری ئێمە لە ١٣٣٧ تا ١٣٤١ کۆکرنەوەی یارمەتی بۆ شۆڕشی کوردستانی عێراق بوو. ئەوان نیازیان بە هەموو شتێک بوو، لیباس و خۆراک و کەوش و کڵاش و جاروبارە موهیمات و دارو و دەرمانمان بۆ کۆدەکردەوە و دەماننارده نوقتەیەک لە شاری خانێ و ئاوامان دەکردە ئەودیو"(١٤٠).

گرنگترین کەسایەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە لەوودەمەدا بە قازانجی شۆڕشی کوردستان هەڵدەسووڕان دوکتۆر هاشمی شیرازی، دوکتۆر ئیختیار، فریدون معتمد وەزیری، دوکتۆر کەریم موشیری، غەفوری سەلیمی، مهدی تالیبی، عباس چاپچی، مەلا ئیبراهیم روستمی، مەلا قادر لاچینی، عومەری قازی، مەلا مستەفای حەیران، سەید ئەحمەد عبدالکریم، مەلا سیید محمد، مەلا کەریم مەلا حسن، حەسەن دەرویش، مەلا محەمەد عەلی پێشنماز، خالقی شافعی... هتد. ئەمە و جگە لە کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە زانکۆی تاران، کە ڕۆڵێکی کارایان لە هێنانی هەواڵنێرە بیانی و کۆکردنەوەی هاوکارییەکان بۆ شۆڕشی کوردستان دەبینی.

دیارە ڕێژیمی شاهەنشاهی ترسێکی گەورەی لەو هەڵچوونەی هەستی نەتەوایەتی کوردەکانی ئێران و هاوبەستەگی و هاوسۆزی کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ شۆڕشەکەی باشووری کوردستان لێ نیشتبوو. وەک لە ڕاپۆرتێکی نهێنیی ساواکدا هاتووە "ئەندامانی پارتی دیموکراتی کوردستان چالاکیی کاریگەر و نهێنی لە ناوچەکانی بۆکان، میاندواو، مەهاباد، ڕەزائیە، شنۆ و سەردەشت ئەنجام دەدەن. ئەو چالاکییانە ڕۆژ لەدوای ڕۆژ پەرەدەسێنێن بە چەشنێک ئەگەر بەوردی چاودێری نەکرێت و سنووری بۆ دانەنرێت لە ئایندەدا گران لەسەرمان ڕادەوەستێت"(١٤١).

لەو بۆچوونەوە ڕێژیمی شاهەنشاهی و دەزگا هەواڵگرییە بەدناوەکەی ساواک بە مەبەستی دوورخستنەوەی هەڕەشەی تەقینەوەی کێشەی کورد لە ئێران لەلایەک و لە پێناو لەڕێلادان و لاوازکردن و جڵەوبەدەستەوەگرتنی شۆڕشەکەی باشووری کوردستان لەلایەکی ترەوە کەوتە چنین و داڕشتنی چەندین پیلانی جۆربەجۆر و گرتنەبەری چەندەها تاکتیکی جیاواز کە: بڵاوکردنەوەی تۆڕێکی جاسوسی بەرفراوان، دەستوەشاندن لە ئەندام و دۆستە چالاکەکانی حیزبی دێموکرات لە نێوخۆی وڵات، چاودێریکردنی وردی سنوورەوەکان، ڕێگەگرتن لە کاروانی قاچاخی هاوکارییە مادییەکان، میلیتاریزەکردنی شار و گوندەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، هاندانی ناکۆکیی و ناتەبایی و ئاگرخۆشکردن بۆ دروستکردنی دووبەرەکی و دەستەبەندی لەنێو شۆڕشی کوردستان و پارتی و حیزبی دێموکراتی کوردستان، هەوڵدان بۆ قۆزتنەوەی فشاری لەشکری عێراق و کەموکورتیی ماددیی شۆڕشی کوردستان بۆ خۆنزیککردنەوە لە باڵە جیاوازەکانی سەرکردایەتی شۆڕش و بەکارهێنانی نفوزی ئێران وەک کارتێکی فشار دژی چالاکیی سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان... هتد، بەشێکی بوون.

لە ساڵی ١٩٦٣دا لە ئەنجامی شاڵاوێکی بەربڵاوی ڕاونان و گرتن لەلایەن ڕێژیمی شاهەنشاهییەوە ژمارەیەکی زۆر لە لاوەکانی شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئاوارەی ناوچە ئازادکراوەکانی باشووری کوردستان بوون. هێندێک لەوانە ئەندامی حیزبی دێموکرات بوون و هێندێکی دیکەشیان لەترسا هاتبوون و چ پەیوەندییەکیان بە حیزب و سیاسەتەوە نەبوو. لەنێو ئەوانەدا کەسانێکیش هەبوون کە لەلایەن ڕێژیمی شاهەنشاهییەوە بۆ جاسوسی و دووبەرەکی و ئاژاوەنانەوە ڕوویان لە باشووری کوردستان کردبوو. ئەوانە پاش جێبەجێکردنی ئەرکەکانیان گەڕانەوە بۆ باوەشی ڕێژیمی شاهەنشاهی.

سەرتا کۆمیتەیەکی نوێ بە ناوی "کۆمیتەی بەڕێوەبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان" کە لە خودی ئەحمەد تۆفیق، سولەیمانی موعینی، سەلاحوودینی موهتەدی، سەعید کاوە، محەمەدی ئیلخانی زادە لە شاری کۆیە پێکهات و مەسەلەی کۆکردنەوە و گەیاندنی یارمەتی و هاوکارییە ماددییەکانی کوردەکانی ڕۆژهەڵاتیان وەک ئەرکی پلە یەک چاو لێکرد و ناوچەکانیش بەسەر ئەو ئەندامانە دابەشکران. سولەیمان بۆ ناوچەی گەورک و بانە و مەنگوڕ مەهاباد، سەلاحوودین لە ناوچەی بۆکان و سەقز و هەوشار، سەعید لە ناوچەی لاجان و شنۆ و سندوس، محەمەدیش وەک بەرپرسی بەشی پێشمەرگە و خودی ئەحمەد تۆفیقیش وەک ئەڵقەی پەیوەندی نێوان حیزبی دێموکرات و شۆڕشی باشووری کوردستان.

سەرچاوە Serchawe

لەم قۆناغەدا بەهۆی ناکۆکیی نێوان ئەحمەد تۆفیق و لێپرسراوانی پارتی لەلایەک و بەهۆی نزیکی مەکتەب سیاسی پارتی لە ئێرانەوە لەلایەکی دیکەوە، حیزبی دێموکراتی کوردستان نەیاندەتوانی بە ئاسانیی و ئازادیی لە سنوورەکانەوە پەیوەندی بە نێوخۆی وڵات بکەنەوە.

لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا هاتووە "وێڕای ئەوەی ئەحمەد تۆفیق دۆستی مەلا مستەفایە، بەڵام لە هێندێک ڕووەوە ناکۆکی لەنێوان ئەحمەد تۆفیق و شۆڕشگێڕەکاندا هەیە، چونکە لە هێندێک کاتدا شۆڕشگێڕەکان ناخوازن هەنگاوێک دژی ئێران بنرێت، لە کاتێکدا ئامانجی ئەحمەد تۆفیق پەیداکردنی دەسەڵاتە لە کوردستانی ئێران و ئاژاوەنانەوەیە لە ناوچە کوردنشینەکانی ئێراندا"(١٤٢).

هەروەها لە ڕاپۆرتێکی دیکەدا هاتووە کە جەماعەتی مەکتەب سیاسی پارتی دژی بۆچوونی ئەحمەد تۆفیق ـن لە ئەنجامدانی چالاکیی و کاری چەکداری و پەلاماری داب و دەزگاکانی ڕێژیمی شاهەنشاهی، لەو بارەیەوە سەلاحوودینی موهتەدیش لایەنگری مەکتەب سیاسی و دژی بۆچوونی ئەحمەد تۆفیق ـە. هەروەها لە ڕاپۆرتێکی صیادیان، بەرپرسی ساواکی مەهاباد و لە زمانی وهاب سوڵتانیان هاتووە کە ئاوارە ئێرانییەکان لە کوردستانی عێراق هەڵگری بەرگەیەک بوون کە مۆری ئەحمەد تۆفیقی پێوە بووە و بۆ هەر کوێیەک بچوونایە ئازاد بوون، بەڵام پاش تێکچوونی پەیوەندییەکانی نێوان ئەحمەد تۆفیق و ئەندامانی مەکتەبی سیاسی وەک ئیبراهیم ئەحمەد و عومەر دەبابە، بە ئەحمەد تۆفیق گوتراوە مافی نییە بەرگە بە هیچ کەسێک بدات، بگرە خودی ئەحمەد تۆفیقیش ئێستا بۆی نییە هاتوچووی گوندەکان بکات(١٤٣).

لەگەڵ ئاڵۆزبوونی پەیوەندییەکانی نێوان مەلا مستەفا بارزانی و مەکتەب سیاسی لەلایەک و توندبوونی دوژمنایەتی مەکتەب سیاسی و ئەحمەد تۆفیق لەلایەکی ترەوە، ناکۆکیی و دووبەرەکیش لەنێو حیزبی دێموکراتی کوردستاندا پەرەیگرت. بەتایبەتی هێندێک لەو لاوانەی بەو دواییە هاتبوونە باشووری کوردستان شێوازی بیرکردنەوە و کارکردن و هەڵسووڕانی ئەحمەد تۆفیق و لایەنگری ناوبراویان بۆ شۆڕش و بارزانی بەدڵ نەبوو. هێندێکیان خۆیان بە شیاو تر دەزانی بۆ بەدەستەوەگرتنی ڕێبەرایەتی حیزب. هەربۆیە دەستەبەندی و دووبەرەکییەکانیش لەنێو حیزبی دێموکراتدا ژیایەوە و لەژێر کاریگەریی ئەملا و ئەولا، بە ساواکیشەوە، ڕووی لە تەقینەوە کرد و هەوڵەکان بۆ وەتاقخستنی ئەحمەد تۆفیق کەوتنەگەڕ.

دامەزراندنی "کۆمەڵەی ڕزگاریی کوردستان" لە کۆتایی پووشپەڕی ١٣٦٢ی هەتاوی (١٩٦٣ ز) لە گوندی پیرەکەپرەی ناوچەی بارزان، لەلایەن ژمارەیەک لە ئەندامانی ڕێبەرایەتی و پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە وەک: محەمەدی ئیلخانی زادە، مەلا عومەری نگڵی، جەمیلی مەردۆخ و مەلا ڕەحمان ناسراو بە (ئاوارە)، بە ڕێبەبەرایەتی سەلاحوودینی موهتەدی، دەتوانرێت بە یەکەم هەوڵ دابنرێت بۆ دەستەبەندی و خۆجیاکردنەوە لە حیزبی دێموکرات و ڕێبەرایەتی ئەحمەد تۆفیق. هەرچەندە بەشێک لە دامەزرێنەرانی ئەو کۆمەڵەیە سەرتا هەوڵەکەیان وا دەبینی کە کۆمەڵەکەیان بۆ بەهێزکردنی سەنگی باڵی نەتەوایەتی حیزبی دێموکراتە لە بەرامبەر باڵی چەپ و کۆمۆنیستدا کە بە هاتنی لاوە مارکسییە تازەگەیشتووەکانی وەک: حەمەدمینی سیراجی، سمایلی شەریفزادە، حوسێنی مەدەنی، سەعید کوێستانی... هتد تا دەهات لەنێو حیزبی دێموکراتی کوردستاندا خورتتر دەبوو.

خدر مەرەسەنە سەبارەت بە کۆمەڵەی ڕزگاریی کوردستان نووسیویە "دروستبوونی کۆمەڵەی ڕزگاری لەلایەن سەلاحی موهتەدی... کە لەبن باڵی حیزبی دێموکرات قوت ببوونەوە و دژی حیزبی دێموکرات کەوتنە جموجووڵ و بە ناوی موخالیفە لەگەڵ ئەحمەد تۆفیق ئەوەی شتی خراپ بوو دەرهەق بە حیزبی دێموکراتیان کرد... چونکە کۆمەڵەی ڕزگاری ئەوکات لە باری سیاسییەوە بە قازانجی کورد پێک نەهاتبوو، بەڵکو بۆ ناکۆکی و دووبەرەکایەتی سازکرابوو و ڕەنگی سیاسی لێدرابوو. ئەو کۆمەڵەیە زیاتر لە نفوزی دەرەبەگەکان و... کەسانی سەر بە ڕێژیم و ساواک دژ بە حیزبی دێموکرات و میللەتی کورد کەڵکیان وەردەگرت. مامۆستا زەبیحی لەم بارەوە نەخشی خراپی هەبوو. مامۆستا برایم ئەحمەد و مام جەلال دەوری باشیان نەبوو، لەو پەیوەندییەدا پشتیوانیان لە کۆمەڵەی بە ناو ڕزگاری دەکرد."(١٤٥).

دامەزراندنی "کۆمیتەی ساخکەرەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان" لە سەرەتای پاییزی ساڵی ١٩٦٣ لە گوندی زینۆی شێخی لەلایەن قادر شریف، حوسێنی مەدەنی، سەعید کاوە کە دواتر کەسانی وەک مەلا ئاوارە، مەلا ئەبوبەکری فەلسەفی، ڕەسوڵی پێشنماز، قادری قازی، حەسەن ڕستگار، خەلیل شەوباش پێیانەوە پەیوەست بوون، دەکرێت بە دووەم هەوڵ دابنرێت لە پێناو وەتاقخستنی ئەحمەد تۆفیق و دەستبەسەراگرتنی حیزبی دێموکراتی کوردستان. ئەندامانی ئەم کۆمیتەیە سەرەتا لەڕێگەی مەلا مستەفا بارزانییەوە ویستیان ئامانجەکانیان بهێننەدی بەڵام شکستیان خوارد. چونکە مەلا مستەفا تا ئەو کاتە بڕوایەکی پتەوی بە ئەحمەد تۆفیق هەبوو، ئامادەش نەبوو لە بەرامبەر نەیارە فکریی و حیزبی و شەخسییەکانیدا پشی بەردا. جگە لەوەی نەیارەکانی ئەحمەد خۆیان بە چەپ و مارکسیست دەزانی و مەلا مستەفاش لە بنەڕەتەوە عەقڵی نەیدەگرتن و حەزی پێیان نەبوو. هەربۆیە

جگە لە مەکتەب سیاسی نەیاری ئەحمەد تۆفیق پەناگەیەکی دیکەیان چنگ نەکەوت و لە نیسانی ١٩٦٤دا لە گوندی مالومە نیشتەجێ بوون. بەتایبەتی دوای ئەوەی مەلا مستەفا لەسەر داوای ئەحمەد تۆفیق بە ناردنی چەند پێشمەرگەی بارزانی، لە زینوێ شێخی چەکی کردن و بنکەکەی تەسلیمی بە پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکرات و لایەنگرانی ئەحمەد کردەوە.

ئەحمەد تۆفیق لە نامەیەکیدا کە لە ١٨ی شوباتی ١٩٦٤دا بۆ مەلا مستەفا بارزانی نووسیوە، دەڵێت: "بەدرێژایی ئەو شەش ساڵەی دوایی نەتەوەی کورد و بەڕێزیشتان شایەتن لە سەرەوەی کە لە هەموو کات و ساتێکدا، لەخۆشی و ناخۆشیدا، کادیرە لێهاتووەکانی کوردستانی عێراق فیکرێکی کوردانە و دڵسۆزانەیان نیشانی جەنابتان داوە و برایەکی وەفادار بوون بۆ بەڕێزتان و تا ئێستاش. لە کوردستانی عێراق و هەروەها لە کوردستانی ئێرانیش حیزبەکەمان حیسابی بۆ تەواوی هەنگاوە هورد و درشتەکانی خۆی کردووە کە لە بەرژەوەندیی کورد و شۆڕش و ڕێنماییەکانی جەنابتاندا بێت، لەو چوارچێوەیە دەرنەچووین و هیوادارین دەریشنەچین. و لە زۆربەی کات و چالاکییەکاندا تاکتیکی حیزب و دەرفەتەکانی پێشمان کردوونەتە قوربانی کوردایەتی و شۆڕش.

حیزبەکەمان لەو کاتەدا کە دەبینێ دوژمنان و ناحەزانی کورد و چاوبرسییەکان یەکێک یان چەند هاوڕێیەکی حیزبمان لە خشتەدەبەن و لەو ڕێبازەیان وەردەگێڕن کە حیزبمان گرتوێتیەبەر، حیزبەکەمان هەوڵێکی بێوچان دەدا تا ئەو هاوڕێیانە بگێڕێتەوەسەر ڕێگەی ڕاست، ئەگەر حیزبمان بێهومێد بوو لەوانە و نەیتوانی لەو هەوڵەیدا سوودێکیان پێبگەیەنێ. لەبەر پاراستنی بەرژەوەندیی و ڕێبازی حیزبمان ئەو لادەرانەی لە خۆی دوورخستۆتەوە. لە کوردستانی عێراقیش جەنابتان نەک تەنیا وەک شایەتێک، بەڵکو وەک باوکێکی دڵسۆز و بایەخدار ئەو گومانلێکراوانەتان لێمان دوورخستۆتەوە. ئەوەش بەڵگەی وەفاداریمانە بۆئەوەی ڕیزەکانی حیزبمان خاوێن بن لە ئاژاوەچی و دز و جاسوس.

هەربۆیە ئێمە بە ناوی کادێر و لێپرسراوانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و لەسەر داوای تێکڕای ئەندامەکان و پێشمەرگەکانی جەبهە و بارەگاکانمان و لەسەر داوای بەرپرسان و کادێرە حیزبییەکان، داوا لە بەڕێزتان دەکەین لە پێناو یەکڕیزی و سەلامەتی حیزبمان و بەهۆی بوونی ئەو دووبەرەکیخوازانەی کە وەک ڕۆژی ڕووناک بۆمان ئاشکرابوون:

ذ) ئەو جەماعەتە تەواوی چەکەکانیان لێ بستێنرێت کە چەکی حیزب و سوپایە، لەبەرئەوەی نزیکەی ١٠ کەس لە برادەرانمان لە جەبهە بێ چەکن یان چەکیان لە خەڵکی ناوچەکە قەرز کردووە.

ب) لێپرسینەوە لەگەڵ ئەوانەدا بکرێت کە پارە و داراییان لەلا بووە؛ سەعید مەلا کەریم و خدر رستم و حسن ڕستگار و قادر شریف.

ج) داوای گرتنی ئەو سیانە دەکەین: سەعیدی مەلا کەریم، بەتاوانی دەستێوەردان لە کاروباری ڕێبەرایەتی لایەنی کوردستانی ئێران، قادر شریف، بەهۆی ڕۆڵی هاندەرانە و تێکدەرانەی کە چاوەڕێی خراپەی لێدەکرێت لە داهاتوودا لە کوردستانی ئێران، سەعیدی سقلی، بە تۆمەتی سووکایەتیکردن بە بەها پیرۆزە میللی و نەتەوایەتییەکانی کورد و فیکرە گڵاوەکەی.

کۆمیتەی ساخکەرەوە کە لە سەرەتای دامەزراندنیدا بڕیار وا بوو لانیکەم ساڵێک بە نهێنی هەڵسووڕێت، بە دەرکردنی بەیاننامەیەک لە ١٧ی حوزەیرانی ١٩٦٤دا بوونی خۆی ڕاگەیاند. لەو بەیاننامەیەدا جگە لەوەی سەرجەم هاتوچوو و پەیوەندییەکانی ئەحمەد تۆفیقی بە سەفارەتەکانی بێگانە و هێنانی ڕۆژنانەنووسانی وەک دانا ئادەمی بۆ نێو شۆڕشی کوردستان بە جاسوسی و خیانەت بۆ ئەمریکا و ساواک لەقەڵەم دابوو، نزیکەی ١٧ - ١٨ تۆمەتی دیکەیان لە دزیکردن، بڵاوکردنەوەی بیری شۆڤێنیستی، تاکڕەویی، گێرەشێوێنی، سەرپێچی لە دەستووری حیزبی، قۆرخکردنی کەرەسە و چاپەمەنی حیزب، دوورکەوتنەوە لە ڕێبازی دیموکراتی و پێشکەوتووخوازانەیان خستبووە پاڵ. بڕوانە دەقی بەیاننامەکەیان:

بەیاننامەی کۆمیتەی ساخکەرەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان

دەربارەی چۆنیەتی ماهیەتی حیزب و ناکارە گڵاوەکانی ئەحمەد تۆفیق (عەبدوڵڵا ئیسحاقی)

حیزبی دێموکراتی کوردستان کە حیزبێکی میللی و دیموکراتییە بنەڕەتی لەسەرشانی زوربەی خەڵکی کوردستانە و ڕیشەی قووڵ و مێژوویی لەنێو جەرگەی نەتەوەکەماندا بنجبەست بووە بۆ وەدیهێنانی ڕزگاری و سەربەخۆیی پێکهاتووە و دامەزرێنەری جمهوری میللی و دیموکراتی کوردستانە کە حورمەت و پرستشیکی گشتیی جیهانی بەخۆیەوە گرتووە و تا ئێستا لەپێناوی ڕەوت و ڕێبازی ناوەڕۆکە پێشکەوتووە مێژووییەکەیدا بە هەزاران ڕۆڵەی نەبەز و شەرافەتمەند گیانی شیرین و تەمەنی لاویەتیان بەختکردووە و بوونەتە قوربانیی نەتەوە و نیشتمانەکەیان.

هەرچەندە دامودەزگای کۆنەپەرستان و داگیرکەران بە پشتیوانی ڕاستەوخۆی ئیمپریالیزمی جیهانی بۆ تێکدانی ڕیزی حیزب کە ئالاهەڵگری ئامانجی بەرزی نەتەوەکەمانە هەوڵ و تەقەلایەکی بێوێنەیان داوە. بەڵام بیروباوەڕی ڕاستەقینەی حیزبی دێموکراتی کوردستان وێڕای بەکارهێنانی تاکتیک و ئامۆژگارییەکانی لەنێو جەرگەی خەڵکی کوردستاندا ڕۆژبەڕۆژ پتەو تر و بەهێز تر شەقامی پان و بەرینی تێکۆشانی بڕیوە و لە هەموو هەل و کاتێکی ناسکدا بە ئەرکی مێژوویی خۆی هەستاوە، هەر ئەوە بوو کە لەبەرهەمی ئەو خەبات و تێکۆشانە دەرفەتێکی هەرە لەبار و واقیعی لە ساڵەکانی ٣٥ - ٣٧ بۆ حیزبمان خوڵقا بەم جۆرە.

1- بە نیسبەتی نێوخۆ

گەلەکەمان بەهۆی ستەمی نەتەوایەتی و بێبەشی لە تەواوی پێویستیی مرۆڤایەتی و چەوسانەوەی هەمەچەشنەیی هەستی هاتە جۆش و بە عیشق و عەلاقەیەکی گەرمەوە پێشوازی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەدا دەکرد، هەروا ڕێکخراوەکانی حیزبمان ڕێکوپێک پەرەگرتوو تر لە جاران زۆربەی مەڵبەندەکانی نیشتیمانی گرتەوە و دامودەزگای حکومەتی تاران بەو هەموو هێزەوە لە بەرامبەر بزووتنەوەی نەتەوە و حیزبمان دۆش دامابوو.

2- بەنیسبەتی گشتی نێران

ئا لەم حەلەدا نەتەوەکانی فارس و ئازەر و کەمایەتیەکانی تر بەهۆی زاڵبوونی دامودەزگای ساواک و پەیمانی شەڕاوی سەنتۆ کەوتبوونەژێر توندترین باری ئازار و بەند و کوشتوبڕی لێ وەتەنگ هاتبوو و بە هیوایەکی زۆر چاویان بڕیوەتە بزووتنەوەی نەتەوەکەمان کە ببێتە سەرچاوەی جووڵانەوەی گشتی لە سەرتاسەری ئێراندا.

3- بەنیسبەتی جیهان

مەسەلەی مێژوویی نەتەوەی کورد و هەڵکەوتی تەبیعیی کوردستان کە بڕبڕەی پشتی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستە لەلایەکەوە و لەلایەکی ترەوە بەهۆی زاڵبوونی ئیمپریالیزم و نۆکەرانی وێڕای قوتبوونەوەی پەیمانی شەڕاوی سینتۆ کە گەورەترین مەترسی بۆ بەرەی میللەتان و هەروەها بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەیان پێکهێنابوو سەرنجی گشتیی وڵاتانی دیموکراتی و هەروا کورد و کۆمەڵەکانی پێشکەوتەی جیهانی راکێشا بە جۆرێک کە لە هەموو ڕۆژنامە و ڕادیۆکانی عالەمدا خرایە پێش چاو و دەنگی دایەوە. لەو سەردەمەدا دوو مەسەلەی مێژوویی هەرە گرنگ بۆ حیزبمان هاتەگۆڕێ. یەکەم کۆنگرە، دووەم ڕاپەڕین.

سەرچاوە
Serchawe

لەمەڕ کۆنگرەوە کۆمیتەی ناوەندی لەسەر داخوازی و پێشنیازی زۆربەی ئەندامانی پێشکەوتووی کۆڕی خەبات لە نەورۆزی ١٣٣٨دا بە ئیتفاقی کۆمیتەی ئەیالەتی بڕیاری قەتعیان دا بۆ بەستنی کۆنگرە لە پوشپەڕی ١٣٣٨دا نوێنەرانی کۆمیتەکانی حیزب بۆ هاوبەشی لە کۆنگرە هەڵبژێردران و جێگای تایبەتی دیاریکرا.

لە بارەی ڕاپەڕین، جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەی میللەتان لە جیهاندا بەتایبەتی لە ئاسیا و ئەفریقا لە دژی ئیرتیجاع و ئیستعمار تەئسیرێکی قووڵی کردەسەر بەهێزتربوونی هەستی بزواوی نەتەوەکەمان بۆ ڕاپەڕینی ئازایانە. ئەوە بوو لەهەندێک لە مەڵبەندەکانی نیشتیماندا وەکو سۆما، برادۆست، شپیران و هەروەها جوانڕۆییەکان چەکدارانە دژی داگیرکەران ڕاپەڕین. تەنانەت لە ڕۆژنامەکانی جیهانی و هەتا ئێرانیشدا دەنگی دایەوە.

کادرەکان بە ئەرکی ویجدانی حیزبیان زانی کە ئەوی مەسەلەی گرنگە بخەنە بەرچاوی ناوەندی بۆ کەڵکوەرگرتن و پێهەستانی. کۆمیتەی ناوەندیش لە پووشپەڕی ١٣٣٦دا لە ڕووی لێکۆڵینەوە و بەرژەوەندیی وەزعی گشتیی ئێران و بەتایبەتی کوردستان و هەروەها وەزعی گشتیی جیهانی هاتەسەر ئەو ڕایە کە بە هەموو هێز و توانایەکەوە هەوڵ و تەقەلا بدرێ بۆ کەڵکوەرگرتن لەو هەلە هەڵکەوت و بەنرخە. بەم جۆرە دەستکرا بە دانانی نەخشە و پیلان لە هەر بارێکەوە و بڕیاردرا کە بۆ وەرگرتنی نەزەری گشتیی جیهانی هەروا ڕاکێشانی سەرنجی گەلانی ئازادیخواز دوو کەس بنێردرێنە دەرەوە. ئەوە بوو ئەحمەد تۆفیق بە ناوەی مەسئول و ڕەحمانی قاسملو بە ناوەی مشاویر ڕەوانەکران.

ئەو مەئموریەتە کە پێویست بوو زۆر گورجوگۆڵانە ئەنجام بدرێ ١٣ مانگی خایاند و لەو ماوە دووردرێژەدا ئەحمەد تۆفیق نەک هەر ئەرکە پێسپێردراوەکانی بەجێ نەگەیاند بەڵکو بە پێچەوانەوە دەستیدایە ئەو کردەوە گلاو و تاوانبارییانە:

١- لادانی لە ڕەوت و ڕێبازی حیزبایەتی و هەروا لە خۆدانواندنی حیزب لەبەرچاوی هەموو کۆڕ و کۆمەڵە دیموکراتیەکانی هەندەران.
٢- چاندنی تۆوی ناکۆکی و دووبەرەکایەتی و بەدزمانی و فیتنەگێڕی لەنێو ڕێکخراوە سیاسییەکاندا و ڕاگەیاندنەوەی ئەو کردەوە ناپەسندانە بە کۆمیتەی ناوەندی حیزبمان.

سەرچاوە
Serchawe

٣- ڕەفتارکردی ناڕەوا و دوژمنانەی دوور لە شێوەی حیزبایەتی دەگەڵ ڕەحمانی قاسملو. بەم جۆرە بە کۆڵێک تاوانبارییەوە گەڕایەوە.

ئەو کردەوە و ئاکارانە بوونە هۆی نزمبوونەوەی حورمەت و ناوبانگی حیزبمان لەبەرچاو گشتیی دەرەوە هەر وەکو بوونە هۆی بەجێ نەگەیاندنی ئەو کارانەی خرابوونە ئەستۆی.

لە مانگی گەلاوێژی ١٣٣٧دا لەسەر ئەو کردەوە و ئاکارە ناجوامێرانە لەلایەن هەندێک لە هەواڵانی کۆمیتەی ناوەندییەوە ئەحمەد تۆفیق بانگ کرا بۆ لێپرسینەوە و موحاسەبەکردن بەڵام بۆ خۆشاردنەوە و هەڵاتن لەبەردەمی لێکۆڵینەوەی تاوانبارییەتی دەورێکی پڕ لە شەیتەبازانەی (کانگستر) بە شێوەی هەڵلاوبگر گێڕا. هەر لەو دەمەیدا بوو کە بەبۆنەی شۆڕشی ١٤ی تەموزەوە کۆماری عێراق پێکهات "بانگی هاوبەشیەتی نشتیمانی و برایەتیی کورد و عەرەب بەرزکرایەوە بۆیە هاوڵانی حیزبمان بە پێویستیان زانی کە ئەحمەد تۆفیقی تاوانبار لەژێر چاودێری و مسئولیەتی هاواڵێکی تردا بنێرنە کوردستان بۆ لێگێڕانەوەی هاوڕێیانی دیاریکراو و پێکهێنانی ئەو کۆبوونەوە. هەروەها سەرێکیش لە کۆماری عێراق بدەن بۆ ئەوەی لەو دەرفەتە هەڵکەوتە سەبارەت بە مەبەستی باس لەسەرکراوی سەرو کەڵک وەربگیرێ.

لێرەدا پێویستە ڕوونی بکەینەوە کە مەبەست لە ناردنی ئەحمەد تۆفیق تەنیا لەبەر شارەزایی بووە بەڵام بەداخەوە لە نیوەی ڕێگادا هاوڵی مسئول لەلایەن دوژمنەوە دەستگیر کرا. ئەحمەد تۆفیق مانەوەی بەتەنیایی خۆی بە دەرفەت زانی و یەکسەر بە هەڵەداوان چوو بۆ کۆماری عێراق و لەوێ لەژێر ناوی نوێنەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا کەوتە هەڵوێستی گێرەشێوێنی و تێکدەرانە و دەستتێوەردانی نالەبارانەوە هەستان. بە پێچەوانەی هەر جۆرە یاسا و ڕێبازی حیزبایەتی و چاندنی تۆی دووبەرەکایەتی و فیتنەگێڕی لە نێوان ڕێکخراو و کۆمەڵە سیاسییەکانی عێراق و هەروا پیاوانی سەربەخۆی کورد لە کوردستانی عێراق بەتایبەتی دەورێکی پڕ لە سوور و ئاگربارانەی بەرامبەر بە پارتی دیموکراتی کوردستان دەگیرا. ئەوە بوو دەستی کردە نانەوەی ئاژاوە و گێرەشێوینی لە نێوان ئەندامانی پارتی و هەروا زورنای ناو و ناتۆری بەم جۆرە لێرەدا، دەیوت:

پارتی بورژوازیە، ناتوانێ ئامانجەکانی زۆربەی خەڵکی کوردستان بێنێتەدی. پارتی کۆمۆنیستە، لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان جوورنایەتەوە. پارتی دەگەڵ ناصر ڕێککەوتووە... هتد. پیاوە سەربەخۆیەکانی کوردیش بەکرێگیراون. دیموکراتییەکانیش لە مەبدأ لایانداوە. مەبەستی ئەو تاوانبارە لە ڕێکخستنی ئەو بەندوباوانە تەنیا

و تەنیا هاندانی کۆماری ٢٥ی گەلاوێژ بوو لەدژی هەموو ئەحزابە سیاسییەکانی عێراق بەتێکڕایی و پارتی دیموکراتی کوردستان بەتایبەتی.: هەروا گۆڕینی نەزەری گشتیی کۆمەڵە پێشکەوتووەکانی جیهانی بەرامبەر جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەی گەلەکەمان.

دیارە ئەو کردەوە ناپیاوانە یارمەتییەکی گرنگە بۆ هێزەکانی کۆنەپەرست و ئیمپریالیزم لە ڕۆژهەلاتی نێوەڕاستدا: لەسەر ئەو کردەوە چەوت و چەوێڵانە چەند گوزارشتێک درایەوە بە کۆمیتەی ناوەندی حیزب بەم جۆرە:

ئ) لە یەکەمی مانگی خاکەلێوەی ١٣٣٨دا ڕاپۆرتێکی دووروودرێژ لەلایەن هاواڵێکی حیزبەوە پێشکەش بە کۆمیتەی ناوەندی کرا، هەواڵان بە هاودەنگی بە نووسراوەیەکی بەرین تاوانباریان ئاگادار کرد کە دەست لەو تاوانانە هەڵبگرێ و بەرەو ڕێبازی حیزب بگەڕێتەوە. تەنانەت لە نووسراوەیەکی دۆستانەی حیزبیشدا داوا لە بارزانی کرا کە بەرهەڵستی جووڵانەوەی ئەم تاوانبارە بکات بەڵام نووسراوەکە بەرلەوەی بگاتە بارزانی کەوتەدەست تاوانبار ئەحمەد تۆفیق و لەنێوی برد.

ب) لە مانگی بانەمەڕی ١٣٣٨دا هەواڵێکی مشاویری کۆمیتەی ئەیالەتی لەلایەن کۆمیتەی ناوەندیی حیزبەوە نێردرایە بەغدا بۆ گێڕانەوەی تاوانبار بەڵام ئەو جارەش سەرپێچی کرد.

ج) لە مانگی جۆزەردانی ١٣٣٨دا تا ڕەزبەری هەمان ساڵ ٦ نووسراوەی دیکەی لەلایەن کۆمیتەی ناوەندییەوە بۆ نووسراوە کە بە زووترین کات بگەڕێتەوە و دەست لە هەڵوێستی تاوانباری و سەرپێچی لە دەستوراتی حیزبی هەڵبگرێ دەنا بەپێی یاسای حیزب غیابا سزا دەدرێ دیسان تاوانبار فرمانی حیزبی خستەپشتگوێ ئەوە بوو لە نووسراوەی دواییدا سەلبی مەسئولیەتی لێکرا.

پێویستە ئەوەش بزانرێ کە ماوەیەک پێش سەلبی مەسئولیەتی وەسایلی چاپەمەنی حیزبی ڕفاند و بەتەنیایی نەشریاتی لەسەر بیر و باوەڕی لادەرانە بە ناوی حیزبەوە بڵاودەکردەوە. هەروەها بە دەستتێوەردان لە کاروباری کۆمیتەکانی نزیک سنوور "و بڵاوکردنەوەی نهێنییەکانی حیزب و ئیعترافاتی خائینانەی اسماعیل قاسملو" لە کاتی گیرانی کە بەرهەمی تەئسیراتی ناحەزانەی تاوانبار ئەحمەد تۆفیق بوو سەرئەنجامی پەلاماری دڕاندانەی ١١ی خەزلۆەری ١٣٣٨ی بۆسەر حیزبمان پێکهێنا، ئەوە بوو لە ئەنجامی ئەو هێرشە دڕندانەدا بە سەدان هەواڵی پێگەیشتووی کۆڕی خەباتی حیزبمان وێڕای زۆربەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی خرانە بەندیخانەکانی دەوڵەتی

زۆرداری تارانەوە بێ مەحکەمە و دادگای قانوونی کەوتنەژێر ئەشکەنجە و ئازار و چەرمەسەریەوە. هەروا چەندان ئەندامی بەدیمەنی حیزب و لاوی نیشتیمانپەروەر ئاوارەی هەندەران بوون کە لەوانە نزیکەی ۱۵۰ رۆڵەی قاڵبووی مەیدانی تێکۆشان لە کوردستانی عێراق، شاری سلێمانی، کۆبوونەوە. لەوێدا بەهۆی هەڵکەوتی لەباری کۆماری و هەستی بەتینی هاونەتەوەکەمان شەرایت و هەلێک پێکهات کە هەواڵان توانیان بکەونەخۆ بۆ چارەسەریی گیرگرفتەکانیان لەبەرئەوە کۆمیتەیەکی کاتی بۆ بەڕێوەبەرایەتی حیزب پێکهات و دەستیکرد بەم ڕیزە کارانە:

١- ئیقداماتی رێکوپێک وەکو دەرکردنی بەیان "ئۆرگانی حیزب نووسین و بڵاوکردنەوەی مەقالات لە ڕۆژنامەکانی هەندەراندا" تێلگرافاتی ئیعتراز بۆ سازمانی میللەل و باڵوێزخانەکانی ئێران و...

٢- دانانی نەخشە و پیلان بۆ پڕکردنەوەی سەنگەرەکانی حیزب و بەجێهێنانی بڕیارەکانی پێشووی حیزب.

٣- ڕەنگدانەوەی ئەو بزووتنەوەیەی لە هەندەران بوو بە هۆی هێمنبوونەوەی باری گرژی سەر نەتەوەکەمان هەروا کەمکردنەوەی حوکم و ئازاردانی گرتووەکانمان لە بەندیخانەدا.

دیسان تاوانبار ئەحمەد تۆفیق کەوتە تەقلا بۆ تێکدانی ئەو بنچینەیە بە کەڵکوەرگرتن لە بەزیو و مەسڵەحەتپەرستان، هەروا بە یارمەتی سازمانی ئەمنی عێراق کە پەیوەندییەکی بەهێزی لەگەڵدا بەستبوو بەرهەمی ئەو کردەوە خائینانە بوو بە هۆی بڵاوبوونەوە و لێکبچڕانی هاوڕێیان هەریەکەو بە جۆرێک. دوابەدوای پەرتەوازەیی و دەربەدەری برادەرانمان (کۆمیتەی کاتی) کەوتە هەوڵ و تەقەلادان بۆ ئەوەی ئەحمەد تۆفیق بهێننە بەردەمی لێکۆڵینەوە و پرسیار بەپێی توانا حورمەت و گیانی حیزبە پێشڕەوەکەمان لە کەڵبەی خوێناوی ئەو گورگە هارە بپارێزێت بە هەر قیمەت و هەوڵێک بوو تاوانبار سازکرا بۆ ئەوەی بێتە کۆڕی کۆبوونەوە بۆ لێکۆڵینەوە و حساب دەگەڵاکردنی "لە ڕۆژی دیاریکراو کۆبوونەوە دەستیپێکرد دوای ۸ ڕۆژ درێژەپێدان و بەو کۆبوونەوەیە تاوانبار ئەحمەد تۆفیق بە مەرگە مەلەو پەلەقاژەکردنی بۆ هەڵاتن و خۆدزینەوە لە بەردەمی لێپرسینەوەی مێژوویی هیچ چارەسەرێکی بۆ تەقلەبازی و خۆلنگدان نەمایەوە بێجگە لەوەی کە سەر شۆڕ بکات و چاوی پڕ لە خیانەت و تاوانباری لە عەرزی بێدەنگی ببڕێ و ئیستعفای لە هەموو مەسئولیەتێکی کە بەخۆیەوە دەبینی، بە دەستخەتی خۆی تەقدیم کرد کە ئێستا لەلایانە وا لە خوارەوە ئەیخەینە بەرچاو:

"هاوڕێیانی بەڕێز، بەڕێوەبەرانی کاتی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان،

وێڕای سڵاو و حورمەت سەرەڕای ئەوەی کە دەزانم دەبوایە زۆر بەدرێژی لەو نووسراوەدا بدواباm و نووسیباm بەڵام چونکو چکاوەکەم بە زار بۆتان باس کرد ئیتر بە پێویستم زانی لێرەش لەسەری نەڕۆم. دیارە درێژەی ئەو نووسراوە لە دواییدا بەدرێژی پێشکەشی دەکەم.

هەل و هەوایەکی کەوا ئێستا دەنێو هاوڕێیاندا خوڵقاوە لەپێشدا بە زۆر بوونانەوە بەرامبەر من. بە هەموو لاو سەرێکەوە لێکمداوەتەوە (قۆناخی) ئەرکی چۆڵکردنی (کورسی) و مەسئولیەتی خستۆتەسەر ئەستۆم وا بەدوای دوازدە ساڵ ئەندامیەتی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ ماوەیەک لە کەنار دادەنیشم تا کۆبوونەوەی بەڕاست و بەرزی (کۆنگرە) حیزبی دێموکراتی کوردستان بەم جۆرە لەو جۆرە لەو بەروارەدا پێشکەش دەکەم.

دیسان سڵاو و حورمەت

هاوڕێتان عبدلله اسحاقی

١١ی بانەمەڕی ١٣٤٠

جێگای سەرنجە کە بزانین خەیانەتکار ئەحمەد تۆفیق ئەو دەرچوون و گۆشەنشینەی بردەسەر. دەبێ بڵێین نەخێر، "بەڵکو دوای چەند ڕۆژێک لە بەسەرچوونی کاتی ئیستعفاکەی دەستیکردەوە بە ڕیزە ئاکارێکی ئەوتۆ کە لاپەڕەی مێژووی ڕەشی خیانەتکاران لە بەخۆوەگرتنی ئەو کردەوانەی شەڕ دەکات. پاش ئەوەی خەیانەتکار ئەحمەد تۆفیق بۆی دەرکەوت کە تەواوی کۆڕ و کۆمەڵە سیاسییەکان هەروا زۆربەی ئەندامانی حیزبمان هەستیان بەو ئاکارە تاوانباریانەی کردووە و لەنێو ڕیزەکانی پێگەیشتووی خەڵکدا بێجگە لە تف و نەعلەت چی دیکەی بۆ نەماوەتەوە. ئەوجا ڕاستەوخۆ خۆی هاویشتە باوەشی قیبلەگای لەمێژینەی ئیمپریالیزم، ئەوە بوو بەهۆی چەند زۆڵە کوڕێکی سەر بە ئەمریکایان دەگەڵ ویلیام ئیگلتن، بەڕێوەبەری دەرەوە، دوو دەزگای جاسوسی ئەمریکا لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست پەیوەندی بەست و بۆ ڕیزە ئیتصالاێکی جاسووسی خۆی گەیاندە مەنتیقەی هەورامان و مەریوان و دەگەڵ ش.م. ح. کە شا و دەزگاکانی بەتایبەتی ئەمریکایەکان حیسابی لەسەر دەکێشن کەوتە گفتوگۆ تا بەهۆی وەرگرتنی گەلێکی خیانەت لە ناوبراو پەیوەندی ڕاستەوخۆ لەگەڵ ئەمریکاییەکان ساز بکەن، دوو ڕۆژ درێژەکێشانی وتووێژ لەو بارەیەوە بڕیاردرا ش. م. ع بە تەدارەکاتی پێویستی هەڵبەستی و نەتیجەکەی بەهۆی پۆستەی تاران

- بەغداوە لە ئەحمەد تۆفیق مەعلوم بکاتەوە. لەسەر ئەو بڕیارە خیانەتکارە گەیشتە بەغداوە ش.م.ع. بۆ قسەوباسی پێسپێردراوی خائین بۆ شوێنەکانی دیاریکراوە ڕۆیشتە تاران ئەمریکاییەکان بۆئەوەی باشتر بتوانن ئەو خائینە بگرنە باوەشی وایان بە باش زانی لە نزیکەوە ببینن جا بەر ئەوە لە تارانەوە بە نووسراوی پێویست ئاگادار کرا ئەحمەد تۆفیقی خائین کەوتە ڕێگا و هاتە سلێمانی و لێرەوە خۆی گەیاندە شاری سنە و هەر لەوێ لەگەڵ ناوبراو بە ماشێنی تایبەتی چوونە تاران. ویلیام ئگلتن بۆ چاوپێکەوتنی خائین ئەحمەد تۆفیق لە شیرازەوە هاتە تاران بە هاوبەشی دوو کەس لە ئەندامانی باڵوێزخانەی ئەمریکا بە ناوی گیڤ و ریسک لە دەروەی باڵوێزخانە جێگای تایبەتی بۆ کردبوونەوە، دیاریکراو خائین ئەحمەد تۆفیق لەم کۆبوونەوەیەدا کە بە مەسئولیەتی ریسک پێکهاتبوو بەتەواوی خۆی لە باوەشی دەزگای جاسوسی ئەمریکا هاویشت و بۆ ئەنجامدانی ئەو مەبەستە تەعلیماتی تایبەتییان دانا و نوختەی ئیتصالاتیان مسیو زەکیان، ڕەئیس خیریەی ئیسرائل لە تاران، بوو. ئەمریکاییەکان ئەوەدەم وایان بە باش زانی کە لەلایەن خۆیانەوە محەمەد ڕەزا شا ئاگاداری ئەو مەسەلە بکەن. ئەوە بوو لە دواییدا لە جەلسەیەکی تایبەتی، سوپە هود عەلەوی کیا، ڕەئیسی ئیدارەی دووەمی سیاسییە کە ڕاستەوخۆ لەژێر چاودێری حەمە ڕەزا شادایە بەشدار کرا. ش. م. ح بۆ ئەوەی پێکهاتنی ئاڵوگۆڕێکی سیاسی لە دوارۆژدا تووشی گیروگرفت نەبێ شا و ڕەئیسی ستادی ئەرتەش، ساواک، ئاگاداری ئەو وەسیلەیە گەریەکرد و نەتیجەی بیروڕای ئەوانی بە خائین ئەحمەد تۆفیق ڕاگەیاند و بە پێویستی دەزانین کە بەپێی ئەرکی ویجدانی و ئینسانیەت ڕوونی بکەینەوە کە خائین ئەحمەد تۆفیق لەژێر ناوی مەسڵەحەتی کورددا ش.م.ح تەفرەدابوو. سەبارەت بەو جەریانە گیڤ چووە بۆ ئەمریکا. زۆری پێ نەچوو ریسکیش بەدوایدا ڕۆیشتەوە.

خائین ئەحمەد تۆفیق پاش بەجێهێنانی ئەرکەکانی پێسپێردراوی لە سەرەتای شۆڕشی کوردستانی عێراقدا لەلایەن دەزگای جاسوسی ئەمریکاوە ئەمری پێکرا بۆ وەرگرتنی تەعلیماتی جاسوسی هەروەها پەیوەندی بە (مەرکەزی سەرپەرشتیکەری دەزگای ساواک)ی ئەمریکا لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕا ست بچێتە لوبنان. بەو جۆرە گوایە خائین ئەحمەد تۆفیق بۆ مەسڵەحەتی شۆڕش چۆتە لوبنان بەڵام ناوبراو لەپێناوی بەئەنجامگەیاندنی ویستەکانی دەزگای جاسوسیدا ئەندامەتی ڕەسمی و مەوقیعیەتی تایبەتی بۆ دیاری کرا. هەروەها کارتی تایبەتی بۆ شوێنەکانی پێویست درایە کە ئێستاش لەلایەتی.

لە کاتی گەڕانەوەی بۆی دانرا کە هەواڵدەری نیویۆرک تایمز، دانا شمیت، کە عوزوێکی بەرزی دەزگای جاسوسی ئەمریکایە بێ پاسپۆرت لە ڕێگای سوریاوە بیهێنیتە نێو شۆڕشی کوردستانی عێراق. ئەوە بوو پێکەوە ماوەی مانگێک لەنێو سەنگەرەکانی شۆڕشگێڕاندا خولانەوە دوای ئەنجامدانی فەرمانەکانیان دانا شمیت بێ بەرگری پرسیاری

کاربەدەستانی ئێران خۆی گەیاندەوە مەرکەزی . پایەگای نیزامی خانێ و بە فرۆکە گیارەی تایبەتی یەکسەر چووە تاران. ئەو هەواڵدەرە لە بڵاوکردنەوەی هەواڵەکانیدا لەمەڕ شۆڕشی کورد دەربارەی خائین ئەحمەد تۆفیق لەژێر وێنەکەیەوە زۆر بە ئابوتابەوە مەدحی لێ دەکا و نووسیویەتی لاوی ئاز، دڵسۆزی کورد، کوڕی عەلی خانی.

خائینی خۆفرۆش بێجگە لەو دۆلارانە کە لە سوریا و بەغدا گۆڕیویەتیوە ئەوەندەی ئێمە ئاگادار بووین لە تاران و تەورێزیش شەست هەزار و سەد دۆلاری بۆ کراوە بە ئەسکەناس بەم جۆرە:

لە پووشپەڕی ١٣٤٢دا بەهۆی د. ع.ـەوە یازدە هەزار و سەد دۆلار.
بەهۆی ف. ق.ـەوە پێنج هەزار دۆلار.
بەهۆی م. ر ـەوە بە هەشت جار چل و چوار هەزار دۆلار کە هەموو دەکاتە چوارسەد و هەشتا هەزار و شەشسەد تمەن.
تێبینی: ئەم کەسانەی کە ئەم پارەیان بۆ خائینی گەلفرۆش گۆڕیوەتەوە هەموو دڵسۆز و بەشەرفن تا ئەم بەیانە بڵاودەکرێتەوە ئاگاداری کردوەی خیانەتکارانەی ئەحمەد تۆفیق نین.

بەم جۆرە ئەو خائینە ویستویەتی و دەیەوێ:

١- دە ژێر ناو و حورمەت و پەرستشی بەرزی حیزبیدا ئەرکی (کۆمەڵی شۆڕش)ی گۆڕکراوی سوپەهود بەختیار لە هەر بارێکەوە جێبەجێ بکات.
٢- هاوکاری و یارمەتیدانی بیروباوەڕی ڕەگەز پەرستی (شۆڤێنیەت) بۆ وەدیهێنانی ئامانجی دوژمنانی گەلەکەمان هەروەها کوێرکردنەوەی ڕەوت و ڕێبازی دیموکراتیەت و پێشەکەوتوانە لە کوردستاندا.
٣- بێجگە لە پەلامارە دڕندانەکەی ١١ی خەزەڵوەری ١٣٣٨ بۆسەر حیزبمان ئەو خائینە تا ئێستا سەدان ئەندامی دڵسۆز و بەجەرگی هەر یەکە بە شێوەیەک لە مەیدانی تێکۆشان دەرپەڕاندووە. هەروەها بە مەرجی ئەساسی بنچینەیی داناوە کە هەواڵانی زیندانمان ئازاد نەکرێن. بۆ ئەوەی بتوانێ بە ئاسانی ئەسپی سەرکێشی بێ هەوساری خۆی لە مەیدانی خیانەتکاراندا تاو بدات.
٤- پارەیەکی ئەستوور کە لە ساڵەکانی ٣٧-٣٨دا بەهۆی بڵاوکردنەوەی بەڵگەی یارمەتی کۆکرایەوە کە بریتی بوو لە شەش هەزار دیناری عێراقی = سەد و بیست هەزار تمەن، لەو پووڵە تەنیا سێ سەد و شەست دینار = حەوت هەزار و دووسەد تمەن، وەدەست حیزبمان کەوت، باقیەکەی خائین ئەحمەد تۆفیق وەک هەژدیها هەڵیلووشی.

سەرچاوە
Serchawe

سەرەڕای ئەوەی ئەو هەموو پووڵە کە لە کوردستانی ئێران لەمساڵانەدا بە ناوی شۆڕش کۆکراوەتەوە تا ئەو جێگەی ئێمە ئاگادارین لە ١٠%ی لەلایەن خائین ئەحمەد تۆفیقەوە بە شۆڕشگێڕان نەدراوە.

لێرەدا بە پێویست دەزانین سەرلەنوێ کورتەی کردەوە و ئاکارە گلاوەکانی خائین ئەحمەد تۆفیق (عەبدوڵڵای ئیسحاقی) بخەینەوە بەرچاوی گشتی:

١- بەجێنەگەیاندنی ئەرکی پێسپێردراوی حیزبی لە دەرەوە و خۆخلافاندنی بۆ ماوەی ١٣مانگ.

٢- گێڕانی دەوری گێرەشێوێنی لەنێو کۆڕ و کۆمەڵە سیاسییەکانی دەرەوەدا کە بوو بە هۆی نزمبوونەوەی حورمەت و پەرستشی حیزبمان.

٣- سەرپێچی لە دەستور و فەرمانی حیزب بۆ گەڕانەوەی کە بە شەش مانگ نووسرا و پێی ڕاگەیێندرا.

٤- ڕفاندنی کەرەسە (وەسایل)ی چاپەمەنی و بلاوکردنەوەی نەشریات لەسەر بیروبڕوای لادەرانەی فەردی بە ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە.

٥- دەربڕینی نەهێنییەکانی حیزب و تەئسیری کردەوە نالەبارەکانی لەسەر ڕۆحیە مەعنویاتی ئیسماعیلی قاسملو کە بوو بە هۆی پەلاماردانی بەرینی ساڵی ١٣٣٨ی دوژمن بۆسەر حیزبمان.

٦- تێکەڵاوی پەیوەندی دەگەڵ ئەمنی عێراق و پەرتەوازەکردنی هاوڕێیانی حیزب بە شێوەی تەبعید و خۆشاردنەوە و خۆبەدەستەوەدان بە حکومەتی ئێران.

٧- ئیستعفاکردنی لە مەسئولیەتی حیزب و تێهەڵچوونەوە و دەستپێکردنەوە بە ئاکاری ناپەسەند و لادەرانە بە پێچەوانەی ئیستعفاکە.

٨- خۆفرۆشتن و تەسلیمبوونی بە دامودەزگای جاسوسی ئەمریکا.

٩- گێرەشێوێنی لە نێوان پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق و پارتی دیموکراتی سوریە و دەرچوونی بەیاننامەی ئەو دوو حیزبە لەسەر خەیانەتکار ئەحمەد تۆفیق.

١٠- خۆنواندنی بە دۆلاری ئەمریکا و دزینی پارەیەکی ئەستوری حیزب.

١١- لادان لە جەوهەر و ماهیەتی حیزبە و بەجێهێنانی ئەرکی (کۆمەڵی شۆڕش)ی گۆڕکراوی سوپەهود بەختیار لەژێر ناو و حورمەت و پەرستشی حیزبدا.

١٢- نانەوەی ئاژاوە و پێکهێنانی دوودڵی لەنێوان هێزەکانی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستانی عێراقدا کە ناوبراو دەستێکی باڵای هەیە لە قووڵکردنی ئەو ناکۆکییە.

سەرچاوە
Serchawe

١٣- گێرەشێوێنی لە نێوان پارتی دیموکراتی کوردستان و مەلا مستەفا بارزانی و چاندنی تۆوی دووبەرەکی لە نێوانیاندا بە چەشنێک کە زیانێکی گەورەی هەیە بۆ شۆڕشە پیرۆزەکەی کوردستانی عێراق.

هاونیشتیمانانی خۆشەویست، دڵسۆزانی هەمیشەیی گەلە بەشخوراوەکەمان، ئەندامانی بەشەرەف و پێگەیشتووی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئەوا حیزبە پێشڕەوەکەمان پێ دەنێتە تەمەنی ١٩ ساڵیەوە، وێڕای دەور و زەمان بەسەر ڕێبازی مێژوویی خۆیدا بەرەوپێش دەڕوات، "لە بەردەمی خەبات و تێکۆشانی تاقە پێشڕەوەکەمان دوژمنانی خوێنمژ بەدرێژایی ئەو تەمەنەی بە دەیان پیلان و پڕ لە هەست و بڕوا پیرۆزەمان کوێر بکەنەوە" بەڵام قارەمانانی پێگەیشتووی ئەو شۆڕشە و پاوانی خەباتکەر و شۆڕشگێڕی نیشتمانپەروەر زۆر چالاکانە و ژیرانە دەپێناوی پاراستنیدا تێکۆشاون و هەرگیز تەسلیم نەبوون و نابن. لاپەڕە خوێناویەکانی مێژووی نەتەوەکەمان شاهیدی دەرەوەی ئەو هەڵمەت و خۆبەختکردنەن کە لە پێش هەموویانەوە وێنەی پێشەنگی کاروانی ڕێگای سەربەستی شەهیدی نەمرمان پێشەوا قازی محەممەد دەخاتەبەر چاو کە نەمامی (مردن بۆ ژیان) لە ئاسۆیەکی دوارۆژدا بۆ ڕزگاریی گەلەکەمان ئاوەدێر دەکات.

حیزبی دیموکراتی کوردستان لە بەرەنگاری دەگەڵ ڕۆژانی ڕەش و تەماویدا قۆناخی دورودرێژی خۆی بڕیوە و بە پشتیوانی شەبەقی بیروبڕوای ڕاستەقینە بەسەر ناهەمواریەکانیدا تێپەڕیوە و لە هەنگاوی بەرەوپێشچوونی لە بۆتەی تێکۆشاندا قاڵ بووە و هۆشیارانە و ژیرانە نەزەر و فەلسەفەی دوژمنانی گۆڕ کردووە. پاش ئەوەی دوژمن بۆی ڕوون بووەوە کە نەتەوەی کورد بەتایبەتی ڕێڕەوانی حیزبە پێشڕەوەکەی پلەی پێگەیشتن و زانستی گەیشتۆتە ڕادەیەکی ئەوتۆ کە بە هیچ داو و تەڵەکەیەکی دەرەوە ئەو بڕوا پیرۆزەی کە شارەگی لەمێژینەی لەنێو جەرگەی زۆربەی خەڵکی کوردستاندا کوتاوە قابیلی هەڵکەندن و لەنێوبردن نییە هاتەسەر ئەو ڕایە کە بە هەر جۆرێک بێ خەیانەتکارێکی وەک ئەحمەد تۆفیق لەنێو ڕیزی حیزبدا بەکرێ بگرێ بەڵکو لەو ڕێگەیەوە بتوانێ ئامانجە پیس و پەڵۆخەکەی وەدیبێنێ و هەر درێژەی ناوی کوردایەتی و حیزبایەتیدا هەستی پاک و خاوێنی نەتەوایەتیمان بنجبڕ و شوێن ون بکات.

بەڵام دیسانەوە دوژمنانی کورد سەری خۆیان دا لە بەرد بە خەیاڵێکی خاوەوە خۆیان ماندوو کرد و ئەو پووڵ و پارە و دۆلاریان بە فیرۆدا "دەبێ بڵێین وەک قومارچی دۆڕاو بە هەناسەساردی و داخ لە دڵی دەستەوئەژنۆ کەوتنە گۆڕێ، هەروا خائینی نیشتیمانفرۆش ئەحمەد تۆفیقیش بێجگە لە سەرشۆڕی چی دی بۆ نەمایەوە. هەر وەکو دەبینین لەنێو تەواوی کۆڕ و کۆمەڵە سیاسییەکانی جیهان بەتایبەتی ئەحزابە دیموکراتیەکانی کوردستاندا ئابڕو و

سەرچاوە Serchawe

شەرەفی تکا و نەما". هەروەکو شەیتان بۆ هەتا هەتایە بە لەعنەت کرا. بۆیە کۆمیتەی ساغ کەرەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان داوا لە هەموو ئەحزاب و نەتەوە ئازادیخوازەکانی جیهان و بەتایبەتی خەڵکی دڵسۆزی کوردستان دەکات کە بە هیچ جۆرێک بڕوا و اعتماد نەکەنەسەر ئەو بەیان و ڕۆژنامانەی کە لەلایەن ئەحمەد تۆفیق و کلکەکانی وەکو فایەق ئەمین (سلێمان مەعینی) کە شەریکی تاوانەکانی ناوبراوە لە ساڵەکانی پێشوو ئێستا بە ناوی حیزبەوە دەردەچن تاکو بە هەوڵ و تەقەلای دڵسۆزانەی (کۆمیتەی ساخکەرەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستان) بە بەستنی کۆنگرە و هەڵبژاردنی قانوونی کۆمیتەی مەرکەزی بۆ حیزب پێکدێتەوە چونکە تەنیا و تەنیا هەر ئەوە جەنایەتکارە کە چەند ساڵە لەژێر ناوی حیزب، سکرتێر، مەکتەبی سیاسی، کۆمیتەی مەرکەزی، نوێنەری کورد هتد چارەنووسی حیزبمان دەپێناوی بنیات و مەسڵەحەتی فەردی و ئاواتی ئاغاکانی بەرەو هەڵدێرگە بردووە.

جووتیاران، کرێکاران، ڕووناکبیران، مامۆستایان، پیشەوەران، عەشیرەتە نیشتمانپەروەرەکان، لەو هەلە بەنرخ و مێژووییەدا کە پەردەی خەیانەت و جینایەت لەسەر ڕووی ڕەشی ئەحمەد تۆفیق (عبد الله ئیسحاقی) هەڵدەدرێتەوە وەرن یەک بگرن هاوقەول و پەیمان لەسەر شەرەف و کەرامەتی ڕابردووی حیزبمان دەستبدەینە یەکتر بۆ یەکیەتی و هاوکاری و خەباتی تێکڕایی بۆ ڕوونکردنەوەی ئەو سەرچاوە مێژووییەمان کە حیزبی دێموکراتی کوردستانە.

پاش بڵاوکردنەوەی ئەو بەیانە هەر کەسێک پەیوەندی موستەقیم یا غەیری موستقیم بە جنایەتکار ئەحمەد تۆفیق (عبد الله ئیسحاقی) بکات بە لادەرە لە ڕێبازی ڕاستەقینەی کوردایەتی و دەرچوو لە قانوونی حیزبایەتی دەدرێتە قەڵەم.

سەرکەوتن بۆ حیزبە مێژووییەکەمان حیزبی دێموکراتی کوردستان، تاقە ئاڵاهەڵگری ئامانجی بەرز و دروشمی تایبەتی گەلەکەمان. پتەو و بەهێز تر بێ ڕیزی حیزبمان دەپێناوی یەکگرتنەوە و یەکیەتی ڕاستەقینە. شانازی بۆ شەهیدە قارەمانەکانی ڕێگای ئازادی و ڕزگاریی کوردستان. سەرکەوتوو بێ بزووتنەوەی نەتەوەکانی ئێران بۆ ئازادی و دیموکراتی دژی ئیرتیجاع و ئیمپریالیزم. پەرەگرتوو تر بێ جووڵانەوەی شۆڕشگێڕانەی نەتەوەکانی جیهان دەپێناوی ئازادیی و ڕزگاریی بۆ گۆڕکردنی کەلاکی کەوتووی ئیستعمار و ئیمپریالیزم. سەرشۆڕی بۆ خائینانی ڕەوت و ڕێبازیی نەتەوە و حیزبمان.

سەرکەوتوو بێ شۆڕشی پیرۆزی کورد لە کوردستانی عێراق بە ڕابەری پارتی دیموکراتی کوردستان.

کۆمیتەی ساخکەرەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستان

٢٧ی جۆزەردانی ١٣٤٣

ئەمەش وەرگیراوی دەقی ئەو بەیاننامەیەیە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان لەسەر کۆمیتەی ساخکەرەوە بڵاوی کردۆتەوە:

بەیاننامەی حیزبی دێموکراتی کوردستان

لادان و سەرشیواوی چەند خۆپەرستی ناجوامێر بە ناوی "کۆمیتەی ساخکەرەوە"

ئەمساڵ لە ٢٥ی خەرمانانی ١٣٤٣ میللەتی کورد بەتایبەت تێکۆشەرانی ڕێگای ژیانەوەی نەتەوایەتی کورد و ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان جەژنێکی مەزنیان تێپەڕاند و لە زۆر جێگادا لەو ڕۆژە جەژنیان گێڕا. لەو ڕۆژەدا حیزبی دێموکراتی کوردستان پێی نایە بیستەمین ساڵی تەمەنی پڕشانازی خۆی. لە تەواوی ئەو ماوەیەدا هەموو کۆششی خۆی لەڕێگەی خەبات و فیداکاری لەپێناوی ئازادیی میللەتی کورد و ڕزگاریی نیشتمانی خۆشەویست کوردستان بەخەرجداوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان بە شانازییەوە لە ماوەی ١٩ ساڵی ڕابردوودا بەردەوام و بێ هیچ پشوودانێک لە ڕێگای یەکڕیزی و یەکێتیی خەڵکی کوردستان و لەپێناو جەنگ و بەرگریی لە بەرامبەر دوژمنان تێکۆشانی زۆری هەبووە و لەپێناو ئەو کۆسپانەی کە لەبەردەم ڕێچگەی نەتەوەیی کورددا بوون تێکۆشاوە. لە هەموو دەرفەت و ئیمکاناتێک بۆ یەکخستنی ڕیزەکانی تێکۆشانی گەلی کورد سوودی وەرگرتووە و بە باشترین شێوە ئاستی زانیاری سیاسیی گشتیی بردۆتە سەرێ و یادەوەرییەکانی تێکۆشانی گەلی لە دڵی میللەتدا بە پارێزراویی و زیندوویی هێشتۆتەوە. لە

ئەنجامی کارە پڕ فیداکارییەکانی حیزبە کە پەیوەندی نەپچڕاوی لەگەڵ کۆمەلانی خەڵکدا پەیدا کردووە بەتایبەت لەم چەند ساڵەی دوایی کە هەوڵ و کۆششی خۆی لەگەڵ ڕاپەڕین و شۆڕشی میللەتی کورددا هاوجووت کردووە و پێوەی پەیوەست بووە بە تەواوی شانازییەوە لەنێو دڵی جەماوەردا شوێنی خۆی کردۆتەوە. ئەم جارە بەشی زۆری کادرەکانی سیاسەتی دەرەوە و پرۆپاگەندە لەنێو بەرێوەبەرانی ڕۆژنامەکانی جیهان و بڵاوکردنەوەی بەیاننامە و ئاگادارییەکانی بە باشترین شێوە ئەنجامداوە. ئازایەتی و چاونەترسیی کەسایەتی بەتوانامان کاک عیسمەت شەریف وانلی، سکرتێری کۆمیتەی بەرگریی لە مافەکانی گەلی کورد، و سکرتێری حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بەیروت لە ساڵی ١٣٤١ (١٩٦٢) شایەنی ئافەرینە.

لە ئاکامی خۆنەویستی و فیداکاری نوێنەری لێهاتووی ئێمە کاک ئەحمەد تۆفیق (ع-١) بوو کە بۆ یەکەمین جار ڕێگا بۆ هەواڵنێران و ڕۆژنامەوانانی جیهان کرایەوە و لە ئەنجامی ئەو خۆنەویستییەی ئەحمەد تۆفیقە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان گەیشتۆتە ئەو شوێن و پایەیە. کۆشش و تەقەلای ئەندامان و تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ماوەی ئەم ١٩ ساڵەدا لەگەڵ شاڵاو و پەلاماری بەردەوامی دوژمن ڕووبەڕوو بووە و دەیان جار بە مەبەستی دەستەبەرکردنی چەند کەسی ئازای سەر بە حیزبمان شاڵاویان هێناوە بەڵام ئایا بەکۆمەڵگرتن و ئازار و شکەنجە خەڵکانی ئێمە کۆتاییان هاتووە.

لە ساڵی ١٣٢٦ چل و نۆ کەسیان لە ئەندامانی دەستەبژێری حیزبەکەمان لەسێدارەدا. بەڵام دوژمن بەم چەشنە دەستی لە جەنگ لەگەڵ میللەتی ئێمە نەکێشاوەتەوە. ئەم جارەیان دەستیداوەتە حیزبسازی و دەستەبەندی و هەر ڕۆژەی بە ناو و نیشانێکی جیاواز گورز لە یەکڕیزی حیزبەکەمان دەوەشێنێ. لەسەر کێلی گۆڕستانی دوژمن ئەو بەشەی کە لە جەنگدا لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستان تێکشکاوە بەم شێوەیە ناودەبرێت.

حیزبی پانئیرانست، حیزبی سادات، سعادت ملی، کۆمیتەی تنورش، دەستەبەندی ڕەحمانی قاسملو و خیانەت و خۆفرۆشی ئیسماعیلی قاسملو، دەستەبەندی ئەو شوێنکەوتە شکستخواردووە، واتە هاشمی حوسێن زادە (قادر حسن)، ئەو مرۆڤە ناکام و تازەکارە کە هێشتا دەمی بۆنی شیری لێ دێت واتە سەلاحەددینی ئیلخانی زادەی موهتەدی (مستەفا) (م.ب.س) مەلا ئەبوبەکرە شەلەی فەلسەفی، کێلی مەزاری تازە دارێژراو بە ناوی "کۆمیتەی ساخکەرەوە" کە دوا سەرکەشیی و خیانەتەکانی قادر شەریفە. نووسراوەی سەر کێلی مەزاری ئەو سەگوەڕەی دوایی و ڕەنگرێژی ئەو کارە مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدی ڕاونراوە کە خودی خۆی پەروەردەی دەستی (سەنتۆ) و ساواکە.

ئەمە بەشێکە لەو نووسراوەی بەیاننامەکەی ڕێبەرایەتی پارتی دیموکراتی کوردستان و فەرماندەی لەشکری شۆڕشی کوردستان و کۆنگرەی شەشەمی پارتی دیموکراتی کوردستان لە بەرواری ٧ - ٧ - ١٩٦٤ پێیان ڕادەگەیەنین "بە تەواوی بۆ کۆنگرەی شەشەمی پارتی دیموکراتی کوردستان ڕوون بووە (م.س)ی دەرکراو و زۆربەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی کە پەیوەندیان بە بێگانەوە هەبووە و هەیە هەموو مانگێک بڕی پەنجا هەزار دینار (دە ملیۆن ریال) لە بێگانە بۆ دوژمنایەتی گەلی کورد وەرئەگرن". ئەمە بەشێک لە بەیاننامەکەی کۆنگرەی شەشەمی پارتی دیموکراتی کوردستان و ڕابردووی تێکۆشانی گەلی کوردە.

بەڵێ بێگانە لە پێناوی بەملا و ئەولا بردن و پەرتکرنی ڕیزەکانی حیزبەکەمان ئەو پارە و پاداشتانەی داوەتە ئیبراهیم ئەحمەد و ناوبراویش ئەو پارانەی لەلایەن خۆیەوە بە ناوی هاوکاری داوەتە سەلاحەددین و مەلا ئەبوبەکرە شەلە و قادر شریف و چەند کەسی دیکە لە هەڵخەڵتاوان و لادەران. لە دوایین قۆناغدا ئەو پارانە دراونەتە ئەندامانی داوێنپاکی کۆمیتەی ساخکەرەوە بەڵام ئەوان نەیانتوانی کە بەو پارەیە لەنێو شارەکاندا بە ژیانی پڕ زووق و خۆشگوزەرانی ڕابوێرن بەڵکو پارەکەیان داوەتە کەوشی توندوتۆڵ و سووکەڵە تا بە هۆیەوە لە بەردەم تووڕەیی و غەزەبی میللەت و لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان هەڵبێن و گیانی خۆیان نەجات دەدەن. ئایا ئەوانە بە یەکجاریی ڕۆیشتن، مەگەر لە کوردستاندا سۆراخخوازان لایەنێک هەیە پەنایان بدات. ئەوانە لەلایەن جەماوەرەوە چەک کراون، سەرشۆڕ و سەرگەردان و وێڵ و شەرمەزارن. بە هەر لایەکدا بچن سەرئەنجام ڕۆژێک دێت گرفتاری میللەت و ئەندامە تێکۆشەرەکانی ئەم گەلە دەبن.

کۆمیتەی ساخکەرەوە لە سەفەری خۆی بەرەو مەزاری مەرگ بەرگێکی ڕەشی لە ژیانی خۆی جێهێشت بەتایبەت مامۆستای "دانا" و "دووربین" و "لێوەشاوە" واتە قادر شریف و شەش کەس لە هاوکارانی هاوشێوەی خۆی کە چەندێ لەوانە هەڵخەڵەتابوون و پاشتر لە ڕێچکەی نووسینی نەفرەتنامە لەم کۆمیتەیە و ڕووڕەشی قادرە کوێر و سەعیدە کوێر و مەلا شەلە بەرەو دادگای دادپەروەری ڕێبەرایەتی تێکۆشانی میللەتەکەمان واتە حیزبی دێموکراتی کوردستان گەڕانەوە و ئەوەش بەشێک لە نووسینی یەکێک لە ئەندامانی کۆمیتەی ساخکەرەوەیە کە لە خوارەوە دەیخەینە بەرچاوی هاونیشتمانانی خۆشەویست، بەتایبەت ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

ئەو بەم شێوەیەی نووسیوە: "... لە منتان پرسیار فەرمووە تا بیر و باوەڕی خۆم دەربارەی ئەو لایەنە لە کۆمیتەی ساخکەرەوەتان پێ ڕابگەیەنم. وا لە خوارەوە وەڵامی پرسیارەکەتان دەدرێتەوە.

سەرچاوە
Serchawe

١- بەڵێ من ئەندام بووم لە کۆمیتەی ساخکەرەوەدا...! بەڵام ئەم کۆمیتەیە بەدەست نەخۆشی جیاوازیی بیر و باوەڕەوە گرفتارە چونکە ڕاستگۆیی و پاکی کەمتر تێدا دەبینرێت هەربۆیە پاش ماوەیەک هەڵوەشایەوە (انا لله وانا الیه راجعون).

٢- سەبارەت بەو بەیاننامەیەی کە لەلایەن کۆمیتەی ساخکەرەوە نووسراوە پێویستە بڵێم کە نێوەرۆکەکەی دوور لە ڕاستی و دروستی دەزانم هەربۆیە خۆم لە بڵاوکردنەوەی پاراست و بەشێکم سووتاند چونکە ئەو هەواڵانەی تێیدا هاتبوو کەسێک نووسیبووی(مەبەستی قادر شەریفە) کە ئەومان وەک کەسێکی راستگۆ و پاک نەهاتە بەرچاو. بە ئێوە و هەموو هاوڕێیانی حیزبی ڕادەگەیەنین کە پێویستە ئەو بەیاننامەیە وەک مەسەلەیەکی کینە و مەبەستی نووسەرەکەی چاولێبکەن (مەبەستی قادر شەریفە) نەک وەک بەیاننامەیەکی حیزبی بەتایبەت ئەوەی دەربارەی کاک ئەحمەد تۆفیق نووسراوە. ئیمزای نووسەر..."

لە بەدبەختی نووسەر بەیاننامەی هەمان نووسراوی ئەم برادەرە پەشیمانە ئێستا لەبەردەست حیزبدایە. حیزب لە بنەڕەتەوە بە پێوستی نازانێت تا دەربارەی بەرگی ڕەشی ئەو ڕووڕەشانە واتە قادر شەریف و مەلا ئەبوبەکرە شەلە شتێک بڵێت چونکە بێئابروویی و درۆ و ڕیاکاریی ئەوانە لە ڕووخساریان بەتەواوی ئاشکرایە و بەکورتی کاتێک دەبێت دەرکەوێت کە تەواوی قسەکانیان دژ و پێچەوانەن و بەو چەشنە خۆیان وەڵامی درۆکانی خۆیان داوەتەوە. شاڵاوێک کە بۆسەر ڕیزەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەلایەن ئەم دەسترشانەوە دەبینرێت پەلاماری ناجوامێرانەیە بۆسەر سکرتێری حیزبی دیموکراتی کوردستان، هاوڕێی چاونەترس و بێباک کاک ئەحمەد تۆفیق(عبدالله اسحاقی).

میللەتی کورد نەک تەنیا لە کوردستانی ڕۆژهەڵات بەڵکو لە بەشەکانی دیکەی کوردستانیش شانازی بەم مرۆڤە ئازا و تێکۆشەرەوە دەکات کە بە ئەندازەی تەواوی تەمەنی حیزب فیداکاریی و لێهاتوویی و خۆنەویستیی و پاکیی و ڕاستگۆیی نیشانداوە و هەمیشە لە ڕیزی پێشەوەی خەباتدا لەگەڵ تێکڕای مرۆڤە دلێر و تێکۆشەرەکانی حیزبمان هەنگاوی ناوە، ئەوش مایەی شانازیی حیزبمانە. ناوی ئەم هاوڕێ دلێرە لە ڕیزی ڕابەرانی تێکۆشەری حیزبەکەماندایە کە بەشێک لەوانە تا ئێستا لە زینداندان و گەنجێکی زێڕینیان لە مێژووی تێکۆشانی حیزب و میللەتی کورد پێکهێناوە.

کاک عیسمەت شەریف وانلی کە مایەی شانازی میللەتی کوردە لە نامەیەکیدا کە بە ناوی ڕابەری تێکۆشانی هەموو کورد نووسیویە: "...بۆ جێبەجێکردنی فەرمانەکانی ئەو جەنابە کاک ئەحمەد تۆفیق هاتە بێروت و ئێمە دوای ئەوە هەردووکمان گەیشتینە بێروت لە بەرواری ١٤ی حوزەیران (پووشپەڕ) ی ١٩٦٢ گفتووگۆ و کاری گرنگمان ئەنجامدا. لەڕاستیدا کاک ئەحمەد تۆفیق لە هاوکاریکردنی لێپرسراوانی پارتی سوریە و ئازادیی میللەتی کورد لە سوریا و لوبنان چالاکیی کاریگەر و بەرچاوی هەبووە.کاک ئەحمەد تۆفیق لە سوریا چەند کاری ئازایانەی کردن لەوانە بانگەوازێکی ئەو بەڕێزە بۆ ڕێکخراوی نێودەوڵەتی و هەروەها چاپکردنی بڵاوکراوە جۆربەجۆرەکان وەکو (دیسان بارزانی و چاپکردنی سەرلەنوێی دوا ژمارەی ڕۆژنامەی "خەبات") و بڵاوکردنەوەیان لەنێو هەواڵنامەکان و هەروەها پەیوەندیگرتنی ژیرانە و بەسوودی شۆڕش لەگەڵ ڕۆژنامەنیگارانی جیهانی. بۆ بانگەوازەکەی ئەو بەڕێزە بۆ ڕێکخراوی نێونەتەوەیی کە بە زمانی عەرەبی چاپی کردبوو لەڕاستیدا زۆر پاراو و سەرنجڕاکێش بوو کە هەڵبەتە خودی کاک ئەحمەد تۆفیق لەنێو بەڕێوەبەرانی ڕۆژنامەکاندا بڵاوکردنەوە و یەک کۆپیشی لەوانە بۆ ئێمە ناردۆتە ئەوروپا، ئێمەش پێکەوە لەوێ لەگەڵ کاک فریاد ڕەواندوزی وەرمانگێڕاوەتە سەر زمانی فەرەنسی و ئەڵمانی و بڵاومان کردەوە. پێویستە عەرزتان کەم کە ئەم بانگەوازە کاریگەرییەکی زۆر چاکی هەبوو و شوێنێکی ڕێکوپێکی لە بۆچوونی جیهانی لە دەرەوە هەبوو. کاریگەرە موسبەتەکانی ئەم بانگەوازە تا ئەو شوێنە بوو کە ژمارەیەکی زۆر لە ئیستگەکانی ڕادیۆیی جیهان بڵاویان کردەوە و لە زۆربەی شوێنە جیاوازەکانی دنیا لێی ئاگادار بوون.

کاک ئەحمەد بەردەوام وەک سەربازێکی نەترس و بێباک لەم ڕێگایەدا چاوی لە گەنجێتی و خۆشگوزەرانی خۆی پۆشیوە و بێ هیچ کەمترین لادان بە کارەکانی هەستاوە. نابراو یەک لە ئەندامە هەرە چالاک و ئازاکانە کە هەمیشە شانبەشانی هاوڕێ ئەحمەد تۆفیق کە لەڕاستیدا لەو پێناوەدا ڕەنجیان کێشاوە و ئەرکی نەتەوایەتی خۆی لە چوارچێوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەگەڵ ناوبراودا بەجێهێناوە کە تێکڕا مایەی شانازیی میللەتی کوردە. هەر برایەکی کورد بە چاوێکی دڵسۆزانە و نەتەوەییانە بڕوانێتە ژیانی ڕابردووی هەڵسووڕێنەرە چالاک و گیانبازە شەرەفمەندەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، بۆی دەردەکەوێت کە ئەم ئەفرادە شەرەفمەندانە کەسانێکن کە لە دامێنی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا پەروەردە بوون و لە هەموو کات و شوێنێکدا بەوپەڕی شانازیی و سەربڵندییەوە بەرەوپیری مەرگ و لەنێوچوونی خۆیان بوونەتەوە تاکو هەستی نەتەوەیی و ئازادیخوازی لەنێو میللەتی کورددا بە زیندوویی بهێڵنەوە.

قادرە کوێر و مەلا شەلە لە دامێنی گڵاوی بەرگی ڕەشی خۆیان هێرشیان کردۆتە سەر هەڤاڵی ئازا و خەباتگێڕمان کاک فایەق ئەمین (سولەیمانی موعینی) کە لە سەرتاسەری ژیانی خۆیدا بە دڵسۆزیی و تەواو پاکی و

ڕاستگۆییەوە لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا گیانبازیی کردووە. هاوڕێیانی حیزبی زۆر باش ناوبراو دەناسن و ئەو ئەندامێکی چالاکی حیزبمانە. لەبەرئەوە میللەتی کوردی خۆشەویست بەتایبەت ئەندامانی یەکگرتووی حیزبی دێموکراتی کوردستان، بڕواننە ئەم ئاگادارییەی خوارەوە:

۱) **ئەندامانی کۆمیتەی ساخکەرەوە بریتین لە:**

١- قادر شەریف (هاشم اقل گلاب)
٢- مەلا ئەبوبەکر فەلسەفی گەرماوی (مەلا شەلە)
٣- سەعیدی مەلا کەریم (سەعیدە کوێر)
٤- سەید حوسێنی مەدەنی
٥- عەبدوڵڵا سەدیق
٦- مەلا ئەحمەدی شەڵماشی (مەلا ئاوارە)

کە بە ئێوەیان دەناسێنین.

۲) لە بەرواری یەکی خاکەلێوەی ١٣٤٣ و بەپێی پێداگریی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب و بە ڕەزامەندیی ڕابەری خەباتی تێکڕای کورد و بە بەیاننامەی ڕەسمی قادر شەریف و سەعیدە کوێر، لە حیزب دەرکران و هەموو لایەک لەو بارەیەوە ئاگادار کراونەتەوە.

۳) مەلا ئەبوبەکرە شەلە لەبەروەی کە ئەندامی حیزبی ئێمە نییە تەنیا پێدانی ناونیشانی خائین و خۆفرۆش و شوێنکەوتەی بەسە.

٤) لە پلنیۆمی کۆمیتەی ناوەندی بە بەشداری ژمارەیەکی زۆر لە ئەندامان و هەڵسووڕێنەرانی حیزب بڕیاردرا کە سەید حوسێنی مەدەنی و عەبدوڵڵا سەدیق بە تۆمەتی دەستەبەندی و شوێنکەوتەیی و بوونە ئامرازی دەستی چەند کەسی ناشایستە لە ڕیزی کەسانی باش وەلابنرێن.

٥) لەم ڕێگایەوە مەلا ئەحمەدی شەڵماشی ئاگادار دەکەینەوە کە لە بەرواری دەرچوونی ئەم بەیاننامەیەوە تا سێ مانگی دیکە ئەگەر لە کردەوەی خۆی پەشیمان بێتەوە و پەنا بۆ بارەگای حیزبی دێموکراتی کوردستان بێنێت سزای ئەو تەنیا دەرکردن دەبێت لە حیزب و بەم شێوەیە بە هەموانی ڕادەگەیەنین "ئەوانەی خوازیاری گەڕانەوەن حیزب سزایەکی کەمتریان بۆ لەبەرچاو دەگرێت.

٦) باقی دیکەی ئەندامانی کۆمیتەی بە ناو ساخکەرەوە کە گەڕاونەتەوە هێندێک نامەیان نووسیوە ئەگەر دەتوانن لە گەیشتن بە ئامانجی نەتەوایەتیی کورد لەگەڵ ئەندامانی یەکگرتووی حیزب هەنگاو هەڵێنن و بەو ڕێگایەدا وەفادار دەمێنن دەتوانن دوبارە بگەڕێنەوە بارەگای بەخشندەی حیزب.

لەم ڕێگایەدا ئاگادارتان دەکەینەوە کە قادر شەریف (هاشم اقل گلاب) و سەعیدی مەلا کەریم کە هەردووکیان لەوانەن لەخواییەوە کوێر و نابینان هەروەها ئەو مرۆڤە فێڵبازە واتە مەلا ئەبوبەکرە شەلەی هەڵاتوو مقدارێکی زۆریان پارە و چەکی حیزب دزیوە هەربۆیە ناوبراوان بە تەواوی هاونیشتمانان بەتایبەت ئەندامانی حیزب دەناسێنین و خوازیارین ئەو سێ کەسە خەتابارەیان لە هەر کوێ دەستکەوت بێ وەستان دەستگیریان کەن و تەسلیم بە دەرگای دادپەروەری حیزبی دێموکراتی کوردستانیان بکەنەوە.

پەندێکی ناسراوە "ئەگەر کەسێک مرد چەندە خراپ و پیسیش بێت نابێت نەفرەتی لێبکرێت چونکە بۆ مردووان ڕەحمەت چاکترە". لێرەوە ئەگەر چی کۆمیتەی ساخکەرەوە مردووە بەڵام لە ئەنجامی پێداگریی ژمارەیەک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی کە لە بەرواری ١٣٤٣.٠٥.٢٤ (١٨٦٤.٠٨.١٥ ل.) پێکهات تا بەم هۆیەوە دواکار و هەواڵی ژمارەیەک لادەر لە حیزبمان کە لە واقیعیەت دوورکەوتوونەوە بە جەماوەر بناسێنین و بزانن کە شوێنکەوتەیی لە حیزبی مەدا کە (ساواک) لەڕێگەی ئیبراهیم ئەحمەدی هەڵاتوو هێناویەتە بوون خەڵکی لێ ئاگادار بکەینەوە. بەڵکو ژیانی نەنگین و نەفرەت ئەنگیزی ئەم شوێنکەوتانە و تێکڕای ئەو دەستانەی پێشتر خراونەتە ژێر گڵ بتوانێت وانەیەکی باش بداتە ناحەزان و دوژمنان کە لە تاریکیدا تیغی ژەنگاویی و داپۆشراوی خۆیان لە پێناو دژایەتی لەگەڵ حیزبەکەماندا تیژ دەکەنەوە.

لێگەڕێ هەمیشە لە ئازاردا بمێنن
کەسانێک لە ڕاستی بێ ئاگا بمێنن

هەر شەکاوە بێت ئاڵای خەبات و تێکۆشانی ڕیزی یەکگرتوویی حیزبی دێموکراتی کوردستان. شەرەف و شانازیی و دڵسۆزیی بۆ ئەندامانی وەفادار و دڵسۆزی حیزبی دێموکراتی کوردستان. مردن و ڕووڕەشی بۆ دوژمنانی میللەتی کورد و ناحەزانی یەکریزی حیزبی دێموکراتی کوردستان. سەرکەوتوو بێت خەباتی شۆڕشگێڕانەی کورد. بژی کورد، بژی کوردستان.

حیزبی دیموکراتی کوردستان

خدر مەرەسەنە کە ناوی بۆ لێپرسینەوە لەو نامەیەی پێشەوەی ئەحمەد تۆفیق دا هاتووە کە بۆ مەلا مستەفای ناردووە، ئەندامی کۆمیتەی ساخکەرەوە بوو. پاش چەندین ساڵ سەبارەت بەو مەسەلەیە دەڵێت: "ناکۆکییەکانی نێوان ئەحمەد تۆفیق و کۆمیتەی ساخکەرەوە و کەسانی دیکەش کە پێشتر لەگەڵ ئەحمەد تۆفیق ناکۆک بوون، لەسەر ئەوە نەبوو کە کامیان باوەڕی بە مارکسیزم و لێنینیزم هەیە و کامیان ناسیۆنالیستی بەرچاوتەنگی نەتەوەیین... بەشێک لەو هاوڕییانە خۆیان لە کاک ئەحمەد بە رادیکالتر دەزانی و داوای سەقامگیربوونی دیموکراسیان دەکرد لە ڕیزەکانی حزبدا، بەڵام لە دوایدا کە خۆیان دەسەڵاتیان بەدەستەوەگرت بە شێوەیەکی دیکە ویستیان خۆیان بەسەر حیزبدا بسەپێنن. کەوابوو ناکۆکییەکانی نێوان ئەندامەکانی زۆرتر شەڕی دەسەڵات بوو."

سەبارەت بەوەی کە لە زۆر جێگا دوژمنانی ئەحمەد تۆفیق گوتوویانە و نووسیویانە کە ئەحمەد لە بەرامبەر جودابیرانی خۆیدا هەموو ڕێگایەکی دوژمنایەتی گرتوتەبەر، مەرەسەنە دەڵێت: "لە کاتێکدا لەگەڵ کۆمیتەی ساخکەرەوەشم کاردەکرد بەرامبەر من تێبینی خراپی نەبوو."

هەروەها لە نامەیەکی ئەحمەد تۆفیق دا کە بۆ مەلا مستەفای بارزانی سەبارەت (مستەفای سەڵتانیان - کەمال ئەحمەد) نووسراوە: "ئەوەندەش ئاگادار بن کە من و هاوڕێکانم بۆ هێندێ ئیختلافی فکری لەسەر ڕەوتی حیزب دیینە خزمەتتان. دیارە بۆ زۆر کاری تریش زۆر پەسەند بوو بە حورمەت زۆر ڕێز لە برادەران بگرن چونکو زۆر لاون و حورمەت ئەویش ئی ئێوە لەسەر ڕۆحیەیان زۆر تأسیر دەکا. بۆوەی کە بەکورتیش کە لە حەزیان خەبەردار بن. قادر حسن کەوتۆتەسەر باروباوێکی خوار و نزیکی لە شیوعییەکان و بە نووسراوە شتی بۆ نووسیون. و زۆر پەلەقاژەی کرد تا هاوڕێ کەمالیشی لە لەگە برد، ئێستا ناوبراویش زۆر چەپە و چەوتی بیر دەکاتەوە. بەڵام سەرەڕای ئەوەش زۆر لەبار بوو لە هاوڕێ کەمال ڕێز بگرن چونکو ئەو زۆر ڕابردوو خاوێن و پاک و خاوەن شەرەفە"

تاهیریش سەبارەت بە ئاکاری ئەحمەد تۆفیق لەگەڵ کادیرانی حیزبدا دەڵێت: "زۆر جار پێکەوە دادەنیشتن و ئەمنیان لەلا دەبووم. کاک ئەحمەد دەیگوت ئەمن دادەنیشم. ئێوە حیزب باشتر بەڕێوەبەرن و ئیدارەی بکەن، بەڵام وەک کاک ئەحمەدیان پێ نەدەکرا. توندوتیژ بوو، بەڵام چالاک بوو و زوو تووڕەییەکەی دەنیشتەوە و ئەگەر کابرایەک پاک و چالاک و بەورە با داوای لێبووردنی لێدەکرد و ئیحترامی هەموو کەسی دەگرت. پرس و ڕایشی بە کەسانی دیکە دەکرد... کاک ئەحمەد دەیگوت ئێوە چ ڕێگایەکتان پێ باشە ئاوا دەچینە پێشێ... قەت بێجێ لە کەس قەڵس نەدەبوو."

بەشی دەیەم

ئاشکرایە پاش یەکالابوونەوەی ململانێ و شەڕی دەسەڵاتی نێو شۆڕشی کوردستان لە هاوینی ١٩٦٤ و سەرکەوتنی مەلا مستەفای بارزانی بەسەر مەکتەبی سیاسیدا، ئەم جارەش شەڕی دەسەڵاتی نێو حیزبی دێموکرات بێ خوێنڕژان بە قازانجی ئەحمەد تۆفیق کۆتایی هات. چ کۆمەڵەی ڕزگاری و چ کۆمیتەی ساخکەرەوە کە پەناگایان مەکتەب سیاسی بوو، مەیدانیان چۆڵکرد و ئەندام و ڕێبەرانیان وەک سەلاحوددینی موهتەدی، محمدی ئیلخانی زادە و مەلا ئەبوبەکری فەلسەفی گەڕانەوە ئێران و بەشێکیشیان وەک حەسەنی ڕستگار، مەلا ڕەسوڵ و قادری قازی پەیوەندییان بە مەلا مستەفاوە گرت و گەڕانەوە ڕانیە و دانیشتن.

لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا باس لەوە کراوە کە چەند ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی وەک حەسەنی ڕستگار و چەندی دیکە لە قەڵادزێ و جیابوونەتەوە و ڕاستەوخۆ لەگەڵ مەلا مستەفا پەیوەندییان گرێداوە. هەروەها ئەوەی تێدا هاتووە کە دەنگۆی ئەوە کەوتۆتەوە کە ئەحمەد تۆفیق بە خراپی سوودی لە مەوقعییەت و حیزب وەرگرتووە. شایەنی باسە، لە سەرنجی ڕاپۆرتەکەدا هاتووە کە سەرچاوەی هەواڵەکەی ساواک پێویستە بە هەموو شێوەیەک هەوڵبدەن ئەو دەنگۆیە بڵاوبکەنەوە و لە هەموو جێیەک هەوڵبدەن ئەحمەد تۆفیق وەک خیانەتکارێک بهێننەبەرچاوی ئەندامانی حیزب.

دیارە ئەحمەد تۆفیق بە چاکیی هەستی بەو هەوڵانەی ساواک دەکرد بۆ دەرپەڕاندنی؛ وەک هەژار دەڵێت: "بە

سەرچاوە
Serchawe

چاوی بەدبینی دەیڕوانییە زۆر لە هاوەڵەکانی ئێرانی، زۆر دەترسا کە ساواک ناردبنی." یان وەک مەرەسەنە لە زمانی ئەحمەد تۆفیقەوە دەڵێت: "دەستی بێگانەمان لەنێودا بوو بۆیە نەماندەتوانی یەکگرتوو بین. ئیشارەی بە ئاژاوەگێڕی چەند کەسێک لە هاوڕێیانی حیزبی دەکرد... نەیاندەهێشت حیزبی دێموکرات بکەوێتەسەر ڕەوتی خەباتی میللی دیموکراتیک و بە ڕێبازێکی نەتەوەییدا بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی خەڵٙکی کوردستان ڕۆڵی شۆڕشگێڕیی خۆی ببینێت".

هەروەها یەکێک لە هەوڵەکانی ساواک بریتی بوو لە ناردنی کەسێک بە ناوی داریوش کە کوردێکی کرماشانی بەخۆ و چوارشانە بوو، بۆ نێو حیزبی دێموکرات تا وەک "پێشمەرگە" ماوەیەک بمێنێتەوە و لە دەرفەتێکدا کە بۆی هەڵکەوت ئەحمەد تۆفیق بکوژێت. دیارە ئەحمەد لەو ڕووەوە زۆر وریا و خۆپارێز بوو. گومانیشی لەو داریوشە هەبوو. هەربۆیە لەو ناوچانە ڕاینەگرت کە خۆی سەرپەرشتیاری دەکردن، ئەوەش وای لە داریوش کرد پاش مانەوە بۆ ماوەیەک بێ هومێد بێت لە جێبەجێکردنی ئەرکەکەی و بێ ئەوەی ئامانج بپێکێت گەڕاوە ئێران.

بێگومان ئەحمەد تۆفیقیش هەوڵیدەدا بە دەوری خۆی سەر لە ساواک تێک بدات و ڕەخنە بکاتە نێو ئەو دەزگایەوە. لەو بارەیەوە لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا هاتووە کە کەسێک بە ناوی مستەفای ئەحمەدی، ناسراو بە ئەفەندی پێشنماز، کە دۆست و هاوکاری ئەحمەد تۆفیقە و خۆی لە ساواک نزیک کردۆتەوە و وەک هاوکارێک خۆی نیشان داوە. بەڵام ساواک بۆی دەرکەوتووە کە ناوبراو بۆ هەڵخەڵەتاندن و سەرلێتێکدانی ئەو دەزگایە کاردەکات. چونکە ئەو ناوانەی کە مستەفا بە لیستێک وەک ئەندامانی نهێنیی حیزبی دێموکرات بە ساواکی داون هیچیان لەو ناوچانەدا نین.

دیارە پێشتریش ئەحمەد تۆفیق هەوڵی لەو جۆرانەی هەبوو بۆ ڕەخنەکردنە نێو ساواکەوە. هەروەک ئەوەی لە ساڵی ١٩٥٨ کە ئەندامێکی حیزبی بە ناوی ئەسعەدی خودایاری چاندبوو لە ساواکدا، ئەو ئەسعەدەی کە لەو ڕێگایەدا سەریتێداچوو، بێ ئەوەی بەڵگەی ئەوتۆ هەبن هۆکار و چیرۆکی لەنێوبردنەکەیمان بەڕاستی بۆ ڕوون بکاتەوە.

بەهەرحاڵ، ئەحمەد تۆفیق لە کۆتایی ساڵی ١٩٦٤ و سەرەتای ساڵی ١٩٦٥دا هەوڵیدا ئەو بۆشاییە پڕ بکاتەوە کە دەستەبەندییەکانی نێو حیزب پێشتر دروستیان کردبوو. لێرەشەوە جارێکی دیکە لەسەر سنوورەکانی ئێران دەرکەوتەوە، وەک محمد خزری دەڵێت: "کاک ئەحمەد بێ ترس، بێ پرس و ڕا بە کاربەدەستانی شۆڕش، لە هاوین

و پاییزی ساڵی ١٣٤٣دا چەندین کەڕەت بە دەستە پێشمەرگە و کادری ناردنەوە بۆ کوردستانی ئێران و سەری ناوچەکانی وڵاتیان دا. لە ئاخری هاوینی ئەو ساڵەدا دوایین کۆبوونەوەی حیزبی لەمەڕ تەشکیلات و دیاریکردنی بەرپرس بۆ بنکەکانی سنوور و ناردنەوەی کادر بۆ ناوچەکان، بۆ دەعوەتکردنی نوێنەران بۆ کۆنگرەی ٢، بەگشتی زۆر کاری تری ئەنجام دابوون.

لەڕاستیدا، دوای تێپەڕبوونی نۆزدە ساڵ بەسەر کۆنگرەی یەکەم و ژیانێکی پڕ هەوراز و نشێودا، حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسایەی ڕێبەرایەتی ئەحمەد تۆفیق، دووەمین کۆنگرەی خۆی لە ١٩ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٦٤ لە گوندی سونێی ناوچەی پشدەری کوردستانی عێراق، لە کەشوهەوایەکی سارد و لەژێر سێ دەواری گەورە کە بە ئاڵای سێ ڕەنگی کوردستان و وێنەی پێشەوا قازی محەممەد و ڕابەرانی دیکەی ڕێگای کوردایەتی ڕازێنرابۆوە، دەستپێکرد. ئەمەش دەقی بەیاننامەی کۆنگرەی دوو:

یەکێتی، خەبات، سەربەخۆیی و دیموکراتی

بەیاننامەی دووەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان

دووەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە مانگی سەرماوەزی ١٣٤٣ی هەتاوی بەرامبەری نوامبەری ١٩٦٤ لەژێر سێبەری ئاڵای شۆڕشگێڕانە دروشمی یەکێتی،. خەبات، سەربەخۆیی و دیموکراتی لەنێوان لوتکەکانی چیای زاگرۆس دەستیپێکرد. لە سەرەتادا نوێنەرانی کۆنگرە پاش خوێندنەوەی سرودی "ئەی ڕەقیب هەر ماوە کورد زمان" بۆ بیرەوەری ڕۆژانی دیلی و کۆیلەتی هەڤاڵانی کە لە کۆت و زنجیری ئیستعماری نۆکەرەکانی شا و حکومەتی تاراندا یەخسیرن. لەگەڵ بردنی ناوی یەکیان ڕەشاش و تفەنگی پێشمەرگە قارەمانەکان دڵ و دەرونی سووتاوی دۆڵ و چیاکان دەزرنگانەوە و بە ڕابردووی خوێناوی بەربەرەکانی پڕ لە شانازی ح. د. ک. وەبیرخستنەوە.

نوێنەرانی کۆنگرە کە هەر کامیان لە جێگایە، لەژێر مەترسیی گوللە و سەرنێزەی دوژمن بە هەزار زەحمەت و کوێرەوەری خۆیان دەرباز کردبوو بە "ناو" یەکتریان نەدەناسی، لەهجە و بەرگ و پشتیان یەک نەبوو، بەڵام هەموو تێکڕا زمان و ئاوات و دڵ و دەرونیان یەک بوو. ئەو کۆنگرەیە لە مێژووی خەباتی کوردستان بۆ هەوەڵین جار بە شێوەیەکی تایبەتی و نهێنی بە گورجوگۆڵی و ژیری و سەرەبەرزی دوور لە چاوی پیس و گڵاوی حکومەتە بەکرێگیراوەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست پێکهات.

سەرچاوە
Serchawe

بەداخەوە پێویستە بڵێین هێندێک لە هەڤاڵان لە بەندیخانەدا بوون و بەشێک لە نوێنەران لەبەر فشار و کۆسپی دوژمنان نەیانتوانی لە کۆنگرەدا بەشدار بن.

سەرەتای وتووێژی دەستوری کۆنگرە بە "تەلاوەتی ئایەتی انا فتحنا لک" لەلایەن مامۆستایەکی ئایینیی خەباتکەر و کۆڵنەدەر دەستپێکرد و لە پاشان یەکێک لە هەڤاڵانی بەرێوەبەر مێژووی ١٩ ساڵ خەباتی خوێناوی و پڕ لە ئازار و جەزرەبەی ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی بە ڕاپۆرتێکی هەموولایە و بەرین پێشکەش بە نوێنەرانی کۆنگرە کرد:

ڕابردووی ح.د.ک. لە کاتی جمهوری کوردستان

لەو ڕۆژەوە کە ئاڵای خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان پێچراوە، دوژمنی نەتەوەی کورد و نەتەوەکانی تری ئێرانیانی داروودەستی شا و ئیستعمار توانایی هەوڵی دامەزراندن و کەمفامی سیاسی و کۆمەڵایەتی و زۆرداری لەسەر سنگ و ملی ئەوکاتی حیزب بۆ ڕاکێشاندنی کۆمەڵی وەرزێران و جوتیاران و ڕەنجبەران تری لادێکان کە ئۆردوی بنچینەیی شۆڕش ئەژمێردرێن و هەروەها هێنانەسەر کاری دەرەبەگ و فیۆدالەکان بەشداربوونیان لەنێو کۆمیتەی ناوەندیی حیزبدا و زاڵبوونیان لەسەر جوتیار و "ڕەعیەت" باعس بوونە حیزب و نەتەوەکەمان لەمەڕ ڕێکوپێکی بناخەی شۆڕش ڕێگای بێ بیری و نالەباری و لالوتی بگرێتەبەر.

سەرانی ح.د.ک. لە ساڵی ١٣٢٥دا ئۆردوی شۆڕشگێڕی وەرزێر و جوتیار بێبەری بوون، لەسەر بناخەی کۆمەڵایەتی پێی خۆی نەچەقاندبوو. هۆیەکانی بنچینەیی ئەو "کایە" بە دۆڕاندنی هەل و هەڵکەوتی زۆر مێژوویی و پڕدەسکەوت دەچووەسەر، تاڵی و بێ تەجروبەیی بەڕێوەبەران و پەروەردە و قاڵ نەبوونیان لەنێو کورەی خەباتی بەردەوامی حیزبایەتی بوو. هەڕەشە وگوڕەشەی شا و ئەربابەکانی لەلایەکەوە "قەول و قەراری" چڵکاوخۆر و نۆکەرەکانی بەدفەڕی ئیستعمار لەلایەکی تر شوێنونکەی "لە ڕابەرانی" حیزب کردبوو. بە سەرسووڕماوی و داماوی خۆیان تەسلیم بە سیاسەتێکی "قەزاوقەدەر" کرد.

ئەو بابەتە ڕاست کە ئەگەر یارمەتی و "پیشتوان" لەنێودا نەبایە حکومەتی خوێڕی و چڵکاوخۆری تاران بە دوودڵی لەگەڵ ئیمپریالیزم زووتر لەوەش هێرش و شاڵاوی بۆسەر جمهوری کوردستان و ح. د. ک. ئەهێنا. سەرانی ح. د. ک. نەتەنیا لەو هەل و دەرفەتە گرینگە بۆ ڕێکوپێکی نێوخۆ و پتەوی دەوڵەت و قایمکردنی بناخەی لەشکری

سەرچاوە
Serchawe

چەکدار و هێزی پێشمەرگە سوودیان وەرنەگرت بەڵکو لەسەر سەنیری خاترجەمی پاڵیان دابووە و پێیان وا بوو کە بێشکەی شۆڕش هەتاهەتایە ئەبێ بە دەست وان ڕابژێ. لەلایەکی ترەوە ڕابەرانی "لای تر" بەهۆی ڕاوێژەکەرە نەزانەکانیان وایان ئەزانی کە ئەو کۆرپە ساوایە پێی هەڵگرتووە، فامی کراوەتەوە و ئەتوانی ماف و ژیری خۆی بپارێزێ. بێخەبەر لەوەی کە ئەوە مەلۆتەکەیە لە بێشکەدا تاسابوو. هەروەکی خۆیشیان لە کاتی پێوستی پشتگیری پشتیان لەو مەلۆتکە تاساوە کرد و خۆیان خستە خەوی کەرویشکی.

بە بەرچاوخستنی ئەو بابەتانەی سەرەوە پێویستە بەداخەوە ئیقرار بکەین پێش ئەوەی کە دوژمنی خوێڕی ئامادەگی پەیدا بکا و توانای تێکشکاندنی گەلی کوردی هەبێ سەرانی حیزب و کاربەدەستانی جمهوری کوردستان مەیدانیان بۆ هەڵکوتانەسەر نەتەوەی کورد لەناو دەوڵەت و حیزبدا خۆش کرد و هۆرەیان بۆ قەڵشاندن و تێکدانی خۆمان ساز کردبوو. تا گەیشتە ڕادەیەک کە دەستەوئەژنۆ لە دوژمن ڕامابووین کە چیمان بەسەر دەهێنێ و کەی دوچاری چەرمەسەری و چارەڕەشی ئەبین.

لە کۆنگرەدا لێکدراویەوە کە کەم و کورتی خەباتی حیزب لە ڕابردوو و دەوری حکومەت ئەوە بوو کە سەرانی ح.د.ک لە نێوان بەربەرەکانی "پارلمانتاریزم" و " شۆڕشی چەکدارانە" دامابوون. لەلایەکەوە لە "مجلس شورای ئێرانی" نوێنەری هەبوو کە لە "تریبون" نەک بۆ هەڵگیرساندن و خۆشکردنی ئاگری شۆڕش لەنێو دڵ و مێشکی خەڵکی وەرنەگرت بەڵکو زیاتر لەمەڕ تەئسیر و نفوسی خەباتی پارلمانی حیزبەکانی تاران بۆ دامرکاندنی بڵێسەی شۆڕش جاروبار ڕاوێژ دەکرا. تەواوی ئەو چەک و چۆڵانەی کە دەبوایە لە خزمەتی شۆڕش بەکارهێندرابایە و بۆ پارستنی حکومەت و گیان و ماڵی نەتەوەکەمان هەڵسووڕابایە، لە ڕۆژی پێویستدا بێ سوود و کەڵک کەوتە دەست "حکومەتی تاران"، دوژمن و داگیرکەری وڵاتمان.

دیارە حیزب لە سەرەتای کاردا لە کاتی خۆی دەیتوانی کە هەردوو لای خەبات یانی پارلمانی و چەکداری وێکڕا بگرێتەپێش و بە ژیری و وریایی لە تەواوی هەل و فورسەتە پێشهاتووەکان سوود وەربگرێت و فریونەخوا. بەڵام لەپێش ئەو کارەدا ح.د.ک ئەبوایە لەشێکی ساخ و بیر و ڕاوێژێکی تەواو شارەزا و تێبینی گرنگی لەمەڕ نەتەوەی خۆی و دوژمنەکانی هەبا. لە دونیای ئەورۆدا مرۆڤ دەکرێت هەم "خودای" بوێ هەم "خورما" بەڵام لەپێش ئەو ئاواتەدا لەسەری پێویست و فەرزە کە خۆی بناسێ و خودا وخورماش بناسێ تا بە تامی" شیرینی خورما" خۆی لێ نەگۆڕێ و بە هەڵە نەچێ بە بردنی ناوی "خودا" خۆی تەفروتونا و خەڵکیش بەفریو نەبا.

سەرچاوە
Serchawe

کورتی و کەموکووڕی گەورەی خەباتی ح.د.ک ئەوە بوو کە لە خەباتی چەکدارانەی "سمکۆ" و" قەدەم خێر" و هتد دەرس و سەرمەشقی وەرنەگرت. شێوەی زیندوو و نەمری ئەو قارەمانانەی ڕێگای ڕزگاری و خەباتی بێکەڵک و سوود هێشتەوە.

لەمەڕ تەسلیم بە دوژمن و هاتنەوەی سوپای داگیرکەر. هەروەها کۆنگرە هاتەسەر باسی کشانەوە و تەسلیمی بیلاقەید و شەرتی حکومەتەکانی کوردستان و ئازەربایجان کە کاتی خۆی حیزبی دێموکراتی قوام السلطنە لەگەڵ زۆر لە کاربەدەستان و خاوەن بیر و باوەڕیی فراوانی حیزبی لە تاران "قەرار و مەداریان" بەستبوو و بەچوونی قوام السلطنە بوو مۆسکۆ و کۆبوونەوە لەگەڵ ستالین و دەوروبەرەکەی ئەوی ڕۆژێ بە دەلیلی داتا ڕا و برینی خەڵکیان بەوە سارێژ دەکرد کە گوایا ژێرپێخستنی چارەنووس و ڕەنج و کوێرەوەری نەتەوەکانی کورد و ئازەربایجان بۆتە قوربانی و بەڵاگەردانی ئازادیی گەلی چین.

لەو لایشەوە حیزبی تودەی ئێران و دەستەکانی میللی تر کە پێشوو بە زمان و قەڵەم و قەول و قەرار پشتیوانیان لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی دوو نەتەوەی کورد و ئازەربایجان کردبوو تەنانەت بە جووڵانەوەی ئازادیی ئێرانیان ناودەبرد و ویستیان بەو دەلیلە پڕوپووچانە خۆحەشاردەن وەک کەوەکە سەریان لە بەفر گرتبوو لەشیان بەدەرەوە بوو و دەیانەویست ئەو ڕاستیە بشارنەوە کە لەو کاتەدا تەواوی هێزی ڕەش و بەدفەڕی شا- ئەمپریالیزم و دوژمنە سوێندخۆرەکان کلکیان لێک بەستبوو لە تارانەوە "بە دڵنیایی" ڕوویان کردە کوردستان و چەپەڵ کە زۆربەی بەرهەمی خەباتی نەتەوەکانی ئێرانیان بێ سوود و کەڵک هێشتەوە و غەدر و دوژمنایەتییەکی گرنگیان لەگەڵ حیزب و نەتەوەی خۆیان کرد.

بەداخەوە دەربیرین وەختێک لە گەریشانی هاتنەخوار کە ئاو لە ئاش بڕابوو. و کودەتای ١٨ی مورداد سەرکەوت. هەر ئەو دەمەش ئەیانتوانی بە ژیری و وریای هێز و تاقەتی خەباتی خرکەنەوە بە گۆڕینی هەڵوێست دەست بە پەلاماردان بۆسەر دوژمن بکەن بەڵام ئەو وەختیش هەرچەند بەڕێوەبەرانی ح.د.ک لەگەڵ گەلێک لە کادرەکانی حیزبی تودەی ئێران بەهۆی کۆکردنەوەی ئەسناد و بەڵگەی حیزبی بۆ نیشاندانی نادروستی ڕێگای ڕابردوو دۆزینەوەی ڕێبازێکی ڕووناک لەسەر ئەو دروشمانە:

١- تەقەلا بۆ هێنانەسەر کاری حکومەتی میللی دکتۆر مصەدەق.

٢- ڕەوا و وەڕووخستنەوەی میللیبوونی نەوت.

٣- بێلایەنی ئێرانی بە کۆمیتەی ناوەندی ح.ت ئێران پێشنیار کرا. بەڵام پێشنیارەکەیان لەژێرپێ هاویشت. هەروەها پێشنیاری بەڕێوەبەران و هەڤاڵانی ح.د.ک لەمەڕ گۆڕین و گواستنەوەی تەکنیک و تاکتیکی حیزبی لەوەوپاش. یانی تێکەڵکردنی ڕێگای خەباتی چەکدارانە لەگەڵ ڕێگای خەباتی شەقامی و پەرلەمانی. بەتایبەتی لە وڵاتی کوردستان و" ناوچەی فارس" وەپاشگوێ خرا و ئەیانەویست سەرلەنوێ کوێرە ڕێگای پڕ لە هەڵە و گێرەشێوێنی کۆنیان بۆ ح.د.ک بڕەنگێننەوە. لەو کاتەدا بوو کە مەسئولان و ڕابەرانی حیزب لەش و گیانی ح.د.ک یان لەو ڕابەرانە جوێکردەوە ڕێبازێکی تازە و نوێیان وەبەرچاوی خەڵک خستوو بە گوێی ح.ت ئێرانیان ڕاگەیاند کە:

"برامان برایەتی و چیغمان جودایەتی".

بەشی یازدەیەم

ح.د.ک و سیاسەتی دەرەوە

کۆنگرە بڕیاری دا ح.د.ک ئەبێ بەباشی و ژیری و گورجوگۆڵی لەو تەنگوچەڵەمەی سیاسیی و ئابووری ئێران و لە هەڵوێست و وەزعی تایبەتی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەتایبەتی لەگەڵ حکومەتە نیشتمانییەکانی بێلایەن، لەگەڵ دەوڵەتە پێشکەوتووەکانی گێتی، پێویستە کەڵک و سوود وەرگرێ و لەو هەل و فرسەتە مەزنە بۆ ڕزگاریی نەتەوەی کورد و نەتەوەکانی تری ئێران لە هیچ فیداکاری و گیانبازییەک دریغی نەکات. لەسەر ح.د.ک فەرز و پێویستە کە بەگوێرەی هەڵوێستی تایبەتی خۆی شارییەکی خەباتی چەکدارانە و ڕزگارکەرانە بۆ ئێران و نەتەوەکانی بدۆزێتەوە و بە شێوەیەکی شۆڕشگێڕانە بە هاوکاری و هاوخەباتی حیزب و دەستە سیاسییەکانی تری ئێران ڕەعمەڵی بینی.

ح.د.ک و شۆڕش

کۆنگرە بۆی ڕوون ببووەوە کە پێشگرتنی ڕێگای خەباتی پەرلەمانتالیزم و "هەڵبەزدابەزی شەقامی" بێجگە لەوە کە خەڵکی ئێران زیاتر دوچاری "سەرکوتی" و "ملکەچی و شل و شەکەتی و سەرشۆڕی" بکات (بە خیانەتێکی موسەلەم بە نەتەوەکانی دەژمێردرێت) سوود و کەڵکی نییە.

کۆنگرە سەلماندی کە ڕێگای خەباتی ڕاستەقینە ڕێگای ڕزگاریی نەتەوایەتی، خەباتی چەکدارانە و شۆڕشگێڕانەیە دژی ئیستعمار و چلکاوخۆرانی شاو حکومەتی تاران و تەفروتوناکردنی بناغەی هەیئەتی حاکمەی ئێران سەرمایەداری و دەرەبەگی گەورە.

بەڵێ تەنیا ڕێگای خەباتی چەکدارانە و شۆڕشگێڕانەی خوێناوییە کە لەسەر بیر و ڕاوێژێکی نوێ و تێبینییەکی ژیرانە ئەتوانێ تەنگوچەڵەمە و چارەڕەشی حیزبایەتی لەنێو خەڵکی ئێران بنەڕەت بکات.
یەکێتییەکی ئەوتۆ پتەو و نیشتیمانی بۆ ڕزگاری نەتەوەکانی ئێران تەنیا لەنێو کوورەی ئاگری شۆڕشدا وەدیدێت.
کۆنگرە بڕیاری دا کە لەسەرشانی ڕابەرانی ح.د.ک فەرز و پێویستە کە هەرچی لە توانایاندایە بە تەواوی هێز و بیر و ڕاوێژی حیزبایەتی بۆ گەیشتن بە ئامانجی مەزنی نەتەوەکانی ئێرانی تێکوپێکدان و ڕووخاندنی ڕێژیمی بۆگەنیوی شایەتی و هەڵوەشاندن و لەنێوبردنی یاسا ڕەشەکانی هەیئەتی حاکمەی تاران و شاخ و لک و پۆپەکانی لە سەرانسەری ئێران، ئەبێ لە تەواوی حیزب و دەستە سیاسییەکانی پێشکەوتووی ئێران بگێڕێتەوە و داوا بکات کە بۆ گەیشتن بە ئامانجی گشتیی کوێرەڕێگای خەباتی پەرلەمانتالیزم (کە تەواوی جەماوەر لێی ماندوو بوون و پێی وەستاون) تووڕهەڵدەن و ڕوو لە ڕێگای نوێی شۆڕشگێڕانەی ح.د.ک بکەن. بەدڵ و دەرونێکی خاوێن و بە بیر و هەستێکی تازە دەستی یەکێتی و خەبات بدەنە دەست ح.د.ک لەمەڕ وەدیهێنانی یەکێتییەکی پتەوی نیشتیمانی بۆ ئازادیی ئێران و ڕزگاریی نەتەوەکانی.

تەجروبەی شۆڕش لە کوبا و جەزائیر و گەلێک جێگای تر بە باشی وەدەریخست کە ڕێگای سەرکەوتنی شۆڕش بە هاندان و ڕێکخستنی چینی جوتیار و وەرزێر و کێشانی وان بۆژێر ئالای خەباتی چەک و چەکدارانە لە چیا و دەشت و کێو و پەیوەندی لەگەڵ چینە زەحمەتکێشەکان و بەشخوراوەکانی نەتەوایەتی لە شارەکان شۆڕش سەرناکەوێ و دەبەزێت. ئومێد و هیوابەستن بە خەباتی سەر شەقامی خەتایەکی گەورە و ڕەنجبەخەسارییەکی زۆری پێوەیە. هەروەها پێوستە بزانرێت کە خو و ڕەوشتی حیزبێکی سیاسی نەک لەڕووی گفت و گوفتار بەڵکو لە مەیدانی کردەوەدا نیشان ئەدرێت. لە ئێران ماوەی خەباتی خوێناوی گەلی ئێران دژی ئیستعمار و شا و نۆکەرەکانی ڕێگای پەرلەمانتالیزم تەنیا و تەنیا بە ڕێگای خەبات ئەژمێردرا چ بۆ "جەبهەی میللی" و چ بۆ "ح.ت" ئێران و چ

سەرچاوە
Serchawe

بۆ حیزب و دەستە سیاسییەکانی تر. لەو ڕێگایەدا تەنیا "جەبهەی میللی" بە ڕابەرایەتی موصەدق توانی بە قەول و قەراری خۆی عەمەل بکات و بیروباوەڕی خۆی وەدیبهێنێ و بەسەر ئەو ڕێگەیەدا بە حکومەت بگا و نەوت میللی بکا. هەروەها ئیستعمار و شا و هەیئەتی حاکمەی تاران وەهانکەهانک بخا و نیوەگیانی بکات. "جەبهەی میللی" گەرچی بۆ ماوەیەک توانی گەلێک کاری شۆڕشگێڕانە بکات بەڵام توانایی ڕاگرتن و پاراستنی ئەو هەنگاوە بەرز و شۆڕشگێڕانەی حکومەتی میللی دکتۆر موصەدقی نەبوو.

گەورەترین کۆسپ و بەرهەڵستی لەم بابەتەوە دووبەرەکی و ناکۆکی و لادانی بەڕێوەبەرانی ح.ت ئێران لەگەڵ جووڵانەوەی ئازربایجان و ئەوانیش لە حەیاتی بەربەستی لە پەلاماری ئەو دوژمنە هاوبەشی بکەن و ئەم لەپشتی جەبهە زەرەباتییەوە بە شێوەی تێکدەرانە و سابوتاژ لە دوژمن بدەن و خۆیان خستبووە گوێی گا و چوونەنێو خەونی سەرەمەرگەوە، بەو مانایە متەقیان لە خۆیان بڕی و هەتا بە ناوی نارەزایی بیروباوەڕی " شۆڕشگێڕانە و دیموکراتیانەیان" دەرنەبڕی ئا بەو جۆرە لەو دەمەوە تا ئێستا شا و ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستان و دوژمنانی هاوبەشی نەتەوەکانی ئێرانیان بەسەر بزووتنەوەی ئازادیخوازانەی گەلەکانی ئێراندا(؟) قوام السلگنە بە ڕیشی موبارەکی هاوپەیمانەکان و مۆسکۆ- تاران پێدەکەنی. خوو و ڕەوشتی سەرۆک و سەرانی ئەو جۆرە حیزبانە لەمەڕ "ئەودست ئەودەستکردن" بۆ وەشاندنی زەربە و "خۆگونجاندن" و "خۆدەرخستن" لە کاتی هەڵکەوتی شۆڕشگێڕانە لە پاشەڕۆژەکانی داهاتودا یانی ڕۆژانی ڕەش و تەنگانەی "کودەتای ۲۸ مرداد"دا ڕووناکتر و ئاشکراتر وەدیهات.

نەخشی شۆڕشگێڕی پێشەوا بارزانی

پێویستە بزانین کە هەر لەو کاتانەدا بوو کە قەومی بارزان لە کوردستانی گەرمیان بە ڕابەرایەتی پێشەوا بارزانی مستەفا لە قۆناغی خەباتی چەکدارانەی خۆیان بۆنێو کوردستانی کوێستان گواستبۆوە پاش ئەوەی کە تەجروبەی خوێناوی و پڕ لە شانازی ئەوان دژی ئیمپریالیزمی ئینگلیز و حکومەتی شای بۆگەنی و تۆپیوی عێراق لە کاتی پێویست و تەنگانە ح.د.ک بەکاری نەهێنا. بارزانیان بێ ئەوەی چەک دانێن بەسەر بەرزی و ژێری و گورج و گۆڵی دەستیان بە کشانەوەیەکی چەکدارانەی شۆڕشگێڕی بۆلای یەکێتیی شورەوی کرد کە نەتەنیا چەک و تەواوی هێزی حکومەتەکانی ئێران و عێراق و تورکیا و فرۆفێڵی ئیستعمار نەیتوانی بەرهەڵستیان بکات بەڵکو گشت پسپۆڕەکانی سیاسی و جەنگی دونیا لە دۆست و دوژمن لەمەڕ بەرزی بیر و ڕاوێژی چەکدارانە و شۆڕشگێڕانەی بارزانیان و پێشەوا مستەفا بارزانی کۆڵنەدەر سەریان تێدا سووڕماوە.

بەو هۆیەوە نەتەنیا ئابڕو و شەرەفی شۆڕشگێڕانەی نەتەوەی کوردیان کڕِیەوە بەڵکو دەرسێکی مەزنی مرۆڤایەتی و بەرهەڵست و سەربەرزی بوو بۆ هەموو تێکۆشەرانی خەباتکەری گێتی.

ئەو کردەوە شاز و پڕ لە قارەمانێتییە بۆتە ئاڵای سەربەخۆیی بیر و باوەڕی نەتەوەی کورد و بەو پەندە قووڵ و جوامێرانەیە نەتەوەی کوردی بە دونیای ڕاگەیاند کە "پۆلێکی سیاسی و چەکداری یەکگرتوو، ژیر و پتەو لەژێر سێبەری بیر و ڕاوێژی مرۆڤێکی فیکری و جەنگی ئەو توانی نەتەنیا لەگەڵ لەشکرێکی پڕچەکوچۆلی دەوڵەتێک بەربەرەکانی بکات و ڕووسوور و سەربەرز سەرکەوێت بەڵکو توانای ڕووخاندن و تێکدانی ئەو حکومەتانەشی هەیە کە بە هەموو چەکوچۆڵ و تفاق و پارەیەک لەلایەن دەوڵەتە گەورەکانی ئیستعماریش یارمەتی بکرێن. بەڵام زۆر لە سەرۆک و ڕابەرانی ئەحزاب و دەستە سیاسییەکان کە لەمەڕ بەهەڵەچوون لەسەر بیر و باوەڕی نێوخۆوە لادان لە ڕێبازی کردەوە و عەمەلی شۆڕشگێڕانە و چەکدارانە و لە ڕۆژ و کاتی تەنگانە و پێویستدا دەستەوئەژنۆ لە دوژمن ڕادەمێنن، داماو و کەساس و "بەستەزمان" و "حەپەساو" و خۆیان بۆ گەل و حیزب بێکەڵک و سوود دەهێڵنەوە. لێرەدا پێویستە بە سەربەرزییەوە بڵێین کە زۆربەی ئەو هەڤاڵانەی کە لە ماوەی حەڤدە ساڵی ژیانی ڕابردووی حیزبمان خاوەن بیر و ڕاوێژێکی ژیر و پتەو، خاوەن مەسئولیەت و ئەرک و خاوەن قەڵەم و دڵ و دەروونێکی خاوێنی مرۆڤایەتی و کوردایەتی بوون لە ماوەی ئەو ١٩ساڵەی خەباتدا. بیر و کردەوەی سەرۆکی فیکری بارزانی‌یان لەیاد نەکرد. هەر ئەوانەی ئاڵای یەکێتی، خەبات، سەربەخۆیی و دیموکراتییان لەدەست دوژمن ڕفاند و کۆڵان بە کۆڵان، شار بە شار و پایتەخت بە پایتەخت لەسەر شان و شەپیلکی خوێناویی خۆیان ڕاگرت و پاراستیان تا گەیاندیانە سەر لوتکەی شاخەکانی زاگرۆس و لەنێو دڵ و هەناوی دووەمین کۆنگرەی ح.د.ک بەرزیان کردەوە.

لەنێو نوێنەرانی کۆنگرەدا کەم نەبوون ئەوانەی کە لە زیندان و ڕەشەچاڵەکانی تاران وەک "قزڵ قەڵا" و "لەشکری دووی زەرهی" و "قەصری قاجار" جەزرەبە و ئەشکەنجە و چەرمەسەرییان کێشابوو و هەزاران کۆسپ و کوێرەوەری و هەڕەشە و گوڕەشەی دوژمن سەربەرزی و ژیری و بیر و باوەڕی مرۆڤایەتی و کوردایەتیی وانی تێکشکاندبوو.

لادانی کۆمیتەچییەکانی حیزبی تودەی ئێران

هەروەها لە کۆنگرەدا کەم نەبوون ئەو نوێنەرانەی کە بە بیر و کردەوەی خۆیان شاهیدی زیندووی لادان و بەهەڵەچوونی سەران و ڕابەرانی حیزبی تودەی ئێران لەدەوری هاتنەسەرکاری حکومەتی ڕەشی "ڕەزم ئارا" و

سەرچاوە
Serchawe

بەربەرەکانی لەگەڵ دروشمی "میللی کردنی نەوت" و تووڕهەڵدانی نفوزی ئابووری و سیاسی ئیستعمار ئینگلیز لەنێوان "دکتور محمد مصدق" و هاورێ و هاوخەباتەکانی وی لە "جەبهەی میللی"یان دەکرد. و لە کاتی تەنگانە و گرنگی مێژووی و نەتەوایەتیدا بە دروشمی چەوت و چەپەڵ و نالەبار ئاوایان بە کورگەی ئاشی دوژمنانی سوێندخۆری نەتەوەکانی ئێراندا دەکرد.

لە کاتی گرنگدا کە دکتۆر مصەدق بۆ بەربەرەکانی لەگەڵ میلیتاریزم و دیکتاتۆری لە تەواوی حیزب و دەستەکانی سیاسی لەنێو "مەجلیسی شورای میللی"دا داوای دەکرد کە هەموو لەڕێگەی خەباتی نیشتیمانی یەکبگرن. زۆربەی سەرانی ئەو حیزبە لەباتی تێکەڵبوون و خۆتێکێشان لە خەباتی گشتیی نەتەوەکانی ئێران گوێیان بۆ زرموهوڕی چەکمەی دیکتاتۆری "ڕەزم ئارا" شل کردبوو. هەر ئەو لادانە ڕابەرانی ح.ت ئێران لە کۆنگرەی دووەمی حیزبی تودە بە کەموکورتی بڕیاری لەسەر درابوو بوو بە هۆی هەڵوێستێکی چەوت و نەوایەتی ئێران، بە سەرۆکایەتی موصەدق بوو ئەو حیزبەی کە چەندیەتی کۆمەڵایەتییەکی باشی پێکهێنابوو. بەڵام لەمەڕ چۆنیەتی شۆڕشگێڕانەی حیزبی داماو و کەساس کەوتبوو و لە ڕۆژی تەنگانە و پێویستدا شعور و فامی دیتنەوەی ئەو، "ئاڵقەزنجیرەی کە بە هۆی وەدەستهێنانی ئەو تەواوی لەشی زنجیرەکە ڕادەکێشرێت" نەیانبوو.

مەسەلەی جوتیار و گیروگرفتی ئەرزی

کۆنگرە لەسەر وەزعی ڕەش و ناکۆک و ژیانی نالەباری جوتیار و توێژە زەحمەتکێشەکانی لادێ بڕیاری دا کە گۆڕانی ژیانی تاڵ و پڕ لە نەگبەتی ئەوان پێویستە بە بیر و ڕاوێژێکی تێبینانەی زانستی چارەبکرێت. زەویوزار و ئاو و بەرهەم بەبێ هێزی باسک و کوێرەوەری جوتیار و ئارەقەی نێوچاوانی وی هیچ کەڵک و سوودێکی لێ وەرناگیرێ. "دەرەبەگی" کە نیشانەی پاشکەوتوویی و چارەڕەشی ئەبێ لە بنەڕەتڕا هەڵقەندرێت. ڕیفۆرمی (ڕواڵەت) ئەرزی کە ناوی "اصلاحاتی ئەرزی" لەنێو ئێراندا کراوەتە ڕاوێژ و باو.

شێوەیەکی "ئاڵۆز" و تێکدان و هەڵوەشاندنی پەیوەندی زاڵمانەی نێوانی "ئەرباب" و "ڕەعیەت" لە ئێراندا بەدەست تاقمێکی نارازی و ئیصلاحخواز پێشنیار کرا بۆ دامرکاندنی دەماری خەباتی شۆڕشگێڕانە لەنێو جوتیاران و زەحمەتکێشانی لادێکانی ئێران. فئودالیزم و دەرەبەگی گەورە کە لە ئێران پاڵی وەپاڵی حکومەتی شا و ئیستعمار داوە وەخەتێک ژیان و ئاغایەتی خۆی لە مەترسیدا دیت دەستی بە فڕوفێڵ و بەرهەڵست کرد تا گەیشتە ڕادەیەک کە بە یارمەتی شا و ئیستعمار و بێ هێزی خەڵک توانی ئەرک و تەقەلای ئەو تاقمەیەی کەڵک و سوود بکا و لە

زۆربەی جێگاکان نەتەنیا لە شوێنی داندراوی خۆی لایدا بەڵکو بۆ سەرکوتکردن و ئاژاوەنانەوە (لەنێو خان و دەرەبەگەکانی قەشقایی و بویر احمدی و مەسەنی لە فارس) و دووبەرەکی و تەفرەقەی سیاسی (لەنێو خان و دەرەبەگەکانی کوردستان) و هەروەها بۆ سەرخستن و لاواندنەوەی دەرەبەگەکانی (ژوالفقاری لەزەنگان) نەخشەی شەیتانی خۆی عەمەلی بکات بێ ئەوەی کە تویژی جوتیار بە ئاواتی خۆی بگات. لە هەندێ جێگا کە زۆر بە کەموکورتی بە شێوەیەکی وەپاشکەوتوو پارچە زەوییەکیان بەسەر جوتیاردا دابەش کردووە لەبەرئەوە کە خۆی ئازاد نییە و لەژێر سێبەری حکومەتێکی دڵسۆز و نیشتیمانیدا نییە هیچ دوارۆژێکی ئەمین و ئارام و بەختیار و کامەران شک نابات.

شێوەیەکی شۆڕشگێڕانە دابەشکردنی زەویوزار و لەبەینبردنی پەیوەندی زاڵمانەی "ئەرباب" و "ڕەعیەت" کە بۆ ح.د.ک لەپێشدایە بە لێکدانەوەیەکی قووڵ و تێبینییەکی نەتەوایەتی بەستراوەتەوە بە ڕزگاریی سەرزەمینی کوردستان لەدەست داگیرکەر و چەوسێنەر و گەڕانەوەی زەویوزار بە خاوەنی ئەسڵی کە ٩٠% دانیشتوانی کوردستان پێکدەهێنن و ئەو لە ٩٠% ڕەگ و پێست و لەش و خوێن و ئێسکی حیزبی دێموکراتی کوردستانیان پێکەوەناوە.

کۆنگرە دەریبڕی کە تەنیا حیزبێکی شۆڕشگێڕ بەهۆی دامەزراندنی حکومەتێکی دیمکراتی ڕاستەقینەی نەتەوایەتی ئەتوانێ ئاساری زوڵم و زۆرداری کە هەزاران ساڵە باوە لەبین ببا و جوتیار و وەرزێری کورد خاوەن زەویوزار و سەربەخۆ و ئازاد و بەختیار بکات. ئاغاوت و عەشیرەتە نیشتیمانپەروەرەکان پێویستە تا گەیشتن بە حکومەتێکی دیموکراتی و نیشتیمانی کورد هەڵوێستی خۆیان بەرانبەر بە ڕێوشوێنی سیاسیی و ئابووریی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە کردەوە و کردار لەئاست چینی زەحمەتکێش و کوێرەوەریکێشی دێهات ڕووناک بکەنەوە و خۆیان نەکەنە داردەست و وەرگێڕکەی حکومەتی بۆگەنی شا و ئیستعماری ڕزیوی بێگانە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان لەجیاتی "اصلاحاتی ئەرزی" بێجێ و ڕێگا "شۆڕشی ئەرزی" یانی ڕزگاریی یەکجاری و پتەوی خودی جوتیار و سەرزەمینی بن پێی جوتیار و گشت دانیشتوانی کوردستان دەخاتەبەرچاو. هەروەکی ئەو ڕێبازە لە پرۆگرام (مەرامنامە)ی حیزبماندا بە جۆری خوارەوە دەنووسێت:

"حیزبی ئێمە سوودی خۆی لەوەدا دەزانی کە لەڕێگای خەبات و ڕزگاریی کوردستان لە خان و خاوەن مڵکەکانی بەشەرەف و کوردپەروەر بگیرێتەوە کە پشتی "حکومەتی تاران" بە تەواوی بەردەن و بە دڵێکی خاوێن و بیر و باوەڕی کوردانەوە خۆیان لە باوەشی دایکی نیشتیمان و ڕێبازی کوردایەتی بهاوێژن و پاڵ وەپاڵی حیزبی

دێموکراتی کوردستان، حیزبی ڕزگارکەر و شۆڕشگێڕی نەتەوەی کورد، بەدەن و دەستی خەباتی ئەندامانی حیزب لەدەستگرن و بۆ ڕووخاندنی ئیستعمار و "حکومەتی تاران" لە کوردستان و سەرتاسەری ئێران هاوخەباتی حیزبمان بن. جا بۆیە ح.د.ک لەمەڕ ئیصلاحاتی ئەرزی لە کوردستان بە شێوەیەکی کۆمەڵایەتی و زانستی کوردانە هەنگاو هەڵدەهێنێ.

ح.د.ک لەسەر ئەو بیر و باوەڕەیە کە زەویوزار و کشتوکاڵ و دار و دەوەن و ئاوەکانی کوردستان مافی نەتەوەی کوردە و مافی ڕەنێوهێنان و دابەشینی ئەرز بەتایبەتی لە مافە تایبەتییە هەرە گرنگەکانی حکومەتی دیموکراتی کوردە کە بەهۆی بەڕێوەبەرانی ح.د.ک وە وەدیدێت. ئەو کاتەیە کەحاکمەیەتی نەتەوایەتی و حیزبی دێموکراتی کوردستان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە ئەرز و ئاو و زەویوزار و دار و دارستان دادەبەشێت. (مادەی ٣٩- بەندی نۆیەم - بەشی شەشەم).

بۆ یەکەم جار لە مێژووی حیزبی دێموکراتدا کۆنگرەی دوو مەسەلەی دیموکراتیزە کردنی ئێرانی بەستۆتەوە بە وەدیهێنانی مافەکانی گەلی کورد و باسی حکومەتی فیدراڵی و فیدرالیزە کردنی ئێران دەکات، ئەوەی ڕێبەرانی ئەو حیزبە پاش چل ساڵ بەو دواییە گەڕانەوە سەری.

د. یاسین سەردەشتی

دوازدەیەم

لەمەڕ ناوەندیەتی حیزب

کۆنگرە دەریبڕی کە بەهۆی فشار و گرتن و بڕین و نەبوونی هەل و فرسەت ح.د.ک نەیتوانیوە کۆنگرە پێکبێنێت و خاوەن مەرکەزییەتێکی قانونی هەڵبژاردەی کۆنگرە یانی کۆمیتەی ناوەندی و خاوەن قانون و یاسای حیزبی یانی پرۆگرام ببێت. هەر بەو بۆنەیەشەوە ح.د.ک دوچاری گەلێک لادان و بەهەڵەداچوون و گێرەشێوێنی ئەندامان و هێندێک لە کادرەکانی خۆی بوە: "چەپگەری" و "ڕاستگەری" سەردەمانێک ناکۆکی و نالەباری لەنێو حیزب خستبۆوە. ڕابەرانی حیزب هەر گیروگرفت و دەرچوون لە شوێنی خۆیان و بەند نەبوون لە جێگایەکی تایبەتی و هەروەها دەربازبوونی هەندێک لە هەڤاڵانی ڕابەر بۆ ناوچەی تر و گواستنەوەی قۆناغی خەبات. جاروبار بۆتە هۆی شێوەیەکی کاری فەردی.

بێجگە لەکەموکووڕی سازمانی و گیان و لەشی حیزب لەلایەن دوژمنانی جۆربەجۆر و ڕەنگبەڕەنگ وەبەر شاڵاو و لێدان دراوە لەلایەک ئیستعمار و حکومەتی شا بۆ تێکشکاندنی لەشی ح.د.ک زۆربەی فشاری دڕندانەی خۆی لە ڕێگای جەزرەبەی زیندان و کوشتن و بڕین و جاسوسی و، بەتەواوی هێزە ڕەشەکانی خۆیان ویستویانە لەشی حیزبی ئێمە زامار و بریندار و درماوی بکەن.

لەلایەکی ترەوە دوژمنانی بیر و باوەڕی حیزبی بە پڕوپاگەندە و درۆ و دەلەسە و کڕین و بەهەڵەبردنی هەندێک ناسراوی ڕووڕەش کە وەختی خۆی بە "گرتنیک" سەری خۆیان بۆ خزمەتی سازمانی "ئەمنیەت" شۆڕکردەوە. و لە کاتێکدا هەم لە تورەکەیان دەخوارد و هەم لە ئاخوڕ و گەلێک کارەساتی دیکە، ویستوویانە گیانی حیزبی ئێمە دوچاری مەترسی و ئازار و عەزاب بکەن. و بۆ تێکدانی ڕیزی حیزب لە هیچ گێرەشێوێنییەکی چەوت و چەپەڵ کۆتاهی و درێغیان نەکردووە.
ئەو دوو چەشنە دوژمنانە گەرچی لە دوو لا و لەلایەن دوو تاقمی ناجۆر لە گیان و لەشی حیزب بەربەرابوون بەڵام مەبەست و ئامانجی هەردووکیان لەنێوبردن و کوژاندنەوەی ئاگری خەباتی ح.د.ک بووە. کە ئەو ئاواتەی خۆیان دەبەنە بن گڵ و ژێر قەبری.

کۆنگرە بڕیاری "لێبوورین و بەخشینی" ئەو تاقمە کوردپەروەرانەی دەربڕی کە هەست و دڵ و دەروونی بیر و باوەڕی کوردایەتیان پاک ماوەتەوە. بێجگە لەو کەسانەی کە بە جاسوسی و خیانەت دەستیان ئالودە کردووە. ڕێگای گەڕانەوە و لێبوورین بۆ ئەو دەستە کوردپەروەرانە کراوەتەوە کە پاش دەربڕینی پەشیمانی و هۆی بەهەڵەچوونیان لە کارەساتەکانی ڕابردوو بە دڵ و دەروونێکی خاوێن و بیر و باوەڕێکی تازە خۆیان لە باوەشی ح.د.ک باوێژنەوە.

مەسەلەی نەتەوایەتی

کۆنگرە لەسەر مەسەلەی نەتەوایەتی بە شێوەیەکی تایبەتی و بەرژەوەندانە و تێبینییەکی زانستی دوا. نەتەوەگەری و زوڵم و زۆرداری نەتەوەیەکی بەدەسەڵات و لەسەر حوکم بەسەر نەتەوەکانی تری ئێران (کە لەمەڕ سەرزەمین و عەرد هاوبەشییەکی گرنگیان هەیە و هەرکامیان خاوەن زمان و مێژوو و خو و ڕەوشت و لیباس و ئاکار و سوننەتی تایبەتین) لەمێژ زەمانەوە لە "ئێران" باو و بەردەوام بووە. "انقلابی مشروطیت" تەنیا مەبەستی تێکدان و سەرنخونکردنی پاشایەتی قاجار نەبوو، بەڵکو هەڵوەشاندنی دەسەڵات و زۆرداری حکومەتی "مەرکەزی" یانی ئاغایەتی نەتەوەی زاڵ بەسەر نەتەوەکانی تری خستەبەر چاو، بەڵکو داوای هاوبەشییەکی ڕاستەقینەی

سەرچاوە
Serchawe

نەتەوەکانی لەنێو حکومەتی تاراندا دەکرد، (بۆ ڕێکوپێکخستنی حکومەتێکی دیموکراتی و برایەتیی هەموو نەتەوەکان لەمەڕ کاروباری سیاسی و جەنگی و هتد) هەروەها سەربەخۆیی نەتەوە و قەومەکانی "ئێران" کە بریتییە لە "ایالت و ولایت" بوون، بە شێوەیەکی گرنگ خرایە نێو قاڵبی قانونەوە بە ناوی "قانونی اساسی ئێران". هەروەها مەبەست لە مافی هێنانەسەر کاری "ئەنجومەنی ایالتی و ولایتی" لە قانونی ئەساسی کە بەرهەمی خوێناوی "انقلابی مشروطیت"بوو، وەدیهێنانی ئەو ئاواتە مەزنەی سەرەوە بوو کە لەنێو دەوڵەتەکانی ئەورووپادا بە AUTODETERMINATION, AUTONOMIE لەقەڵەم دراوە.

پاش لەنێوچوونی بەرهەم و سەمەری "انقلابی مشروطیت" بەتایبەتی دوای کۆتایی ١٢٩٩هێنانە سەر تەختی پاشایەتی ڕەزاخان بەدەست ئیستعمار، نەتەنیا نەتەوەکانی کورد و ئازربایجان و عەرەب بەڵکو خودی نەتەوەی "فارس" کە بناغەی زۆرداری و دیکتاتۆری پاشایەتی لە تاران لەسەر سنگی ئەو دامەزراوە، نەتەوەکانی تری دەچەوساندەوە، دوچاری ڕووڕەشی و کەساسی و زوڵم و زۆری کرد. شا و هەیئەتی حاکمەی تاران کە چڵکاوخۆر و نۆکەری ئیستعمارن، نەک گوێی خۆیان بۆ لەکارخستن و وەدیهێنانی ئەو بەشە گرنگەی "قانونی ئەساسی" شل کردووە، بەڵکو بەتەواوی هێزی ڕەش و فڕوفێڵ لە هیچ بوختان و ساختەچییەتی و گێرەشێوێنی لەم بارەوە گوناهی ناکەن.

ڕوودانی جووڵانەوەی نەتەوایەتی کوردستان و ئازربایجان لە ساڵانی ٢٤-١٣٢٥ بێزاری نیشاندان وەدەربڕینی هەست و قینی نەتەوەکان دژی دیکتاتۆری شا و حکومەتی تاران بوو. بۆ یەکەمین جار لە ئازربایجان و کوردستان بەگوێرەی "قانونی ئەساسی" دەستیان کرد بە وەکارخستنی "ئەنجومەنی ایالتی ولایتی" و وەدیهێنانی مافی نەتەوایەتی بە مانای AUTONOMIE (ئۆتۆنۆمی). بەڵام هەموو شاهید بووین کە حکومەتی شا و ئیستعمار بۆ پارستنی تاڵان و خوێنمژیی خۆیان چ بەزم و ڕەزمێکی خوێناوی و دڕندانەیان گێڕا، و حازر نەبوون مافێکی نەتەوایەتی کە دەیان ساڵ لەمەوبەر بە هێزی چەکدارانە و شۆڕش و گەلەکانی ئێران قانوونی کرابوو، مەبەستی مافی (اتونومی- خودمختاری) بە ئاشکرایی و ڕووناکی تێدا گونجاندرابوو، بیننەدی.

پێویستە سەرنج بدرێت کە حکومەتی شا و ئیستعمار نەک تەنیا لەم بابەتەوە، بەڵکو بۆ بەشەکانی تریش لە "قانونی ئەساسی" نرخی بەرزەگایەکیشی بۆ قایل نەبوون. وەختایەک حکومەتی میللی مصەدق بۆ پاراستنی مافی گەل و حکومەتی خۆی (بەگوێرەی "قانونی ئەساسی" کە دەڵێ "شا حەقی نییە حکومەت بکا بەڵکو تەنیا حەقی شایەتی هەیە و سەرۆک وەزیر لە بەرامبەر مەجلیس و قانوندا لێپرسراوە و مەسئولیەتی هەیە. شایەتی مەقامێکی

تەشریفایەتییە و تەواوی وەزیران لە بەرامبەر سەرۆک وەزیردا مەسئولن نەک لە موقابل شادا..") بیر و باوەڕ و کردەوەی خۆی بەدەرخست. هەموو دونیا شاهید بوون کە ئیستعمار و شا چڵکاوخۆرەکانی کارەساتێکی خوێناوی و چەوت و چەپەڵیان بەسەر حکومەتی میللیدکتۆر مصەدق و گەلی ئێران هێنا.

جا لێرەدا بە باشی و گرنگی ڕوون دەبێتەوە کە: هێنانەسەرکاری حکومەتێکی دیموکراتی لە ئێران بەستراوەتەوە بە وەدیهێنانی مافی نەتەوەکانی ئێران و ئەو دوو مافە لێک ناپسێندرێتەوە. ئەگەر هاتو بە چاوێکی زانستی و کۆمەڵایەتی لەو بابەتە بڕوانین بە باشی دەرئەکەوێ کە پاش دامەزراندنی حکومەتێکی یەکگرتووی نەتەوایەتی و دیموکراتی لە ئێران، فەرز و پێویستە کە تەواوی ئەو هەرێم و بەشانەی ئێران بە کورد و فارس و ئازربایجانی و عەرەب بەگوێرەی هەڵوێست و وەزعی تایبەتی نەتەوایەتی:

- کە بریتییە لە: هاوبەشی زمانی و مێژوویی هاوبەشی ژیانی ئابووری و کۆمەڵایەتی
- هاوبەشی سەرزمین و عەرد
- هاوبەشی ئاکار و سوننەت و کار و خەباتی نەتەوایەتی، ئەی مافی حوکمدانان و حوکمکردنی نێوخۆیی
- مافی دانانی یاساکانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و فەرهەنگی و هتد
- بە سەربەستی و سەربەخۆیی نەتەوایەتی وەدیبێت.

هەروەها مافی هەڵبژاردنی ژمارەیەک لە نوێنەرانی ژیر و تێگەیشتوو و خاوەن بیر و ڕاوێژ لە هەر نەتەوەیەک بۆ دانانی پارلمانێکی خۆوڵاتی و حوکمڕەوای نەتەوایەتی؛ چ بە ناوی حکومەتی ئۆتۆنۆمی و چ بە ناوی حکومەتی فیدراڵی (یەکگرتوو) کاروباری سیاسی و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی و نەتەوەیی خۆی بەڕێوەبەرێت. هەروەها نوێنەرانی تایبەتی ئەو نەتەوانە لە حکومەتی مەرکەزی و لە "پارلمانی گشتیی نەتەوەکان" بەشدار و خاوەن مافی تایبەتی بن.

ڕێگای ڕزگاری و خۆشبەختی و بەرزیتی "ئێران" و تەواوی ئەو وڵاتە زڕنەتەوانە (کپیر الملە) بە لێکدانەوە و حەلکردنی "مەسەلەی میللی" بەو شوێن و ڕێبازە گرنگانەی ح.د.ک بەستراوەتەوە کە لە مادەکانی ٤ و ٥ی پرۆگرامدا بڕیاری لەسەر دراوە. جا بۆیە ح.د.ک لە کۆنگرەدا بۆی وەدەرکەوت لەمەڕ وەدیهێنان و ڕووناککردنەوەی ئەو حەقیقەتانەی سەرەوە ئەبێ لە تەواوی حیزب و دەستە سیاسییەکانی پێشکەوتوو و لە گشت گەلەکانی ئێران بگێڕێتەوە و داوا بکا کە: لە پێناوی پەیوەندییەکی پتەو و بنەڕەتداری نیشتمانی و تێبینی و بیر و ڕاوێژێکی

دونیاپەسند- دەستی شۆڕشێکی چەکدارانە بدەنە دەست یەکتر و لەڕێگەی هەڵوەشاندن و تێکوپێکدانی بناغەی زوڵم و زۆرداری حکومەتی ڕەش و چەپەڵی شا و ئیستعمار. هەل و فرسەت لەدەست نەدەن.

دووەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان

کۆمیتەی ناوەندی

سەرماوەرزی ١٣٤٣ (نوامبر ١٩٦٤)

ئەمەش دەقی بڕیارەکانی کۆنگرەی دووەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان:

دووەمین کونگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەنێو لوتکە چیاکانی زاگرۆس بەژێر بەفر و باران و بۆرانەوە بە ڕیزێ تەقەی ٢١ گوللە و ڕەشاش بە یادی ئەو هەڤاڵە سەربەرز و تێکوشەرانەی کە لەنێو ڕەشە چاڵە بەندیخانەکانی "حکومەتی تاران"دا سکوتی نێو دۆڵ و شیوەکانی شکاند و چیاکان هاودەنگ لەگەل پێشمەرگەکانی حیزبمان بە یادی هەڤاڵانی بەدیلگیراومان ٢١ جار ئەوانیش وەڵامیان بە دەنگدانەوە بۆ ناردینەوە. دوای سکوتی ٥ دەقیقە بێدەنگی بە یادی شەهیدانی ڕێگەی ئازادیی کورد و ڕزگاریی کوردستان ماتەمینێکی کاتی باڵی بێدەنگی بەسەر کۆبوونەوەی نوێنەرانی کۆنگرەدا کیشا و لەپاش خوێندنی سورەتی فتح (انا فتحناک...) لەلایەن هەڤاڵێکی نوێنەر، سروودی خەباتی نەتەوەی کورد "ئەی ڕەقیب هەر ماوە قەومی کوردزمان" لەلایەن پۆلێک نوێنەری کۆنگرە خوێندراوە.

ئەو ڕیزە مراسمە و پێکهاتنی پرۆگرامی کۆنگرە بە ڕێکوپێکی هەست و کوڵ و کۆی هەموو نوێنەرانی کۆنگرەی هێنابووە جۆش و کوڵەوە. لەپاش ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی دەستووری کاری کونگرە لەلایەن هەیئەتی سەرکردایەتی کۆنگرە ڕاگەیەندرا. کۆنگرە لەژێر دروشمی: یەکیەتی، خەبات، سەربەخۆیی و دیموکراتی لەپیناوی خەبات بۆ ئازادیی و ڕزگاریی کورد و کوردستان ئەو ڕیزە مەبەست و بڕیارانەی خوارەوەی دا:

١- كۆنگره به بڕیاری گشتی تاییدی ڕاپۆری كۆمیتەی ناوەندی كرد.

٢- به دەنگی گشتی تاییدی شەشەمین كۆنگرەی پارتی دیموكراتی كوردستان و بڕیاراتی ئەو كۆنگرەیەی كرد.

٣- بڕیاری لەسەر تاییدی سیاسەت و هەڵوێستی گورج و هەڵسووڕانەی بەڕێوەبەرانی پێشوی حیزبی دا بۆ پشتگیری له شۆڕشی كوردستانی گەرمین.

٤- نوێنەران بەگشتی سوپاس و تەقدیری ناوەند و بەڕێوەبەرانی حیزبی كرد بۆ دەوری دڵسوز و هەڵسووڕیان به یارمەتی ماددی و مەعنەوی و گیانی به شۆڕش له كوردستانی گەرمین.

٥- كۆنگره ئەو ڕیزه بڕیارانەی خوارەوەی لەمەر جاسووس و خائینەكان و دەسته و دەستەبەندی و حیزبسازەكانی گێرەشێوێن و ناحەزی ڕیزی حیزبی دێموكراتی كوردستان دەركرد:

ئـ) كۆنگره بەیانی برواری ١٣٤٣.٠٧.١٢ حیزبی تایید كرد كه لەنێو ئەو بەیانەدا لەژێر عینوانی "لادان و سەرشێواوی چەند خۆپەرستی ناجوامێر به ناوی كۆمیتەی ساخكەرەوە" دەستەبەندییەكانی دژی حیزبمانی تیدا ناو برا و مەحكوم كران. و حوكمی "خایین"ی بەرامبەر به زۆربەی هەڵسووڕ و بگیرەكانی ئەو تاقم و دەستانه و چەند لەوانەی به "جاسووس" و "بەكرێگیراو"ی ناسین.

ب) هەروەها كۆنگره ڕەحمانی قاسملوو عەبباس ئەنوەری به خایین و دزی نێو حیزب ناسی و پاش ماوەیەک دزی و خیانەت دەستیكرد به جاسووسیكردن و هاتوچوو و دراووەرگرتن له ساواک (دەزگای جاسوسی حكومەتی تاران).

ج) هەروەها كۆنگره حوكمی جاسوسی و خیانەتی بەسەر چەند كەسیكدا كه ڕۆژانه ئەندامی حیزب بوون و جاسوسی و خیانەتیان به ڕێبازی كوردایەتی و حیزب كردووه ناوی هەموو ئەو جاسوس و خایینانه له دەفتەرخانەدا به ناوی لیستی ڕەش دەمێنێتەوە.

٦- "كۆمیسیۆنی لێبوردن" بو پێڕاگەیشتن به داوای لاداوەكان و لێكوڵینەوە ڕاده و عاستی زەرەریان بۆ خەبات و یەكیەتی حیزب و وەرگرتنەوەی ئەوانەی كه به نووسراو پەژیماننامەی خۆیان بنووسن و "كۆمیسیۆنی لێبووردن" و كۆمیتەی چاودێریی بەرز قەناعەتی بەوە هاتبێ كه ئەو برا لاداوانه عیبرەتگیر بوون، ئەو برایانه وەردەگرینەوە.

٧- لەسەر داوای پشتگیرانەی زۆربەی نوێنەرانی کۆنگرە بڕیاردرا بە شێوەی توند و گورج و بە کردەوە دوایی بدرێ بە ڕێگری و چەتەبازاری و دزی لە ناوچەی کوردستان و سنوورەکان کە بە هاندان و هاودەستیی هێندێ دەستەی بەرەڵلا و خوێڕیکراوی سیاسی و لە هێندێ جێگا بە پێوەندی لەگەڵ ساواک، دەزگای جاسوسیی حکومەتی تاران، حاڵی خەڵکیان پەرۆش و هێندێ خاووخێزان لە ناوچەکانی مەریوان، بانە، بۆکان، تورجان، سەقز، سەردەشت و مەهاباد مجبور بە کۆچکردن لە لادێکان ڕا بۆ شارەکان کراون، ئەوەش مەبەستی وەڕەزکردنی خەڵکی کوردستان لە چەک و چەکداری و شۆڕشی کوردە.

کۆنگرە بڕیاری دا کۆمیتەی ناوەندی بە پشتیوانی نەتەوەی کورد و یارمەتی ماددیی و مەعنەویی خەڵکی بەشەرەفی کوردستان و دۆست و ئەندامانی حیزب، کۆتایی بە باوی دزی و ڕێگری و خانەبگیری بێنێ. هەروەکی کۆنگرە تەقدیری بەڕێوەبەرانی حیزبی کرد بو هەڵوێستی ناحەزی بە کردەوە و ئیجرائاتی توندی لەسەر دز و ڕێگرەکان.

٨- کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژاردراوی دووەمین کۆنگرە پێی ئەسپاردرا کە بە ناوی کۆنگرەوە ڕیزە پەیام و نووسراوەی ناسێنەری شیعار و ئامانج و خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان بو پێشەوای کوردستان، بۆ پارتی دیموکراتی کوردستانی تێکوشەری "گەرمین"، پارتی دیموکراتی کوردستانی نەبەزی "سوریە" و پیاوە بەدیمەن و هەڵکەوتووەکانی کوردپەروەری کوردستان و شەخسییەتەکانی نیشتمانی و هێندێ سەرۆکی حکومەتەکانی بێگانە ساز بکرێت و لەگەڵ بەیان و بڕیاراتی کۆنگرە و پرۆگرامی ح.د.کیان بۆ بنێردرێت.

٩- کۆنگرە تووڕەیی و ناڕەزایەتی دەربڕی بەرامبەر بە هەڵوێستی کورد فرۆشانەی "مەکتەبی سیاسیی پێشوو" و دەرکراو، ابراهیم احمد و دارودەستەکەی، بۆ ناحەزیکردن لەگەڵ کادرە تێکۆشەرەکانی حیزبمان لەسەر داوای دەزگای جاسوسی حکومەتی تاران (ساواک) و پەیمانی سەنتۆ بەهۆی جاسوسانی ناسراو وەک سەرهەنگ عیسی پەژمان، سەرهەنگ مەنسورپوور، سەرهەنگ مدرسی و عباس ئارام و هاتوچووی ناوبراوان بۆ ماوەت، گردەرەش، ئیساوی و مالومە. دانی "حەق"ی ناحەزی بە مامۆستا ابراهیم احمدی هەڵاتووی غەزەبی پێشمەرگە و نەتەوەی کورد کە وا ئێستا لە ئوتێلەکانی تاران و دەربەندی شەمیران لە باوەشی "ساواک" و "سەنتۆ" سەرخۆش و بەدمەستی خیانەتەکانیەتی بە کورد. هەروەکی لە بەیانی ٦مین کۆنگرەی سەربەرز و سەرکەوتووی پارتی دیموکراتی کوردستان لە قەڵادزی دەنووسیت: "...بە تەواوی بۆ کۆنگرەی شەشەمی پ.د.ک روون بووە کە (م.س)ی دەرکراو و زۆربەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی لابراو پەیوەندیان بە بێگانەوە هەبووە و هەیە و هەمو مانگێک پەنجا هەزار

(٥٠٠٠٠) دینـار لـە بێگانـە بـۆ دوژمنایـەتی گـەلی کـورد وەرئـەگرن..." و دواتـر دەنووسـن: "هـەڤاڵانی تێکوشـەر، پێشمەرگە دلاوەر و ڕەشیدەکانمان ئەم خیانەتەی (م.س) و زۆربـەی زۆری کۆمیتـەی ناوەنـدی دەرکـراو ڕوون بـووە و کۆنگرەی شەشەمی پارتیمان لە کۆبوونەوەی شەوی ٥ و ٦ - ٧ - ١٩٦٤ بەگشتی دەنگ و بڕیـاری دا بـە دەرکردنی هەر یەک لەمانەی خوارەوە:

١- ابراهیم احمد و ...".

١٠- ناردنی پووڵی خوێندەواری حیزبی و غەیرەحیزبی بو دەرەوە بە خوێندن بە ناوی حیزب.

١١- بۆ بەهێزکردنی مالیەی حیزب و هێنانەدەری حیزب لەو حاڵە پڕپەروشەی کە تا ئێستا تێیـدا ژیـاوە بڕیـاردرا کۆمیتەی ناوەندی ڕێگەی مەشروع و ڕەوا بدوزێتەوە بۆوەی کە داهاتی حیزب خۆ وەسەرووی خەرج و مەسارفی حیزب بخات، بە یارمەتی ئەندامان بتوانرێت پاشەکەوتێک بۆ کاتی داماوی و پێویستی موجود کات.

١٢- کۆنگرە بو هەڵوێستی سیاسی و شوێنگەی ح.د.ک لە جەبهەکانی جیهانی و حکومەتـەکانی گیتـی بڕیـاری دا کـە سیاسـەتی بێلایـەنی و هـاودەنگی لەگـەڵ حکەمەتـە "سەرنەبەسـتراوەکان" و سـەربەخۆ بگرێتەبـەر و لـە هـەموو هەڵوێستێکدا سوود و قازانجی نەتەوەی کورد لە سەرووی هەموو مەبەستەکانەوە بێت.

١٣- کۆنگرە ڕێگەی خەباتی پەرلەمانتاریزمی هەڵداشت و خەباتی شەقامی بە هەڵوێستێکی بێکەڵک و بەفیرۆدانی هێزی خەباتی گەل لێکداوە، و خەباتی شۆڕشگێڕی چەکدارانەی لەژێر دروشمی یەکیەتی، خەبات، سەربەخۆیی و دیموکراتی کردە چرای ڕووناکی ڕێگەی تێکوشانی حیزب.

١٤- لەمەڕ مەسەلە و گیروگرفتی "ئەرز" و "ئاغا" و "ڕەعیەت" کونگرە داوا لـە گـەلی کورد و بەتایبـەتی خـەڵکی لادێکان و وەرزێران دەکا کە بە خەباتی یەکگرتوو هەموو ئەرزی نیشتمان و کوردستان ڕزگارکەین و شۆڕشی ئـەرزی و نەتەوایەتی لەژێر دروشمی "یەکیەتی، خەبات، سەربەخویی و دیموکراتی "بکەینە" یەک "ئـەودەم بـە پێی بڕیـاری کۆنگرە و ماددەی سی و نۆهەمی پرۆگرام کە دەنووسێت: "...ح.د.ک. لەسەر ئەو بیر و باوەڕەیە کە زەویـوزار و کشـتوکال و دار و دەوەن و ئـاو و کـانیی کوردستان مـافی نەتـەوەی کـوردە و مـافی ڕەنێوهێنـان و دابەشینی ئـەرز تایبەتی لە مافە تایبەتییە هەرە گرینگەکانی حکومەتی دیموکراتی کوردە کە بـەهۆی بەڕێوەبـەرانی ح.د.ک. وە

وەدیدێت. ئەو کاتەیە کە حاکمیەتی نەتەوایەتی و حیزبی دێموراتی کوردستان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە ئەرز و ئاو و زەویوزار و دار و دارستان دادەبەشێت". و بەو پێیە مەسەلە و گیروگرفتی "ئەرز" جێبەجێ ئەکەین.

سەرماوەرزی ١٣٤٣ (نوامبر ١٩٦٤)

دووهەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان

کۆمیتەی ناوەندی

دەبێ بگوترێت کە مەسەلەی کۆنگرەی دووەم لە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا تەم و مژێکی زۆری خراوەتەسەر و بڕیار و پەیڕەو و بەڵگە دەنگ بۆ دراوەکانی لە چ شوێنێ ناخرێنەبەر چاو. ئەمەش ڕێگای بۆ نەیارانی ئەو ڕێبەرایەتییە خۆش کردووە کە ڕەخنەی نابەجێ لەو کۆنگرەیە بگرن و لەخۆڕا تۆمەتی ناڕەوای بدەنە پاڵ. کە بۆ ئاگاداریی خوێنەر ئەم چەند ڕاستییە پێویستن بخرێنە پێش چاو:

یەکەم: کۆنگرەی دووەم بۆ یەکەم جار لە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا و لەژێر کاریگەریی و بە سوودوەرگرتن لە ئەزموونی خەباتی چەکدارانەی گەلانی کوبا و جەزائیر و شۆڕشی باشووری کوردستان، ڕێگای خەباتی چەکدارانەی کردۆتە ڕێباز بۆ بەدیهێنانی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد و ڕوخاندنی ڕێژیمی شاهەنشاهی.

دووەم: کۆنگرەی دوو بە ئاشکرا و بێ سڵەمینەوە پێ لەسەر سەربەخۆیی سیاسیی و تەشکیلاتی حیزبی دێموکرات لە حیزبی تودە دادەگرێت و پێیان دەڵێت: "برامان برایەتی و چیغمان جودایەتی".

سێیەم: کۆنگرەی دووەم پراگماتیکییانە سیاسەتی دەرەوەی حیزبی ڕوونکردۆتەوە کە خۆی لە خۆنەبەستنەوە بە هیچ بلۆکێک دەبینێتەوە و تەنیا قازانجی نەتەوی کورد و نەتەوەکانی ئێرانی کردۆتە ئامانج.

چوارەم: بۆ یەکەم جار لە مێژووی حیزبی دێموکراتدا کۆنگرەی دوو مەسەلەی دیموکراتیزەکردنی ئێرانی بەستۆتەوە بە وەدیهێنانی مافەکانی گەلی کورد و باسی حکومەتی فیدراڵی و فیدرالیزەکردنی ئێران دەکات، ئەوەی ڕێبەرانی ئەو حیزبە پاش چل ساڵ بەو دواییە گەڕانەوەسەری.

پێنجەم: بە پێچەوانەی ئەوەی نووسراوە گوایە کۆنگرە پێشەوا قازی محەممەد و کاربەدەستانی دەورەی کۆماری بە ئاشبەتاڵچی و خائین ناوزەد کردووە. کۆنگرە وێنەیەکی پێشەوای لەگەڵ بارزانی و شێخ مەحمود و شێخ سەعید و چەندین شەهیدی دیکەی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان هەڵواسیبوو. بەڵام ڕەخنەشی ئاراستەی خەباتی ئەو قۆناغەی حیزب کردبوو، کە ئەگەر لەگەڵ ڕەخنەکانی کۆنگرەی سێیەمدا کە لە ڕەزبەری ١٣٥٢ - سیپتامبەری ١٩٧٣ بەسترا، بەراوردی بکەیت، دەگونجێت ئەوەکانی کۆنگرەی سێیەم زۆر قورستر بن، ئەوەی سێیەم وێڕای هەڵاواردنی ناوی پێشەوا، کاربەدەستانی کۆمار بە: کزی، تێنەگەیشتوو، پێنەگەیشتوو، زاڵ نەبوونیان بەسەر تیۆریکی زانستی، لێنەزان، پاشکەوتوو، بێ بیر و باوەڕ، سوودپەرست، بێ ئەزموون، ناشۆڕشگێڕ ناوبردووە.

شەشەم: بە پێچەوانەی ئەوەی گوایە بەشداربوانی کۆنگرەی دوو تێکڕا بە ویستی ئەحمەد تۆفیق بانگکراون و کەسیان نەیانتوانیوە سەربەخۆ ڕەفتار بکەن و بدوێن فەزایەکی دیکتاتۆری بەسەر کۆنگرەدا زاڵ بووە، مەرەسەنە دەڵێت: "هێندێک کارکران کە لەو کاتەدا بۆ حیزبی دێموکرات بە قازانج تەواو بوون، وەک دارشتن و پەسەندکرنی پێڕەو و پرۆگرامی حیزب و هەڵبژاردنی کۆمیتەی ناوەندی بە شێوەی دیموکراتیک و ڕێزگرتن لە دەنگدان، کە نوێنەران توانیان دەنگی خۆیان بدەن بەو کەسانەی کە خۆیان پێیان باش بوون، دەتوانم بڵێم تا ڕادەیەکیش دیاردە دیموکراسییەکان بەرچاو بوون. لانیکەم دەنگەکان باش لەقەڵەم دەدران."

هەروەها بایەزیدی دەڵێت: "ئەحمەد تۆفیق لە کۆنگرەی دووەمدا دوو میراتی زۆر بەنرخی بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان و نەتەوەی کورد بەجێهێشتن:

ئ) ... کۆنگرەی دووەم یەکدەست داخوازی ئەحمەد تۆفیق نەبوو، بەڵکو هەموو چینێک بەشداری ئەم کۆنگرەیە بوون و هەروەها کە دەبینین، ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی و ئۆرگانەکانی دیکەی حیزب، لە لایەنێکی تایبەت هەڵنەبژێردران، بەڵکو هەموو لایەنێک لە ڕاستی ڕاست بگرە تا چەپی چەپ بەشداری کۆمیتەی ناوەندی بوون کە دەتوانین بڵێین "بەرەیەک" بوو. یانی بۆ یەکەمین جار ئەحمەد تۆفیق "بەرەیەکی سیاسیی کوردی" دامەزراند، ئەگەرچی ئەم بەرەیە سەری نەگرت و نەیانهێشت ئەحمەد تۆفیق کاری خۆی بەڕێوە ببات، بەڵام جێی سەرنجە کە ئێستا، یانی چل ساڵ دوای ئەحمەد تۆفیق، تازە هێندێک کەس بە پێویستی دەزانن کە بۆ نەتەوی کورد بەرەیەکی سیاسی پێکبهێنن.

ب) ڕوونکردنەوەی چلۆنایەتی ئەندامەتی و بەشداربوون لە ئۆرگانەکانی حیزبدا.

ئەحمەد تۆفیق مەرجێکی گرینگ و تایبەتی بۆ ئەندامەتی حیزب هێنایەگۆڕێ کە تا ئەودەم و بگرە ئێستایش لەبەرچاو نییە و نرخێکی وای بۆ دانانێن. لەسەر ئەم مەرجە ئەو کەسانەی کە لە ڕابردووی خۆیاندا بێ ئابڕوو، هەتیوباز، بێ ئەخلاق و خراپکار و بێ باوەڕ و خۆفرۆش بوون، نەیاندەتوانی بە ئەندامەتی حیزب هەڵبژێردرێن. ئەحمەد تۆفیق ساڵەکانی پێشووی لەبەرچاو بوو کە ئەندامە خراپ و بێ ئەخلاقەکان چۆن وەک ڕایەڵ سەرتاپای حیزبیان داپۆشیبوو و ئابڕوویان بۆ حیزب نەهێشتبۆوە."

بەهەرحاڵ، دوای بەستنی کۆنگرەی دووەم، حیزبی دێموکراتی کوردستان چالاکتر بوو. بنکەکانی سەر سنوور تین و تاویان تێکەوتەوە. وەک لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا هاتووە: "ئامانجی بنەڕەتی لە بەستنی کۆنگرە بنیاتنانی چەندین بنکەیە لە ناوچەکانی نزیک کوردستانی ئێران؛ هەر لە خانەقینەوە تا ناوچەی شکاک، تا لەم ڕێگایەوە چەند لایەنگر بۆخۆیان پەیدا بکەن و ڕۆژێک بێت لە کوردستانی ئێران هەڵلا بنێنەوە."

هەروەها لە ڕاپۆرتێکی دیکەی ساواکدا باس لەوە کراوە کە پاش بەستنی کۆنگرەی دووەمی حیزبی دێموکرات، چالاکیی ژێرزەمینی لە ناوچە کوردییەکاندا بە ئاشکرا زیادی کردووە و گیانی ناسیۆنالیستی کوردی بوژاوەتەوە و شانەکانی حیزبی کەوتوونەتە ئابوونەکۆکردنەوە و وا چاوەڕوان دەکرێت لە ئایندەیەکی نزیکدا ئەو چالاکییانەی کە لە ئازەربایجانی خۆرئاوا دەستیان پێکردووە بەرەو نێو شارەکان و سەنتەری ئوستان بکشێن. ڕاپۆرتەکە ئەحمەد تۆفیق و سولەیمانی موعینی بە هاندەر و فاکتەری ئەو چالاکییانە لەقەڵەمداوە و داوای کاری پێویست دەکات بۆ ڕووبەڕووبوونەوەیان(١٦٣).

هەروەها لە ڕاپۆرتێکی تردا هاتووە: "هەواڵی گەیشتوو دەڵێت کە سەید ڕەسوڵی دهقان کە بەشێکن لە تاقمی ئەحمەد تۆفیق بە خۆی و ٢٠ چەکدارەوە چوونەتە شاری بانە و لەنێو خەڵکدا کەوتوونەتە تەبلیغاتی حیزبی. ناوبراو ڕیکۆردەرێکی پێیە، بە دەنگی خودی (هەژار)ی شاعیری کورد، شیعری "بەرەو موکریان"یان دەدات بە گوێدا، ئەو شیعرانە کاریگەریی قوڵیان هەبووە و خەڵکەکەیان بزواندووە(١٦٤)".

هەروەها ئەحمەد تۆفیق هەوڵیدا کە ئاگربەستی نێوان شۆڕش و حکومەتی بەغدا بقۆزێتەوە و چەند گەنجی ئەندامی حیزبی وەک: ئەمیری قازی،عەبدوڵلای موعینی و هەمزەی سیاقۆڵی لە کۆتایی هاوینی ١٩٦٥ لەگەڵ خۆی

سەرچاوە
Serchawe

بردن تاکو لە بەغداوە بۆ خوێندن ڕەوانەی ئەوروپایان بکات. ئەو سەفەرەی کە تێیدا ئەحمەد تۆفیق لەلایەن پیاوانی ئەمنی ڕێژیمی بەغداوە بۆ ماوەیەکی کورت گیرا.

حەمەی عەزیز سەبارەت بەو مەسەلەیە دەڵێت: "من ئەو وەختە بە نوێنەری بارزانی چوومە بەغدا بۆ قسەکردن لەگەڵ حیزبێک بە نێوی 'حیزبی تەحریری ئیسلامی'. ڕۆژێک کە لە هوتێل شەرق ئەلئەوسەت هاتمەدەر، لە شارع ڕەشید چاوم بە ئەحمەد تۆفیق کەوت و چەند خولەکێکی کەم قسەمان کرد. دوایی بیستمەوە کە لەوێ بەهۆی پەیوەندی لەگەڵ میسرییەکاندا گیرابوو(١٦٥)".

پەیوەندیی ئەحمەد تۆفیق بە ناسرییەکان و دیپلۆماتەکانی میسر لە بەغدا تا ڕادەیەکی زۆر ڕێی تێدەچێت، چونکە جگە لەوەی کە سەرچاوەیەکی هەواڵی ساواک ئەو پەیوەندییەی پشتڕاست کردۆتەوە،خودی ئەحمەد تۆفیقیش پێی وابوو کە دوژمنایەتیی میسر و وڵاتە داگیرکەرەکانی کوردستان بەتایبەتی ئێران و تورکیا، دەتوانرێت بۆ قازانجی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازیی کوردستان بقۆزرێتەوە. لەو ڕووەوە لە نامەکەی ئەحمەد تۆفیق کە لە شوباتی ١٩٦٤ بۆ مەلا مستەفای نووسیوە، دەڵێت: ئێمە ڕێکەوتن و لێکتێگەیشتن لەگەڵ عەبدوالناسر یان باڵی ناسری لە عێراق لە قازانجی ئایندەی کورد دەبینین، چونکو عەبدوالناسر بۆ کورد دڵسۆزە یان لێمان تێدەگات. هەروەها چونکو نیشتمانەکەمان لەژێر داگیرکاری تورکیا و ئێران و دەسەڵاتی نەتەویی عەرەبدایە کە عەبدوالناسر ئالاهەڵگرێتی و دەیەوێت ببێتە هاوسێی ئەو دوو حکومەتە(تورکیا و ئێران)، وا دەبینین کە لە نێوان ئەم سێ دەسەڵاتەدا (ئانکارا تاران و قاهیرە) درەنگ یان زوو پێکدادان لە نێوانیاندا ڕوودەدات و قاهیرە کە نەتەوەییە لەلایەن تارانەوە یان ئانکاراوە کە زیاتر سەر بە بێگانەن و دوژمنایەتی خوێناویی نەتەوەیی لە نێوانیاندایە لێدەدرێت، لە نێوان ئەوانەدا چەندەها خاڵی ناکۆک و کێشەی لە چارەسەرنەهاتوو هەیە(١٦٦)".

لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا باس لەوە دەکرێت کە ئەحمەد تۆفیق لە بەغدا دەستگیر کراوە و پاوانی عێراقی ئەویان ناسیوە و ڕەوانەی کوردستانیان کردۆتەوە. هەروەها دەڵێت کە سەبارەت بە چۆنێتی بەربوونی پرسیاریان لێکردووە، لە وەڵامدا گوتوویە کە ٤٥ دینارم بەرتیل داوەتە بەڕێوەبەری زیندان و شەو منیان ئاودیوی دیوارەکانی زیندان کردووە و شەوم لە بەغدا لە ماڵە هاوڕێیەکی حیزبی بردۆتەسەر و بەیانی لەڕێگەی ئەوانەوە لە بەغدا گەڕاومەتەوە بۆ کوردستان. هەروەها ڕاپۆرتەکە دەڵێت کاتێک ئەحمەد گەڕاوەتەوە کوردستان و چۆتەلای بارزانی، ئەو لەگەڵی سارد بووە، چونکە لەلایەکەوە چۆنێتی ڕاکردنەکەی ئەحمەدی لە زینداندا بە عەقڵدا نەدەچوو و پێی

وابوو دەستێکی موخابەراتی ڕزگاری کردووە و گەیاندوویەتیەوە کوردستان، لەلایەکی دیکەشەوە ئەحمەد تۆفیق بە پێچەوانەی خواستی مەلا مستەفا کەوتۆتە جموجووڵ و تێکۆشان لە کوردستانی ئێران(١٦٧).

شایەنی باسە، ئەو کاتە ئەحمەد لەگەڵ چەند کادیری دیکەی وەک: سەید ڕەشیدی حوسەینی، عەبدوڵڵای قەڵاتە ڕەشی و سەید ڕەسوڵی بابی گەورە لە گوندی شێخان جێگیر بوون. وەک هەژار دەڵێت: "هەرچەند لە هەموو بنکەکان دەرهەم بەرهەمی زۆر بوو، کار زۆر بە نارێکی ئەنجام دەدرا، بەڵام ئەحمەد پیاوێکی زۆر بە زاکون و مورەتتەب بوو، پێشمەرگەی ئەو دەرسیان دەخوێند، هەمیشە کاریان دەکرد، کەس زاتی نەبو لە خەت لادا، نەچارِ با دارتاشیی پێدەکرد، هەر کەس هەر سنعاتێکی هەبا دەبوو بیکا و بەهرە بە شۆڕش بگەیەنێ. زۆر جار میوانی دەبووم و بەو تەنزیم و ڕێکوپێکییەی زۆرم دڵ خۆش دەبوو"(١٦٨).

لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا هاتووە کە لە کۆتایی ساڵی ١٩٦٥، ئەحمەد تۆفیق ویستوویەتی پەیوەندی لەگەڵ لایەنگرانی خومەینیدا بگرێت بە مەبەستی کاری هاوبەش دژی ڕێژیمی شاهەنشاهی. بۆ ئەو مەبەستەش سوارە سەکری، ئەندامێکی حیزبی دێموکرات و جێی باوەڕی ئەحمەد تۆفیق، کاری بۆ ئەوە کردووە کە دوو ڕۆحانیی لایەنگری خومەینی لە ناوچەی نەغەدەوە بێنێتە کوردستانی عێراق تا لەوێ چاویان بە ئەحمەد بکەوێت و گفتوگۆ لەسەر پێوەندیی هەردوو لا و کاری هاوبەش بکەن(١٦٩).

هەروەها لە ڕاپۆرتێکی دیکەدا هاتووە کە عەوڵای مام سەعید لە ناوچەی تەرکەشی سەروو، وەک نوێنەری ئەحمەد تۆفیق کۆبوونەوەی لەگەڵ ئەندامانی حیزبی کردووە و پێی گوتوون "ئاغایان لەسەرتانە گرفت و کێشەکانی نێوخۆتان چارەسەر بکەن و هیچ سەردانێکی پاسگا و داب و دەزگاکانی ڕێژیم نەکەن... ئێمە پشتیوانی لە ئەحمەد تۆفیق دەکەین... ئێمە حیزبێکی گەورەمان بە ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان هەیە"(١٧٠).

دەرکەوتنی جموجووڵی پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات لەسەر سنوورەکانی ئێران و ئەنجامدانی هێندێک چالاکی لە ناوچەکانی لاجان و مەنگوڕایەتی، ڕێژیمی شاهەنشاهی داخدار کردبوو. ئەو ڕێژیمەی کە لەڕێگەی ساواک و بە قۆزتنەوەی نزیکبوونەوەی لە سەرکردایەتی شۆڕشی کوردستان، ڕاستەوخۆ بۆ بنکۆڵکردنی حیزبی دێموکرات و لێدانی سەرکردایەتییەکەی کەوتەکار؛ کە بەهۆی ئەو نفوزە زۆرە و تۆڕە جاسوسییە بەرفراوانەی لەنێو شۆڕشدا هەیانبوو، سەرکەوتنی باشیان بەدەستهێنا. ڕاستییەکی وا کە کوردستانیبوونی سەرکردایەتی شۆڕشی دەخستەژێر پرسیار و

واقیعی تاڵی لاوازی ڕەهەندی جیۆسیاسیی کوردستان لاوازی کەسایەتی و گیانی تەسلیمبوون بە قەزا و قەدەری ڕێبەرایەتی شۆڕشی کوردی دەسەلماند.

لە ڕاپۆرتێکی ساواکدا هاتووە کە مەلا مستەفا بارزانی پاش ئەوەی هەواڵی چالاکی پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکراتی لەسەر سنووری ئێران بیستۆتەوە، زۆر تووڕە بووە و گوتوویەتی بە ئەحمەد تۆفیق بڵێن لە سنوورەکانی ئێران دووربکەوێتەوە و هەر جەهەنەمێکی پێی خۆشە بچێتە وێندەرێ. ئەحمەدیش دوای ئەوە بە چەندین پێشمەرگەوە چۆتە لای مەلا ئەمینی بارزانی لە چیای هەندرێن(١٧١).

هەروەها لە ڕاپۆرتێکی تردا هاتووە کە چالاکییەکانی پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات لە ئێران، بوونەتە هۆی تووڕەبوونی ئیدریس بارزانی. هەربۆیە کاتێک ناوبراو چاوی بە ئەحمەد تۆفیق کەوتووە لە گەلاڵە، بێ وەستان بە قسە پەلاماری داوە و پێی گوتووە: "چەند جارمان پێ گوتی کە لەم ناوە نەبینرێیت، بڕۆ گۆڕت ونکە، ناتوانین بەرژەوەندیی شۆڕش بۆ تۆ و دوو سێ نەفەری بێ مایە بخەینەژێر پێ. لەم ناوە مەمێنە دەنا فەرمان دەدەم سمێڵت بتاشن. ڕاپۆرتەکە دەڵێت: "ئەحمەدیش زۆر بە تووڕەییەوە بەگژ ئیدریسدا چۆتەوە و پێی گوتووە: "تۆ کەسێکی هەرزە و بێ شعوریی سیاسییت. پاشتر ئەحمەد تۆفیق نامەیەکی دوورودرێژی بۆ مەلا مستەفا بارزانی نووسیوە و تێکڕای خەبات و تێکۆشانی خۆی بۆ کورد و شۆڕش و بارزانی بیرخستۆتەوە و نووسیویە: "بۆ ڕیش هاتووم بۆ کوردستانی ئازادکراوی عێراق، کەچی وا بەداخەوە سمێڵیشمان خستەبانی." هەروەها ڕاپۆرتەکە دەڵێت مەلا مستەفا فەرمانی داوە ئەحمەد تۆفیق بۆ ناوچەی بارزان دوور بخەنەوە، ئەگەر فەرمانەکەی جێبەجێ نەکرد بیگرن و بە دەستبەسەری ڕەوانەی بکەن(١٧٢).

هەژار لەو ڕووەوە دەڵێت: "لەوەتا دەگەڵ ئێران نێوان خۆش ببوو، حاڵی ئێمە ئێرانییەکان کەوتبووە خەتەرەوە. دەوڵەت داوای لە مەلا مستەفا دەکرد کە ئێمەی تەسلیم کاتەوە... بەتایبەتی داوای ئەحمەد تەوفیقیان لێدەکرد کە ڕەئیسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانە و هەمیشە پێشمەرگەی بەردەستی ئەو دەچنە ئێران و تەقە لە سەرباز و پۆلیس دەکەن، دەبێ هەر بماندەنەوە، کە یەکجار زۆریان زۆری هێنابوو. بارزانی ناچار ئەحمەدی بەڕێکرد بۆ سنووری تورکیا لە گوندی کانی ماسی لە برواری باڵا بمێنێتەوە و لەسەر سنووری ئێران دوورکەوێتەوە... ئەحمەد بەڕاستی شێری میسری بوو، دە کالان نەدەوەستا. بەڵام چ دەکەی فەرمانی بارزانییە وای بە مەسڵەحەت زانیوە"(١٧٣).

سەرچاوە
Serchawe

تاهیر لەو بارەیەوە دەڵێت: "چووینە دێیەک بە ناوی ماوەتانی چکۆلە، نزیک حاجی عۆمەران. گوتیان مەلا مستەفا دێتە ئەوێ. ئەگەر گەیشتینە ئەوێ، کاک ئەحمەد کۆی کردینەوە و گوتی: ئەوەی من دەیڵێم پێشبینییە نەک حەقیقەت، ئەو مەلا مستەفایەی ئەمن دەیناسم هیچ وەخت کورد تەحویل ناداتەوە و کوردکوژ نییە... ئەگەر دنیا بوو ئەمنیان تەحویل داوە، سەلیم ئەتۆ بە ڕەگبار لێم دە، تاهیر ئەتۆش لە سەرم دە. ئەوانەی دیکەی لە دەوروبەری ڕێگا دامەزراند. مەلا مستەفا بە لاندوێرێک هات ١٠- ١٥ بارزانی لەگەڵ بوون، دوو لەندوێری دیکەشی لەگەڵ بوو... مەلا مستەفا گوتی "ئەحمەد، کارم پێتە. ئیشارەی بە دوور کرد و گوتی هۆ خێوەتەی لە حاجی عۆمەران دیوتە، لەوێدا سەرهەنگ ئاریانا (یا شتێکی وای گوت) لەوێیە و ئێران داوای تۆم لێدەکا. لەوسەر مەرزە مەمێنە... بەخودێنی بارزان، لەبەر تۆ گوشارێک لەسەر منە کە بە خودا ئەگەر لەسەر تۆ بایە هەڵت نەدەکرد و ئێستاش داوایەکت لێدەکەم مەڵێ نا، هەستە بڕۆ لە بارزان دانیشە...". کاک ئەحمەد گوتی "ئیجازەم بدە دەچمە ئەوروپایە، دەخوێنم. مەلا مستەفا گوتی "نا، لەوێ لەدەستم دەچی و دوور دەکەویەوە ،ئەو باوەڕەی بە تۆم هەیە بە لوقمانی کوڕم نییە..." کاک ئەحمەد گوتی "باشە بەقسەت دەکەم، بەڵام دەتوانی ١٤- ١٥ ڕۆژم مۆڵەت بدەی..." پێموابێ بەهاری ١٩٦٥ بوو کاک ئەحمەد گوتی کوڕینە کۆبنەوە کارم پێتانە، ئێوە پێشمەرگەن و سامان و شەرەفی میللەتی کوردن. پارێزەری ژیان و شەرەفی کوردانن. ئەمنیش وەک ئێوە تەنیا پێشمەرگەیەکم و کەس لە کەس زیاتر نییە. ئێستاش هەرووەک دەزانن، ئەمن لەسەر ویستی مەلا مستەفا دەچمە بارزان. جا ڕەنگە ساڵێک یان چەند ساڵم پێبچێ. ئێوەش ئەو تفەنگەی کە لە شانتاندایە، ئی خۆتانە، ئەگەر دەچنە پاڵ پارتی و بارزانی ئیختیار بە خۆتانە، ئەگەر دادەنیشن و کاسپی دەکەن مانیع نیم. بۆخۆتان ئازادن بەڵام بە مەرجێ کاری خوێڕی و چەوت نەکەن و خیانەت نەکەن و مەبنە داردەستی دوژمنان؛ تێکرا فرمێسکمان هاتەخوار. گوتی: فشارمان بۆ هاتووە و بەدەست خۆمان نییە"(١٧٤).

لێرەدا مەسەلەیەک هەیە کە پێویستە ئاماژەی بۆ بکرێت، ئەویش شوێنەونکرنی سەدیقی هەنجیری، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی هەڵبژێردراوی کۆنگرەی دووەمە. شایەنی باسە، نەیارە شەخسیی و حیزبییەکانی ئەحمەد تۆفیق بێ هیچ بەڵگە و لێکۆڵینەوەیەک لە نووسین و گێڕانەوەکانیدا هەوڵدەدەن بێسەروشوێنکردنی ناوبراو بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ بخەنە ئەستۆی ئەحمەد تۆفیق، بە بیانووی ئەوەی کە لە نێوان هەردووکیاندا ناکۆکیی فکری هەبووە.

دروست لە بانەمەڕی ١٩٦٦ و چەند ڕۆژێکی کەم پێش شەڕە بەناوبانگەکەی هەندرێن، سەدیقی هەنجیری و سەعید کاوە کە ئەوکات پێکەوە لە گوندی دەربەندی باڵەکایەتی لە دۆڵێکدا خانوویەکیان گرتبوو تێیدا دەژیان، سەردانی گوندی لێوژە دەکەن و پاشان دەچنە ماڵی خالیدی حیسامی (شێواوی شاعیر) لە مامە ڕووت. سەدیقی هەنجیری بە

سەرچاوە
Serchawe

مەبەستی مانەوە و دیتنی مەلا مستەفا بارزانی سەعید کاوە دەنێرێتەوە دەربەند و خۆی لە ماڵی حیسامی دەمێنێتەوە. لێرەوە ئیدی کەس سەدیقی هەنجیری نەدیتەوە و شوێنەون کرا.

وەک گوترا، سەدیقی هەنجیری چەند ڕۆژێک پێش شەڕە بەناوبانگەکەی هەندرێن لە گوندی مامە ڕووت و لە ماڵی خالیدی حیسامی، شوێنەون کرا. لەم کاتەدا ئەحمەد تۆفیق نزیک بە مانگێک بوو لەلایەن مەلا مستەفاوە تەبعید کرابوو و لە ناوچەی باڵەکایەتیدا نەمابوو. تێکڕای سەرچاوەکانیش لەسەر ئەو ڕاستییە کۆکن. بۆ نموونە هەژار لە چێشتی مجێوردا دەڵێت: "کوردێکی سابڵاغی بە ناوی سدیق ئەنجیری، ماوەیەک بوو لە تارانەوە (دەربەند)... تاریفی خوێندەواری و زانایيان دەکرد، پیاوێکی هێدی و هێمن و لەسەرخۆ بوو. لەو سەردەمانەدا کە ئەحمەد دوورخرابۆوە بۆ سنووری تورکیا و ئێمە لە لێوژە بووین، ڕۆژێک لەگەڵ سەعید ناوێک (کە بەچاوێک بوو) بوونە میوانی بنکەکەمان. پازدە ڕۆژ مانەوە. ڕۆژانە خۆی و سەعید دەچوونە دەری دێ، بۆ جەمی نیوەڕۆ و شەو دەهاتنەوە و تەواو هۆگری سدیق ببووین. چەند جارێک لە مەکتەبی سیاسییەوە - کە زۆرمان لێ نزیک بوو- خەبەریان داینێ کە ئێرانی ناوی ئەویان پرسیوە، با لەو نزیکە نەمێنێ. سامی و من حاشامان کرد و جوابمان نەدانەوە. ڕۆژێک دەبوایە دوو ڕۆژنامەنووس و فیلمبەرداری ئاڵمانی بێنە لامان لە لێوژە. کاک سامی بە سدیقی گوت: "ئەمڕۆ مەچنە ئەو سەکۆیەی ناو دارانە کە هەموو ڕۆژ لەوێ دادەنیشن. چونکە نازانین کێ لەگەڵ ئەو ئاڵمانیانە دێ، لەوانەیە جاسوسی ئێرانی دەگەڵیان کەوتبێ." سەدیق لەو قسەیە نارەحەت بوو، گوتی: "دیارە دەتەوێ ڕام نەگری." ئیتر بێ خواحافیزیکردن لەگەڵ سەعیدە کوێر ڕۆیشتن. چووینە جێگەی ڕادیۆ لە گردێم، ببوونە میوانی خالیداغای حیسامی. گوتبووی هێلکەی هەیە چۆنی دروست کەین؟ سدیق گوتبووی: "دەچم لەوەدەم چەمە پنگە دێنم، کوکی دروست ئەکەین." ئیتر ئەو ڕۆینە بوو نەهاتەوە و بێسەروشوێن چوو، کەس خەبەری نەزانی(١٧٦).

هەروەها لە نامەکەی حەمەدەمینی سیراجی کە لە ٦ی ژانویەی ١٩٨٩دا سەبارەت بەو ڕووداوە بۆ کەریمی حیسامی ناردووە، دوورخستنەوەی ئەحمەد تۆفیقی پێش ڕووداوی بێسەروشوێنکردنی سەدیق باسکردووە(١٧٧). سەعید کاوەش کە ڕۆژێک پێش دیارنەمانی سەدیق لە بانەمەڕی ١٣٤٥ - ١٩٦٦ چوونەتە لای خالید ئاغا، لە بیرەوەرییەکانیدا نووسیویە "کەوتینە ساڵی ١٣٤٥ە١٩٦٦ز، ماوەیەک بوو هیچ هەواڵ و سەر و سەدایەک لە کاک عەبدوڵڵا (ئەحمەد تۆفیق) نەبوو. پاش پرسیار لەم و لەو بۆمان دەرکەوت کە لە ناوچەی باڵەکایەتی نەماوە و چۆتە مەڵبەندی بادینان لە گوندی کونەماسی (کانی ماسیە-ن) نیشتەجێیە. بڵاوبۆوە کە مەلا مستەفا ناوبراوی دوورخستۆتەوە"(١٧٨).

کاک ڕەئووف مەلا حەسەن کە ماوەیەک بەرپرسی بنکەی سونێی حیزبی دێموکرات و ئەو کاتە لە بنکەی شێخان بوو، لە وەڵامی پرسیارێکدا کە ئایا ئەحمەد تۆفیق چ دەستێکی لەو بێسەروشوێنکردنەی سەدیقدا هەبووە، گوتی: "ناوەڵاهی کاک ئەحمەد تۆفیق ئەوکات زیاتر لە مانگێک بوو لەو ناوە دوور خرابۆوە، چەندە گورگ پەیوەندییان بە خوێنەکەی یوسفەوە هەبووە، ئەحمەدی بێ ئاگاش هەر ئەوەندە دەستی لەو کارەدا هەبووە"(١٧٩).

لەو بارەیەوە حەمەی عەزیزیش گوتی: "من ڕۆڵی ئەحمەد تۆفیقم لە بێسەروشوێنکردنی سەدیقی هەنجیری لە کەسانی دژ بە ئەحمەد بیستووە. جارێک بۆخۆم ئەو مەوزوعەم لەگەڵ ئەحمەددا کردەوە. ئەحمەد وا باسی لە مەسەلەکە دەکرد وەک ئەوەی کەسێکی دۆستی لەدەستچووبێت، نەک وەک یەکێک کە خۆی دەستی لە لەنێوبردنیدا هەبووبێت"(١٨٠).

محەمەد خزری کە لە بیرەوەرییەکانیدا زیاتر لە خەڵکانی دیکە پەلاماری ئەحمەد تۆفیق دەدات و بێسەروشوێنکردنی سەدیقی هەنجیری دەخاتە ئەستۆی وی، بە ڕاشکاوی لە لاپەڕە ٩٦ و ٩٨ دوو جار باس لە دوورخستنەوەی ئەحمەد تۆفیق دەکات لە ناوچەی باڵەکایەتی. جارێکیان لەسەر زمانی مەلا ئاوارەوە، جارێکی دیکەش لەسەر زمانی خودی سەدیقی هەنجیرییەوە دەڵێت: کە سەدیق "گوتی کاک ئەمیر و سەید ڕەسوڵ نازانن کە ئەحمەد لێرە نەماوە و بۆ ناوچەی بادینان تەبعید کراوە؟"

وەک یەکێک کە سەبارەت بەو مەسەلەیە زۆرم پرسیوە و سەرچاوەکانیشم بەسەر کردوونەتەوە.. پێموایە ئەوەی کە یوسفی ریزوانی (عەبدوڵا شلێر) لەو بارەیەوە لە نامەیەکیدا بۆ کاک عەلی کەریمی درکاندووە، زیاتر جێگای سەرنجە، ناوبراو نووسیویە: "کاک سەدیقی ئەنجیری بە مەزڵومی لەدایکبوو و بە مەزڵومی بەهۆی سازمانی ئەمنیەتی شاهەنشاهی لە عێراق بەدەستی ئەندامی سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی عێراق (زەکی کامیل) خەڵکی ئاکرێ، کە پێشمەرگەیەکی کاربەدەستی پ.د.ک بوو شەهید کرا و کوژرا."(١٨١).

مەسەلەی کێشە و بەگژیەکترداچوونەوەی سەدیقی هەنجیری و زەکی ئاکرەیی مەسەلەیەکی شاراوە نییە و کاتی خۆیشی زۆر بڵاوەبوو. وەک ئەوەی محەممەدی خزری لە بیرەوەرییەکانیدا باسی دەکات و ماوەیەک پێش شوێنەونکردنی سەدیق پرسیاری لە بارەوە کردووە و دەڵێت: "پرسیاری کێشە و دەمەتەقەی خۆی و زەکی ئاکرەییم لێکرد؟" گوتی: "شتێکی زۆر گرنگ نەبوو، ئێوە ئەوەتان لە کوێ زانیوەتەوە؟" گوتم: "ئێمە لە وڵات بیستمانەوە کە لە قاوەخانەی مستەفا سولەیمانی، لە دەربەن، زەکی هاتۆتە ژوور، ئێوەش لەوێ بوونە، گوایە زەکی قسەی بێ

ئەدەبانەی کردووە، هەتا ئەو جێگایە کە گوتوویە ئێوە هەقتان نییە بێنەسەر جادە و... پاشان ئێوەش دەیکوژن... و یەکێ لە لێپرسراوانی شۆڕش کە دەگەڵ زەکی دەبێ، دەکەوێتە بەرپوانی و پێش دەرگیری ئێوە و زەکی دەگرێ"(١٨٢).

هەروەها وەک محەممەدی خزری لە لاپەرە١١٧ی بیرەوەرییەکانیدا باس دەکات، کاتێک کاک حەمە ڕەسوڵی باوکی سەدیق بۆ سۆراغی کوڕەکەی هاتە باڵەکایەتی و دواتر لە خەلان چاوی بە مەلا مستەفا کەوت، مەلا مستەفا داوای لە ئیدریس کرد بەو مەسەلەیە ڕابگا و هەروەها دڵی کاک حەمە ڕەسوڵی داوە و پێی گوت: "مامە، نارەحەت مەبە، ئێمە هەوڵ دەدەین بۆ دۆزینەوەی ئیشاڵڵا کوڕەکەت وەدیدیت و پێک شاد ئەبنەوە."

هەروەها کاتێک لە جۆزەردانی ١٣٤٥ - حوزەیرانی ١٩٦٦، بەشێک لە کادیرەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە دۆڵە ڕەقە کۆبوونەوە و سەبارەت بە بێسەروشوێنکردنی سەدیقی هەنجیری شتێکیان یاداشت کرد کە دواتر سولەیمانی موعینی تەسلیمی بارەگای بارزانیی کردبوو. نەک هەر ئەو لێکۆڵینەوەی کە ئیدریس دەبوایە بیکا و ئەو داوایەی کۆبوونەوەی دۆڵە ڕەقە تا ئێستاش وەڵامی نەهاتۆتەوە، بەڵکو وردەوردە ئەو کادیرانەش ژیانیان کەوتە مەترسی و تووشی ڕاوەدوونان و تەحویلدانەوە بوون. شایەنی باسە، لەپەنا دەستی مەلا مستەفادا پیلانیش بۆ تەحویلدانەوەی خودی ئەحمەد تۆفیق بە ئێرانییەکان لەئارادا بوو. یەک لەو هەوڵانە نامەیەک بوو کە نێردرابوو بۆ ئەسعەد خۆشەوی و داوای لێکراوە کە لە کورتترین ماوە و لە نزیکترین شوێندا ئەحمەد تەسلیم بە ئێرانییەکان بکرێتەوە؛ ئەو پیلانەی کە لەلایەن دۆستێکی بارزانی ئەحمەد تۆفیقەوە پووچەڵ کرایەوە، پاش ئەوەی بەپەلە مەلا مستەفای لێ ئاگادار کردەوە.

دیارە دوای بەهێزبوونی پەیوەندییەکانی دەوڵەتی شا و ساواک و شۆڕش و شاڵاوی ڕاوەدوونانی پێشمەرگە و کادرەکانی بەشداربووی جووڵانەوە چەکدارانەکەی ساڵی ١٩٦٧- ١٩٦٨ بە ڕێبەرایەتی کۆمیتەی ئینقلابی حیزبی دێموکراتی کوردستان و کوشتنی سولەیمانی موعینی و قادر شریف و خەلیل شەوباش لەلایەن سەرکردایەتی شۆڕشەوە، تێکرای ئەوانە دڵی ئەحمەد تۆفیقیان ڕەنجاند و وایان لێکرد کە هەست بە مەترسیی ڕاستەقینە لەسەر ژیانی خۆی و هاوڕێکانی لە کانی ماسی بکات.

تاهیر دەڵێت: "دوای کوژرانی سولەیمانی موعینی، ڕۆژێک لەگەڵ کاک ئەحمەد لەنێو باغەکەدا بووین. کاک ئەحمەد زۆر نارەحەت بوو... قەڵس بوو، گوتی خەبەرێکی زۆر ناخۆشم پێگەیشتووە دەڵێن سولەیمانی موعینی مەلا مستەفا

سەرچاوە
Serchawe

کوشتوویەتی... گوتی سبەینێ ئامادەی ڕۆیشتن بە. سبەینێ هاتمە دێی گڵە سوورەی، ماڵی مام هەژاری... بە مام هەژارم گوت: هاتووم بچم مەلا مستەفا ببینم و کاغەزێکم بۆ هێناوە گوتی هەستە با بڕۆین... ڕێگەی ٢٠ دەقیقە نەدەبوو. ئەگەر چووم... دیتم لەسەر سەکۆیەکی قەدەمی لێدەدا. کاغەزەکەم زۆر گەورە بوو، بە نووکی قەڵەمی لێکی کردەوە و گوتی: ڕۆڵە چاوم زەعیفە و ئێستا بۆم ناخوێندرێتەوە. گوتم ئەزبەنی، کاک ئەحمەد چەند قسەی پێدا ناردووم...، گوتی فەرموو. گوتم کاک ئەحمەد گوتوویە ئەگەر سولەیمانی موعینی بە دەستوری مەلا مستەفا کوژرابێ ئەمن ئەحمەدی جاران نیم بۆ مەلا مستەفای! مەلا مستەفا گوتی ها...، گوتی پێی بڵێ دواتر وڵامی کاغەزەکەی دەدەمەوە"(١٨٤).

دیارە دڵڕەنجاندنی ئەحمەد تۆفیق لەو هەلومەرجەی دەگوزەرا و مەترسیی زۆری لەسەر ژیانی و ترسی تەحویلدانەوەی بە ساواک یان غافڵکوشتنی هۆکاری کاریگەربوون کە کانی ماسی جێبهێڵێت و بۆ بەدەستهێنانی پەنابەری سیاسیی بۆ خۆی و هاوڕێکانی ڕوو لە بەغدا بکەن. بەتایبەتی کە پاش کودەتای ١٧ی تەمووزی ١٩٦٨، دەسەڵات لە بەغدا کەوتبووە دەست تاقمێکی نوێ لە حیزبی بەعس و ئەحمەد تۆفیقیش بۆ ٤ ساڵ دەچوو لە کانی ماسی دانیشتبوو، کە بۆ یەکێکی بزۆزی وەک ئەو زۆر ئەستەم بوو. هەربۆیە تاڕادەیەک تروسکایی لە پەنابەری سیاسیی لە بەغدا بەدیدەکرد، بەتایبەتی کە پێشتر بەشێکی کادیر و ئەندامانی حیزبی دێموکرات لەوە ئاگاداریان کردبۆوە کە هەلومەرجی کارکردن و سەرلەنوێ کۆبوونەوە لە بەغدا ئاسانتر پێکدێت. هەربۆیە لە کۆتایی ساڵی ١٩٦٩دا ئەحمەد تۆفیق و مەلا سەید ڕەشید و چەند پێشمەرگەی پاسەوانی شەخسی، کانی ماسیyan جێهێشت و لەڕێگەی ئامێدییەوە چوونە دهۆک و لەوێوە بۆ موصل و بەرەو بەغدا(١٨٥).

د. قاسملوو و کەریمی حیسامی وەک دوو ئەندامی حیزبی تودە دوای کۆبوونەوەیەک لەگەڵ ئیرەج ئەسکەندەری، لە ساڵی ١٩٧٠ لە ئاڵمانەوە گەڕانەوە بەغدا و بڕیاریان دا حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر ڕێبازە تودەییەکە دابمەزرێننەوە، و بە بەشداریی ٣٢ کەس لە کونفرانسێکدا وشەی 'ئێران' کە لە کۆنگرەی دووەمدا لابرابوو، کردەوە پاشکۆی حیزب.

باسی شەشەم:

ژیانی پەنابەریی سیاسیی ئەحمەد تۆفیق لە بەغدا و مەرگەساتێکی مێژوویی

بەشی سێزدەیەم و کۆتایی

پاش چوونی ئەحمەد تۆفیق و هاوڕێکانی بۆ بەغدا و وەرگرتنیان وەک پەنابەری سیاسی، زۆری نەخایاند هەلومەرجێکی نوێ لە عێراق و کوردستان بەرپا بوو. ئەویش بەهۆی گفتوگۆ و ڕێکەوتنی نێوان شۆڕشی کوردستان و تازە بەدەسەڵاتگەیشتوانی عێراق کە لە ڕۆژی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ نێوەرۆکەکەی دانپێداانانی حکومەتی بەغدا بوو بە مافی ئۆتۆنۆمی گەلی کورد لە عێراق. مەرەسەنە دەڵێت: "سەبارەت بە ڕاگەیاندنی ئەو بەیانە کە کۆبوونەوەیەکی گشتی لە شاری بەغدا لە گۆڕەپانی تەحریر بە بەشداری ئەحمەد حەسەن بەکر لەلایەن دەوڵەتی عێراقەوە و بەڕێزان دوکتۆر مەحمود عوسمان ئیدریس و مەسعود بارزانی لەلایەن شۆڕش و خەڵکی کوردستانەوە پێکهات. زیاتر لە پێنج سەد هەزار کەس لە کورد و عەرەب لەو مەیدانەدا کۆبوونەوە... لەو ڕۆژە مێژوویەدا ئێمەش لەگەڵ کاک ئەحمەد، مەلا سەید ڕەشیدەکان (سەقزی و سەردەشتی - ل.) و چەند کەسێکی دیکە بەشداریمان لەو ڕێوڕەسمەدا کرد. ئێمە لە هەموو کەس زیاتر پێی خۆشحاڵ بووین و هیوا و ئومێدی زۆرمان بۆ پەیدا ببوو، پێمان وا بوو تازە بەشێک لە گەلی کورد ڕزگار بووە"(١٨٦).

لەو کاتەدا ڕێژیمی بەعس هەوڵی کۆکردنەوەی ئێرانییەکانی دەدا بۆ ئەوەی بە مەبەستی دژایەتیکردنی ڕێژیمی شاهەنشاهی و فشارخستنەسەر ئێران سوودیان لێ وەرگرێت. بەتایبەت کە ژمارەیەک لە کەسایەتییە ئێرانییەکانی وەک: تەیمور بەختیار، سەرۆکی پێشووی ساواک، و ژەنەراڵ مەحمودی پەناهیان و چەندی دیکە هاتبوونە عێراق و بەو ئامانجەی کە بە هاوکاریی عێراق بتوانن دەسەڵات لە ئێران بگرنەدەست، لەگەڵ ڕێژیمی بەعسدا هاوکار بوون.

خدر مەرسەنە کە لەڕێگەی ئیستیخباراتی عێراقییەوە چاوی بە تەیمور بەختیار کەوتووە و بڕیار بووە دوبارە لە زستانی ساڵی ١٩٧٠دا دانیشتنی تر بکەن، باس لەوە دەکا کە ئەحمەد تۆفیق پێی گوتووە کە بە بەختیار بڵێت پێش هەر دەستبەکاربوونێک دەبێت پێشتر لەگەڵ ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکرات یەکتر ببینن و لەسەر مەبنا و ئەساسێک تەوافق بکەن کە دواڕۆژ تووشی شەڕ و تێکهەڵچوون نەبن. هەروەها دەبێ لەگەڵ پارتی و مەلا مستەفا بارزانیش کە ئێستا لەگەڵ دەوڵەتی عێراق ڕێککەوتوون پەیوەندی بگرێ و بە ئەنجامێک بگەن کە نەبنە کۆسپ لەبەردەم سەرکەوتنی شۆڕش لە ئێران. ئەحمەد تۆفیق لە خۆی ڕابینیوە چ وەک ڕابەرێکی حیزبی دێموکرات و چ وەک نوێنەرێکی بارزانی لەگەڵ بەختیاردا دانیشێت(١٨٧).

پاش ئەوەی مەرەسەنە ئەو ڕاسپاردەیەی ئەحمەد تۆفیق بە بەختیار دەگەیەنێت، بەختیار گوتویە: ئێمە نە ئامادەین لەگەڵ ئەحمەد تۆفیق و نە مەلا مستەفا پەیوەندیمان هەبێت. چونکە ئەحمەد تۆفیق نۆکەری ئەمریکایە و لەڕێگەی سازمانی سیاوە پەیوەندی بە سازمانی ئەمنیەتی ئێرانەوە هەیە، مەلا مستەفاش وابەستەی ئەمریکایە و جووڵانەوەکەی لەلایەن شا و ساواکەوە ڕێبەرایەتی دەکرێت. مەسەلەی کەمینەکانی ئێرانیش لەم قۆناغەدا شایەنی باسکردن نییە"(١٨٨).

ئەو هەڵوێستەی بەختیار لەسەر شەخسی ئەحمەد تۆفیق بێ کاریگەریی نەبوو، چونکو کاتێک دەسەڵاتدارانی بەغدا هەلومەرجی پێکەوەدانیشتنی بەختیار و ئەحمەد تۆفیقیان پێکهێنا، ئەحمەد ئامادەیی کارکردنی لەگەڵ بەختیاردا نەبوو. وەک تاهیر دەڵێت: "کاک ئەحمەدیان برد کە قسەیان لەگەڵ بکا، ئەمنیش لەگەڵیان چووم، بەختیار هەستا سەرچۆک و گوتی: تۆ لە کوردستان و من لە خوزستان، ئێران دەکەینە گۆمی خوێن! کاک ئەحمەد گوتی: نا، من وا ناکەم، چون تۆ لەبەر سیاسەتی گەلانی ئێران لەگەڵ شای ئێران نێوانت تێک نەچووە، ئەتۆ سەدان کوردت لەژێر پێی ژاندارماندا کوشتووە، تۆ مەئمووری ساواک بووی، ئەگەر زانیبام دەوڵەتی ئێران لەگەڵ تۆ جەلەسەم بۆ دادەنێ، نەدەهاتم. چون سووک دەبم"(١٨٩).

لەڕاستیدا، مەسەلەی پەیوەندیی ئەحمەد تۆفیق بە ئەمریکا و بڵاوکردنەوەی ئەو پرۆپاگەندانەی گوایە ناوبراو پیاوی دەزگای جاسووسی C.I.A یە، پێویستە ئیستێکی لەسەر بکرێت. چونکە ئەو پرۆپاگەندانە لە سەرەتای شەستەکانەوە بۆ ئەحمەد تۆفیق لەلایەن شیوعی و چەپەکان و تودەکراتەکانی دەرەوەی نێو حیزبی دیموکرات هەڵدەبەستران. ئەحمەد تۆفیق هیچ کات نەیدەشاردەوە کە کێشەی کورد کێشەیەکی نەتەوەیی نیشتمانی دیموکراتیکە و بەتەنیا کێشەی چینێکی تایبەت و دیاریکراوی کۆمەڵگەی کوردەواری نییە و بە گرتنەبەری ڕێگای کۆمەنیستی و ستالینیزم و خۆهەڵواسین بە بلۆکی سۆسیالیستی و بەکارکردن لەژێر باڵی مارکسیستی شۆڤێنیستی نەتەوەی فارسی حاکم و حیزبی تودە، ئیمکانی چارەسەرکردن و سەرکەوتنی نییە. ئەو هەر زوو لەوە گەیشتبوو، کە دەوڵەتی شورەوی سیاسەت و بەرنامەیەکی بۆ مامەڵەکردن و چارەسەرکردنی کێشەی کورد نییە و حیزبە کۆمۆنیستەکانی وڵاتە داگیرکەرەکانی کوردستان وابەستەی شورەوین و لە چوارچێوەی بەرژەوەندییەکانی شورەویدا هەڵدەسووڕێن و بۆ کێشەی کورد خێرێک نادەنەوە. ئەو هەر لە ساڵی ١٩٦٢دا ئەو بۆچوونەی خۆی بە شمدت ڕاگەیاندووە. سەبارت بە تێڕوانینەکان لەسەر ئەحمەد تۆفیق لەو کاتەدا شمدت دەڵێت: "لەو ڕۆژانەدا دەسەڵاتی

ئێرانی لەو باوەڕەدا بوو کەئەحمەد لەگەڵ شیوعییەکان کاردەکات. ئەحمەد سەبارت بەوە دەیگوت: "بەڵام ئەوانە هەمیشە لە تاریکیدان..." ئەو بە سەرسووڕمانیشەوە دەیگوت "شیوعییەکان لە هەمان کاتدا من بە سیخوڕێکی ئەمریکی دەزانن"(١٩٠).

دیارە هەر لە ساڵانی جەنگی دووەمی جیهانییەوە جووڵانەوەی ڕزگاریخوازیی نەتەوەیی کورد لە ئەنجامی پروپاگەندەی داگیرکەرانی کورد و بەرژەوەندیی زلهێزەکان، لەلایەن دەوڵەتانی ڕۆژئاواوە، بەتایبەتی ئەمریکا، مۆری کۆمەنیستی لێدرابوو و لە ڕیزی چەپ و نۆکەرانی شورەویدا حیسابی بۆ دەکرا. مەلا مستەفای بارزانی بە مەلای سوور ناو دەبرا، ئەو بۆچوونە شێوازەی کە زۆرترین زیانی بە کێشەی کورد گەیاندووە و هەر دڵسۆز و کوردپەروەرێکی ئازار داوە. بەتایبەت لە بلۆکی سۆسیالسیتی بۆ کورد نەک هەر ڕەنگ، بەڵکو دەنگێکی پێویست بە قازانجی کورد نەبوو.

لە وەڵامی پرسیارێکدا سەبارەت بە ئەمریکاییبوونی ئەحمەد تۆفیق، حەمەی عەزیز گوتی: "ئەوە قسەیەکی بێ بنەما و هەڵبەستراوە، هەرگیز ڕاست نییە، ئەگەر ئەحمەد وەک کوردێک هەستی بە بەرپرسیارێتی کردبێت، وەک سیاسییەک پەیوەندی بە دەوڵەتێک لە دەوڵەتانەوە کردبێت، بۆ مووچە و جاسووسی نەبووە، بەڵکو بۆ خزمەت بووە. دواتر ئەو هەلومەرجەی ئەودەمی بەغدا نە ڕێگەی بە ئەحمەد و نە بە مەحموود دەدا وەک پیاوێکی آ.پ.ا هەڵسووڕێن. ئەحمەد کوڕێکی دڵساف و ڕاستگۆ بوو. خاوەنی هیچ سامان و پارە و پووڵێکیش نەبوو. دەستپاک و داوێنپاک بوو. ئەگەر وەک سەرۆک حیزبێک لە لوبنان یان لە شوێنێکی تر سەردانی یەکێک لە سەفارەتەکانی کردووە، یان یەکێکی بینیوە، ئەوە تەنیا بۆ خزمەتی نەتەوەکەی بووە. وەک شەخسی خۆم شتێکم نەبینیوە و نەبیستووە کە بەڵگەیەک بێت بۆ سەلماندنی ئەو پرۆپاگەندانە"(١٩١).

سەلاحی موهتەدیش لە دیمانەیەکیدا بەو دواییە کە سایتی دیمانە لە بەرواری ٥ - ١٠ - ٢٠٠٦ دا لەگەڵی سازداوە دەڵێت: "سەرکردایەتی دوای ئەحمەد تۆفیق لەنێو حیزبی دێموکراتدا هەمیشە ئەحمەد تۆفیقیان بەوە تاوانبار دەکرد کە پیاوی ئەمریکا بووە. من بەڵگەم بۆ ئەوە هەیە کە ئەو قسە وا نییە. کە ئەحمەد تۆفیق هات مەرحوم مەلا مستەفا نامەی بۆ هەر پێنج دەوڵەتی گەورە نووسیبوو. ئەحمەد تۆفیق گوتی دەوڵەتەکانی دیکە، خۆم خەڵکم هەیە بۆ ئەوەی نامەکانیان بۆ بنێرم، بەڵام هی ئەمریکا و ئینگلیزم نییە. ئەگەر ئێوە وەک خوێندکاری

کورد کارئاسانیمان بۆ بکەن ئەو نامانەمان بۆ بگەیەنن باش دەبێ. ئێمە بۆ ئەو نامانە چووینە لای دکتۆر ئیسماعیلی ئەردەڵان... من خۆم نامەکانم دان بە دوکتۆر ئیسمایلی ئەردەڵان."

سەعید کاوە لە بیرەوەرییەکانیدا باس لە نهێنیی نامەیەک دەکات کە شێخ ئەحمەدی خودانی بارزان بۆ ئەحمەد تۆفیقی نووسیوە. لە نامەکەدا هاتووە: "تۆ لەو سنوورانە نزیکی بەڵکو بتوانی لە نزیکەوە ئەمریکاییەکان تێبگەیەنی و پێیان بڵێی کورد کۆمۆنیست نییە و میللەتێکی فەقیر و هەژار و لێقەوماوە. بەڵکو دڵیان نەرم بێ و یاریدەمان بدەن و لەو زوڵم و زۆرییە ڕزگارمان بێ"(١٩٢). هەر بۆیە سەعید کاوە دەڵێت کە ئەحمەد تۆفیق لەسەر داوای خودانی بارزان و بە پرس و ڕای مەلا مستەفا بارزانی لەگەڵ ئەمریکییەکان پەیوەندی گرتووە.

بەهەرحاڵ، ئەحمەد تۆفیق لە بەغدا هەمیشە لە هاتوچوودا بوو. لەلایەکەوە چەند پێشمەرگەی کۆنی کۆکردبوونەوە و چەکی بۆ وەرگرتبوون و لە یەکێک لە سەربازخانەکانی بەغدا بە ناوی خۆئامادەکردن بۆ جەنگی پارتیزانی لە نێوخۆی ئێران مەشقی پێدەکردن، لەلایەکی تریشەوە لەڕێگەی لقی پێنجی پارتییەوە لە بەغدا، لەگەڵ مەلا مستەفا بارزانی پەیوەندی دامەزراندبۆوە و لەگەڵ قادر تەگەرانیش شەوانە بە نهێنی یەکتریان دەدیت و لەسەر کار و بەرنامەی ئایندە تێکۆشانیان هەبوو. چونکە هەوالانی ئەحمەد لە کوردستانیش لە گوندی بۆڵێ، ناوچەی ناودەشتی بناری قەندیل، بنکەیان بۆ هێندێک لە پێشمەرگەکان کردبۆوە و لەژێر چاودێریی دەسەڵاتی باشووری کوردستاندا بوون.(١٩٣).

مەرەسەنە دەڵێت: "لەو سەردەمەدا لقی پێنجی پارتی هاتە بەغدا و لەسەر شەقامی ئەبو نەواس بارەگای کردەوە. ئێمەش لەگەڵ کاک ئەحمەد و سەید ڕەشیدەکان جارجارە بەدزیەوە هاتوچوومان دەکردن. ئەوجار ئەحمەد نامە و ڕاسپاردەکانی خۆی لەڕێگەی لقی پێنجی پارتییەوە دەگەیاندە دەستی بارزانی و کاک ئیدریس"(١٩٤).

شایەنی باسە، هەلومەرجی گشتیی عێراق بەگشتی و بەغدا بەتایبەتی لە ساڵەکانی ١٩٧٠ - ١٩٧١دا تا ڕادەیەک ئاوەڵە بوو. لەو کاتەدا جارێکی دیکە تودەییەکان لە بەغدا دەرکەوتنەوە و ئەم جارە باشتر لە جاران لە هاتوچوودا بوون. بەتایبەتی کە ڕێژیمی تازەبەدەسەڵاتگەیشتووی بەعس، خۆی بە چەپ و سۆسیالیست و دۆستی شورەوی دەزانی و دروشمی بریقەدار و گەورەی سەبارەت بە دژایەتی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم هەڵبڕیبوو.

چەند کەس لە کوردەکانی نێو حیزبی تودە وەک: د. عەبدولڕەحمان قاسملوو و کەریمی حیسامی پاش ئەوەی لە ١٦ی ئۆکتۆبەری ١٩٧٠ لە ئاڵمان کۆبوونەوەیان لەگەڵ سەرکردایەتی تازەی حیزبەکەیاندا (ئیرەجی ئەسکەندەری و هەوالانی) کردبوو و لەلایەن ئەوانەوە ڕێبازیان بۆ دیاریکرا؛ بڕیاریاندا سەرلەنوێ بگەڕێنەوە بەغدا و لەگەڵ ئەندامە پەرتەوازە ماوەیستەکان لەڕێگەی حەمەدەمینی سیراجییەوە پەیوەندی بگرن و حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر ڕێبازە تودەییە شورەویخوازانەکەی پێشووی دەورانی موسەدیقی دابمەزرێننەوە(١٩٥). دیارە ئەوانە لە ئەنجامدانی ئەرکەکەیان تارادەیەکی باش سەرکەوتوو بوون و پاش گەڕانەوە لە کۆیە کۆبوونەوەیەکیان لە ٢١ - ٦ - ١٩٧١ دا بە بەشداری ٣٢ کەس بە ناوی کۆنفرانسی سێیەم پێکهێنا و جڵەوی حیزبی دێموکراتیان گرتەدەست و وشەی 'ئێران'یان کە لە کۆنگرەی دووەمدا لابرابوو کردەوە پاشکۆی حیزب. ئەم کۆنفرانسە کۆمیتەیەکی ناوەندیی هەڵبژارد کە لە کەریم حیسامی، حەمەدەمینی سیراجی، حەسەنی ڕستگار، عەبدولڕەحمان قاسملوو،عەبدوڵڵا حەسنزادە و یوسفی ریزوانی و هێمنی شاعیر و چەند کەسی دیکە پێکدەهاتن و د. عەبدولڕەحمان قاسملوویش وەک سکرتێری حیزب دیاریکرا(١٩٦).

لە ڕۆژنامەی "کوردستان"دا نووسراوە "کۆنفرانس ڕێگای خەباتی گەلی کوردی لە کوردستانی ئێران ڕوون کردەوە و نەتەوەکەمانی لەو سەرلێشێواوی و کوێرەڕێیانە ڕزگارکرد کە لە ساڵەکانی دواییدا هێندێ لادەر و گێرەشێوێن و خۆپەرست تووشیان کردبوو"(١٩٧).

دیارە مەبەست لە لادەر و گێرەشێوێن و خۆپەرست، ئەحمەد تۆفیق بوو. لەگەڵ ئەوەش بۆ ڕووی سیاسی تازە دامەزراوی کۆنفرانسی سێیەم لە ٥ - ٨ - ١٩٧١ بڕیاری دا حەمەدەمینی سیراجی و عەبدوڵڵای حەسەنزادە بنێرێنە لای ناوبراو تا وەک ئەندامێک لەگەڵ حیزبی دێموکراتی تازە بنیاتنراو کار بکات؛ مەسەلەیەکی وا کە هەر لە بنەڕەتەوە بۆ ئەحمەد تۆفیق شتێکی قبوڵنەکراو بوو، چونکە نزیکەی تەواوی ڕێبەرایەتی ئەو حیزبە مێژوویەکی درێژی ناکۆکی و ململانێ و ناتەبایی فیکریی و شەخسیی و شەڕی دەسەڵاتیان هەبوو لەگەڵ ناوبراودا. هەربۆیە نەک هەر ئامادە نەبوو کاریان لەگەڵ بکات، بەڵکو نە کۆنفرانس و نە ڕێبەرایەتییەکەیشی قبووڵ بوو. لەوەش زیاتر چەند بەیاننامەیەکی توندی لەسەر بڵاوکردنەوە(١٩٨).

عەبدوڵڵا حەسەنزادە دەڵێت ئەحمەد تۆفیق مەرجی بۆ کارکردن لەگەڵ ئەواندا ئەوە بووە کە چەند جاسووسێک هەن لەنێو ڕێبەرایەتی هەڵبژێردراوی کۆنفرانسی سێیەم کە دەبێت تەسلیم بەو بکرێن. شایەنی باسە، وێڕای

ئەوەی حەسەنزادە لە کتێبەکەیدا سەرسووڕمانی خۆی لەو داوایەی ئەحمەد تۆفیق دەردەبڕێت و بە "سادسیم"ی ناودەبات(١٩٩)، کەچی پاش ٤٠ لاپەڕە بۆخۆی بە بەڵگەوە باسی جاسووسیی یەکێک لە ئەندامانی ئەو ڕێبەرایەتییەمان بۆ دەکات. کاتێک باس لە سەردانی سکرتێری یەکەمی سەفارەتی شورەوی لە بەغدا دەکات و دەڵێت: "کورە خۆ بێ ئەوەی بە خۆم بزانم بەزیادی خێرم نەکرد، بوومە پیاوی) KGB ک.ج.ب.)" (٢٠٠).

لەڕاستیدا، ئەحمەد تۆفیق ببووە کۆسپ و گرفتێکی جیددی لەبەردەم ڕێبەرایەتی د. قاسملوو و هاوکارانی. ئەوانەی لە ڕۆژنامەی کوردستان دا ڕایانگەیاند "عبدالله اسحاقی(احمد توفیق) لەبەر زۆر کردەوەی وا کە لەگەڵ ئەندامەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕێک ناکەوێ و لەبەر جووڵانەوەی دژی حیزبی، لە حیزبی دێموکراتی کوردستان (ئێران) دەرکرا"(٢٠١).

ڕۆژی ٢٥ی نیسانی ٢٠٠٦ لە کتێبخانەی گشتیی سلێمانی کاکەحەمەی مەلا کەریم سەبارەت بە ئەحمەد تۆفیق گوتی: لە سەرەتاکانی ساڵی ١٩٧٢دا ئەحمەد تۆفیقم دەدیت، کاتێک سەردانی کۆڕی زانیاریی کوردی لە بەغدا دەکرد. دیارە ئەو زیاتر بۆ سەردانی کتێبخانەی کۆڕ دەهات و کتێبی دەخواست و دەیبرد دەیخوێندەوە و پاشتر دەیگەڕاندەوە. ئەوسا ئێمە بە حوکمی بیر و باوەڕی سیاسی و نزیکایەتیمان لە باڵی عەبدولڕەحمان قاسملوو و ئەو شتانەی لەسەر کاک ئەحمەد دەگوتران، زۆر خۆمان لێ نێزیک نەدەکردەوە. بەڵام ئەو کاتیش وەک گەنجێکی هەست ناسکم ئەهاتە پێشچاو. داوای شتێکی لێ کردین بۆی بکەین، بەداخەوە نەمانتوانی. ئەو دەیویست ئێمە داوا لە عەزیز شەریف بکەین، کە ئەو کات وەزیری داد بوو، کە لە عێراق نەمێنێتەوە و ڕێگای بدەن بچێتە دەرەوە. لەوە دەچوو هەستی بە مەترسیی کردبێت و بۆنی ئەوەی کردبێت کە گیانی لە مەترسیدایە. دواتر زۆری نەخایاند هەواڵی گرتن و بێسەرو شوێنکردنیمان بیست. بەشێک لەو کتێبانەش کە ئەحمەد بە مەبەستی خوێندنەوە لە کتێبخانەی کۆڕ برد بوونی، بە گرتن و فەوتاندنی ناوبراو، فەوتان و نەگەڕانەوە.

دیارە گرتن و کوشتنی ئەحمەد تۆفیق لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئەمنی عام و بەڕێوەبەرە خوێنڕێژەکەی، نازم گوزار، ڕووداوێکە تا ئێستا لێکۆڵینەوەی وردی لەسەر نەکراوە و وردەکارییەکانی هێشتا ڕوون نین. ئەوەی هەیە تەنیا بۆچوون و قسەی جۆراوجۆرە. دیارە بۆ ڕووداوی لەو چەشنە زیاتر گومان دەخرێتەسەر نەیارە شەخسی و حیزبییەکانی ناوبراو و ئەوانەی نەمان و کوشتنی ئەحمەد تۆفیقیان بۆ بە قازانج شکایەوە. هەربۆیە وێڕای

سەرچاوە Serchawe

دیاریی ئەو لایەنەی کە کارەکەی کردووە، کەسانێک هەبوون ئەوسا و ئێستاش ئۆباڵی ئەو گرتن و لەنێوبردنە دەخەنە ئەستۆی قاسملوو و هاوکارانی.

لەگەڵ ئەوەی هەن کە هەر دەستێکی قاسملوو و سەرکردایەتی ئەودەمی حیزبی دێموکرات بە قەتعی لە مەسەلەی گرتن و لەنێوبردنی ئەحمەد تۆفیق دا ڕەتدەکەنەوە و باس لەوە دەکەن کە حیزب و سەرکردایەتییەکەی ئەو کاتە هەوڵی جیددیان بۆ سۆراغکردن و ڕزگارکردنی ئەحمەد داوە. بەڵام هێندێک شت ئەوە دەسەلمێنن کە ئەو ڕێبەرایەتییە بایەخێکی ئەوتۆیان بە مەسەلەی بێسەرو شوێنکردنی ئەحمەد تۆفیق نەدابێ.

بۆ نموونە ڕۆژنامەی "صوت الاكراد"، زمانحاڵی حیزبی دێموکراتی کورد لە لوبنان، کە سەرکردەکەی خۆی بە موخابەراتی عێراق فرۆشتبوو، ڕاست لە سەروبەندی گرتن و بێسەرو شوێنکردنی ئەحمەد تۆفیق دا، بابەتێکی لەسەر ناوبراو بڵاوکردبۆوە و بە کەسێکی گومانلێکراوی ناودەبات. ڕۆژنامەی "کوردستان" کە ئەودەم لە بەغدا و زەمانی باڵی قاسملوو و ڕێبەرایەتی کۆنفرانسی سێیەمی حیزبی دێموکرات بوو، وەڵامی "صوت الاكراد" دەداتەوە و دان بە گومانلێکراوی ئەحمەد تۆفیق دا دەنێت و دەڵێت: "ئەو دەستە ئۆپۆرتۆنیستەی کە ئەو باسی دەکا، هیچ پێوەندییەکی بە حیزبی ئێمەوە نییە و جێگای سەرسووڕمانە کە نووسەرانی صوت الاكراد ڕۆژنامەی کوردستان ناخوێننەوە تا بزانن کە لە ژمارە ١٢ی کوردستاندا سەردەستەی ئەو گومانلێکراوانەی کە ئەو باسیان دەکا لە حیزب دەرکراوە"(٢٠٢).

هەروەها کاتێک ڕێبەرایەتی نوێ لە ٢٢ - ٩ - ١٩٧٣ بە بەشداری ٤٩ کەس کۆنگرەی سێیەمی حیزبی دێموکراتی لە
بەغدا کردەوە، ئەحمەد تۆفیق نزیکەی پێنج مانگ بوو بەدەستی جەلادەکانی بەعس و لەژێر ئەشکەنجەدا گیانی سپارد بوو. کەچی مەسەلەی بانگهێشتنی ناوبراو بۆ کۆنگرە بە مەبەستی دادگاییکردن زۆربەی قسە و باسەکانی دانیشتنی کۆنگرەی پێکدەهێنا. هێرشی توندی د. قاسملوو بۆسەر کەسایەتی ئەحمەد تۆفیق و ناوبردنی بە دیکتاتۆر و سەرەڕۆ و گلەیی توندی لە ئامادەبوان کە پێشتر لەگەڵ ناوبراو کاریان کردووە و ڕێگەیان لێ نەگرتووە. مەسەلەیەکی وا کە حەسەنی ڕستگاری لە قاسملوو ڕاستکردەوە و پێی گوت:

قوربان جەنابت دەبێ گلەیی لە خۆت بکەی کە نەتتوانیوە بەربەرەکانی لەگەڵدا بکەی و مەیدانت بەجێهێشتبوو و هەڵاتبوویە دەرەوەی وڵات"(٢٠٣).

ڕێبەرایەتیی نوێ بە نەمانی ئەحمەد تۆفیق تەواو یەکلابوونەوە و پێوەندیشیان لەگەڵ حیزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی تا دەهات توندوتۆڵتر دەبوو، کە بە نێوەندی حیزبی تودە و لەڕێگەی د. قاسملوو و عبدالخالق سامەرایییەوە لەلایەن هەردوولاوە سەرۆکاری دەکرا. بەقەولی مامۆستا حەسەنزادە "بەکورتی، دەورانی هەڵدانی حیزبی دێموکراتی کوردستان (ئێران) بوو"(٢٠٤).

لەلایەکی دیکەوە حیزبی بەعس لەپاش ڕێکەوتنی ئازار هەوڵی خۆدزینەوەی لە جێبەجێکردنی ناوەرۆکی ڕێکەوتنەکە دەدا و خەریکی پیلان دارشتن بوو بۆ لاواز کردنی سەرکردایەتی شۆڕشی کوردستان، جا چ لەڕێگەی هەوڵە تیرۆرستییەکان بۆ کوشتنی مەلا مستەفا و ئیدریس، یاخود لەڕێگەی کڕینی ئەندام و کەسایەتییە ناودار و دەسەڵاتدارەکانی نێو پارتی و ڕەخنەکردن بۆنێو دەزگای پاراستن و چەندەها هەوڵی دیکە، لەوانە لەنێوبردن و لێدانی ئەو کەسایەتییە هەڵسووڕاوانەی کە لە بەغدا بوون و سوودێکیان بۆ حیزبی بەعس نەبوو، بەڵکو چاوەڕێی ئەوەشیان لێدەکرا لە کاتی تێکچوونی پەیوەندییەکان و هەڵگیرسانەوەی شەڕ، بە زیانی بەعس هەڵسووڕێن.

کاک حەمەغەریب قادر تەگەرانی لەو بارەیەوە گوتی: "لەبیرم دێت شەوێکیان باوکم زۆر پەشۆکاو بوو، ترسێکی گەورەی لێنیشتبوو، چونکە نازم گوزار بانگی کردبوو بۆ بەڕێوەبەرایەتیی ئەمنی عام و لەوێ دەقی ئۆرجینالی تەواوی ئەو نامانەی خستبووەبەر دەست، کە باوکم بە خەتی کەمالی برام بە نهێنی بۆ مەلا مستەفا بارزانی دەنووسی. دوای ئەوە زۆری نەخایاند کە باوکم و کەمال و زۆربەی پیاو و لایەنگرەکانیانی گیران و بێسەرو شوێن کران." بێگومان ئەحمەد تۆفیق کە لەگەڵ قادر تەگەرانی دۆست و هاوڕێ بوون و لەو پەیوەندییەدا هاوکاربوون، دوور نییە هەمان مەسەلە نەکرابێتە بیانووی گیرانی.

ئەحمەد تۆفیق کە لە سەرەتای پاییزی ساڵی ١٩٧٢دا لەلایەن پیاوانی ئەمنی عێراقەوە گیرا، نزیکەی هەشت مانگ لە زیندانی 'ئەبو غریب' لەژێر لێکۆڵینەوە و ئەشکەنجەدا هێشتیانەوە. ئەو جگە لە تاهیری گاردی، کەسی دیکەی لەگەڵدا نەبوو. تاهیر درێژەی ئەو لێکۆڵینەوە و ئەشکەنجەدانەی لە وتووێژێکدا باسکردووە و دەڵێت: "لە زیندانی قەسری نیهایە... تا کاک ئەحمەد مرد پێکەوە بووین، هیچ کەسی دیکەمان لەگەڵ نەبوو. دیوەکانیش ٢

میتر لە ٢ میتردا بوون... لە دیوەکەی چاویان کە کردینەوە هەموو گیانمان بە لێدان شین و ڕەش ببۆوە. ئەحمەد زۆر لە من خراپتر بوو. پرسیم کە بۆ وا نارەحەتی و نەفەست نایە؟ گوتی یەک نەفەر لەسەر سینگم دانیشتووە، قورسایی ئەو کە نازانم ئینسان بوو یا بەرد بوو، ئەمنی کوشت. پاش مانگێک کەمتر کاک ئەحمەدیان برد. دوایە کە هێنایانەوە حاڵی زۆر خراپ بوو و خێرا خێرا هەناسەی دەکێشا. گریانم بۆی دەهات... لێم پرسی چییان لێکردی، گوتی: کوشتیانم! هەرچی ئەمن لەگەڵ خۆم لە بەغدا کردوومە ئەویان لێ پرسیوم! گوتیان تۆ هاوکاری مەلا مستەفات کردووە. گوتم: نەمکردووە، پێشتر کردوومە و دەبێ بیکەم و من پەناهەندەی سیاسییم و وەزیفەشە، دژی شای ئێران بم، نەک دژی ئێوە... ئەوەی ئێوە لەگەڵ ئەمنی دەکەن تاتار و هیتلەریش نەیکردووە... یەکیان گوتی: ئەحمەد تۆ زۆر زمانت درێژە ئێرە لای مەلا مستەفا نییە"(٢٠٥).

تاهیر لە وتووێژەکەیدا بەدرێژی باس لە ئەشکەنجەدانی ئەحمەد تۆفیق و خۆی دەکات کە چۆن نینۆکەکانی قاچیان دەرهێناون، دواتر دێتەسەر چوونی سەعدون غێدان و عبدالخاق سامەڕایی بۆلای ئەحمەد تۆفیق، چۆن داوای ئەوەیان لە ئەحمەد کردووە گەر وتار دژی مەلا مستەفا بنووسێت ئازادی دەکەن. تاهیر دەڵێت: "ئەحمەد تۆفیق گوتی: ئێستاش بڵێن لەسەر شای بنووسە. هیچیشم نەدەنێ دەینووسم، بەڵام قامکەکانیشم بدەم لەسەر مەلا مستەفا ئەوەی داوای لێدەکەم ناینووسم... ئەوە لەمن بەدوورە! ئەوانەی ئەهلی کەیفن، ئەوانەی دەتوانن، ئەمن ناتوانم. ئەمن نانی میللەتی کوردم خواردووە، چاویشم بە نانی ئەوان پشکوتووە، قەولیشم بەوان داوە کە لەسەر ئەوان بمرم خیانەتیان پێ ناکەم... ئەمن چەندەی لەو زیندانەیدا بم ئیحترامم دەمێنێ بەڵام ئەگەر بێم مەقالەیەکی بۆ ئێوە بنووسم دەبم بە پووشی بەر ڕۆژی. ئەوەندەو کار بە منە تا مەقالەکەی دەنووسم و ئیمزای دەکەم. دواتر دەڵێن ئیمزای عەبدوڵلا ئیسحاقییە. پاشان فڕێم دەدەنە دەرێ و لە دنیاش ئابڕووم نامێنێ. لێرەدا دەبم و ئەرزیشم زۆر زیاترە... هەر شتێکی بیڵێن بە قسەتان دەکەم، بەڵام بە دژی میللەتی کورد لە عێراق یا تورکیا، سوریە و ئێرانیش نە بە عەمەل و قسە هیچ شتێک ناکەم... من مردن هەڵدەبژێرم نەک ژینی خوێڕیانە و سەرشۆڕی. بۆ ماڵی دنیا و تەمەن و نان، شەرەف و عیزەتی ئینسانی و کوردی لەژێر پێ نانێم"(٢٠٦).

سەبارەت بە مەرگی ئەحمەد تۆفیق، تاهیر دەڵێت: "سێ، چوار جاریان ئەشکەنجە کردەوە... جارێکی دیکە شەوێک پێکەوە بردیانین... لەگەڵ کاک ئەحمەد هاتینەوە دیوەکان. گوتم: کاک ئەحمەد، چۆنی؟ چییان لێ پرسی؟ گوتی: ئەمن هەموو سەفحەکانم ئیمزا کردووە، هەر سەفحەی ئیعدامێکە، ١٥ سەفحەیە. بۆخۆم خوێندوومەتەوە. بەو پەروەندەیەی کە لە دادگایە بۆم سازکراوە، ئەگەر بڵێم مەلاییکەتم، بە شەیتان دەردەچم. گوتم: موتەهەم بە چی

کراوی؟ گوتی: کۆمەک بە مەلا مستەفا بارزانی و هێنانی خەبەرنیگاری خەبەرگوزاری ڕۆیتێرز، دانا ئادام ئیشمیت، و خیانەت بە عێراق و گوتی هەرچی کردوومە و گوتوومە بە بەعسییەکان گەیشتۆتەوە... دواتر کاک ئەحمەد هیچی نەدەخوارد، ئەوە هەشتەم مانگە و کاک ئەحمەد سەروبەندی گیاندەرچوونی بوو. شەوێکی گوتی: تاهیر وەرە دانیشە. ئەمڕۆ سەیرە چاک چاک بوومەوە. هیچ جێگایەکم نایەشێ. جێگایەکم بۆ ڕاخە. بۆم ڕاخست، دەستم لە لاقی دا سارد و عاددی بوو، گوتی: ماڵتە، ئەو دەرکەیەی لەو کابرایانە بکەوە، دێنە ژووریٚ!! گوتم کاکە، ئەوە تۆ قسان دەپڕوکێنی. ئاخر ئەو دەرکە لە دەرێ ڕا داخراوە. گوتی: ئەگەر وایە لاقت وەبن سەرم بدە، بن سەرم نەوییە. لاقم بۆ درێژ کرد و گوتی: زۆر خۆشە. هەر هێندەی پێ نەچوو، چاوەکانی وێک نان و هەناسەی نەما و شەهید بوو. هەرچی بانگم کرد هیچ دەنگی نەهات. لاقم لەبن سەری دەرهێنا و لەسەر پەتووەکەم دانا و ملم نا لە گریان، یەک بە خۆم بە دەنگی بەرز دەستم بە گریان کرد... ئەوە بەهاری ١٩٧٣ی زایینی بوو... تەرمی کاک ئەحمەدیان برد و نازانم چی بەسەر هات و چیان لێکرد"(٢٠٧).

ئەحمەد تۆفیق چون بە ڕەبەنی مابۆوە و ژنی نەهێنابوو، پاش مەرگی کەسی لەپاش بەجێ نەما، لە ژیانیدا زۆر کەس پێیان خۆش بوو خزمایەتی لەگەڵدا بکەن(٢٠٨)، بەڵام ئەحمەد بڕیاری هاوسەرگیری هەمیشەیی لەگەڵ وڵاتەکەی دابوو، وەک شمیدت دەڵێت: "ئەو باسی ئەو کچانەی دەکرد لە پراگ چاوی پێیان کەوتبوو و گوتی:

- لەڕاستیدا من یەک خۆشەویستم هەیە، ئەویش خۆشەویستی وڵاتەکەمە"(٢٠٩)

مەرەسەنە سەبارەت بە هەڵسەنگاندنی ئەحمەد تۆفیق دەڵێت: "لەڕاستیدا ئەحمەد تۆفیق بە هەموو عەیبێکەوە کە هەیبوو، مرۆڤێکی نەتەوەپەرست و ئازا و نەترس و ماندوونەناس بوو. هەرچی لەدەست هاتبا بۆ ڕزگاری گەلی کورد دەیکرد، دژایەتی هەموو بیر و بۆچوونێکی ئەو کەسانەی دەکرد کە حیزبی دێموکراتیان بەولا و بەولادا گرێدەدا... ئەو پێی وا بوو کە گەلی کورد لە دۆستایەتی لەگەڵ ئۆردوگای سۆسیالسیتی و بەرەی کۆمۆنیزم لە جیهاندا زیانی پێگەیشتووە، زۆرتر لایەنگری لە سیاسەت و هەڵوێستی ئەمریکا دەکرد و پێی وا بوو کورد دەبێ بە پشتیوانی ئەمریکا و ڕۆژئاوا درێژە بە خەباتی خۆی بدا و لە دواڕۆژیشدا هەر ئەمریکا دەبێتە پشتیوانی ڕاستەقینەی خەباتی ڕزگاریخوازیی خەڵکی کوردستان"(٢١٠).

سەرچاوە و پەراوێزەکان:

١- بۆ زیاتر: سەردەشتی، د. یاسین، کوردستانی ئێران. لێکۆڵینەوەیەکی مێژوویی لە جووڵانەوی ڕزگاریخوازیی نەتەوەیی گەلی کورد (١٩٣٩ - ١٩٧٩)، سلێمانی، ٢٠٠٣.

٢- غەنی بلوریان، ئاڵەکۆک. بەسەرهاتەکانی سیاسی ژیانم، ستوکهۆڵم، ١٩٩٧، ل. ٢١ - ٢٢.

٣- جەلیل گادانی، ٥٠ ساڵ خەبات. کورتە مێژوویەکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بەرگی یەکەم، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری هەرێمی کوردستان، ب.م. ل. ٢١.

٤- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٧.

٥- اسحاقی، مستەفا، خلاصە بیوگرافی سید عبدالله اسحاقی (احمد تۆفیق)، دست نوشت، ص. ١.

٦- بۆ زیاتر: سەردەشتی، سەرچاوەی ناوبراو، بەشی دووەم.

٧- شمدت، دانا ادمز، رحلە الی رجال الشجعان فی کوردستان، ترجمە و تعلیق: جرجیس فتح الله، الطبعە الثانیە، اربیل، ١٩٩٩، ص. ١٧٨. بە پێچەوانەی ئەوەی جرجیس فتح الله دەڵێت گوایە تەرمی پێشەوا و هاوڕێیانی دوور بوون لە چاوی خەڵکی، حکومەتی شاهەنشای ئێران بۆ چاوترساندنی خەڵکی تەرمی لەسێدارادراوەکانیان لە مەیدانی چوارچرادا هێشتەوە تا خەڵکی لە نزیکەوە بیانبینن.

٨- سوارە، أ. ت. تۆڵەسەندن، ڕۆژی نوێ. گۆڤارێکی ئەدەبی، سیاسیی، کۆمەڵایەتییە، ساڵی یەکەم، ژمارە ١٠، ی کانونی دووەم ١٩٦١، ل. ١١٤ - ١١٥.

٩- اسحاقی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣.

١٠- هەمان سەرچاوە.

١١- هەژار (عەبدوڕەحمان شەرەفکەندی) چێشتی مجێوڕ، چاپی یەکەم، پاریس، ١٩٩٧، ل. ٣٦٨.

١٢- گادانی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٦٥.

١٣- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٥٧.

١٤- اسحاقی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣.

١٥- شمارە: ١٦٧٠، موضوع: وضعیت ادارات دولتی مهاباد، تأریخ ٢٨ - ٥ - ٣٠، چپ در ایران. بە روایت اسناد ساواک. حزب دموکرات کردستان، جلد أول، مرکز بررسی اسناد تأریخی، چاپ أول، تهران، ١٣٧٨، ص. ٨ - ٩.

١٦- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٠٧ - ١١٠.

١٧- هەمان سەرچاوە، ل. ١١١.

سەرچاوە
Serchawe

١٨- گادانی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٦٧.

١٩- بۆ زیاتر: د. سەردەشتی، یاسین، هەڵوێستی حیزبی توده لەحاست کێشەی نەتەوایەتی گەلی کورد لە ئێران (١٩٤١ - ١٩٨٣)، سلێمانی، ٢٠٠٥.

٢٠- حیسامی، کەریم، لە بیرەوەرییەکانم، بەرگی یەکەم، سوید، ١٩٨٦، ل. ٢٤٨.

٢١- هەمان سەرچاوە، ل. ٢٢٥.

٢٢- ڕەحمانی، سەید عەلی، بەشێک لە بیرەوەرییە تاڵ و شیرینەکانی ژیانم، سلێمانی، ٢٠٠٥، ل. ١٨٩ - ١٩٠.

٢٣- پیام کردستان. هفتەنامە اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و هنری (فارسی، کردی) سال اول، شماره دهم، ٨ ژانویه ٢٠٠٦.

٢٤- هەمان سەرچاوە.

٢٥- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١١٤.

٢٦- هەمان سەرچاوە، ل. ١٢٥ - ١٢٦.

٢٧- شمدت، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣٢٨.

٢٨- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٣١ - ١٣٤.

٢٩- حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٢٦.

٣٠- مام هۆمەر، دوو کۆنگرە و دوو ڕێبەری حیزب، ٨ - ١٢ - ٢٠٠٥، لە سایتی.یێرحچێخز:

٣١- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٣٨.

٣٢- هەمان سەرچاوە، ل. ١٤٢.

٣٣- سەردەشتی، هەڵوێستی حیزبی توده...، ل. ٧٧.

٣٤- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٥٩.

٣٥- کاوە، سەعید، ئاوڕێک لە بەسەرهاتەکانی خۆم و ڕووداوەکانی نێو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، چاپی یەکەم، ١٩٩٦، ل. ٢٧.

٣٦- وتووێژ لەگەڵ دکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەسوڵ، ١١ - ١٠ - ١٩٩٥. لە:

کەریمی، عەلی، ژیان و بەسەرهاتی عەبدولڕەحمان زەبیحی (مامۆستا عولەما)، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٥، ل. ٢٤٩. شایەنی باسە، د. قاسملوو لە کورتەی ڕاپۆرتی دەفتەری سیاسی کە لە ١ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٨٠دا پێشکەشی کۆبوونەوەی گشتیی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کردووە، دەڵێت: "من

نزیكەی هەموو شارەكانی عێراقم دیوە، قەڵادزێ نەبێ! جا نازانرێت لە قسەی ئەم دوو دوكتۆرە بەڕێزە كامیان ڕاستن!

٣٧- بەیاننامەی كۆمیتەی ساخكەرەوەی حیزبی دێموكراتی كوردستان،٢٧ی جۆزەردانی ١٣٤٣.

٢٨- كەریمی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٤٩.

٣٩- بڕوانە: البارزانی، مسعود، البارزانی والحركه التحرریه الكردیه. الكورد و ثوره ١٤ تموز ١٩٥٨، كردستان، ١٩٩١، ص. ٢٥٣ - ٢٥٤.

٤٠- العلاقات العربیه- الایرانیه. التجاهات الراهنه ولفاق المستقبل، مركز دراسات الوحده العربیه، الطبعه الولی، بیروت، ١٩٩٦، ص. ٤٦٧ - ٤٧٥.

٤١- بڕوانە: شەمێرانی، احمد، گەلی كورد بە پڕوپاغندە هەڵناخەڵەتێ، ژین - ڕۆژنامە، ساڵی ٣٤، ژمارە ١٤٤٩، ٢٨ - ٥ - ١٩٥٩.

٤٢- كاوە، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٩ - ٣٠، ڕێپۆرتاژی هێرشی فاشیستی حكومەتی تاران بۆسەر تێكۆشەرانی كوردستان، ژین، ژمارە ١٤٩٠، ٢٦ - ١١ - ١٩٥٩.

٤٣- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٩١ - ١٩٦، جەلیل گادانی، با نەبێ◌تە درۆی پاش مردوو، ب. ش، ٢٠٠٠، ل. ١٨١.

٤٤- ژین، ژمارە ١٤٤٨ ، ١٩ - ١١ - ١٩٥٩.

٤٥- چاوپێكەوتن لەگەڵ مامۆستا عبدالله ئەژدەر، سلێمانی، ١٥ - ٣ - ٢٠٠٦ .

٤٦- ژین، ژمارە ١٤٩٣، ١٠ - ١٢ - ١٩٥٩.

٤٧- ژین، ژمارە ١٥٠١، ١١ - ١ - ١٩٦٠.

٤٨- ژین، ژمارە ١٥٢٧، ٥ - ٥ - ١٩٦٠.

٤٩- دەنگی كورد، ڕۆژنامەیەكی ڕۆژانەی سیاسیی سەربەخۆیە، ساڵی یەكەم، ژمارە ١٦، ١٥ - ٨ - ١٩٦٠.

٥٠- هەمان سەرچاوە، ژمارە ٢٢، ٢٩ - ٨ - ١٩٦٠.

٥١- وەرگیراوە لە: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٦٤-٢٦٥.

٥٢- حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی دووەم، ستۆكهۆڵم،١٩٨٧، ل. ٥٨ - ٥٩.

٥٣- نبز، جمال، حول المشكله الكردیه، المانیا، ١٩٦٩، ص. ٤٧ - ٥٥.

٥٤- حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی دووەم، ل. ٦٥.

٥٥- وتووێژ لەگەڵ مام جەلال تاڵەبانی، لە: كەریمی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣١٤ - ٣١٦.

سەرچاوە
Serchawe

٥٦- حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی دووەم، ل. ٢٧.

٥٧- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٥٦.

٥٨- حسن زادە، عبداللە، نیو سەدە تێکۆشان، ئاورێک لە خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، چاپی یەکەم، گەلاوێژی ١٣٧٤ی هەتاوی، ل. ٢٧ - ٢٨ .

٥٩- ڕەسوڵ، فاتح، بنچینەی مێژووی بیرۆکەی چەپ لە کوردستان، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٥، ل. ٢٠٥.

٦٠- حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی دووەم، ل. ٥٨.

٦١- هیوا. گۆڤارێکە بۆ بەختیاری و بەرزکردنەوەی پلەی زانیاریت تەرخان کراوە، ساڵی ٢، ژمارە ٦ - ٧، کانونی دووەم ١٩٥٩، ل. ٣٧ - ٤٠.

٦٢- هەمان سەرچاوە، ل. ٤٠ - ٤١.

٦٣- هەمان سەرچاوە، ل. ٤١ - ٤٣.

٦٤- هەمان سەرچاوە، ل. ٤٣ - ٤٤.

٦٥- ڕەسوڵ، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٠٦.

٦٦- لە هەمان کاتدا کەریمی حیسامی خۆی بە دۆست و هاوکاری دڵسۆزی ئەحمەد تۆفیق لەقەڵەم دەدا، بە نهێنی نامەیەکی لەسەر نووسیبوو، ناردبوویەوە بۆ غەنی بلوریان بۆ ئەوەی ئەحمەد بۆ ماوەی ساڵێک تەجمید بکرێت و کتێبی مارکسی پێ بخوێننەوە، و بەیاننامەیەکیش دەرکەن کە بیر و باوەڕی نەتەوەیی ئەحمەد تۆفیق مەحکوم بکەن. بڕوانە: حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی دووەم، ل. ٧٠.

٦٧- هەمان سەرچاوە، ل. ٧٩.

٦٨- هەمان سەرچاوە، ل. ٧٦ - ٧٧ .

٦٩- کەریمی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣١٥.

٧٠- ژین، ژمارە ١٥٢٢، ١٤ - ٤ - ١٩٦٠.

٧١- هەمان سەرچاوە.

٧٢- هەمان سەرچاوە، ژمارە ١٥٢٤، ٢١ - ٤ - ١٩٦٠.

٧٣- خەبات. ڕۆژنامەیەکی سیاسیی ڕۆژانەیە، ساڵی یەکەم، ژمارە ١٦، ٢٢ - ٧ - ١٩٥٩.

٧٤- أ.ت. سوارە، کاروانی شەهیدان، ڕۆژی نوێ، ساڵی ٢، ژمارە ٤، تەموزی ١٩٦١، ل. ٩٢ - ٩٣.

٧٥- بڕوانە: ژین، ژمارە ١٤٩١، ٣٠ - ١١ - ١٩٥٩ و ١٥٣٧، ٢٠ - ٦ - ١٩٦٠.

٧٦- ڕۆژی نوێ، ساڵی ١، ژمارە ١، نیسانی ١٩٦٠.

سەرچاوە
Serchawe

٧٧- بەیاننامەی "حیزبی دێموکراتی کوردستان" بەبۆنەی: ١٠ی خاکەلێوە، ڕۆژی شەهیدانی جەمهوری دیموکراتی کوردستان، ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٣٩.

٧٨- ژین، ژمارە ١٥٣٨ - ١٥٣٩، ٢٣- ٢٧ - ٦ - ١٩٦٠ .

٧٩- حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی دووەم، ل. ٥٩.

٨٠- دەنگی کورد، ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەی سیاسیی سەربەخۆیە، ژمارە ٢٣، ٣١ی ئاب ١٩٦٠.

٨١- هەمان سەرچاوە.

٨٢- هەمان سەرچاوە.

٨٣- هەمان سەرچاوە، ژمارە ٢٨ ، ١٤ ایلول ١٩٦٠.

٨٤- کوردستان، ڕۆژنامەیەکی سیاسیی ڕۆژانەیە، ژمارە ١، ٤ - ٣ - ١٩٦٠ .

٨٥- وەرگیراوە لە: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٧٣.

٨٦- هەمان سەرچاوە، ل. ٢٩١ - ٢٩٢ .

٨٧- ژین، ژمارە ١٥١٢، ١٨ - ٢ - ١٩٦٠.

٨٨- وەرگیراوە لە: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٦٨ - ٢٦٩ .

٨٩- بە پێی لیستی هاوکارییەکان، حیزبی دێموکراتی کوردستان لەم قۆناغەدا خاوەنی ٢٨ کادێری حرفەیی، پێنج ماڵە حیزبی لە شارەکانی: تاران، مهاباد، نەغەدە، ورمێ، بەغدا و سولێمانی، هەروەها چوار مۆڵگەی حیزبی لە دێیەکانی: ساڵوکی بانە، ڕەقتەی مهاباد، کانی زەردی خانی لاجان، دولەتێ ی خانی و پیران بووە. بڕوانە: هەمان سەرچاوە، ل. ٢٨٣ - ٢٩٠.

٩٠- بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٨١.

٩١- هەمان سەرچاوە، ل. ١٨٢.

٩٢- چاوپێکەوتن لەگەڵ جەمیلی مەردۆخی، سلێمانی، ١٠ - ٤ - ٢٠٠٦.

٩٣- ڕەحمانی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٧٠.

٩٤- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ جەمیلی مەرۆخی.

٩٥- هەژار، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٢٢٦.

٩٦- حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی دووەم، ل. ٥٦.

٩٧- بۆ زیاتر: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێیەم، اربیل، ٢٠٠٢، بەشی یەکەم و دووەم.

٩٨- هەمان سەرچاوە، ل. ٥٧.

سەرچاوە
Serchawe

٩٩- چاوپێكەوتن لەگەڵ ڕەئوف مەلا حەسەن، سلێمانی، ١٢ - ٤ - ٢٠٠٦.

١٠٠- هەژار، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣٦٦ - ٣٨٨.

١٠١- دیسان بارزانی' لە نێوان شوباتی ١٩٦٢- ئابی ١٩٦٢، ٩ ژمارەی لێ دەرچووە. ٦ ژمارەیان لەنێو شاری سلێمانی و ژمارە ٧ و ٨ پێكەوە لە شاخ دەرچوون لە گوندی گەناو نزیک ماوەت. ژمارە ٩ی لە گوندی نورەدین لای قەڵادزێ، چاپ و بڵاوكراوەتەوە.

١٠٢- از صیادیان به تیمسار ریاست سازمان اطلاعات و امنیت كشور، شماره: ٣٩٨٦ - سری، تأریخ: ٢٣ - ٦ - ٤٢. از: سلطانی، محمد علی، اوضاع سیاسی اجتماعی تأریخی ایل بارزان، تهران، ١٣٨٣، ص. ٤٤٣.

١٠٣- دیسان بارزانی، ژمارە ١، ١٩٦٢.

١٠٤- هەمان سەرچاوە.

١٠٥- مەهاباد. گۆڤاری كۆمەڵایەتی، فەرهەنگی، ئەدەبی، ساڵی پێنجەم، ژمارە ٥٣، گەلاوێژی ١٣٨٤، ل. ٦ - ٧.

١٠٦- شمدت، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٦، ١٧، ٤٠، ٤٨، ٤٩، ٢٦٤، ٣٢٨.

١٠٧- هەمان سەرچاوە، ل. ٥١.

١٠٨- هەمان سەرچاوە، ل. ٢٤٦.

١٠٩- هەمان سەرچاوە، ل. ٤٠.

١١٠- پیام كردستان، شمارە دهم، ١٠ اوت ١٩٩٥.

" حیزبی شۆڕش' لە ساڵی ١٩٥٩ لە ئێران و لە شاری سنە لەلایەن شێخ نەسرەدین نەقشبەندییەوە دامەزراوە. ئامانجی كۆكردنەوەی تێكۆشانی سیاسیی كورد بوو لەژێر پەرچەمی شاهەنشاهیدا؛ ئەندامە ناسراوەكانی: سەید سەدیقی ڕەحمانی، مەلا عومەر صادق نگلی، لەتیفی شێخولئیسلامی و عەلی قوتبی بێسارانی بوو. ئەم حیزبە پاشتر هەڵوەشایەوە و ئەندامەكانی تووشی ڕاونان و گرتن بوونەوە. شایەنی باسە ئەحمەد تۆفیق هیچ پەیوەندییەكی بەم ڕێكخراوەوە نەبووە. بگرە حیزبی دێموكراتی كوردستان كاتی خۆی بەیاننامەیەكی دژ بە حیزبی شۆڕش دەركردووە. هەمان چاوپێكەوتن لەگەڵ جەمیلی مەردۆخی.

١١١- مديريه أمن منطقه السليمانيه الى: متصرف لواو السليمانيه. العدد/ ق. س./٩٨، الموضوع: معلومات عن جمعيه سريه، التأريخ: ٢٩ - ٨ - ١٩٦٤، عن: البوتانی، عبدالفتاح علی یحیی، وثائق عن الحركه القوميه الكورديه التحرريه. ملاحضات تأريخيه و دراسات اوليه، اربيل،٢٠٠١، ص. ٥٢١ - ٥٢٢ .

١١٢- چاوپێكەوتن لەگەڵ كاكە حەمەی عەزیز، سلێمانی، ٢١ - ٤ - ٢٠٠٦.

سەرچاوە
Serchawe

١١٣- وەرگیراوە دەقە عەرەبییەکەی. بڕوانە: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێیەم، ل. ٤٧٨ - ٤٨٠.

١١٤- مەهاباد، هەمان ژمارە، ل. ٨، چێشتی مجێور، ل. ٣٧٣، ٣٨٨.

١١٥- البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێیەم، ل. ٣٦١.

١١٦- مەرەسەنە، خدر، ئاوێنەی ڕاستییەکان، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٤، ل. ٤٩ - ٥٠.

١١٧- چپ در ایران، شماره گزارش: ٩٧٧ - ٢، موضوع: پناهندگان اخیر عراقی در سردشت، تأریخ: ٢٦ - ٥ - ٤٣، ص. ٢٤١.

١١٨- گزارش اطلاعات داخلی، شماره: ٣٨٥٤٨ - ٣١٣، تأریخ: ٢٨ - ٩ - ٤٢ در: سلطانی، اوضاع سیاسی اجتماعی تأریخی، ص. ٤٤٩.

١١٩- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ جەمیلی مەردۆخی.

١٢٠- مەرەسەنە، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٥١ - ٥٢.

١٢١- البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێیەم، ل. ١٢٤.

١٢٢- حسن، شوکت اسماعیل، ڕەنج نامە، ئەڵمانیا، ٢٠٠٠، ل. ١٨.

١٢٣- چپ در ایران، شماره گزارش: ١٢٩٤ - ٨٤٤، موضوع: کمک قاچاقچیان ایرانی بە شورشیان عراقی، تأریخ: ٩ - ٩ - ٤٢، ص. ٢١، شماره: ٥٣٥ - ٢٣٤ ، موضوع: اطلاعات واصلە از مدیریت کل ادارە سوم، تأریخ: ٨ - ٧ - ١٣٤٢، ص. ١٦٩.

١٢٤- وتووێژ لەگەڵ تاهیر مەلا محەممەدی، دیداری ئەحمەد تۆفیق و سەدام و بەیانی ١١ی ئازار، پیام کردستان، شماره سیزدهم، ١٦ مهر ١٣٨٤.

١٢٥- ڕەفیق پشدەری لە نووسینێکیدا باس لە گرتنی دوازدە پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکات لەلایەن ئیبراهیم ئەحمەد و مەکتەبی سیاسییەوە. هەروەها دەڵێت کە بارزانی پاسەوانی تایبەتی خۆی ناردوون بۆ ئازادکردنی ئەو گیراوانە کە لەلایەن مەکتەبی سیاسییەوە دەستبەسەرکراون. پشدەری بە هەڵە باس لە گرتنی ئەحمەد تۆفیق دەکات لەلایەن ئیبراهیم ئەحمەدەوە، شتی وا کە ڕووی نەداوە و هیچ بەڵگەیەک بۆ سەلماندنی نییە. دواتر دەڵێت کە بارزانی گرتنی ئەو ١٢ پێشمەرگەیەی حیزبی دێموکراتی کردۆتە هۆکارێک بۆ دژایەتی مەکتەب سیاسی و لەگەڵ ئەندام و لێپرسراوی پارتە کوردییە ئێرانییەکاندا کۆبۆتەوە و پێی گوتوون: "ئەوە جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەدن کە ڕێگرن لە بەردەم تێکۆشانی ئێوە دژی حکومەتی ئێران". بڕوانە: البشدەری، رفیق، أیها الکرد تعرف علی عدوک، الاجزاو الپلاپە مع الملحق، ٢٠٠٢، ص. ٣٦٧ - ٣٧٢. * شایەنی باسە، ئەحمەد تۆفیق تێکەڵاوییەکی زۆری لەگەڵ ئەو کەسایەتییانەدا هەبوو. هێندێک جار ناوی کوردانەی لە منداڵە

تازە لەدایکبووەکانیشیان دەنا. بۆ نموونە: چ ماردینی کچی قادر تەگەرانی و چ زەهاوی کچی جەمالی میرزا حەمە سەعی لەلایەن ئەحمەد تۆفیقەوە ناونراون.

١٢٦- لە نامەیەکی مەکتەب سیاسیدا کە لە ١٤ - ١٠ - ١٩٦٢ نێردراوە بۆ ئەحمەد تۆفیق هاتووە: "لەبەرئەوەی هەڵسوکەوتت لەم ناوچانەدا بە تەواوەتی پێچەوانەی ڕێنماییەکانی جەنابی مستەفا بارزانییە کە هەمیشە داوای یەکێتی و برایەتی لەنێو کوردی بەشەرەفدا دەکات، لەبەر ئەو هۆکارانە تا ماوەی دوو ڕۆژ وەک داواتان کردبوو ڕێگر نابین لە مانەوەتان لە ناوچەکە، بەڵام دواتر (واتە لە ١٦ - ١٠ - ١٩٦٢)ەوە پێویستە ناوچەکە جێبهێڵی و بگەڕێنەوە بۆ ناوچەکەی خۆتان، ڕازی نەبوونتان بۆ دیتنمان و هاوکاری لەگەڵ لێپرسراوانی پارتی و پێشمەرگە لە ناوچەکە ئەوە دەردەخات کە تۆ ناتەوێت پابەند بیت بە ڕێنماییەکانی بارزانی، بەڵکو ئەتەوێت ناوی ئەو بۆ دروستکردنی گیروگرفت لە ناوچەیەکی هێمندا بەکار بهێنیت، ئەوەش خۆی لە خۆیدا دوژمنایەتییەکی ڕاستەوخۆی کورد و کوردستان و شەخسی مامۆستا بارزانییە." بڕوانە دەقە عەرەبییەکەی لە: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێیەم، ل. ٧٢٠.

١٢٧- چپ در ایران، شماره گزارش: ١١٣٦٠/ه، موضوع: عزیمت باپیری و عراق، تأریخ: ٢ - ٧ - ٤٤، ص. ٣٠٩.

١٢٨- گۆڤاری خاک، ساڵی پێنجەم، ژمارە ٥٨، سلێمانی، ١٠ نیسان ٢٠٠٢.

١٢٩- وتووێژ لەگەڵ مام جەلال تاڵەبانی. لە: کەریمی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣١٥.

١٣٠- هەمان سەرچاوە، ل. ٧٤ - ٣٧٥.

١٣١- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ حەمەی عەزیز.

١٣٢- بڕوانە نامەی ئەحمەد تۆفیق بۆ بارزانی: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێیەم، ل. ٢٦٣.

١٣٣- هەمان سەرچاوە، ل. ٧٢٢.

١٣٤- بڕیارەکانی ٢ هەمین کۆنگرەی حزبی دیموکراتی کوردستان، سەرماوەرزی ١٣٤٣ (نوامبر ١٩٦٤)

١٣٥- بڕوانە: چپ در ایران، ص. ٨٥، ٩١، ٩٨، ١٣٠ - ١٣١.

١٣٦- هەمان سەرچاوە، شماره گزارش: ١٤٧٦ - د- قسم ٣١١، موضوع: گفتوگو در بارە شورشیان شمال عراق، تاریخ: ١٦ - ٤ - ٤٢، ص. ١٢٦.

١٣٧- أرفع، کردها. یک بررسی تاریخی سیاسی، ترجمە از متن انگلیزی، لندن، ١٩٦٦، ص. ١٠٣.

١٣٨- چێشتی مجێور، ل. ٤٠٤.

١٣٩- چپ در ایران، شماره گزارش: ٣٦٧٤٤ - ٣٣١، موضوع: عبدالـه اسحاقی، تاریخ: ٢٣ - ١٢ - ٤١، ص. ١٠٥.

سەرچاوە
Serchawe

١٤٠- پیام کردستان، شماره دهم، ٨ اوت ٢٠٠٥.

١٤١- چپ در ایران، شماره گزارش: ٢٣٩ - ٩، موضوع: فعالیت عناصر حزب پارت در منطقه مهاباد، تاریخ: ١٥ - ٥ - ٤٢.

١٤٢- چپ در ایران، شماره گزارش: ٤٦٣٦٦ - ٢٥٥، موضوع: تحقیق در باره متواریان ایرانی، تاریخ: ٢٥ - ١٢ - ٤٣، ص. ٢٦٦.

١٤٣- چپ در ایران، موضوع: اختلافات در حزب پارت دمکرات کردستان، تاریخ: ٩ - ٨ - ٤٢، ص. ١٩٤.

١٤٤- بۆ زیاتر: سەردەشتی، د. یاسین، سەرنجێک لە (کۆمەڵەی ڕزگاری کوردستان) ، مادێنە، نیومانگییەکی سیاسیی ڕۆشنبیریی گشتییە گرنگی بە کاروباری پێشمەرگە دێرینەکان دەدات، ژمارە ٢، ١٥ی حوزەیرانی ٢٠٠٦. *سەعید کاوە لە بیرەوەرییەکانیدا بە ڕاشکاوی باس لەوە دەکات کە مام جەلال لە قەڵادزێ بینونی و داوای لێکردوون لەگەڵ سەلاحودینی موهتەدی دانیشن و پێکەوە کار بکەن و پاشتر لە بارەگای خەبات داوەتی سەروپێی کردوون. سەعید دەڵێت هەژاریش ئاگای لەو مەسەلەیە بووە و پێمان وا بووە بۆ ئەحمەد تۆفیق دەگێڕێتەوە، هەروەها دەڵێت: جاروبار لەگەڵ کاک حوسێنی مەدەنی بە پێکەنین پێکمان دەگوت: زەحمەتە ئەو سەروپێیەمان پێ بکەوێ" بڕوانە:

سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٨٢ - ٨٣.

١٤٥- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٥٤ - ٥٥.

١٤٦- بڕوانە دەقە عەرەبییەکە: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێیەم، ل. ٧٢١ - ٧٢٢ .

١٤٧- بڕوانە: بەیاننامەی (کۆمیتەی ساخکەرەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستان) دەربارەی چۆنیەتی ماهیەتی حیزب و ئاکارە گلاوەکانی ئەحمەد تۆفیق (عەبدوڵلا ئیسحاقی)، ٢٧ی جۆزەردان ١٣٤٣.

١٤٨- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٧٥ - ٧٦.

١٤٩- هەمان سەرچاوە، ل. ٦٣.

١٥٠- البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی دووهەم، ل. ٢٧٦ - ٢٧٧.

١٥١- پیام کردستان، سال اول، شماره دوازدهم، ٢٤ سپتامبر ٢٠٠٥.

١٥٢- چپ در ایران، شماره گزارش: ٥٠٦٩ - ٤ - ٥، موضوع: کمیته ناوندی یا حزب دمکرات کردستان، تاریخ: ٢٦ / ٣ - ٤٤، ص. ٢٨٤.

١٥٣- چێشتی مجێور، ل. ٣٨٨.

١٥٤- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣٨٨.

سەرچاوە
Serchawe

١٥٥- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ ڕەئوفی مەلا حەسەن.

١٥٦- چپ در ایران، شماره گزارش: ١٨٣٢٥ / ٥٤، موضوع: مصطفی احمدی معروف به افندی (نام مستعار مرگور)، تاریخ: ٣٠ - ٩ - ٤٣، ص. ٢٥٥ -٢٥٦.

١٥٧- بڕوانە: بلوریان، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٨٥ - ١٨٨ .

١٥٨ خزری، محەمەد، لاپەڕەیەک لە تێکۆشان و جووڵانەوەی ساڵەکانی ٤٢ - ٤٧ (١٩٦٣ - ١٩٦٨)ی حیزبی دێموکراتی کوردستان، سوید، ٢٠٠٣، ل. ٣٢.

١٥٩- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٦٩.

١٦٠- بایەزیدی، سیامەند، ئەحمەد تۆفیق و ئیسماعیل قاسملوو و عەبدولڕەحمان قاسملوو ٢٦ - ١ - ٢٠٠٦، سایتی dimane.com. :

١٦١- چپ در ایران، ص. ٢٦٦.

١٦٢- هەمان سەرچاوە، از ادره کل سوم به ریاست ساواک استان مرکزی، ص. ٢٦١ - ٢٦٢ .

١٦٣- هەمان سەرچاوە، شماره: ١٠١ - ٢، موضوع: فعالیت گروه احمد توفیق در منطقه بانه، تاریخ: ٥ - ٢ - ٤٥، ص. ٣٥٨.

١٦٤- خزری، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣٥.

١٦٥- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ کاکە حەمەی عەزیز.

١٦٦- بڕوانە: البارزانی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێهەم، ل. ٧٢٢.

١٦٧- چپ در ایران، شماره گزارش: ١٣١٠٤ - ٥٤، موضوع: فعالیت حزب دیمکرات کردستان، تاریخ: ٩ - ٩ - ٤٤ ص. ٣١٤.

١٦٨- چێشتی مجێور، ل. ٤٧٦.

١٦٩- چپ در ایران، از: ٣١٤، موضوع: در باره ارتباط حزب دمکرات کردستان با احزاب و دستجات دیگر، تاریخ: ٢ - ٦ - ٤٦، ص. ٤٢٧.

١٧٠- چپ در ایران، شماره گزارش: ٤٣١١، موضوع: تشکیل جلسه حزبی، تاریخ: ٢٥ - ٥ - ٤٥ ، ص. ٣٦٥.

١٧١- هەمان سەرچاوە، تاریخ: ١٩ - ٤ - ٦٠، ص. ٣٦٣.

١٧٢- هەمان سەرچاوە.

١٧٣- چێشتی مجێور، ل. ٤٩٠.

١٧٤- پیام کردستان، شماره دوازدهم، ٢٤ سپتامبر ٢٠٠٥.

سەرچاوە
Serchawe

١٧٥- چپ در ایران، ص. ٢٢٤ - ٤٢٥، ٤٢٧.

١٧٦- چێشتی مجێور، ل. ٤٩٠ - ٤٩١.

١٧٧- حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی چوارەم، ستۆکهوڵم، ١٩٩٠، ل. ٦.

١٧٨- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٥٤.

١٧٩- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ ڕئوف مەلا حەسەن.

١٨٠- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ ڕئوف حەمەی عەزیز.

١٨١- نامەی کاک یوسفی ریزوانی. لە: کەریمی، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٣٩٤.

١٨٢- خضری، سەرچاوەی ناوبراو، ل.٩٧.

١٨٣- هەمان سەرچاوە، ل. ١٨٨.

١٨٤- پیام کردستان، شماره چواردهم، ٢٢ اکتبر ٢٠٠٥.

١٨٥- بۆ زیاتر: هەمان سەرچاوە، شماره سیزدهم، ١٨ اکتبر ٢٠٠٥.

١٨٦- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٩٣ - ٩٤.

١٨٧- هەمان سەرچاوە، ل. ٩٦ - ٩٧.

١٨٨- هەمان سەرچاوە.

١٨٩- پیام کردستان، شماره سیزدهم، ١٨ اکتبر ٢٠٠٥.

١٩٠- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٧٩.

١٩١- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ حەمەی عەزیز.

١٩٢- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٠٣.

١٩٣- هەمان چاوپێکەوتن لەگەڵ جەمیل مەردوخی.

١٩٤- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٩٤.

١٩٥- بۆ زیاتر: حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی سێهەم، ل. ١٨٨ — ١٨٩.

١٩٦- بۆ زیاتر: حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی چوارەم، ل. ٢٧ - ٢٨.

١٩٧- کوردستان. ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان (ئێران)، ژمارە ١٧، ژوئینی ١٩٧٢.

١٩٨-حیسامی، سەرچاوەی ناوبراو، بەرگی چوارەم، ل. ٢٩.

١٩٩- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٧١ - ٧٢ .

٢٠٠- هەمان سەرچاوە، ل. ١١٢- ١١٦.

سەرچاوە
Serchawe

٢٠١- ژماره ١٢، ژانویه ١٩٧٢.

٢٠٢- ژماره ٢٠، ئۆکتۆبەری ١٩٧٢.

٢٠٣- مەرەسەنە، سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١١٣- ١١٤.

٢٠٤- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ٨٥-٨٦.

٢٠٥-پیام کردستان، شماره چواردهم، ٢٢ اکتبر ٢٠٠٥.

٢٠٦- هەمان سەرچاوە.

٢٠٧- هەمان سەرچاوە.

٢٠٨- یەک لەوانە کوێخا عومەری ئەسریلانکی بوو کە کچێکی شۆخ و سوارچاک و لێوشاوەی هەبوو. هەروەها ئەحمەد ئاغای دێرەلوکی و چەندین کەسانی دیکە کە قارەمانیی و کەسایەتیی ئەحمەد تۆفیقیان بە دڵدا چووبوو.

٢٠٩- سەرچاوەی ناوبراو، ل. ١٧٩.

٢١٠- سەرچاوەی ناوبراو، ١٠١ - ١٠٢.

سەرچاوە: ئارشیڤی ماڵپەڕی دیمانە - ڕێکەوتی: ١٩ی ئۆکتۆبەری ٢٠٠٦

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی